

საქართველოს

გეეფსა ეროვნული ანგარიში
 ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ კონვენციისადმი

2014-2018

ანგარიში მომზადებულია გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის მიერ გაეროს გარემოსდაცვითი პროგრამის (UNEP) ფინანსური მხარდაჭერით, პროექტის ფარგლებში - "ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ კონვენციის მეექვსე ეროვნული ანგარიშის (CBD) მომზადების მხარდაჭერა."

ანგარიშის მომზადებაში მონაწილეობდნენ: ლევან ინაშვილი, დავით ქიქოძე, ირაკლი შავგულიძე, ანა რუხაძე, თორნიკე ფულარიანი, ბელა ჯაფოშვილი, მარიამ ჯორჯაძე, თეა სიფრაშვილი, ნათია იორდანიშვილი, მერაბ მოსიძე, კახა არცივაძე, ბექან ლორთქიფანიძე, ზურაბ გურიელიძე, ნონა ხელაია, სალომე ნოზაძე, თეონა ქარჩავა, მარიამ არჩვაძე.

ანგარიშის მომზადებაში აღსანიშნავია გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების პროექტის - „სამხრეთ კავკასიაში ბიომრავალფეროვნების ინტეგრირებული მართვა“ (IBiS) და გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP) „საქართველოში ბიომრავალფეროვნების ფინანსური ინიციატივის“ (BIOFIN Georgia) მიერ გაწეული მხარდაჭერა.

ნაწილი I: ინფორმაცია ეროვნული მიზნების შესახებ

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი A.1. 2020 წლისთვის საქართველოს მოსახლეობის სულ მცირე 50% ინფორმირებულია ბიომრავალფეროვნების, მის მიმართ არსებული საფრთხეებისა და მათი გადაჭრის გზების შესახებ და გაცნობიერებული აქვს ბიომრავალფეროვნების სოციალური და ეკონომიკური ფასეულობები და სარგებელი

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

საქართველოს მდიდარი ბიომრავალფეროვნების შესანარჩუნებლად აუცილებელია საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება ბიომრავალფეროვნების მნიშვნელობის, მის წინაშე მდგარი გამოწვევებისა და მისი დაცვის საშუალებების შესახებ. ბიომრავალფეროვნების რაობისა და მნიშვნელობის შესახებ ცნობიერების შექმნით უნდა ჩამოყალიბდეს ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებისათვის ქმედითი ზომების მიღების ტრადიცია. მიუხედავად იმისა, რომ 2014 წლამდე, გარემოს დაცვის სამინისტროს შემადგენლობაში შემავალი ბიომრავალფეროვნების დაცვის სამსახურის მიერ დაიგეგმა და განხორციელდა საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების არაერთი ღონისძიება, სამსახურის შეზღუდული შესაძლებლობების გათვალისწინებით ბიომრავალფეროვნების საკითხებზე საზოგადოებასთან კომუნიკაცია არ ატარებდა სისტემურ ხასიათს. NBSAP 2-ის შემუშავების პროცესში, ასევე აღინიშნა, რომ ბიომრავალფეროვნების საკითხებზე საგანმანათლებლო პროცესების გაძლიერებისთვის მასწავლებლებს ფორმალურ განათლების ფარგლებში საკმაოდ შეზღუდული რესურსები/უნარები გააჩნდათ. ყურადღებას მოითხოვდა არაფორმალური განათლების მიწოდების საკითხიც, იმის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული ღონისძიებები ძირითადად, ცალკეული პროექტების ფარგლებში ხორციელდებოდა არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ და პროექტის ამოწურვასთან ერთად მათი მდგრადობის უზრუნველყოფა არ ხდებოდა. მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ სტრატეგიის შემუშავების პერიოდისათვის, დაინტერესებულ მხარეთა ძირითადი ჯგუფები, მათ შორის ის პირები, რომელთა საქმიანობაც პირდაპირ კავშირშია ბიოლოგიური რესურსების მოხმარებასთან (გადაწყვეტილების მიმღები პირები, ადგილობრივი თვითმმართველობები, თემები, მედია, კერძო სექტორი, ასევე ახალგაზრდობა და ბავშვები) ჯერ კიდევ ცუდად იყვნენ ინფორმირებულნი ბიომრავალფეროვნების საკითხების შესახებ.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☒	1	☐	6	☐	11	☐	16
☐	2	☐	7	☐	12	☐	17
☐	3	☐	8	☐	13	☐	18
☐	4	☐	9	☐	14	☐	19
☐	5	☐	10	☐	15	☐	20

სხვა დაკავშირებული აიჩის მიზნები

☐	1	☐	6	☐	11	☐	16
☒	2	☐	7	☐	12	☐	17
☐	3	☐	8	☐	13	☐	18
☒	4	☐	9	☐	14	☐	19
☐	5	☐	10	☐	15	☐	20

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა (NBSAP) 2014-2020

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი A.2. 2020 წლისთვის საზოგადოების, განსაკუთრებით ადგილობრივი მოსახლეობის, მნიშვნელოვნად მეტი წილი იღებს ეფექტიან მონაწილეობას ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების, ბიოლოგიური რესურსებით სარგებლობისა და ბიოუსაფრთხოების შესახებ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში.

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

ბიომრავალფეროვნების ღირებულებებსა და მისი შენარჩუნების მნიშვნელობაზე საზოგადოების ინფორმირებულობისა და ცნობიერების დაბალი დონე, ასევე, სუსტი ჩართულობა გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში მიიჩნევა ბიომრავალფეროვნებაზე მოქმედი პირდაპირი საფრთხეების ერთ-ერთ გამომწვევ მიზეზად. A.2 ეროვნული მიზნის შემუშავების პერიოდისათვის არ არსებობდა საკმარისი სამართლებრივი მოთხოვნები და პროცედურები ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებულ საკითხებზე გადაწყვეტილების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობის უზრუნველსაყოფად. მიუხედავად, საზოგადოების ინფორმირებისა და ჩართულობის მიმართულებით სხვადასხვა პროგრამებისა და პროექტების ფარგლებში განხორციელებული ღონისძიებებისა, საზოგადოების ინფორმირებულობა და ცნობიერება ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემური სერვისების შენარჩუნების მნიშვნელობაზე იყო არასაკმარისი. უმეტესწილად არ არსებობდა სისტემურად განახლებადი და ხელმისაწვდომი ინფორმაცია ბიომრავალფეროვნების ფასეულობების, მისი მდგომარეობისა და მასზე მოქმედი საფრთხეების შესახებ, განსაკუთრებით ადგილობრივ დონეზე. ადგილობრივი მოსახლეობა მცირე ინფორმირებულობის, ცოდნისა და გამოცდილების ნაკლებობის გამო, ვერ იღებდა ეფექტურ მონაწილეობას გადაწყვეტილების მიღების პროცესში.

გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებებში საზოგადოების ჩართულობის უზრუნველყოფა წარმოადგენს საერთაშორისო და ეროვნულ ვალდებულებას, რაც განსაზღვრულია, „გარემოსდაცვით საკითხებთან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის, გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობისა და ამ სფეროში მართლმსაჯულების შესახებ“ ორპუსის კონვენციით, სხვა საერთაშორისო ხელშეკრულებებით, საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმებითა და ქვეყნის ეროვნული კანონმდებლობით.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

- 1 6 11 16
- 2 7 12 17
- 3 8 13 18
- 4 9 14 19
- 5 10 15 20

სხვა დაკავშირებული აიჩის მიზნები

- 1 6 11 16
- 2 7 12 17
- 3 8 13 18
- 4 9 14 19
- 5 10 15 20

სხვა შესაბამისი ინფორმაცია

ეროვნული მიზანი A.2. ეფუძნება გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებებში საზოგადოების მონაწილეობის კუთხით არსებული საკანონმდებლო მოთხოვნების, პროცედურების, ქვეყნის საერთაშორისო ვალდებულებებისა და არსებული პრაქტიკის დეტალურ ანალიზს. ეროვნული მიზნის, პროგრესის ინდიკატორებისა და შესაბამისი ღონისძიებების შემუშავებაში ჩართული იყო: გარემოს დაცვისა და განათლების სამინისტროების, საზოგადოებრივი მაუწყებლის, არასამთავრობო ორგანიზაციების, მედიის და უნივერსიტეტების წარმომადგენლები.

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი A.3. 2020 წლისთვის მდგრადი სარგებლობის საკითხები, ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემების ეკონომიკური ფასეულობები ინტეგრირებულია რეგიონული განვითარების, სოფლის მეურნეობის, სიღარიბის შემცირებისა და სხვა შესაბამის სტრატეგიებში და ეროვნული აღრიცხვისა და სტატისტიკის სისტემებში; დანერგილია ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისთვის პოზიტიური ეკონომიკური წამახალისებელი მექანიზმები და აღმოფხვრილია ან რეფორმირებულია ბიომრავალფეროვნებისთვის საფრთხის შემცველი წამახალისებელი მექანიზმები

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

2012 წელს, 2014-2020 წლების ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიის და სამოქმედო გეგმის (NBSAP) შემუშავების პროცესში, საქართველო ორიენტირებული იყო სწრაფ ეკონომიკურ განვითარებაზე. განვითარების ასეთი სცენარის პირობებში ბიომრავალფეროვნება მარტივად იგნორირებული იყო განვითარების ეროვნულ და ადგილობრივ სტრატეგიებში. იმავე პერიოდში ორ მნიშვნელოვან სტრატეგიულ დოკუმენტში, კერძოდ 2011-2015 წლების სტრატეგიული განვითარების ათპუნქტიან გეგმაში მოდერნიზაციისა და დასაქმებისათვის, ასევე 2010-2017 წლების რეგიონული განვითარების სახელმწიფო სტრატეგიაში მოხსენიებული იყო გარემოს დაცვის მნიშვნელობის საკითხი. თუმცა, სტრატეგიები არ მოიცავდა ეკონომიკური განვითარებისა და ბიომრავალფეროვნების დაცვის ბალანსის მიღწევის კონკრეტულ გზებს. ჰიდროენერგეტიკის განვითარების ეროვნული სტრატეგია და ახალი ქალაქის - ლაზიკის გეგმებიც ასევე არ ასახავდა ბიომრავალფეროვნების საკითხებს. შესაბამისად, 2012 წელს განხორციელებული სიტუაციური ანალიზის შედეგად დადგა გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (EIA) სისტემის ეფექტურობის, ასევე განვითარების დაგეგმვაში ბიომრავალფეროვნების საკითხების ასახვის საკითხი.

აღსანიშნავია, რომ 2012 წელს ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემების ღირებულებების როლი, ისევე როგორც ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების საკითხი ასახული იყო მხოლოდ გარემოსდაცვით და ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებულ კანონმდებლობაში და პოლიტიკის დოკუმენტებში (მაგ: გარემოს დაცვის სამოქმედო გეგმა, 2012; დაცული ტერიტორიების სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა, 2009) და აღნიშნული საკითხები არ იყო სათანადოდ ასახული სხვა სექტორულ თუ სოციო-ეკონომიკური განვითარების დაგეგმვის პროცესში (მაგ: სოფლის მეურნეობა, ენერგეტიკა, ტურიზმი, წიაღის მოპოვება).

2011 წელს საქართველომ გამოხატა ინიციატივა გამხდარიყო საპილოტე ქვეყანა TEEB-ის წინასწარი კვლევის განხორციელებისათვის. თავად კვლევა განხორციელდა 2012 წელს. ეს იყო ეკოსისტემების მიერ უზრუნველყოფილი რესურსებისა და სერვისების ეკონომიკური ღირებულებების განხილვის პირველი მცდელობა.

2011 წელს საქართველოს მთავრობამ წარმოადგინა სპეციალური პროგრამა სოფლის მეურნეობის სამუშაოების მხარდაჭერის კუთხით, რომლის ფარგლებშიც სპეციალური ვაუჩერი დაურიგდა მოსახლეობას სასუქისა და დიზელის საწვავის შეძენისათვის. ეს შესაძლებელია განხილული იქნას, როგორც ბიომრავალფეროვნებისთვის საზიანო სუბსიდია, ვინაიდან ბიომრავალფეროვნებასა და ეკოსისტემურ სერვისებზე შესაძლო უარყოფითი ზეგავლენის საკითხი საერთოდ უგულებელყოფილი იყო. გარდა ამისა, სასუქების შეუსაბამო გამოყენებასთან დაკავშირებული შესაძლო საფრთხეების შესახებ არასაკმარის ცოდნას შეიძლება გამოეწვიოს შეუქცევადი შედეგები.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☒ 2	☐ 7	☐ 12	☐ 17
☒ 3	☐ 8	☐ 13	☐ 18
☐ 4	☐ 9	☐ 14	☐ 19
☐ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

სხვა დაკავშირებული აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☒ 16
☐ 2	☐ 7	☐ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☒ 18
☒ 4	☒ 9	☐ 14	☒ 19
☐ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ზმულები და ფაილები

NBSAP-ის შემუშავების პროცესში მომზადებული სიტუაციური ანალიზი

სიტუაციური ანალიზის სინთეზის ანგარიში

სიტუაციური ანალიზის კომპილაცია

<https://matsne.gov.ge/document/view/2343783?publication=0> – „სოფლის საგაზაფხულო სამუშაოების ხელშეწყობის ღონისძიებათა შესახებ“ საქართველოს მთავრობის დადგენილება, 2011

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი A.4. 2020 წლისთვის სრულად და ეფექტიანად მოქმედებს ბიოუსაფრთხოების ეროვნული სისტემა, რითაც უზრუნველყოფილია საქართველოს ბიომრავალფეროვნების ადეკვატური დაცვა ცოცხალი მოდიფიცირებული ორგანიზმების ნებისმიერი უარყოფითი ზემოქმედებისაგან

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

ცოცხალ გენმოდიფიცირებულ ორგანიზმებთან დაკავშირებული რისკების მართვას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს საქართველოსთვის, სადაც გავრცელებულია სასოფლო-სამეურნეო კულტურებისა და შინაურ ცხოველთა ადგილობრივი ჯიშები / ლენდრასები და მათი ველური მონათესავე სახეობები, მათ შორის ენდემური სახეობები. ბიოუსაფრთხოების ეფექტური სისტემის ჩამოყალიბება მნიშვნელოვანია საქართველოს მდიდარი გენეტიკური რესურსების შენარჩუნებისა და ბიომრავალფეროვნების დაცვისათვის.

ცოცხალ გენმოდიფიცირებულ ორგანიზმებთან დაკავშირებული რისკების რეგულირება არის ქვეყნის ვალდებულება ბიოუსაფრთხოების შესახებ კარტახენას ოქმის ფარგლებში.

ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმების (DCFTA) თანახმად, რაც არის ასოცირების შესახებ შეთანხმების უმნიშვნელოვანესი ნაწილი, საქართველომ უნდა დაუახლოვოს ეროვნული კანონმდებლობა გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების შესახებ ევროკავშირის კანონმდებლობას, დაახლოების პროგრამის შესაბამისად, რომელიც შეთანხმებულია ევროკავშირსა და საქართველოს შორის (DCFTA, IV თავი, სანიტარული და ფიტოსანიტარული ზომები, დანართი IV c).

ეროვნული მიზნის განსაზღვრის ეტაპზე საქართველოს არ გააჩნდა ცოცხალ გენმოდიფიცირებულ ორგანიზმებთან დაკავშირებული რისკების მართვის საკანონმდებლო ჩარჩო და მარეგულირებელი სისტემა; არ იყო განსაზღვრული ინსტიტუციონალური პასუხისმგებლობები; არ არსებობდა ოფიციალური მონაცემები ცმო-ს გარემოში ინტროდუცირების ან საბაზრო ქსელში განთავსების თაობაზე, რაც შეუძლებელს ხდიდა ცოცხალ გენმოდიფიცირებულ ორგანიზმებთან დაკავშირებული საფრთხის მასშტაბის შეფასებას.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐	1	☐	6	☐	11	☐	16
☐	2	☒	7	☐	12	☐	17
☐	3	☐	8	☐	13	☐	18
☒	4	☐	9	☐	14	☐	19
☐	5	☐	10	☐	15	☐	20

სხვა დაკავშირებული აიჩის მიზნები

☒	1	☐	6	☐	11	☐	16
☐	2	☐	7	☐	12	☐	17
☐	3	☐	8	☒	13	☐	18
☐	4	☐	9	☐	14	☐	19
☐	5	☐	10	☐	15	☐	20

სხვა შესაბამისი ინფორმაცია

ეროვნული მიზანი A.4. შემუშავებას წინ უძღოდა ბიოუსაფრთხოების კუთხით საქართველოში არსებული სიტუაციის დეტალური ანალიზი, რომელიც მოიცავდა არსებული საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ხარვეზების, ქვეყნის საერთაშორისო ვალდებულებების, განხორციელებული პროექტების შედეგების დეტალურ ანალიზს, ასევე, ბიოუსაფრთხოების სფეროში არსებული სამეცნიერო და ტექნიკური შესაძლებლობებისა და საჭიროებების შეფასებას. ეროვნული მიზნის, პროგრესის ინდიკატორებისა და შესაბამისი ღონისძიებების შემუშავებაში ჩართული იყო გარემოს დაცვის, სოფლის მეურნეობის, ეკონომიკური განვითარების, ჯანმრთელობის დაცვის სამინისტროები, საბაჟო დეპარტამენტი, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, აგრარული უნივერსიტეტი, ივანე ბერიტაშვილის ექსპერიმენტული ბიომედიცინის ცენტრი, მწვანეთა მოძრაობა, ბიოლოგიურ მეურნეობათა ასოციაცია „ელკანა“, კერძო სექტორის წარმომადგენლები.

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი B.1. 2020 წლისთვის მნიშვნელოვნად არის შემცირებული საფრთხეში მყოფ ბუნებრივ ჰაბიტატებზე მოქმედი ნეგატიური ფაქტორები, ამ ჰაბიტატების სულ მცირე 60%-ის (მათ შორის, ტყის ფონდის სულ მცირე 60%-ის, წყალჭარბი ტერიტორიების 80%-ის, სათიბ - საძოვრების 70%-ის) მდგრადი მართვის უზრუნველყოფის გზით.

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

საქართველოს მთელი ტერიტორიის დაახლოებით 40% ტყით არის დაფარული. ამ მაჩვენებლის მიხედვით საქართველო განეკუთვნება ტყით მდიდარი ქვეყნების რიცხვს, ტყის 95-98% ბუნებრივი წარმოშობისა არის. მისი სახეობრივი შემადგენლობა, ზრდა-განვითარება და სხვა მახასიათებლები განაპირობებს მდიდარ ბიომრავალფეროვნებას – საქართველოს ტყეში 400-მდე სახეობის ხე და ბუჩქი იზრდება და დენდროფლორის დიდი მრავალფეროვნების მაჩვენებელია ენდემური მერქნიანი მცენარეების სიმრავლეც (საქართველოს ენდემია 61, ხოლო, კავკასიის - 43 სახეობა).

2003 წლის „ტყის ფონდის ერთიანი აღრიცხვის მაჩვენებლების“ მიხედვით საქართველოს სახელმწიფო ტყის ფონდი 3,005,300 ჰა-ს შეადგენდა, საიდანაც ტყით დაფარული ტერიტორია 2,772,400 ჰა-ს უტოლდებოდა. აქედან, არსებული მონაცემებით, დაახლოებით 0,5 მლნ ჰა ე.წ. ხელუხლებელ ტყეებს, 2,2 მლნ ჰა სახეცვლილ ბუნებრივ ტყეებს, ხოლო, 0,06 მლნ ჰა ხელოვნურად გაშენებულ ტყეებს განეკუთვნება.

ათლწლეულების განმავლობაში ტყის ინვენტარიზაციის არ არსებობის გამო დღემდე არ არსებობს ტყის ფონდის ფართობების (მათ შორის ტყით დაფარული) დაზუსტებული მონაცემები სრულიად საქართველოსთვის. სხვადასხვა ოფიციალურ დოკუმენტებსა და ანგარიშებში მითითებული მონაცემები ერთ შემთხვევაში ეყრდნობოდა 2003 წლის მაჩვენებლებს, ხოლო, მომდევნო პერიოდისთვის საფუძვლად აღებულ იქნა საქართველოს მთავრობის 2011 წლის 4 აგვისტოს N299 დადგენილების საფუძველზე საჯარო რეესტრის მიერ დადგენილი სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრები, თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ 2011 წელს საზღვრების დადგენისას დაშვებული იქნა მნიშვნელოვანი უზუსტობანი, რაც რასაკვირველია, ართულებს საერთო სურათის შექმნას ქვეყნის ტყეებთან მიმართებაში.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 2	☒ 7	☐ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☐ 18
☐ 4	☐ 9	☐ 14	☐ 19
☒ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

სხვა დაკავშირებული აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 2	☐ 7	☒ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☐ 18
☐ 4	☐ 9	☐ 14	☐ 19
☐ 5	☐ 10	☒ 15	☐ 20

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი B.2. 2020 წლისთვის შეფასებულია უცხო ინვაზიური სახეობების მდგომარეობა და მათ მიერ გამოწვეული საფრთხეები; დადგენილია ინვაზიური სახეობების ინტროდუქციის გზები და შემუშავებულია მათი გავრცელების გზების მართვის, შემოღწევისა და დამკვიდრების თავიდან ასაცილებელი ღონისძიებები; არ არის დაფიქსირებული არც ერთი ახალი უცხო სახეობა.

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

წლების მანძილზე საქართველოში უკონტროლოდ ხორციელდებოდა ფლორისა და ფაუნის უცხო სახეობების მიზანმიმართული თუ შემთხვევითი ინტროდუქცია. შედეგად, ქვეყნის ტერიტორიაზე ფართოდ არის გავრცელებული მრავალი უცხო ინვაზიური სახეობა. ზოგ შემთხვევაში, უცხო სახეობებმა მკვეთრად უარყოფითი ზეგავლენა მოახდინა ადგილობრივ სახეობებზე (მაგ. კარჩხანას (*Carassius gibelio*) ინვაზია საქართველოს წყალსატევებში). გაუფრთხილებლობის შედეგად გავრცელებული ინვაზიური სახეობებითა და დაავადებების შედეგად სერიოზულად დაზარალდა ტყის ეკოსისტემები (მაგ. ლაფანჭამია, წაბლის კიბო და ა.შ.). სტრატეგიის შემუშავების ეტაპზე გამოიკვეთა ინვაზიური სახეობების შემოყვანა-გავრცელებაზე კონტროლის ეფექტიანი მექანიზმების დანერგვის, ასევე ინვაზიური სახეობების ინვენტარიზაციისა და მონიტორინგის წარმოების აუცილებლობა, ვინაიდან ბიომრავალფეროვნებასა და ეკოსისტემებზე უცხო ინვაზიური სახეობების ზემოქმედების შეფასება და დეტალური კვლევა არ ყოფილა ჩატარებული.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 2	☐ 7	☐ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☐ 18
☐ 4	☒ 9	☐ 14	☐ 19
☐ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

სხვა დაკავშირებული აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 2	☐ 7	☒ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☐ 18
☒ 4	☐ 9	☐ 14	☒ 19
☐ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

სხვა შესაბამისი ინფორმაცია

ეროვნული მიზანი B.2. შემუშავებისას, ბიომრავალფეროვნების და გარემოსდაცვითი ექსპერტების მოსაზრებით, მნიშვნელოვანი იყო ჩამოყალიბებულიყო სტრატეგია უკვე არსებული IAS ინვენტარიზაციის, მონიტორინგისა და გავლენის შესარბილებლად, ასევე შესამუშავებელი იყო ცხოველთა ინვაზიური სახეობების შემოყვანა-გავრცელებაზე კონტროლის ეფექტური მექანიზმები.

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

<https://www.researchgate.net/publication/236591742> Invasive Carassius Carp in Georgia Current state of knowledge and future perspectives

<https://www.researchgate.net/publication/317490343> The population of Carassius gibelio Bloch 1782 and its parasites in Madatapa Lake South Georgia

<https://www.researchgate.net/publication/322682308> Preliminary information about the occurrence of Prussian carp Carassius gibelio Bloch 1782 in mountainous Lake Devdoraki Caucasus Georgia

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი B.3. 2020 წლისთვის ბუნებრივი გარემოს დაბინძურება, ნუტრიენტების სიჭარბით გამოწვეული დაბინძურების ჩათვლით, შემცირებული იმ დონემდე, რომ არ არის სახიფათო ეკოსისტემების ფუნქციონირებისა და ბიომრავალფეროვნებისათვის.

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

ისევე, როგორც მთელ მსოფლიოში, საქართველოშიც გარემოს დაბინძურება წარმოადგენს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საფრთხეს ბიომრავალფეროვნებისთვის, განსაკუთრებით შიდა წყლებისა და შავი ზღვის ეკოსისტემებისათვის. მიზნის შემუშავების პერიოდისთვის საქართველოში უაღრესად შეზღუდული იყო წყლის ხარისხის მონიტორინგის ქსელი. წყლის ხარისხის მონიტორინგი ხორციელდებოდა მხოლოდ 22 მდინარესა და ერთ ტბაზე. ზედაპირული წყლების დაბინძურების მთავარ წყაროს წარმოადგენდა მუნიციპალური ჩამდინარე წყლები, სამედიცინო დაწესებულებები და სამრეწველო ობიექტები.

გაუწმენდავი სამრეწველო წყლების ჩაშვების გამო ზოგიერთი მდინარის დაბინძურება მძიმე მეტალებით მნიშვნელოვნად აღემატებოდა დასაშვებ ნორმებს. შავი ზღვის საქართველოს ნაწილში ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საფრთხეს წარმოადგენდა მზარდი ევტროფიკაცია, ასევე ქიმიური დაბინძურება ნავთობით, მძიმე მეტალებით, პესტიციდებით, მყარი ნარჩენებით.

საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების თანახმად, საქართველოს გააჩნია რიგი ვალდებულებები წყლის ხარისხის და ზღვის გარემოს შენარჩუნების, დაცვისა და გაუმჯობესების მიზნით.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 2	☐ 7	☐ 12	☐ 17
☐ 3	☒ 8	☐ 13	☐ 18
☐ 4	☐ 9	☐ 14	☐ 19
☐ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

სხვა შესაბამისი ინფორმაცია

ეროვნული მიზანი B.3. ეფუძნება აგრობიომრავალფეროვნების, შავი ზღვისა და შიდა წყლების ბიომრავალფეროვნების მიმართულებებით არსებული სიტუაციის შეფასებას (2012 წელი), რომლის პროცესში წყლისა და ნიადაგის დაბინძურება გამოვლინდა, როგორც ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საფრთხე ბიომრავალფეროვნებისთვის.

ეროვნული მიზნის, პროგრესის ინდიკატორებისა და შესაბამისი ღონისძიებების შემუშავებაში ჩართული იყო სოფლის მეურნეობის და გარემოს დაცვის სამინისტროები, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ბიოლოგიურ მეურნეობათა ასოციაცია „ელკანა“.

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი B.4. 2020 წლისთვის გაუმჯობესებულია აგრარული ეკოსისტემების და ბუნებრივი სათიბ-სადოვრების მართვა და კონსერვაცია

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

აგრარული (სასოფლო-სამეურნეო) ეკოსისტემები და ბუნებრივი სათიბ-სადოვრები, რომლებსაც ქვეყნის მთლიანი ტერიტორიის დაახლოებით 43% უკავია, საქართველოს ბიომრავალფეროვნების უმნიშვნელოვანესი და განუყოფელი ნაწილია.

2000 წლიდან განხორციელდა რამდენიმე მნიშვნელოვანი ინიციატივა, რომლის მიზანიც არსებული მდგომარეობის გაუმჯობესება იყო - მოხდა დეგრადირებული სასოფლო-სამეურნეო ფართობების, ქარსაცავი ზოლებისა და ტყისპირა ტერიტორიების რეაბილიტაცია დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტში და სხვ. თუმცა, ეს მცდელობები საკმარისი არ აღმოჩნდა საქართველოს აგრარული ბიომრავალფეროვნებისა და ბუნებრივი სათიბ-სადოვრების მომატებულ დეგრადაციასა და გენეტიკურ ეროზიასთან გასამკლავებლად.

სტრატეგიის შემუშავების ეტაპზე ქვეყანას არ გააჩნდა ეფექტიანი ეროვნული სისტემა, რომელიც გაუმკლავდებოდა იმ ძირეული მიზეზების აღმოფხვრას, რაც აგროეკოსისტემებისა და ბუნებრივი სათიბ-სადოვრების დეგრადაციას განაპირობებს, და უზრუნველყოფს მათ აღდგენასა და მდგრად გამოყენებას. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოს ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის დოკუმენტში შემდეგ ძირითად მიმართულებებზე იქნა გამახვილებული ყურადღება: ინფორმაციის ნაკლებობა, ინსტიტუციური და საკანონმდებლო ხარვეზები, სასოფლო-სამეურნეო ეკოსისტემების დეგრადაცია, გადამოვება და ბუნებრივი სადოვრების დეგრადაცია, ბუნებრივი სათიბ-სადოვრები და კლიმატის ცვლილება.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐	1	☐	6	☐	11	☐	16
☐	2	☒	7	☐	12	☐	17
☐	3	☐	8	☐	13	☐	18
☐	4	☐	9	☐	14	☐	19
☐	5	☐	10	☐	15	☐	20

სხვა დაკავშირებული აიჩის მიზნები

☐	1	☐	6	☐	11	☐	16
☐	2	☐	7	☐	12	☐	17
☐	3	☐	8	☐	13	☐	18
☐	4	☐	9	☒	14	☐	19
☐	5	☐	10	☒	15	☐	20

სხვა შესაბამისი ინფორმაცია

2005 წელს შემუშავდა ბიომრავალფეროვნების დაცვის პირველი ეროვნული სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა (NBSAP). თუმცა, ბიომრავალფეროვნების დაცვის პირველი სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა უმეტესად ველურ ბუნებაზე იყო ფოკუსირებული და არ მოიცავდა აგრარულ ეკოსისტემებსა და ბუნებრივ სამოვრებთან დაკავშირებულ საკითხებს.

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

https://www.iucn.org/sites/dev/files/import/downloads/biotopic_nbsap.pdf;
<https://www.cbd.int/doc/world/ge/ge-nbsap-v2-en.pdf>;

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი B.5. 2020 წლისთვის თევზჭერისა და აკვაკულტურის ზეგავლენა თევზის მარაგებზე, ცალკეულ სახეობებსა და ეკოსისტემებზე არ სცდება ეკოლოგიურად უსაფრთხო ფარგლებს

ეროვნული მიზნის დასაბუთება

საქართველოს მდინარეებში, ტბებსა თუ შავ ზღვაში თევზების როგორც სახეობების რაოდენობის, ისე რიცხოვნობის შემცირება სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენს. უკანონო თევზჭერა და აკრძალული მეთოდებით თევზის მოპოვება შეუქცევად ზიანს აყენებს როგორც იქტიოფაუნას, ისე სხვა ჰიდრობიონტებს.

ქვეყნის შიდა წყალსატევებში მიმდინარეობს როგორც ადგილობრივი (ხრამული (*Capoeta sieboldi*), ლოქო (*Silurus glanis*), ჭანარი (*Luciobarbus capito*), ვიმბა (*Vimba vimba*), კობრი (*Cyprinus carpio*)), ისე ინტროდუცირებული თევზის სახეობების (ჭაფალა (*Coregonus albula*), კარჩხანა (*Carassius carassius*), პელიადი (*Coregonus peled*), სქელშუბლა (*Hypophthalmichthys molitrix*), თეთრი ამური (*Ctenopharyngodon idella*)) ჭერა რაც კანონმდებლობით რეგულირდება.

ევროპული ანჩოუსი - ქაფშია (*Engraulis encrasicolus*) საქართველოსთვის უმთავრეს სარეწაო მნიშვნელობის თევზის სახეობას და საქართველოს სარეწაო ფლოტის ძირითად შემოსავლის წყაროს წარმოადგენს. ქაფშიის მოპოვება ხდება ქისა ბადეებით და პელაგიური ტრალეებით. მე-20 საუკუნის ბოლოს ქაფშიის რესურსის ოდენობა მკვეთრად შემცირდა გადამეტებული რეწვისა და ინვაზიური სავარცხლურას (*Mnemiopsis leidyi*) ნეგატიური ზეგავლენის შედეგად. გარემოს დაცვის სამინისტროს ინფორმაციით, ბოლო პერიოდში, ადგილი აქვს ქაფშიის მარაგის სტაბილურ მატებას. თუმცა, კვოტების მუდმივმა ზრდამ და ანჩოუსის არაეგემაზომიერმა რეწვამ, შესაძლებელია მისი პოპულაციის შეუქცევად კლებამდე მიგვიყვანოს^{1 2}.

სარეწაო მარაგების ეფექტური შეფასების მექანიზმების და კვოტების დაანგარიშების ერთიანი სქემის არარსებობა, საფრთხეს უქმნის თევზის ადგილობრივ პოპულაციებს.

აკვაკულტურის განვითარება ბუნებრივ რესურსებზე რეწვის ზეწოლის შესუსტებას უწყობს ხელს, ქმნის შესაძლებლობას ჩასასმელი მასალის გასამრავლებლად და მისაწოდებლად, რაც გადამშენების საფრთხის წინაშე მყოფი წყლის ორგანიზმების პოპულაციების აღდგენის საფუძველია. თუმცა, არაეფექტიანი მართვის შემთხვევაში აკვაკულტურის განვითარებამ შესაძლოა ნეგატიური ზეგავლენა იქონიოს ეკოსისტემებზე და საბოლოოდ ზიანი მიაყენოს როგორც გარემოს, ისე - სოციალურ-ეკონომიკურ სფეროებს.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐ 1	☒ 2	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 3	☐ 4	☐ 7	☐ 12	☐ 17
☐ 5	☐ 8	☐ 9	☐ 13	☐ 18
☐ 10	☐ 14	☐ 15	☐ 19	☐ 20

1

https://www.researchgate.net/profile/Kakhaber_Bilashvili/publication/262679244_Fishing_capacity_of_the_southeastern_Black_Sea_anchovy_fishery/links/5abbbf19a6fdccca6560590/Fishing-capacity-of-the-southeastern-Black-Sea-anchovy-fishery.pdf

2 <http://blackmeditjournal.org/wp-content/uploads/Vol-17-No-II-pdf-4.pdf>

სხვა შესაბამისი ინფორმაცია

ეროვნული მიზნის შემუშავების პერიოდში ჩატარდა შავი ზღვის ბიორმავალფეროვნების და შიდა წყლების ეკოსისტემების სიტუაციური ანალიზი, რაც მოიცავდა როგორც თევზჭერის, ასევე აკვაკულტურის სექტორის კვლევას და არსებული პრობლემების იდენტიფიცირებას. მიზნის ჩამოყალიბების და შემუშავების პროცესში ჩართული იყო სოფლის მეურნეობის, გარემოს დაცვის სამინისტროები და წყლის ეკოსისტემების მკვლევარები.

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი B.6. 2020 წლისთვის ჩამოყალიბებულია მდგრადი ნადირობის სისტემა და უზრუნველყოფილია სანადირო სახეობების პოპულაციების სიცოცხლისუნარიანობა

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

ნადირობის არაეფექტიანმა მართვამ ქვეყანაში ტრადიციული სანადირო სახეობების უმრავლესობის მკვეთრი შემცირება გამოიწვია, ზოგიერთი მათგანი კი საერთოდ გადაშენდა. განსაკუთრებით მძიმე შედეგები უკანონო ნადირობას ჩლიქოსნებზე ჰქონდა. გასული საუკუნის ბოლოსთვის უკვე გადაშენებული იყო ქურციკი (*Gazella subgutturosa*), თითქმის ყველა სხვა ჩლიქოსნის პოპულაცია კი - ძლიერ შემცირებული. სტრატეგიის შემუშავების ეტაპზე ნადირობის კუთხით იდენტიფიცირებულ იქნა შემდეგი ძირითადი საკითხები: ბრაკონიერობასთან ბრძოლის არაეფექტიანი მექანიზმები, კანონდარღვევებისათვის არასაკმარისი ადმინისტრაციული რესური, მდგრადი ნადირობისა და სათემო/სატროფეო ნადირობის კონცეფციების არარსებობა, მოყვარულ მონადირეთა შორის ცოდნისა და განათლების ნაკლებობა.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 2	☐ 7	☐ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☐ 18
☐ 4	☒ 9	☐ 14	☐ 19
☐ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

სხვა დაკავშირებული აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 2	☒ 7	☒ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☐ 18
☒ 4	☐ 9	☐ 14	☐ 19
☐ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი C.1. 2020 წლისთვის დადგენილია ბიომრავალფეროვნების სტატუსი (სახეობებისა და ჰაბიტატების მდგომარეობა) სამეცნიერო-საბაზისო ცოდნის გაუმჯობესებისა და მონიტორინგის ეფექტიანი სისტემის შექმნის გზით.

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

2007 წლიდან საქართველოში დაიწყო ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ეროვნული სისტემის შექმნა და მნიშვნელოვანი ნაბიჯებიც გადაიდგა. თუმცა, ჯერ კიდევ ჩამოსაყალიბებელია მეთოდოლოგიები ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ინდიკატორების ნაწილისთვის.

ამ ეტაპზე დასახვეწია ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის საკანონმდებლო ბაზა და არ არის უზრუნველყოფილი პასუხისმგებლობების განაწილება შესაბამის უწყებებს შორის. თუმცა, სტრატეგიის შემუშავების პერიოდისათვის არსებობდა გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროსა და შესაბამის ორგანიზაციებს შორის გაფორმებული ურთიერთგაგების მემორანდუმები, მონიტორინგის სფეროში თანამშრომლობის თაობაზე.

სახეობების შესახებ სამეცნიერო ინფორმაციის სიმწირიდან გამომდინარე მიზანშეწონილად ჩაითვალა ცხოველთა და მცენარეთა სახეობების მონაცემთა ელექტრონული ბაზების შექმნა და განვითარება, სადაც თავს მოიყრის კვალიფიციური ინფორმაცია საქართველოში გავრცელებული სახეობების შესახებ (აღწერა, პოპულაციების მდგომარეობა და ტენდენცია, არეალები და სხვა).

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 2	☐ 7	☒ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☐ 18
☐ 4	☐ 9	☐ 14	☐ 19
☐ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

სხვა დაკავშირებული აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 2	☐ 7	☐ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☐ 18
☐ 4	☐ 9	☐ 14	☒ 19
☐ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი C.2. 2020 წლისთვის გაუმჯობესებულია სახეობების სტატუსი, ეფექტიანი კონსერვაციული ღონისძიებების გატარებისა და მდგრადი გამოყენების გზით, მათ შორის, „წითელი ნუსხის“ სახეობების 75%-ისთვის გაუმჯობესებულია კონსერვაციული სტატუსი.

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

2014-2020 წლების ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის შემუშავების პერიოდისთვის მომზადებული იყო ეროვნული საკონსერვაციო გეგმები რამდენიმე სახეობისათვის. თუმცა გეგმების დანერგვას ხელს უშლიდა საკონსერვაციო გეგმებისათვის იურიდიული სტატუსის არარსებობა. ასევე, საჭირო იყო შემუშავებულიყო საკონსერვაციო გეგმები ეკონომიკურად მნიშვნელოვანი იშვიათი სახეობებისათვის.

2014 წლამდე დაცულ ტერიტორიებში ხორციელდებოდა ნიამორის (*Capra aegagrus*) და ქურციკის (*Gazella subgutturosa*) ტყვეობაში გამრავლების პროგრამები და აღნიშნული სახეობების რეინტროდუქცია განხორციელდა დაცულ ტერიტორიებში. თუმცა, ტყვეობაში გამრავლებით მიღებული პოპულაციის ზრდა არ მოხდა. იმავდროულად, ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციის მიერ წარმატებით განხორციელდა კოლხური ხობის (*Phasianus colchicus*) გამრავლების პროგრამა დედოფლისწყაროს რეგიონში. აღნიშნულზე დაყრდნობით შეიძლება ითქვას, რომ უკეთესი დაგეგმვა და სახეობების აღდგენისა და რეინტროდუქციის პროგრამები იყო საჭირო წარმატების მისაღწევად.

ქვეყნის რეგიონების უმრავლესობაში მწვავედ დგას ადგილობრივ ფერმერებსა და მსხვილ მტაცებლებს შორის კონფლიქტი. აღნიშნული კონფლიქტის გამომწვევი მიზეზებს ძირითადად წარმოადგენს ჰაბიტატის განადგურება და საყოფაცხოვრებო ნარჩენების არასწორი მართვა (ხშირ შემთხვევებში სტიქიური ნაგავსაყრელები განთავსებულია დასახლებებთან). რამდენიმე კვლევის განხორციელების მიუხედავად, ადამიანისა და ველური ბუნების კონფლიქტი საქართველოში ძირეულად არ არის გამოკვლეული.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐	1	☐	6	☐	11	☐	16
☐	2	☐	7	☒	12	☐	17
☐	3	☐	8	☐	13	☐	18
☐	4	☐	9	☐	14	☐	19
☐	5	☐	10	☐	15	☐	20

სხვა დაკავშირებული აიჩის მიზნები

☐	1	☐	6	☐	11	☐	16
☐	2	☐	7	☐	12	☐	17
☐	3	☐	8	☐	13	☐	18
☐	4	☐	9	☐	14	☐	19
☒	5	☐	10	☐	15	☐	20

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი C.3. 2020 წლისთვის ტყეების ბიომრავალფეროვნება დაცულია მდგრადი მეტყევეობის საუკეთესო პრაქტიკის დანერგვის გზით.

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

საქართველოს მთელი ტერიტორიის დაახლოებით 40% ტყით არის დაფარული. ამ მაჩვენებლის მიხედვით საქართველო განეკუთვნება ტყით მდიდარი ქვეყნების რიცხვს, ტყის 95-98% ბუნებრივი წარმოშობისა არის. მისი სახეობრივი შემადგენლობა, ზრდა-განვითარება და სხვა მახასიათებლები განაპირობებს მდიდარ ბიომრავალფეროვნებას – საქართველოს ტყეში 400-მდე სახეობის ხე და ბუჩქი იზრდება და დენდროფლორის დიდი მრავალფეროვნების მაჩვენებელია ენდემური მერქიანი მცენარეების სიმრავლეც (საქართველოს ენდემია 61, ხოლო, კავკასიის - 43 სახეობა).

2003 წლის „ტყის ფონდის ერთიანი აღრიცხვის მაჩვენებლების“³ მიხედვით საქართველოს სახელმწიფო ტყის ფონდი⁴ 3,005,300 ჰა-ს შეადგენდა, საიდანაც ტყით დაფარული ტერიტორია 2,772,400 ჰა-ს უტოლდებოდა. აქედან, არსებული მონაცემებით, დაახლოებით 0,5 მლნ ჰა ე.წ. ხელუხლებელ ტყეებს, 2,2 მლნ ჰა სახეცვლილ ბუნებრივ ტყეებს, ხოლო, 0,06 მლნ ჰა ხელოვნურად გაშენებულ ტყეებს განეკუთვნება.

განხორციელების დონე:

☐	რეგიონული/მრავალმხრივი
☒	ეროვნული/ფედერალური
☐	სუბეროვნული

³ დოკუმენტში თავმოყრილია ტყის ინვენტარიზაციით მიღებული მაჩვენებლები, დამტკიცებულია სატყეო მეურნეობის სახელმწიფო დეპარტამენტის მიერ 2003 წელს და გამოიყენება როგორც სახელმძღვანელო, საბაზისო დოკუმენტი - ქვეყნის მასშტაბით შესაბამისი მაჩვენებლების განახლებამდე.

⁴ აფხაზეთისა და აჭარის ა/რ-ს ჩათვლით.

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐	1	☐	6	☐	11	☐	16
☐	2	☒	7	☐	12	☐	17
☐	3	☐	8	☐	13	☐	18
☐	4	☐	9	☐	14	☐	19
☐	5	☐	10	☐	15	☐	20

სხვა დაკავშირებული აიჩის მიზნები

☐	1	☐	6	☐	11	☐	16
☐	2	☐	7	☐	12	☐	17
☐	3	☐	8	☐	13	☐	18
☐	4	☐	9	☐	14	☐	19
☒	5	☐	10	☐	15	☐	20

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი C.4. 2020 წლისთვის დაცული ტერიტორიები მოიცავს ქვეყნის სახმელეთო ფართობის სულ მცირე 12%-ს, და აკვატორიის - 2.5%-ს. ეკოსისტემური სერვისების თვალსაზრისით, განსაკუთრებული მნიშვნელობის ტერიტორიების მართვა ხორციელდება ეფექტიანი, ეკოლოგიურად წარმომადგენლობითი სისტემისა და სხვა ეფექტიანი კონსერვაციული ღონისძიებების მეშვეობით; მიმდინარეობს დაცული ტერიტორიების ქსელის შექმნა და მისი ინტეგრირება ფართო სახმელეთო და საზღვაო ლანდშაფტებში

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

2013 წლის ბოლოსთვის დაცული ტერიტორიების საერთო ფართობი ქვეყნის მთლიანი ტერიტორიის 7% -ზე ნაკლები იყო, რადგან 2007 - 2013 წლებში ეს მაჩვენებელი მხოლოდ უმნიშვნელოდ გაიზარდა. ამიტომ ახალ ეროვნულ მიზანში (NBSAP 2014-2020) 2020 წლისთვის მისაღწევ მაჩვენებლად განისაზღვრა ქვეყნის სახმელეთო ფართობის სულ მცირე 12% და აკვატორიის - 2.5%; მიუხედავად იმისა, რომ ისინი მნიშვნელოვნად დაბალია, ვიდრე აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნით (მიზანი #11) იყო დადგენილი (შესაბამისად, 17% და 10%), 12% და 2.5% მოცემულ ეტაპზე მაქსიმალურად რეალისტურ სამიზნეებად იქნა მიჩნეული.

დაცული ტერიტორიების საერთო ფართობი და ბიომრავალფეროვნების კუთხით მნიშვნელოვანი ტერიტორიების დაფარვის ხარისხი არ იყო საკმარისი ქვეყნის ბიომრავალფეროვნების გრძელვადიანი დაცვისა და შენარჩუნებისთვის; არასაკმარისად იყო გამოყენებული ან არ არსებობდა საერთაშორისო აღიარების ისეთი ინსტრუმენტები, როგორც არის „რამსარის ტერიტორია“, „UNESCO-ს მსოფლიო მემკვიდრეობის უბანი“ და „ბიოსფერული რეზერვატი“; საქართველოს დაცული ტერიტორიები არ ქმნიდა ერთიან ქსელს - არ არსებობდა ერთმანეთთან დაკავშირებული და უფრო ფართო ლანდშაფტებში ინტეგრირებული დაცული ტერიტორიების სისტემა. საჭირო იყო დაცული ტერიტორიების სივრცითი განვითარების გეგმა, რომელიც ხელს შეუწყობდა დაცული ტერიტორიების დაფარვის და ერთმანეთთან დაკავშირებულობის ხარისხის გაზრდას. თუმცა, გარკვეული სამუშაოები ამ მიმართულებით

განხორციელებული იყო, მაგ.: მომზადებული იყო გეგმარებითი დაცული ტერიტორიების დოკუმენტი; განისაზღვრული იყო კონსერვაციისთვის პრიორიტეტული ტერიტორიები და დერეფნები კავკასიაში; იდენტიფიცირებული იყო კრიტიკული საკონსერვაციო ტერიტორიები და ტყის კონსერვაციის უბნები; ჩამოყალიბებული იყო „კავკასიის ეკორეგიონის კონსერვაციის გეგმა“. ყოველივე ეს, კარგ შესაძლებლობას ქმნიდა დაცული ტერიტორიების ერთიანი ქსელის ჩამოყალიბებისთვის.

დაცული ტერიტორიების სისტემის შემდგომი განვითარებისათვის, სათანადოდ დაკავშირებული და ეფექტიანი ქსელის შექმნის და სხვადასხვა კატეგორიების დაცული ტერიტორიების მართვის ეფექტიანობის გაზრდის მიზნით, საჭირო იყო დაცული ტერიტორიების შესახებ კანონმდებლობის განახლება. საქართველოში იყო დაცული ტერიტორიების მმართველობის, მხოლოდ, ერთი ფორმა – მმართველობა მთავრობის მიერ და არ არსებობდა მმართველობის სხვა ფორმები: კერძო მმართველობა, თანამმართველობა, მმართველობა ადგილობრივი თემების მიერ. კანონმდებლობა არ არეგულირებდა ადგილობრივი მოსახლეობისათვის საკომპენსაციო და პოზიტიურ წამახალისებელ მექანიზმებთან დაკავშირებულ საკითხებს.

დაცული ტერიტორიების მართვა უმეტესად მათ ირგვლივ არსებული ლანდშაფტისგან იზოლაციაში ხდებოდა და პრობლემად რჩებოდა მათ საზღვრებს მიღმა ტერიტორიის გამოყენებისა და შესაძლო განვითარების არასახარბიელო ზემოქმედების საფრთხეები (მაგ.: დაბინძურება, მიმდებარე ეკოსისტემის რღვევა, შეწუხება და ა.შ.) ისეთი საქმიანობების შედეგად, როგორებიცაა: ბუნებრივი რესურსების მოპოვება, არამდგრადი სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობა, განვითარების პროექტები და სხვ.

მიმდინარეობდა დაცული ტერიტორიის მართვის დაგეგმვის არსებული რეგულაციების დახვეწა და დაცული ტერიტორიებისთვის მენეჯმენტის გეგმების მომზადება, თუმცა დაცული ტერიტორიების უმეტესობა, მაინც მენეჯმენტის გეგმის გარეშე იყო და მათი მართვა დროებითი რეგულირების წესის შესაბამისად ხდებოდა. შეინიშნებოდა დაცული ტერიტორიების დაგეგმვის შესაძლებლობების ნაკლებობა, როგორც დაცული ტერიტორიების სააგენტოში, ისე - მის ტერიტორიულ ორგანოებში (დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციებში).

არ იყო უზრუნველყოფილი სამოვრებისა და ტყის მდგრადი მართვა. ასათვისებელი იყო დაცული ტერიტორიების ისეთი ფუნქციონალური გამოყენება, როგორიცაა ტრადიციული პროდუქტის წარმოება და ხელსაქმე (მაგ. ე.წ. „მწვანე იარლიყის“ მექანიზმების საშუალებით), რათა მომხდარიყო უნიკალური ადგილობრივი ისტორიული თუ კულტურული გარემოს შენარჩუნება და შემოსავლების გაზრდის სტიმულირება მდგრადი სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობისა და რესურსების მდგრადი გამოყენების გზით.

არასრულყოფილი იყო დაცულ ტერიტორიებზე სამეცნიერო კვლევისა და მონიტორინგის სისტემები. არარეგულარულ ხასიათს ატარებდა დაცული ტერიტორიების მართვის ეფექტიანობის შეფასება. დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმებში არ იყო სათანადოდ ასახული კლიმატის ცვლილების საკითხები. დაცული ტერიტორიების უმეტესობა განიცდიდა ადეკვატური ინფრასტრუქტურისა და აღჭურვილობის, ასევე, კვალიფიციური კადრების ნაკლებობას. არ არსებობდა უცხო ინვაზიური სახეობების მართვის პროგრამები და არ მიმდინარეობს არავითარი კონკრეტული ღონისძიებები მათი ზეგავლენის შესამცირებლად.

დაცული ტერიტორიების სისტემის განვითარებასთან დაკავშირებული მრავალი პრობლემის ერთ-ერთ ძირეულ მიზეზად საზოგადოების დაბალი ცნობიერება იყო აღიარებული. ასევე

მნიშვნელოვან ფაქტორად იყო მიჩნეული გადაწყვეტილების მიმღებთა ინტერესისა და ინფორმირებულობის ნაკლებობა დაცულ ტერიტორიებთან დაკავშირებულ საკითხებზე.

მიუხედავად იმისა, რომ გაზრდილი იყო დაცული ტერიტორიების დაფინანსება, მართვის სტრუქტურისა და ფუნქციონირების თითქმის ყველა კომპონენტი განიცდიდა დაფინანსების ნაკლებობას, მათ შორის, ისეთი მნიშვნელოვანი სფეროები, როგორებიცაა: ხელფასები და საოპერაციო ხარჯები. პრაქტიკულად არ არსებობდა ფონდები ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგისა და დამატებითი კვლევებისთვის, ასევე - საგანმანათლებლო საქმიანობებისთვის. დაფინანსების ნაკლებობა მიჩნეული იყო ზემოთ ჩამოთვლილი პრობლემების გამომწვევ ერთ-ერთ ძირითად მიზეზად და მთავარ წინააღმდეგობად ეფექტიანი მართვის მიმართულებით.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☒ 11	☐ 16
☐ 2	☐ 7	☐ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☐ 18
☐ 4	☐ 9	☐ 14	☐ 19
☐ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

სხვა დაკავშირებული აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 2	☐ 7	☒ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☒ 13	☒ 18
☐ 4	☐ 9	☒ 14	☐ 19
☒ 5	☐ 10	☒ 15	☐ 20

სხვა შესაბამისი ინფორმაცია

აღნიშნული ეროვნული მიზანი ჩამოყალიბდა ეროვნულ დონეზე ყველა მნიშვნელოვან დაინტერესებულ მხარესთან კონსულტაციების შედეგად; მათ შორის იყვნენ სამთავრობო უწყებები, შესაბამისი არასამთავრობო ორგანიზაციები და აკადემიური ინსტიტუტები. ამ მიზანს ასევე დაეფუძნა დაცული ტერიტორიების სააგენტოს ახალი სტრატეგია.

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

<http://apa.gov.ge/en/>

<http://greenalt.org/wp-content/uploads/2018/07/Monitoring of Biodiversity in Protected Areas.pdf>

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი C.5. 2020 წლისთვის შენარჩუნებულია მცენარეთა და ცხოველთა ადგილობრივი ჯიშებისა და კულტურულ მცენარეთა ენდემური სახეობების, ასევე მათი მონათესავე ველური სახეობების, სხვა სოციო-ეკონომიკური თუ კულტურული მნიშვნელობის სახეობების გენეტიკური მრავალფეროვნება; ჩამოყალიბებულია და ინერგება სტრატეგიები მათი გენეტიკური მრავალფეროვნების დასაცავად.

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

საქართველოში მარცვლეულის დაახლოებით 100 ოჯახი და 350 ადგილობრივი ჯიშია, რომელთა შორის არის ენდემური სახეობებიც.

აგრარული მრავალფეროვნების შემცირება უარყოფითად აისახა საქართველოს სოფლის მეურნეობაზე. შემცირდა არა მხოლოდ მცენარეთა მრავალფეროვნება, არამედ უძველესი კულტურების გამოიყენებაც. 2000-იანი წლებიდან განხორციელდა რამდენიმე მნიშვნელოვანი ინიციატივა, რომელიც მიზნად ისახავს საქართველოს აგრობიომრავალფეროვნების სტატუსის გაუმჯობესებას, თუმცა, ძალისხმევა არ აღმოჩნდა საკმარისი ქვეყანაში სასოფლო-სამეურნეო ბიომრავალფეროვნების გენეტიკური ეროზიის წინააღმდეგ საბრძოლველად.

საქართველოს ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის დოკუმენტზე მუშაობის პროცესში გამოიკვეთა შემდეგი ტიპის პრობლემები: ინფორმაციის ნაკლებობა, აგრარული ბიომრავალფეროვნების შესახებ საზოგადოების დაბალი ცნობიერება, ადგილობრივი ჯიშების სათესლე და სანერგე მასალის შეზღუდული ხელმისაწვდომობა, ცალკეული ადგილობრივი ჯიშის მოყვანასთან და გამოყენებასთან დაკავშირებული ცოდნის დეფიციტი, ადგილობრივი ჯიშებისა და მათი პროდუქტების დაბალი ცნობადობა ბაზარზე, კულტურულ მცენარეთა ველური მონათესავე სახეობების, სამკურნალო და სასურსათო მნიშვნელობის ველურად მზარდი მცენარეების გენეტიკური ეროზია, მცენარეთა გენეტიკური რესურსების ex situ კონსერვაციის სახელმწიფო სტრატეგიისა და ხედვის არარსებობა.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 2	☐ 7	☐ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☒ 13	☐ 18
☐ 4	☐ 9	☐ 14	☐ 19
☐ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

სხვა შესაბამისი ინფორმაცია

2005 წელს დამტკიცდა ბიომრავალფეროვნების დაცვის პირველი ეროვნული სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა (NBSAP). თუმცა, ბიომრავალფეროვნების დაცვის პირველი სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა უმეტესად ველურ ბუნებაზე იყო ფოკუსირებული და არ მოიცავდა აგრარულ ეკოსისტემებსა და ბუნებრივ საძოვრებთან დაკავშირებულ საკითხებს.

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

https://www.iucn.org/sites/dev/files/import/downloads/biotopic_nbsap.pdf;
<https://www.cbd.int/doc/world/ge/ge-nbsap-v2-en.pdf>; <Add file>

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი C.6. 2020 წლისთვის ანთროპოგენური ზეწოლა შემცირებულია შავ ზღვასა და შიდა წყლების ეკოსისტემებზე და შენარჩუნებულია წყლის სისტემების მთლიანობა და ფუნქციონირება

ეროვნული მიზნის დასაბუთება

მტკნარი წყალი უმნიშვნელოვანესი ეკონომიკური რესურსია საქართველოს მოსახლეობისთვის. ამასთან, მტკნარის წყლის ეკოსისტემები ძლიერი საფრთხის ქვეშ არის გადაჭარბებული და არალეგალური მოხმარების, ასევე ინდუსტრიული და ინფრასტრუქტურული განვითარების გამო. შავი ზღვა და შიდა წყლები საქართველოში ძლიერ ანთროპოგენური ფაქტორების ზეგავლენას განიცდის; უკანონო მოპოვება, ჭარბი მოხმარება, არამდგრადი თევზჭერა, ინვაზიური და უცხო სახეობები, ბუნებრივი ჰაბიტატის დეგრადაცია ადამიანის საქმიანობით გამოწვეული ზემოქმედების ფორმებია რომელიც სერიოზულ საფრთხეს უქმნის და მნიშვნელოვან ზიანს აყენებს წყლის ეკოსისტემების ბიომრავალფეროვნებას.

მდინარის ეკოსისტემაზე მოქმედ ფაქტორთაგან დიდი მნიშვნელობა ენიჭება წყლის ხარჯვის პრობლემას, რამდენადაც წყლის რესურსების სამეურნეო გამოყენების, განსაკუთრებით კი დაუბრუნებელი წყალმოხმარების (მორწყვითი მელიორაციის) შედეგად ადგილი აქვს წყლის დონის დაწევას.

საქართველოს ეროვნული ენერგეტიკული პოლიტიკა მიზნად ისახავს ქვეყანაში არსებული წყლის უხვი რესურსების მაქსიმალურად გამოყენებას და ჰიდროენერგეტიკის განვითარებას სახელმწიფო პრიორიტეტად განიხილავს. მნიშვნელოვანია მდინარეთა სისტემებზე ანთროპოგენური ზეწოლის და უარყოფითი ზეგავლენის სათანადოდ გამოკვლევა კუმულაციური ზეგავლენის შეფასების მიზნით.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐ 1	☒ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 2	☐ 7	☐ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☐ 18
☐ 4	☐ 9	☒ 14	☐ 19
☒ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი D.1. 2015 წლისთვის საქართველოს რატიფიცირებული აქვს ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ კონვენციის „ნაგოიას ოქმი გენეტიკურ რესურსების ხელმისაწვდომობისა და მათი გამოყენებით მიღებული სარგებლის სამართლიანი და თანაბარი განაწილების შესახებ“ და “სურსათისა და სოფლის მეურნეობისთვის მნიშვნელოვან მცენარეთა გენეტიკური რესურსების შესახებ საერთაშორისო შეთანხმება” და დაწყებულია მათი განხორციელება

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

2014-2020 წლების ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის შემუშავების დროს საქართველო არ წარმოადგენდა გენეტიკურ რესურსებთან დაკავშირებული საერთაშორისო შეთანხმებების მხარეს. ასევე არ არსებობდა შესაბამისი კანონმდებლობა და გენეტიკურ რესურსებთან დაკავშირებული საკითხები არ იყო ასახული ქვეყნის პირველ სტრატეგიაში (2005-2015). სტრატეგიის შემუშავების ეტაპზე, საქართველოს კანონმდებლობა არ მოიცავდა სურსათისა და სოფლის მეურნეობისთვის მნიშვნელოვან გენეტიკურ რესურსებთან ხელმისაწვდომობის, მათი გამოყენებით მიღებული სარგებლის სამართლიანი განაწილებისა და “ბიომეკობრეობისგან” (და/ან მათი დასახელებების უკანონო გამოყენებისგან) დაცვის მექანიზმებს.

მიჩნეული იყო, რომ ისეთ შეთანხმებები, როგორც არის “სურსათისა და სოფლის მეურნეობისთვის მნიშვნელოვან მცენარეთა გენეტიკური რესურსების შესახებ საერთაშორისო შეთანხმება” (ITPGRFA) და გენეტიკურ რესურსებზე ხელმისაწვდომობისა და მათი გამოყენებით მიღებული სარგებლის თანაბარი და სამართლიანი განაწილების შესახებ ნაგოიას ოქმი განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანი იყო საქართველოსთვის.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☒ 16
☐ 2	☐ 7	☐ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☐ 18
☐ 4	☐ 9	☐ 14	☐ 19
☐ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

- [NBSAP 2014-2020](#)
- [NBSAP 2005-2015](#)

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი D.2. 2020 წლისთვის შეფასებულია კლიმატის ცვლილების პოტენციური ზეგავლენა ბიომრავალფეროვნებაზე და ამდლებულია ეკოსისტემების მდგრადობა შესაბამისი გარემოსდაცვითი პოლიტიკის შემუშავებისა და ადეკვატური საქმიანობების დანერგვის გზით.

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

კლიმატის ცვლილების სცენარების მიხედვით, საქართველოს ზოგ რეგიონში მოსალოდნელია ტემპერატურის მატება და ნალექების კლება. ეს ძლიერ უარყოფით ზეგავლენას იქონიებს ეკოსისტემებზე. მთიანი რელიეფისა და მკვეთრად გამოკვეთილი ვერტიკალური ზონალობის გამო, საქართველოში ყველაზე სერიოზული საფრთხე ბიომრავალფეროვნებას ვერტიკალური სარტყლების წანაცვლების გამო შეექმნება. ზოგი სახეობა, სავარაუდოდ, საერთოდ გაქრება, რადგან ვერ შეძლებს კლიმატის ცვლილებასთან ადაპტაციას.

სარწმუნო კვლევების ნაკლებობის გამო, მწირია ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ რა გავლენას იქონიებს კლიმატის ცვლილება საქართველოს ბიომრავალფეროვნებაზე, მაღალი მთის, წყალჭარბ თუ სემიარიდულ ეკოსისტემებზე.

კლიმატის ცვლილების მიმართ ძლიერ მგრძობიარეა ალპური და სემიარიდული სათიბ-სადოვრები. ცხადია, რომ გლობალური ტემპერატურის მატებას ძლიერი ზემოქმედება ექნება მაღალი მთის დაბალ ტემპერატურებთან შეგუებულ მცენარეთა სახეობებზე. მოსალოდნელია მათი ჩანაცვლების პროცესების განვითარება თერმოფილური სახეობებით, რომელთა გავრცელება აქამდე მაღალი სიმაღლეებისთვის დამახასიათებელი დაბალი ტემპერატურებით იყო შეზღუდული. ამ პროცესის შედეგად სერიოზული ძვრებია მოსალოდნელი ალპური მდელოების მცენარეულობაში, შემდეგ კი - სუბნივალურ კომპლექსებშიც.

კლიმატის ცვლილების ზეგავლენა ტყის ეკოსისტემებზე ატარებს კომპლექსურ ხასიათს. სხვადასხვა რისკებს შორის არის ტყის ხანძრები, ძლიერი ქარები, ნიადაგის გამორეცხვა და ეროზიები, ტყის დაავადებების გავრცელება და სხვა. გარდა ამისა, კლიმატური ცვლილებები ასევე ქმნიან ინვაზიური სახეობების გავრცელებისთვის ხელსაყრელ პირობებს.

სამწუხაროდ, საქართველოში კლიმატის ცვლილების პოტენციური ზეგავლენა ტყეებზე თითქმის არ არის შესწავლილი. ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის კავკასიის ოფისის (WWF Caucasus PO) მიერ მიღებული პროგნოზებით საქართველოში მიმდინარე კლიმატური ცვლილებების ფონზე მოსალოდნელია ნეგატიური მოვლენების განვითარება, რაც გამოიხატება რეგიონში არსებული ტყეებისთვის ხელსაყრელი პირობების შემცირებაში. მოსალოდნელია ტყის მასივების შემცირება, ასევე შესაძლებელია ტემპერატურის მატების ფონზე ტყის დაავადებების გამომწვევი ორგანიზმების რაოდენობის მატება.

კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული მოვლენების გამო საქართველოში არსებული დაცული ტერიტორიები შეიძლება აღმოჩნდნენ მაღალი რისკის ქვეშ. ამ მხრივ განსაკუთრებულ ყურადღებას ითხოვს ის დაცული ტერიტორიები, რომლებიც განლაგებულია კლიმატის ცვლილების კუთხით ყველაზე სენსიტიურ ზონაში, მაგალითად სემიარიდული ზონა სადაც პროგნოზებით მოსალოდნელია საშუალო წლიური ტემპერატურის მატება ან შავი ზღვის პირას მდებარე კოლხეთის დაბლობი, სადაც ძირითადი რისკები შეიძლება დაკავშირებული იყოს ზღვის ევსტაზიის მოვლენასა და მიმდებარე ტერიტორიების ინტენსიურ გამოყენებასთან.

აღნიშნული მიმართულებით აუცილებელია მუდმივი მონიტორინგი. აუცილებლად შესასწავლი და შესაფასებელია საქართველოს დაცული ტერიტორიების შესაძლებლობები კლიმატის ცვლილების და ადაპტაციის შესაძლებლობების კუთხით.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 2	☐ 7	☐ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☐ 18
☐ 4	☐ 9	☐ 14	☐ 19
☐ 5	☒ 10	☒ 15	☐ 20

სხვა დაკავშირებული აიჩის მიზნები

☒ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☒ 2	☐ 7	☒ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☐ 18
☐ 4	☐ 9	☐ 14	☐ 19
☐ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2342057?publication=0>

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი E.1. 2020 წლისათვის გაზრდილია ბიომრავალფეროვნებასთან, მის ფასეულობებთან, ფუნქციონირებასთან, სტატუსთან, ტენდეციებთან, ასევე, ბიომრავალფეროვნების კარგით გამოწვეულ შედეგებთან დაკავშირებული ცოდნა და გაუმჯობესებულია შესაბამისი სამეცნიერო ბაზა

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

სტრატეგიის შემუშავების ეტაპზე იდენტიფიცირებულ იქნა შემდეგი ძირითადი საკითხები: კვალიფიციური კადრების ნაკლებობა როგორც საჯარო, ასევე კერძო და სამეცნიერო ინსტიტუტებში, არასაკმარისი წვდომა თანამედროვე ტექნოლოგიებსა და მეთოდოლოგიებზე, ასევე ამ მეთოდების გამოყენებისათვის საჭირო არასაკმარისი ტექნიკური უნარები ტყის მართვაში ჩართულ სტრუქტურებში, წამახალისებელი მექანიზმების არარსებობა საჯარო და სამეცნიერო სექტორებში კვალიფიციური კადრის მოზიდვისა და შენარჩუნების მიზნით.

დაცული ტერიტორიების დაგეგმვის, ჰაბიტატებისა და სახეობებისთვის კონსერვაციული გეგმების შემუშავების კუთხით შესაბამისი კვალიფიციური კადრების სიმცირე, ასევე კვლევა-მონიტორინგის არასრულყოფილი სისტემა და ერთიანი მონაცემთა ბაზის არქონა - ასევე იდენტიფიცირებულ იქნა დაცული ტერიტორიების სისტემის განვითარების მნიშვნელოვან გამოწვევად.

შესაბამისი ცოდნისა და კვალიფიციური კადრების ნაკლებობა წარმოადგენდა მნიშვნელოვან ბარიერს თევზჭერისა და ნადირობის სექტორის მდგრადი განვითარებისათვის.

NBSAP-ის განახლების პერიოდისათვის საქართველოს ჰაბიტატები არ იყო კლასიფიცირებული საერთაშორისო დონეზე აღიარებული თანამედროვე სისტემების მიხედვით, რაც ქმნიდა ევროპის კონსერვაციულ პოლიტიკასა და სტრატეგიებთან ჰარმონიზების პრობლემას, ხელს უშლიდა საქართველოს, როგორც ჰაბიტატების მრავალფეროვნებით გამორჩეული ქვეყნის როლის წარმოჩენას.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 2	☐ 7	☐ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☐ 18
☐ 4	☐ 9	☐ 14	☒ 19
☐ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

სხვა შესაბამისი ინფორმაცია

ეროვნული მიზანი E.1 შემუშავდა NBSAP-ის განახლების პროცესში, დაცული ტერიტორიების, ტყის ბიომრავალფეროვნების, სახეობებისა და ჰაბიტატების მიმართულებებით სიტუაციის ანალიზის საფუძველზე, რომლის მიხედვითაც ტყის მდგრადი მართვის, ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სრულფასოვანი სისტემის ჩამოყალიბების, მათ შორის დაცულ ტერიტორიებზე, მნიშვნელოვან გამოწვევად განისაზღვრა შესაბამისი ცოდნისა და კვალიფიციური სპეციალისტების ნაკლებობა. ჰაბიტატების უნიფიცირებული კლასიფიკაციის სისტემის არარსებობა წლების განმავლობაში მნიშვნელოვნად ართულებდა კონსერვაციული საქმიანობების ეფექტურ დაგეგმვასა და წარმართვას.

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი E.2. 2020 წლისთვის ბიომრავალფეროვნების საკითხების სწავლება გაუმჯობესებულია ფორმალური და არაფორმალური განათლების ყველა საფეხურზე და არსებობს ბიომრავალფეროვნების სწავლების უწყვეტი სისტემა და შესაბამისი საგანმანათლებლო რესურსები

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

ბიომრავალფეროვნების საკითხების სწავლების კუთხით მნიშვნელოვანია როგორც ფორმალური, ისე არაფორმალური განათლება. სტრატეგიის შემუშავების ეტაპზე ცოდნის გადაცემასა და ღირებულებების განვითარების მიმართულებით გამოიკვეთა მასწავლებლების კვალიფიკაციისა და საგანმანათლებლო რესურსების (სახელმძღვანელოები, მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა, ინტერნეტთან წვდომა) ნაკლებობასთან დაკავშირებული პრობლემები. ასევე, აგრარული ბიომრავალფეროვნების საკითხები არასაკმარისად იყო ასახული ზოგადსაგანმანათლებლო პროგრამებში.

არასათანადო ყურადღება ექცეოდა მდგრადი განვითარების პრინციპების სწავლებას უმაღლესი და პროფესიული განათლების ისეთ დარგებში, რომლებიც პირდაპირ თუ არაპირდაპირ კავშირშია ბუნებრივი რესურსების მართვასთან.

არაფორმალური გარემოსდაცვითი განათლება ბიომრავალფეროვნების სფეროში ჯერ კიდევ არასისტემურ და ფრაგმენტულ ხასიათს ატარებდა. არსებობდა არაფორმალური განათლების პლატფორმების მდგრადობის პრობლემაც - ხშირად არაფორმალური განათლების მომწოდებლებს არასამთავრობო ორგანიზაციები წარმოადგენდნენ, რომლებიც კონკრეტული პროგრამის დაფინანსების დასრულებასთან ერთად წყვეტდნენ საგანმანათლებლო მუშაობას.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 2	☐ 7	☐ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☐ 18
☐ 4	☐ 9	☐ 14	☒ 19
☐ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

შესაბამისი ვებგვერდები, ვებ მისამართები და ფაილები

<https://www.cbd.int/doc/world/ge/ge-nbsap-v2-en.pdf>

ეროვნული მიზანი:

ეროვნული მიზანი E.3. 2020 წლისთვის ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციასა და მდგრად გამოყენებასთან დაკავშირებული ტრადიციული ცოდნა და საჭიროებები ინტეგრირებულია კანონმდებლობასა და სტრატეგიებში.

ეროვნული მიზნის დასახვის დასაბუთება:

საქართველოში არსებობს ბუნებასთან ჰარმონიული დამოკიდებულების უძველესი ტრადიციები. თუმცა წლების განმავლობაში ადგილობრივი მოსახლეობის ცოდნა და შესაძლებლობები ბიომრავალფეროვნების დაცვის კუთხით მნიშვნელოვნად შემცირდა. მიუხედავად იმისა, რომ ადგილობრივი თემების ჩართულობა არის ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისა და მდგრადი სარგებლობის მიმართულებით არსებული პროექტების განუყოფელი კომპონენტი, ქვეყანაში ჯერ კიდევ არ არის ჩამოყალიბებული სისტემური მიდგომა ბუნების დაცვის კუთხით არსებული ტრადიციული ცოდნის გამოვლენისა და ინტეგრირებისათვის.

არ არსებობს სამართლებრივი საფუძვლები გენეტიკური რესურსებით სარგებლობასთან დაკავშირებული ტრადიციული ცოდნის ხელმისაწვდომობისა და მიღებული სარგებლის სამართლიანი განაწილების უზრუნველყოფისათვის; მოუწესრიგებელია ტრადიციული პროდუქტების სტარტერების ინტელექტუალურ საკუთრებასთან დაკავშირებული საკითხები; ტრადიციული პროდუქტების მიკროფლორა არ არის გამოცხადებული სახელმწიფო საკუთრებად; ადგილი აქვს სასურსათო წარმოების ტრადიციული წესების მივიწყებას და ენდემური მიკრობული ფლორის იმპორტირებული, ინდუსტრიული სტარტერებით ჩანაცვლების ტენდენციას; პრობლემად რჩება მსოფლიო და ადგილობრივ ბაზარზე ადგილწარმოშობის პროდუქტების ავთენტურობის დაცვა.

საქართველოს კანონმდებლობით არ არის განსაზღვრული მექანიზმები, რომლებიც უზრუნველყოფდა ტრადიციული ცოდნის ინვენტარიზაციას და დაცვას.

ეროვნული მიზნის განსაზღვრის დროს საქართველო არ იყო „სურსათისა და სოფლის მეურნეობისთვის მნიშვნელოვანი მცენარეთა გენეტიკური რესურსების“ შესახებ საერთაშორისო შეთანხმების მხარე.

განხორციელების დონე:

- რეგიონული/მრავალმხრივი
- ეროვნული/ფედერალური
- სუბეროვნული

ეროვნული მიზნების და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების შესაბამისობა:

ეროვნულ მიზანთან დაკავშირებული ძირითადი აიჩის მიზნები

☐ 1	☐ 6	☐ 11	☐ 16
☐ 2	☐ 7	☐ 12	☐ 17
☐ 3	☐ 8	☐ 13	☒ 18
☐ 4	☐ 9	☐ 14	☐ 19
☐ 5	☐ 10	☐ 15	☐ 20

სხვა შესაბამისი ინფორმაცია

ეროვნული მიზანი E.3 ეფუძნება აგრარული ბიომრავალფეროვნების მიმართულებით ქვეყანაში არსებული სიტუაციის დეტალურ ანალიზს, რომელიც განხორციელდა NBSAP-ის განახლების პროცესში ბიოლოგიურ მუდრეობათა ასოციაციის „ელკანას“ მიერ.

ნაწილი II: ეროვნული მიზნების მიღწევისათვის განხორციელებული ქმედებები

აღწერეთ ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის დანერგვისათვის განხორციელებული ქმედება

შესაძლებლობების გაძლიერება

მოქმედი NBSAP-ით გათვალისწინებულია 17 ქმედება, რომელიც სხვადასხვა დაინტერესებული პირების შესაძლებლობების გაძლიერებას ითვალისწინებს.

მიუთითეთ, რომელ ეროვნულ ან აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების მიღწევას ემსახურება განხორციელებული ღონისძიება

ეროვნული მიზანი(ებ)ი – A.1, A.4, E.1, E.2
აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზანი - 1, 4, 7, 19;

განხორციელებული ღონისძიების ეფექტურობის შეფასება:

- ღონისძიება ეფექტური იყო
- ღონისძიება ნაწილობრივ ეფექტური იყო
- ღონისძიება არაეფექტური იყო
- უცნობია

გთხოვთ ახსნათ არჩევანი და შეძლებისდაგვარად წარმოადგინოთ ინფორმაცია ეფექტურობის შეფასების ინსტრუმენტებისა და მეთოდოლოგიის შესახებ

2019 წლისათვის, სახელმწიფო უწყებებში დასაქმებული შესაბამისი კვალიფიკაციისა და უნარ-ჩვევების მქონე კადრების რაოდენობის ზრდის ტენდენცია შეიმჩნევა, თუმცა ჯერ კიდევ სახეზეა როგორც პროფესიული საქმიანობის, ასევე ზოგადი უნარ-ჩვევების მიმართულებით კომპეტენციის მქონე დამატებითი ადამიანური რესურსის საჭიროება.

კვლავაც გამოწვევად რჩება საჯარო მოხელეების გადამზადება ბიომრავალფეროვნების კომპონენტების მდგრადი მართვის მიმართულებით. აუცილებელია თანამშრომლების რეგულარული ტრენინგები. ტყის მცველებისა და რეინჯერების ხშირი ცვლა, კიდევ უფრო თვალნათელს ხდის რეგულარული ტრენინგების აუცილებლობას, მათ შორის მოკლე საორიენტაციო ტრენინგების საჭიროებას დამწყები თანამშრომლებისათვის.

გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრი, საქართველოს გარემოს დაცვის სამინისტრომ 2013 წელს დაარსა. დაარსების შემდეგ ისერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური მოთამაშეა გარემოსდაცვითი განათლების სფეროში.

"საქართველოში გარემოსდაცვითი სპეციალისტების პროფესიული განვითარების პროგრამა" ითვალისწინებს 60-ზე მეტ განსხვავებულ თემაზე შემუშავებულ ტრენინგს, რომელიც გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის და საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მოთხოვნის საფუძველზე იქნა შემუშავებული. 2014 წლის შემდეგ 2203 პირზე მეტი იქნა გადამზადებული. მათ შორის, ქვემოთ ჩამოთვლილი კურსები ყველაზე მეტად არის დაკავშირებული ბიომრავალფეროვნების დაცვისა და კონსერვაციის საკითხებთან.

ცხრილი 1. გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის მიერ ჩატარებული ტრენინგები

ტრენინგის თემა	ბენეფიციარები #				
	2014	2015	2016	2017	2018
ტყის მართვა	218	210	407	15	
გარემოსდაცვითი შემოწმება დაცულ ტერიტორიებზე		74	30		
გარემოსდაცვითი შემოწმება	16			241	
მეთევზეობა და მდგრადი თევზაობა	15				
წყალდიდობის მოდელირება და მართვა	4	9	40	12	
ველური ფაუნისა და ფლორის უკანონო ვაჭრობის პრევენცია	1			25	
ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია			9	38	
კლიმატის ცვლილება			8	11	
სხვა	36	5	47	68	66

გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის მიერ შემუშავდა სასწავლო მოდულები და სახელმძღვანელოები ტყის მართვის, ინსპექტირების, ველური ბუნების კონსერვაციის საკითხებზე. 2013 წლიდან ცენტრის ორგანიზებით რეგულარულად ტარდება ტრენინგები გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს თანამშრომელთა კვალიფიკაციის ამაღლების მიზნით. ქვემოთ მოცემულია ცენტრის მიერ ორგანიზებული ტრენინგების ჩამონათვალი (მონაწილეთა რაოდენობის მითითებით).

ცხრილი 2. გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის მიერ სამინისტროს თანამშრომლებისათვის ჩატარებული ტრენინგები ტყის მართვის მიმართულებით

დასახელება	წელი	ტრენინგის რაოდენობა	გადამზადებულთა რაოდენობა
ახალგაზრდა სპეციალისტთა ტყის ტაქსაციაში გადამზადება	2014	1	20
ტყის მცველების ფუნქცია-მოვალეობებიდან გამომდინარე ადმინისტრაციულ სამათლდარღვევებზე რეაგირებისა და ტყის მართვის სასწავლო კურსი	2014	1	84

ეროვნული სატყეო სააგენტოს თანამშრომლების, ტყის მცველების შესაძლებლობების გაძლიერება	2014	4	270
საქართველოს ტერიტორიების დაცული ტყეებში ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის გამოვლენა და შემდგომი რეაგირება	2014-2016	5	104
ტყის დაგეგმვისა და მართვის ძირითადი პრინციპები	2016	22	353

2013 წლიდან პარტნიორობის, ძირითადად გერმანიის მთავრობის მხარდაჭერით განხორციელდა რიგი ქმედებები, რამაც ხელი შეუწყო სატყეო განათლების ეტაპობრივ განვითარებას. საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ მომზადდა სატყეო განათლების სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა, განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრის მიერ ეროვნულ სატყეო სააგენტოსა და სხვა დაინტერესებულ მხარეების ჩართულობით მომზადდა სატყეო საქმის სპეციალისტის პროფესიული განათლების სტანდარტი, პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამა და 2017 წლიდან პროგრამა წარმატებით ხორციელდება 4 პროფესიულ კოლეჯში.

გარდა აღნიშნულისა, ეროვნული სატყეო სააგენტოს ინფორმაციით 2016-2018 წლებში მომზადდა 25 სპეციალისტი ტყის ხანძრების მართვის მიმართულებით, 2017-2018 წლებში გადამზადდა 10 თანამშრომელი მასწავლებლად სატყეო საქმის სპეციალისტის პროფესიული პროგრამისათვის, 2019 წელს ტრენინგი გაიარა GIS-ის სამმა სპეციალისტმა, ხოლო 2019 წელს მომზადდა 15 სტაჟიორი - ტყის ინვენტარიზაციისა და საველე სამუშაოების კუთხით.

2014-2018 წლებში დაცული ტერიტორიების სააგენტოს თანამშრომლებისთვის ჩატარდა 37 ტრენინგი, მათგან 10 ტრენინგი ეხებოდა ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგს. საერთო ჯამში, ტრენინგებში მონაწილეობა მიიღო 682 თანამშრომელმა, ხოლო ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგში 158 თანამშრომელმა.

ცხრილი 3. დაცული ტერიტორიების სააგენტოს თანამშრომლების ტრენინგები

წელი	ტრენინგების რაოდენობა	მონაწილეთა რაოდენობა
2014	7	120
2015	5	99
2016	2	33
2017	5	77
2018	18	353

აღნიშნული ტრენინგები ხორციელდებოდა სხვადასხვა დონორებისა და ორგანიზაციების მხარდაჭერით და, მათ შორის UNDP, KFW, TJS, SABUKO, ილიას უნივერსიტეტი, სახეობათა კონსერვაციის ცენტრი ნაკრესი.

სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოსა და გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) ასევე, ავსტრიის განვითარების სააგენტოს მხარდაჭერით შერჩეულ კოლეჯებს გაეწიათ ტექნიკური მხარდაჭერა: აღიჭურვა პროგრამის სწავლებისთვის აუცილებელი სპეციფიური აღჭურვილობითა და იარაღებით, განხორციელდა მასწავლებელთა გადამზადება, დაგეგმილია მოდულების კიდევ უფრო განვითარება და სასწავლო მასალების

განახლება.

საანგარიშო პერიოდში სურსათის ეროვნული სააგენტოს 5-მა თანამშრომელმა გაიარა ტრენინგი „ნიმუშის აღება სურსათის უვნებლობის სფეროში“ (GMO სურსათის უვნებლობა, კანონმდებლობა, ქეისები), რომელიც განხორციელდა ევროკავშირის პროექტის 'Support to Further Strengthening Accreditation in Georgia to Meet EU Best Practices' ფარგლებში.

გარკვეული ქმედებები განხორციელდა ცოცხალი გენმოდულიზირებული ორგანიზმების გამოვლენასთან დაკავშირებით. კერძოდ, საქართველოში უკვე ფუნქციონირებს საერთაშორისო სტანდარტების აპარატურით აღჭურვილი აკრედიტირებული კერძო ლაბორატორიები, რომელთაც აქვთ ცოცხალი გენმოდულიზირებული ორგანიზმების დეტექციისა და იდენტიფიცირების შესაძლებლობა. გარდა ამისა, გმო დეტექციისათვის სათანადო ტექნიკური შესაძლებლობები გააჩნია სსიპ სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორიას.

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

<http://eiec.gov.ge/Home.aspx?lang=en-US>

განხორციელებულ ღონისძიებასთან დაკავშირებული დაბრკოლებები, სამეცნიერო და ტექნიკური საჭიროებები:

გამოწვევები:

- მიუხედავად განხორციელებული რიგი ღონისძიებებისა, ცალკეული დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციაში არ არის დასაქმებული თანამშრომელი მეტყვევის სპეციალობით.
- სახეზეა ისეთი დარგობრივი ექსპერტების ნაკლებობა, როგორცაა მაგალითად, ორნითოლოგი, იხტიოლოგი, ბოტანიკოსი, ენტომოლოგი და ა.შ. არასაკმარისია ცოდნა მდგრადი ტყითსარგებლობის (ტყევაფების გამოყოფა, დოკუმენტაციის მომზადება და სხვა), ტყის მონიტორინგის, ასევე ტყის გზების მონიტორინგისა და მოვლა-შენახვის მიმართულებით. შეინიშნება ტყის ხანძრების მართვის მიმართულებით სპეციალისტების ნაკლებობა. კვალიფიციური კადრების ნაკლებობა განსაკუთრებით მწვავეა თევზჭერისა და ნადირობის სექტორებში.
- მწირია ცოდნა თანამედროვე ტექნოლოგიებისა და მეთოდოლოგიების კუთხით.
- მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა სატყეო განათლების დონის ამაღლების მიმართულებით, თუმცა, კვალიფიციური მეტყვევების რაოდენობა კვლავ მნიშვნელოვან გამოწვევად რჩება.

საჭიროებები:

- გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრს გააჩნია შესაძლებლობა გაზარდოს გარემოსდაცვითი მიმართულების სპეციალისტების პროფესიული განვითარების ეფექტურობა და სერვისები გახადოს უფრო თანმიმდევრული საკუთარი პროგრამის საჭიროებების რეგულარულ შეფასებაზე დაფუძნებით. პირველ ეტაპზე, სერვისი შეიძლება განხორციელდეს შესაბამისი პროფილის უნივერსიტეტებთან თანამშრომლობით.

- აუცილებელია ბიოუსაფრთხოების სფეროში ადამიანური და ტექნიკური შესაძლებლობების გაძლიერება (მაკონტროლებელ ორგანოებში პერსონალის ტრენინგი, სათანადო სახელმძღვანელოებისა და ინსტრუქციების შემუშავება და დამტკიცება).

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

აღწერეთ ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის დანერგვისათვის განხორციელებული ქმედება

საკონსერვაციო საქმიანობა

მოქმედი NBSAP-ით გათვალისწინებულია 53 ქმედება, რომელიც საკონსერვაციო საქმიანობას ეხება.

მიუთითეთ, რომელ ეროვნულ ან აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების მიღწევას ემსახურება განხორციელებული ღონისძიება

ეროვნული მიზანი – B.1, C.3, C.4, C.5, C.6, D.1, E.1, E.3
 აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზანი - 5, 11, 13, 14, 15, 16, 18, 19

განხორციელებული ღონისძიების ეფექტურობის შეფასება:

- ღონისძიება ეფექტური იყო
- ღონისძიება ნაწილობრივ ეფექტური იყო
- ღონისძიება არაეფექტური იყო
- უცნობია

გთხოვთ ახსნათ არჩევანი და შეძლებისდაგვარად წარმოადგინოთ ინფორმაცია ეფექტურობის შეფასების ინსტრუმენტებისა და მეთოდოლოგიის შესახებ

ტყე

ტყის აღდგენა-გაშენების მასშტაბების გაზრდის უზრუნველსაყოფად მნიშვნელოვანია, რომ 2016 წელს საქართველომ მოახდინა „ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის“ დოკუმენტის (NDC) მომზადება, რომლითაც სატყეო სექტორში კლიმატის ცვლილების შესარბილებლად, პრიორიტეტულ ღონისძიებებად მიიჩნია: (ა) ტყის მდგრადი მართვის პრაქტიკის დამკვიდრება; (ბ) ტყის გაშენების/ტყის აღდგენის განხორციელება და ბუნებრივი აღდგენის ხელშეწყობა; და (გ) დაცული ტერიტორიების გაზრდა.

ქვეყანამ აიღო უპირობო ვალდებულება, რომ:

- წინასწარ გამოვლენილ 1500 ჰა-ზე ტყის გახორციელებული გაშენების და აღდგენის ღონისძიებები 2030 წლისთვის.

- 2030 წლისთვის, 7,500 ჰა ტყის ფართობზე ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობის მიზნით განხორციელდება შესაბამისი ღონისძიებები, რათა მოხდეს ბუნებრივი ტყის საფარის აღდგენა.

ასევე, პირობიანი ვალდებულება

- ფინანსური და ტექნიკური დახმარების შემთხვევაში, ქვეყანა იღებს ვალდებულებას 2030 წლისთვის გაატყიანოს/განახლოს 35 000 ჰექტარი, რაც ასევე მოიცავს ხელშეწყობის ღონისძიებების განხორციელებას შერჩეულ ან აღდგენას დასაქვემდებარებელ ტერიტორიებზე, რომელიც საჭიროებს გატყიანებას/ განახლებას.

2016-2019 წლებისთვის ქვეყნის ტყის მართვის ორგანოები ტყის აღდგენა-გაშენების ღონისძიებებს გეგმავენ ზემოაღნიშნული დათქმების გათვალისწინებით და წინა ათწლეულთან შედარებით შეიმჩნევა პროგრესი განხორციელებული ღონისძიებების მასშტაბებთან მიმართებაში.

დიაგრამა 1. ტყის აღდგენა-გაშენების ღონისძიებები 2014-2019 წწ.

2016-2018 წლებში ტყის აღდგენის სამუშაოები (დეგრადირებულ ტერიტორიებზე მდგრადი კორომების ჩამოყალიბება) განხორციელდა 192,1 ჰა ფართობზე. ბუნებრივი განახლების ხელშეწყობა (ქვეტყისაგან გაწმენდა და სხვა) განხორციელდა 59,4 ჰა ფართობზე; სანიტარული ჭრები და ძირნაყარისაგან გასუფთავება განხორციელდა 5 რეგიონში (კახეთი, შიდა ქართლი, სამცხე-ჯავახეთი, სამეგრელო ზემო სვანეთი, ქვემო ქართლი) – 10 702 მ³-ს ოდენობით.

2018 წლის მდგომარეობით 44 სატყეო უბნის ტერიტორიაზე, ხანძარსაშიშ და რეკრეაციული დატვირთვის მქონე უბნებში განთავსებულია 2000-მდე საინფორმაციო-გამაფრთხილებელი ნიშანი. ეროვნული სატყეო სააგენტო, ყოველიურად ახორციელებს ნიშნების განახლება/ჩანაცვლებას ან/და დამატებას, რეგიონებიდან წარმოდგენილი დამატებითი მოთხოვნების საფუძველზე.

სწრაფმზარდი სახეობების პლანტაციების მოწყობა საუკეთესო საშუალებაა ბუნებრივ ტყეზე ზეწოლის შემცირების თვალსაზრისით, როდესაც ხდება როგორც სათბობად გამოსაყენებელი, ასევე სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობისთვის საჭირო მერქნული რესურსის მიღება.

2014 წლიდან ეროვნულმა სატყეო სააგენტომ აღადგინა ჭრის სწრაფი ბრუნვის მქონე სახეობებით (აკაცია, ვერხვი) პლანტაციების გაშენების პრაქტიკა ტყის ფონდის ტყით დაუფარავ ტერიტორიებზე.

2014-2019 წლებში პლანტაციები გაშენდა 39,2 ჰა ფართობზე კახეთის, გურიის და შიდა ქართლის რეგიონებში.

საქმიანობის მასშტაბების გაზრდის თვალსაზრისით შემაფერხებელ გარემოებას წარმოადგენს ის, რომ 2011 წელს საჯარო რეესტრის მიერ სახელმწიფო ტყის ფონდის საზღვრების დადგენის შემდეგ, სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებულ ტერიტორიებზე თითქმის აღარ დარჩა ტყით დაუფარავი ტერიტორიები, რომლებიც მიზანშეწონილი იქნებოდა მსგავსი პლანტაციების გასაშენებლად.

ამავდროულად, არ მომხდარა კერძო სექტორის აქტიური ჩართვა და დაინტერესება, შესაბამისად, პროცესის მდგრადობისა და გაფართოებისთვის აუცილებლობას წარმოადგენს მასტიმულირებელი მექანიზმების, სპეციალური პროგრამების შექმნა.

ახალი ტყის კოდექსის მიღებამდე გარდამავალ პერიოდში დარეგულირდა და გამოსწორდა რიგი ხარვეზები რაც უპირატესად მიმართული იყო ტყის ფონდის მიწებით და რესურსებით სარგებლობისკენ: მოწესრიგდა სახელმწიფო ტყის ფონდის ფარგლებს გარეთ საქართველოს „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის“ შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრულ შემთხვევებში მოსაჭრელი რესურსისათვის საკომპენსაციო თანხების გადახდის საკითხი, რაც მანამდე მოქმედი კანონმდებლობით რეგულაციის მიღმა იყო დატოვებული; უმნიშვნელოვანესი და რეზონანსული ცვლილება შეეხო ე.წ. სოციალური ჭრის (რაც გულისხმობს ზეზემდგომი ხე-ტყის გაცემას სამასალე თუ საშეშე მერქნით უზრუნველყოფის მიზნით) წესების გაუქმების (საწყის ეტაპზე ნაწილობრივ) რეგულაციას, რაც მნიშვნელოვან პრობლემას ქმნიდა როგორც ტყის ფონდის დაცვის, ასევე ხე-ტყის სწორად ათვისების თვალსაზრისით. ცვლილების მიზანს ტყეზე ზეწოლის შემცირება და ტყის რესურსის რეალური მოთხოვნის პირობებში ხელმისაწვდომობა, ამასთან, ტყეში სატყეო ღონისძიებების მხოლოდ შესაბამისი კვალიფიკაციის პირების მიერ განხორციელება წარმოადგენდა. მთლიანად შეიცვალა სოციალური ჭრის ფარგლებში მრგვალი ხე-ტყის (მორის) (სამასალე ხე-ტყის) გაცემის წესი, როგორც მოსახლეობისათვის, ასევე საბიუჯეტო ორგანიზაციებისათვის, მათ შორის საპატრიარქოსათვის. გაუქმდა დასამზადებელი, ზეზემდგომი ხე-ტყის გაცემის შესაძლებლობა საბიუჯეტო ორგანიზაციების, მათ შორის საპატრიარქოს საშეშე მერქნული რესურსით მომარაგების მიზნით. სააგენტომ თავის თავზე აიღო ვალდებულება მთლიანად დაემზადებინა სამასალე ხე-ტყე მოსახლეობის თუ საბიუჯეტო ორგანიზაციების მოსამარაგებლად, ხოლო საშეშე მერქნული რესურსი საბიუჯეტო ორგანიზაციების მოსამარაგებლად ადგილამდე ტრანსპორტირების ჩათვლით.

ტყეზე ზეწოლის და ტყის რესურსების შენარჩუნებისაკენ გადადგმული მნიშვნელოვანი ნაბიჯი იყო განხორციელებული ცვლილება, რომლითაც შეიქმნა შესაძლებლობა ტყეში დარჩენილი ნარჩენის (ხე-ტყის დამზადების შედეგად დარჩენილი ქერქი, ნაფოტი, ნახერხი, შეშად გამოუსადეგარი ტოტები, მერქნული რესურსის ღირებულება დაკარგული ძირნაყარი ხე-ტყე) ათვისების შესაძლებლობის შექმნა იმ პირებისათვის, რომლებიც დასაქმებულები არიან ბიოსაწვავის წარმოებით.

ტყის ახალი კოდექსის კანონპროექტით განისაზღვრა ტყეების კატეგორიებად დაყოფის მოთხოვნა.

ტყეების მრავალფუნქციურობიდან გამომდინარე, კატეგორიებად დაყოფის მიზანია ხელი შეუწყოს ტყის ეკოლოგიური ფუნქციების დაცვასა და ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებას, ტყის ეკონომიკური პოტენციალის მდგრად გამოყენებასა და ტყეების სოციალური ფუნქციების

განხორციელებას. საქართველოს ტყე მისი ეკოლოგიური, სოციალური და ეკონომიკური ფუნქციების გათვალისწინებითა და მართვის ძირითადი მიზნების მიხედვით იყოფა:

- ა) დაცულ ტყედ;
- ბ) საკურორტო და სარეკრეაციო ტყედ;
- გ) დაცვით ტყედ;
- დ) სამეურნეო ტყედ.

ტყის კატეგორიზაციის სისტემის ჩამოსაყალიბებლად აუცილებლობას წარმოადგენს ტყეების ეკოლოგიურ, სოციალურ და ეკონომიკურ ფასეულობაზე დაფუძნებული კატეგორიზაციისა და ზონირების წესის არსებობა.

ტყეების კატეგორიზაცია ეტაპობრივად განხორციელდება ტყის ინვენტარიზაციის მიმდინარეობის პროცესში, თუმცა, 2014 წელს განხორციელდა ეროვნული სატყეო სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული სახელმწიფო ტყის ფონდის მწვანე ზონის და საკურორტო ზონის ტერიტორიების ნუსხის დამტკიცება.

სადოვრები

გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) დახმარებით საქართველოს, აზერბაიჯანის და სომხეთისათვის შემუშავებული იქნა სადოვრების მონიტორინგის მეთოდოლოგია „მონიტორინგის სახელმძღვანელო აზერბაიჯანსა და კავკასიაში არსებული ზამთრის სადოვრებისთვის“. მეთოდოლოგია შემუშავდა ეთოლდისა და ნოიბერტის მიერ (Etzold & Neudert 2013 გრაისვალდის უნივერსიტეტი) ტოპოგრაფიული ფარდობითი ინდექსის (TRMI) საფუძველზე (Parker A. J. 1982). მიდგომა ითვალისწინებს სადოვრების ბიოფიზიკური, გეოლოგიური და ბოტანიკური მდგომარეობის შეფასებას, ეროზიისადმი მოწყვლადობის ინდექსის (SEI), სადოვრის დეგრადაციის ინდექსის (PDI) და შემაჯამებელი სადოვრის მდგომარეობის ინდექსის (SPI) გამოთვლის გზით. გარდა სადოვრის მდგომარეობის შეფასებისა, სახელმძღვანელო ასევე მოიცავს მიდგომებს და რეკომენდაციებს, რომლის საფუძველზეც მზადდება სადოვრების მართვის ძირითადი რეკომენდაციები. მათ შორის ისეთები როგორცაა დატვირთვის ნორმა, კალენდარი, შეზღუდვები, ეროზირებული მონაკვეთების გამოვლენის და მართვის მეთოდოლოგია, სადოვრების მდგომარეობის გაუმჯობესება და მდგრადი გამოყენების ღონისძიებების დასახვა, მონიტორინგს და სხვა.

აღნიშნული მიდგომის საფუძველზე სახეობათა კონსერვაციის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრ ნაკრესის მიერ ჩატარდა კვლევები და მომზადდა ან მზადდება მართვის გეგმები შემდეგ დაცულ ტერიტორიებზე:

- ლაგოდების დაცული ტერიტორიები (ადკვეთილის ტერიტორია);
- ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები (ტრადიციული გამოყენების ზონა);
- თუშეთის დაცული ტერიტორიები (ტრადიციული გამოყენების ზონა, დაცული ლანდშაფტი);
- ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკი (ტრადიციული გამოყენების ზონა);

ანალოგიური მიდგომა იქნა გამოყენებული აჭარის მთიანი რეგიონის რამდენიმე სადოვრის და გომბორის უღელტეხილის მაღალმთიანი სადოვრების შეფასებისას. გარდა ამისა რეგიონალური ეკოლოგიური ცენტრის (REC Caucasus) მიერ ასევე გამოიყენება აღნიშნული მეთოდოლოგია საგარეჯოს რაიონის სადოვრების შეფასების პროცესში.

სახელმძღვანელო ოფიციალურად მიღებული არ არის, თუმცა საქართველოს სოფლის განვითარების სტრატეგიაში 2017-2020 აღნიშნულია, რომ დაცულ ტერიტორიებზე გამოყენებული მიდგომები და შემუშავებული გეგმები შესაძლებელია გამოყენებული იქნეს, როგორც სანიმუშო საპილოტე პროგრამა, რომელიც ხელს შეუწყობს საძოვრების მდგრადი მართვის ელემენტების დანერგვას მთელი ქვეყნის მასშტაბით.

ჰაბიტატების კონსერვაცია

გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) დახმარებით განხორციელდა პროგრამა რომლის მიზანი იყო საქართველოს წყალჭარბ ტერიტორიებზე ჰაბიტატების იდენტიფიცირება EUNIS-ის ჰაბიტატების კლასიფიკაციის სისტემის მიხედვით და მათი დარუკება. კვლევა განხორციელდა 2017 წელს ილიას უნივერსიტეტის ფარგლებში. მომზადდა მონაცემთა ბაზა, თუმცა მართვის კომპონენტები მასში ასახული არ არის.

EUNIS-ის კლასიფიკაციის მიხედვით საქართველოში დღეისთვის იდენტიფიცირებულია 58 ჰაბიტატი, რომლებიც შეტანილია ბერნის კონვენციის მუდმივმოქმედი კომიტეტის მე-4 რეზოლუციაში და რომელთა „სახარბიელო კონსერვაციული სტატუსის“ შენარჩუნება წარმოადგენს ქვეყნის ვალდებულებას ბერნის კონვენციისა და საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების მიხედვით.

გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) დახმარებით სახეობათა კონსერვაციის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი ნაკრესი ახორციელებს პროექტს, რომლის მიზანია ჰაბიტატების მდგომარეობის შეფასების სისტემის ჩამოყალიბება. აღნიშნული სისტემა ითვალისწინებს „ბერნის კონვენციის“ მუდმივმოქმედი საბჭოს რეზოლუცია #8 შესაბამისად ჰაბიტატის მდგომარეობის შესახებ ანგარიშების მომზადებას. ჰაბიტატების შეფასება უნდა განხორციელდეს ბერნის კონვენციის სამდივნოს მიერ მომზადებული სახელმძღვანელოს საფუძველზე და მოიცავს ჰაბიტატების მდგომარეობის შეფასებას „სახარბიელო კონსერვაციული სტატუსთან“ მიმართებაში. ჰაბიტატების შეფასება განხორციელდება „ევროპის ბუნების ინფორმაციული სისტემა“ (EUNIS-ის ჰაბიტატების კლასიფიკაციის სისტემა) საფუძველზე.

დაცული ტერიტორიები

დაცული ტერიტორიების ქსელის ჩამოყალიბებისათვის საჭირო ნორმატიული ბაზის გასაუმჯობესებლად ჩატარდა არსებული კანონმდებლობის ყოვლისმომცველი შეფასება. იგი მიზნად ისახავდა ზოგადი ხარვეზების გამოვლენას და სპეციფიკური ასპექტების იდენტიფიკაციას, რომლებიც დახვეწას მოითხოვდა. შეფასების შედეგებზე დაყრდნობით მთავარ დაინტერესებულ მხარეებთან შეთანხმებით გადაწყდა დაცული ტერიტორიების ეროვნული პოლიტიკის შემუშავება, რასაც შემდგომ დაეფუძნებოდა კანონმდებლობის განახლება. იგულისხმებოდა, რომ ეს პოლიტიკა მიღებული იქნებოდა საქართველოს პარლამენტის მიერ (ისევე, როგორც საქართველოს სატყეო კონცეფცია) და, შესაბამისად, მას ექნებოდა უმაღლესი ლეგიტიმაცია და სტატუსი. დაინტერესებული მხარეების უმეტესობა მხარს უჭერდა ამ მიდგომას და გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ წამოიწყო შესაბამისი პროცესი: შეიქმნა დროებითი სამუშაო ჯგუფი, რომელშიც შედიოდა ყველა ძირითადი დაინტერესებული მხარის წარმომადგენლები, როგორცაა არასამთავრობო ორგანიზაციები, შესაბამისი საერთაშორისო ორგანიზაციები და პროგრამები, ასევე კვლევითი და აკადემიური ინსტიტუტები. სამწუხაროდ პროცესი შეფერხდა, ძირითადად იმის გამო, რომ მსგავსი ტიპის ეროვნული პოლიტიკა საქართველოსთვის შედარებით ახალია. თუმცა, მომზადდა პოლიტიკის წინასაწარი ვერსია. დაგეგმილია დოკუმენტის საბოლოო ვერსიის წარდგენა საქართველოს პარლამენტისთვის განსახილველად და დასამტკიცებლად. მისი

მიღების შემდეგ, დაცული ტერიტორიების ეროვნული პოლიტიკა დაცული ტერიტორიების შესახებ ეროვნული კანონმდებლობის (კერძოდ, „დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ“ კანონის) განახლებას შეუქმნის საფუძველს.

დაცული ტერიტორიების ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემის ჩამოყალიბებას ხელს უწყობს KFW-ს საქართველოს დაცული ტერიტორიების მხარდაჭერის პროექტი, რომელიც ხორციელდება GFA Consulting-ის მიერ. პროექტი მხარს უჭერს ოთხი დაცული ტერიტორიის (ყაზბეგის, ფშავ-ხევსურეთის, კინტრიშის და ალგეთის დაცული ტერიტორიების) მართვის გაუმჯობესებას. ჯერჯერობით დაგეგმილია მხოლოდ ადმინისტრაციული მონაცემთა ბაზის შექმნა, რომელსაც ექნება ბიომრავალფეროვნების კომპონენტიც (სახეობათა მრავალფეროვნება დაცულ ტერიტორიებში).

გენეტიკური რესურსების კონსერვაცია

სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი:

- ტყის იშვიათი მცენარეების სახეობების, ხეხილის ველური მონათესავე სახეობების გენეტიკური რესურსების შესწავლა - პირველად საქართველოში აღწერილია ტყის მაღალი კონსერვაციული ღირებულების ადგილები საერთაშორისო კრიტერიუმების შესაბამისად; შეგროვებულია 49 სხვადასხვა ხეხილის ჯიშის გენეტიკური მასალა და დარგულია საკოლექციო ნაკვეთებზე; დეტალური ინვენტარიზაციის საფუძველზე, დამუშავდა კოლხეთის დაბლობის აჭარის ნაწილის 8 იშვიათი სახეობის მასალები და 4 სახეობისთვის მომზადდა გავრცელების არეალის რუკები;

- 19 სახეობის ხილის სათესლე მასალის ნიმუშები შეგროვდა საკოლექციოდ.

ბოტანიკის ინსტიტუტი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი და საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღი (ეროვნული თესლის ბანკი):

- 2015-2018 წლებში ბოტანიკის ინსტიტუტის, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის და საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის მეცნიერებმა შეაგროვეს ხეხილის 18 ველური მონათესავე სახეობის სათესლე მასალა; სათესლე მასალის კოლექციები დაცულია ათასწლეულის თესლის ბანკში და საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის თესლის ბანკში.

- 2018-2019 წლებში - ბოტანიკის ინსტიტუტის, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის და საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის მიმდინარე საქმიანობა: ხილისა და კაკლის ხეების 84 ველური მონათესავე სახეობის სათესლე მასალის შეგროვება და კონსერვაცია; სათესლე მასალის შენახვა ათასწლეულის თესლის ბანკში და საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის თესლის ბანკში; საქართველოში პარტნიორი ორგანიზაციების პერსონალის ტრენინგი სათესლე მასალის კონსერვაციის, წითელი ნუსხის კრიტერიუმებისა და ხილისა და კაკლის ხეების სამიზნე სახეობების გამოყენების საკითხებზე; ასპირანტებისა და პარტნიორი ორგანიზაციების პერსონალის მიერ ეკონომიკური მნიშვნელობის მქონე შერჩეული სახეობების გენეტიკური მრავალფეროვნებისა და გამოყენების შესწავლა; სამიზნე ხის 10 სახეობის გადაშენების რისკის შეფასება ქიუ გარდენსის (ლონდონის სამეფო ბოტანიკური ბაღის) მცენარეთა შეფასების განყოფილების მიერ ჩატარებული ტრენინგის შემდეგ; შედეგები გამოქვეყნდება IUCN-ის ხელშეწყობით; ადგილობრივი თემების ჩართვა ეთნობოტანიკურ კვლევაში და პროექტის ფარგლებში მიღებული ცოდნის გაზიარება (ტრენინგები მდგრადი შეგროვების მეთოდების შესახებ);

- ეროვნული თესლის ბანკში დაცულია 26 ტაქსონომიური ჯგუფის (სახეობა, ქვესახეობა) სათესლე მასალა, რომლებიც შეგროვდა კულტურული მცენარეების ველური მონათესავე სახეობების 265 პოპულაციიდან (სახეობა, ქვესახეობა).

- ადგილობრივი კულტურული ჯიშების რეინტროდუქციის ხელშეწყობის მიზნით, შემუშავდა იმ ადგილობრივი სასოფლო-სამეურნეო კულტურების ჯიშების კატალოგი, რომელთა საქართველოში გავრცელება ნებადართულია. ჯერჯერობით კატალოგში შესულია 4 ენდემური ხორბალი, სიმინდის 3 და პარკოსნების 5 ჯიში.

ფოტო 1. ენდემური ხორბალი დიკა

- ჩატარდა სამუშაოები საქართველოში გავრცელებული შინაური ცხოველების, ფრინველის, თევზისა და სასარგებლო მწერების ადგილობრივი ჯიშებისა და პოპულაციების აღდგენისა და გაუმჯობესების მიზნით, მათ შორისაა ქართული მთის ძროხა, მეგრული წითელი, კახური და სვანური ღორი, მეგრული თხა, ქართული ნაზმატყლიანი და ნახევრადნაზმატყლიანი ცხვარი, თუშური ცხვარი, იმერული ცხვარი, ადგილობრივი ქათმის პოპულაციები, იხვი და ჯავახური ბატი. გარდა ამისა, შესწავლილია ქართული ფუტკრის მეგრული პოპულაცია და თუთის აბრემუმხვევიას ადგილობრივი ჯიშები. მომზადებულია 4 სახეობის თუთის აბრემუმხვევიას დოკუმენტაცია საქპატენტში რეგისტრაციისთვის.

კვლევითი ინსტიტუტების Ex situ კოლექციები

სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი:

სამეცნიერო-კვლევით ცენტრს გააჩნია მინდვრის კულტურების, ბოსტნეულის, ხილისა და ვაზის ენდემური სახეობებისა და ადგილობრივი ჯიშების *ex situ* კოლექციები. მაგ.:

- ჯიდაურაში, მცხეთის მრავალწლიანი კულტურების საკვლევი ბაზის კოლექცია, სადაც დაცულია ვაზის 437 ქართული ჯიში, 300-ზე მეტი თესლოვანი და კურკოვანი ხეხილი, კაკლოვნები და კენკრა, თუთის 11 ჯიში და 30-ზე მეტი ფორმა;

- ერთწლიანი კულტურების კოლექცია წილკანში, მცხეთის ბაზაზე და ვაჩიანში, ახალქალაქის ბაზაზე.

საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღი (ეროვნული თესლის ბანკი):

- საქართველოს ეროვნულ ბოტანიკურ ბაღს გააჩნია ენდემური სახეობებისა და ადგილობრივი ჯიშების *ex situ* კოლექციები, რომელთა შორისაა ხორბალი (მახა - *Triticum macha* Dekapr. & Menabde - 12 სახესხვაობა. ჩელტა ზანდური - *Triticum timopheevii* - 3 სახესხვაობა. დიკა - *Triticum carthlicum* Nevski - 3 სახესხვაობა, ხორბალი - *Triticum zhukovskiyi* Menabde & Ericzjan, კოლხური ასლი - *Triticum palaeo-colchicum* Menabde, გვაწა ზანდური - *Triticum monococcum* L. - 5 სახესხვაობა, ასლი - *Triticum dicoccum* Schrank - 4 სახესხვაობა, რბილი ხორბლის - *Triticum aestivum* L. (ხულუგო, იფქლი, დოლი) ჯიშები და სახესხვაობა, *Triticum durum* Desf. - 2 სახესხვაობა, *Triticum spelta* L. - 2 სახესხვაობა, ინგლისური ხორბალი - *Triticum tirgidum* L., პოლონური ხორბალი - *Triticum polonicum* L.), ფეტვი (დომის 23 სახესხვაობა - *Setaria italica* (L.) P. Beauv., ფეტვის 30 სახესხვაობა - *Panicum miliaceum* L., ქვრიმა - *Setaria mocharica* Alef. Menabde & Ericzjan.), ქერი (*Hordeum* L. - 5 სახესხვაობა), ჭვავი (*Secale cereale* L.), პარკოსანი კულტურები (ბარდა - *Pisum sativum* L., ცერცი - *Vicia faba* L., ცულისპირა - *Lathyrus sativus* L., ოსპი - *Lens culinaris* Medik., ძაძა - *Vigna unguiculata* L. Walp., მუხუდო - *Cicer arietinum* L.) და ზეთოვან-ბოჭკოვანი კულტურები (სელი - *Linum usitatissimum* L.).

- საერთო ჯამში, 130-ზე მეტი ნიმუში. სათესლე მასალის განახლება ყოველწლიურად ხდება.

ფოტო 2. დომი

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის მცენარეული რესურსების გენეტიკური ბანკი:

- საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის მცენარეთა გენეტიკური რესურსების ბანკში დაცულია მინდვრისა და ბოსტნეული კულტურების სათესლე მასალის 2,307 ნიმუში, მათ შორის, მარცვლოვანი კულტურების - 866, ფეტვის - 193, პარკოსანი კულტურების - 629, საფურაჟე - 45, ტექნიკური - 351, არომატული - 39 და ბოსტნეული კულტურების 184 ნიმუში.

- გენბანკის მკვლევართა გუნდი ახორციელებს სტანდარტულ აქტივობებს - გენბანკში დაცული მარცვლოვანი კულტურების, ფეტვის, პარკოსანი და ბოსტნეული კულტურების სათესლე მასალის მოკლე და გრძელვადიან კონსერვაციას, მათი დროული აღდგენის, გამრავლებისა და კვლევის მიზნით.

კვლევის ძირითადი მიზნებია: გენეტიკური მასალის შეფასება, მორფოლოგიური და ბიოქიმიური დახასიათება, ტაქსონომიური იდენტიფიკაცია, მწერებისა და დაავადების მიმართ მგრძობელობის შეფასება ველზე და ლაბორატორიულ პირობებში, აგრეთვე, თესლის სიცოცხლისუნარიანობის მონიტორინგი და აღმოცენების პოტენციალის გაზრდა სათესლე მასალის ხანგრძლივი შენახვის მიზნით.

მასალის გადაცემის შესახებ შეთანხმების თანახმად, გენბანკი უზრუნველყოფს მასალით მომარაგებას სამეცნიერო-კვლევითი მიზნების განსახორციელებლად:

2015 წელს - სსიპ სოფლის მეურნეობის კვლევითმა ცენტრმა მიიღო ფეტვის კულტურების 22 ნიმუში.

2017 წელს - სსიპ სოფლის მეურნეობის კვლევითმა ცენტრმა მიიღო ფეტვის კულტურების 23 ნიმუში.

2018 წელს - შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის ფუნდამენტურ პროექტს FR2017 / FR17_566 „საქართველოს ენდემური და ველური ხორბლის კოლექციის აღდგენა, დახასიათება და კონსერვაცია“ გადაეცა ხორბლის 106 ნიმუში.

შოთა რუსთაველის სამეცნიერო ფონდი:

მიმდინარე ფუნდამენტური კვლევითი პროექტის ფარგლებში - „საზღვარგარეთის ბანკებში დაცული უნიკალური სახეობების მცენარეთა ადგილობრივი გენეტიკური რესურსების მოძიება, აღდგენა და დახასიათება“ - გენბანკი აქტიურად თანამშრომლობს საერთაშორისო გენბანკებთან და კვლევით ცენტრებთან, როგორცაა გატერსლებენის მცენარეთა გენეტიკური რესურსების კვლევის ინსტიტუტი, აშშ-ს სოფლის მეურნეობის დეპარტამენტის სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი (USDA ARS) და სიმინდისა და ხორბლის გაუმჯობესების საერთაშორისო ცენტრი (CIMMYT). პროექტის ფარგლებში საქართველოში დაბრუნდა ქართული წარმოშობის მცენარეთა გენეტიკური რესურსების 500-ზე მეტი ნიმუში. ამჟამად მიმდინარეობს მათი აღდგენა, დახასიათება, შეფასება, ტაქსონომიური იდენტიფიკაცია და კონსერვაცია, საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად.

ფოტო 3. აბაშური ყვითელის (სიმინდი) თესლი აგრარული უნივერსიტეტის თესლის ბანკიდან

ბიოლოგიურ მეურნეობათა ასოციაცია ელკანა:

ზემოთ აღნიშნული სათესლე მეურნეობის გარდა, რომელიც სათესლე და სარგავი მასალის გამრავლებას ემსახურება, თბილისში, ელკანას სათავე ოფისში, არის თესლსაცავი, სადაც

მინდვრის კულტურების დაახლოებით 40 ნიმუშია დაცული. მათი განახლება რეგულარულად ხდება.

ელკანას აგრარული ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის პროგრამა, Brot für die Welt-ის (გერმანია) ხელშეწყობით. ელკანას აქვს ორი საკონსერვაციო მეურნეობა. ესენია: საკოლექციო ნაკვეთი - „მარცვლეულის კიდობანი“, ახალციხის მუნიციპალიტეტის სოფელ წნისში (სამცხე-ჯავახეთი) და მეცხოველეობის მეურნეობა ახმეტის მუნიციპალიტეტის სოფელ ზემო ხოდაშენში (კახეთი). კონსერვაციის პროგრამაში სულ დაახლოებით 200 ფერმერია ჩართული. ხორბლისა და პარკოსნების კულტურებისათვის შეიქმნა ადგილობრივი საწარმოო ჯაჭვები.

ფოტო 4. კახური ღორი

საქართველოს ხორბლის მწარმოებელთა ასოციაცია:

- ორგანიზაცია დაარსდა 2017 წელს და მუშაობს ქართველ ფერმერებს შორის ხორბლის ადგილობრივი ლენდრასების გავრცელებისთვის.

მცენარეული გენეტიკური რესურსების საერთაშორისო ქსელები

მცენარეული გენეტიკური რესურსების საერთაშორისო ქსელები 2019 წლიდან საქართველომ აღიდგინა მცენარეთა გენეტიკური რესურსების ევროპის კოოპერირებული პროგრამის წევრობა; საქართველოს მცენარეთა გენეტიკური რესურსების კოორდინატორი და ქვეყნის წარმომადგენელი ამ პროგრამაში არის სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის დირექტორი დოქტორი ლევან უჯმაჯურიძე, რომელიც ასევე გახლავთ საქართველოს წარმომადგენელი გაეროს სოფლის მეურნეობის და სურსათის ორგანიზაციაში მცენარეთა გენეტიკური რესურსების კუთხით;

საქართველოსთვის გამოყოფილი იქნა შესაბამისი კვოტა (8) ევროპის მცენარეთა გენეტიკური რესურსების პროგრამის სამუშაო ჯგუფებში მონაწილეობის მისაღებად;

ჩამოყალიბდა სამუშაო ჯგუფები პროგრამაში მონაწილეობის მისაღებად, კერძოდ: ვაზის, ხორბლის, სამარცვლე პარკოსნების და ვაშლის მიმართულებით, რომელთა წევრები არიან სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის წარმომადგენლები;

სურსათის წარმოებისა და სოფლის მეურნეობისთვის მცენარეული გენეტიკური რესურსების ex-situ კოლექციები:

სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევით ცენტრის ერთ-ერთ ძირითად საქმიანობას წარმოადგენს ტრადიციული ჯიშების მოძიება, აღდგენა და შენარჩუნება.

სამეცნიერო-კვლევით ცენტრში წარმოდგენილია ex-situ კოლექციები თესლის გენბანკის და ცოცხალი კოლექციების სახით; კერძოდ, წილკნის ბაზაზე წარმოდგენილია მინდვრის კულტურების თესლის გენბანკი, სადაც შექმნილია სამუშაო და აქტიური კოლექციები. კოლექციები შეიქმნა გენბანკის საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად. Genebank Standards for Plant Genetic Resources for Food and Agriculture <http://www.fao.org/agriculture/crops/thematic-sitemap/theme/seedspgr/gbs/en/> გენბანკში წარმოდგენილია ხორბლის ენდემური სახეობების და ადგილობრივი ჯიშების 500 ნიმუში, ლობიოს 8 ჯიშის, სიმინდის 5 ჯიშის 200 ნიმუში;

ცენტრმა განახორციელა ხორბლის ქართული ტრადიციული ჯიშების - დიკა, მახა, ზანდური - აღდგენა-მოძიება და დახასიათება საერთაშორისო დისკრიპტორების მიხედვით.

ჯიშების დახასიათებისთვის, შესაბამისი მახასიათებლების შედგენისას გამოყენებული იქნა: ახალი ჯიშების დაცვის საერთაშორისო კავშირის (UPOV) გზამკვლევები სტაბილურობაზე, ერთგვაროვნებაზე და განსხვავებულობაზე გამოცდების ჩატარების შესახებ; http://www.upov.int/test_guidelines/en/list.jsp

მცენარეთა ჯიშების თანასაზოგადოების ოფისის (CPVO) დირექტივებზე დაყრდნობით შემუშავებული მეთოდები სტაბილურობაზე, ერთგვაროვნებაზე და განსხვავებულობაზე გამოცდების ჩატარების შესახებ; <http://www.cpvo.europa.eu/main/en/home/technical-examinations/technical-protocols/tpagricultural-species>

ამ ეტაპზე „საქართველოს ტერიტორიაზე გასავრცელებლად დაშვებული სასოფლო-სამეურნეო კულტურათა ჯიშების ეროვნული კატალოგში“ შესულია ტრადიციული ჯიშები ზანდური და დიკა თავისი აღწერილობით;

ასევე ახალი ჯიშების დაცვის საერთაშორისო გაერთიანების (UPOV)-ის მეთოდის საფუძველზე მომზადდა ქართული ტექნიკური კითხვარი ხორბლის ადგილობრივი ჯიში ახალციხის წითელი დოლისთვის. კითხვარს დაემატა ის მახასიათებლები, რომელებიც დამახასიათებელია ხორბლის ამ ადგილობრივი ჯიშისათვის. კითხვარი საინტერესო იქნება ხორბლის სელექციონერებისათვის.

ახალი ჯიშების დაცვის საერთაშორისო გაერთიანების (UPOV)-ის მეთოდის მიხედვით დახასიათებულია ლობიოს 6 ადგილობრივი ჯიში: წითელი ადგილობრივი, ჩიტკვერცხა, ქონა, ბორჯომულა, დედოფალა და შვიდკვირია.

ახალი ჯიშების დაცვის საერთაშორისო გაერთიანების (UPOV)-ის მეთოდის მიხედვით დახასიათებულია სიმინდის 4 ადგილობრივი ჯიში;

2017 წელს ამერიკის USDA GRIN და გატერსლებენის (IPK)-დან მიღებული იქნა quiona 20-20 ნიმუში, ნიმუშები გამოგზავნილი იყო მცენარეთა გენეტიკური რესურსების საერთაშორისო გაცვლის (material transfer agreements -MTA) საფუძველზე. აღნიშნული ნიმუშები ინახება თესლის გენბანკში აქტიური კოლექციის სახით;

სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის ბაზებზე წარმოდგენილია ადგილობრივი და საერთაშორისო ორგანიზაციებიდან მიღებული მარცვლეული კულტურების ნიმუშები, კერძოდ :

- ხორბლის კულტურის 620 ნიმუში;
- სიმინდის კულტურის 41 ნიმუში;

წილკნის სამეცნიერო ბაზაზე აქტიურად მიმდინარეობს მუშაობა მცენარეთა გენეტიკური რესურსების in-vitro კონსერვაციაზე. წარმოდგენილია შემდეგი კულტურების ინ-ვიტრო კოლექციები:

1. გოჯიბერის 3 სახეობის 60 ნიმუში;
2. ტკბილი კარტოფილის 20 ნიმუში, კარტოფილის 1050 ნიმუში;
3. ქართული აბორიგენული ვაზის 27 ჯიში - თითოეული 5-5 მცენარე.

ჯიდაურას ბაზაზე წარმოდგენილია ცოცხალი ex-situ კოლექციები: ხეხილოვანი კულტურები, (ვაშლი, მსხალი, კომში, ზღმარტლი, ატამი, ნექტარინი, ქლიავი, ტყემალი, ალუჩა, ბალი, ალუბალი, გარგარი, შინდი, თხილი, ნუში, კაკალი, ადმოსავლური ხურმა, ბროწეული, ლეღვი, ჟოლო, მაცვალი, მოცხარი, ხურტკმელი, გოჯი-ბერი, აქტინიდი (არგუტა) სულ - 25 კულტურა.

ადგილობრივი ჯიშები და ფორმები-42; საძირეები 16, შემოტანილი ჯიშები 275, სულ 333.

ვაზი - 827 ნიმუში. აქედან:

ადგილობრივი ჯიში, ფორმა და ნიმუში - 450 ველური ვაზი - 32 საძირე - 11 ინტროდუცირებული ჯიში - 324

აგროსატყეო კულტურები წარმოდგენილია როგორც თესლის კოლექციების სახით გენბანკში, ასევე ცოცხალი კოლექციების სახით, 14 სახეობის თესლი შენახულია თესლის გენბანკში აქტიური კოლექციის სახით.

ცოცხალი კოლექციის სახით : სულ 74 სახეობა, ფორმა და ჯიში. აქედან, ვერხვი (ალვის ხე) - 18 ჯიში, თუთა - 12 ჯიში და ფორმა, აგროსატყეო კულტურები - 44.

შექმნილია on-line ტყის კულტურების მონაცემთა ბაზა, www.forestgenresources.ge ხორციელდება ექსპედიციები მცენარეთა გენეტიკური რესურსების, კერძოდ, ტყის კულტურების შესაგროვებლად.

ურთიერთთანამშრომლობის ფარგლებში დადებულია ხელშეკრულება თბილისის ბოტანიკურ ბაღთან, რომლის მიზანია ბოტანიკური ბაღის მეცნიერების ჩართვა ექსპედიციებში მასალის ტაქსონომიური შეფასებისა და მასალის გაცვლის მიზნით.

შიდა წყლები

2015 წელს, გერმანიის გარემოს, ბუნების კონსერვაციის, მშენებლობის და ბირთვული უსაფრთხოების ფედერალური სამინისტროს (BMUB) მიერ დაფინანსებულ იქნა პროექტი „საქართველოში ჰიდროელექტროსადგურების კუმულაციური ზეგავლენის გარემოზე ზემოქმედების შეფასება“, პროექტმა რამდენიმე ჰიდროელექტროსადგურის კუმულაციური ზეგავლენის შეფასების ეტაპობრივი მეთოდოლოგიური კონცეფცია შეიმუშავა, რომელიც ითვალისწინებს როგორც მდინარის აუზის, ასევე ქვეყნის მასშტაბებს და ევროკავშირის "წყლის ჩარჩო დირექტივის" მოთხოვნებს. პროექტის აქტივობებს შორის გათვალისწინებული პრაქტიკული ასპექტები მნიშვნელოვანია და დაეხმარება გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და გარემოს ეროვნული სააგენტოს თანამშრომლებს მათი ყოველდღიური საქმიანობის განხორციელებაში, მათ შორის, ჰიდროენერგეტიკული

პროექტების გარემოზე ზემოქმედების შეფასების (გზშ) ანგარიშების შემოწმებაში. პროექტის ფარგლებში მოხდა კონკრეტული მეთოდოლოგიური დეტალების შემუშავება, მათი გამოყენების წესები. ჩატარებული სამუშაოს შედეგად შეფასდა მდინარე რიონის აუზის წყლის სტატუსზე ჰიდროელექტროსადგურების კუმულაციური ზემოქმედების შესაძლო რისკი, მოხდა 4 დაგეგმილი და 3 არსებული ჰესის შეფასება.

სახეობათა კონსერვაცია

2017 წელს FFI-დაიწყო ზუთხისნაირების კონსერვაციის პროექტი, რომელიც ითვალისწინებს მდინარე რიონისა და მასში ბინადარი ზუთხისნაირების კონსერვაციას, სახელმწიფო უწყებებთან, უმაღლეს სასწავლებლებთან და WWF კავკასიის ოფისთან მჭიდრო თანამშრომლობით. მიმდინარეობს ინტენსიური სავლე სამუშაოები მდინარე რიონში ზუთხისნაირების კვლევის მიზნით. პროექტის ფარგლებში 2-ჯერ ჩატარდა მდინარე რიონის eDNA კვლევა, რის საფუძველზეც დადგინდა მდინარეში ბინადარი სახეობები. განხორციელდა არაერთი აქტივობა ზუთხისნაირების მნიშვნელობის შესახებ ცნობიერების დონის ამაღლების მიზნით რეგიონში.

2016 წელს მდინარე კინტრიში შავი ზღვის 1000-მდე ენდემური სახეობის ორაგულის თევზი ჩაუშვეს, რაც უნიკალური და გადაშენების საფრთხის პირას მყოფი სახეობის აღდგენას შეუწყობს ხელს.

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის მიერ მიმდინარეობს ვემაპისნაირთა რიცხოვნობის, განაწილების შესწავლა, შემუშავებული იქნა ვემაპისნაირთა კონსერვაციის გეგმა, ასევე მიმდინარეობს გამორიყვების შესწავლა, წარმოებს კონტროლი თანჭერების შესახებ (კონვენციური სამსახური).

დღეისათვის არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის სტატუსი მინიჭებული აქვს შემდეგ ტრადიციებსა და წარმოების ტრადიციულ წესებს:

- ქვევრის ღვინის დაყენების უძველესი ქართული ტრადიციული მეთოდი;
- მესხური ყველი ტენილის დამზადების ტექნოლოგია;
- უძველესი ფშაური საკვები პროდუქტი „დამზალხაჭო“ დამზადების ტექნოლოგია და კულტურა;
- ქართული აბრეშუმი;
- ქართული ხალხური სამედიცინო ცოდნა და მისი გამოყენების ტრადიციები;
- ბაზიერობა;
- ზემო სვანეთში სამკურნალო-მინერალური, მჟავე წყლების: მუგვირი, არცხეელი, კახრლდ, ლეგაბ, სეტის, კვედილაშის და შდევის მოხმარება;
- ადგილობრივი ხორბლის კულტურა (ენდემური სახეობები და ადგილობრივი ჯიშები).

აღნიშნული ტრადიციები და წარმოების ტრადიციული წესები არის იდენტიფიცირებული და დოკუმენტირებული. კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სააგენტო, ასევე ღვინის ეროვნული სააგენტო უზრუნველყოფენ მათი დაცვისა და პოპულარიზაციის ღონისძიებების განხორციელებას.

აღსანიშნავია, რომ 2013 წლის დეკემბერში ქვევრის ღვინის დაყენების უძველესი ქართული ტრადიციული მეთოდი შეტანილი იქნა იუნესკოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების სიაში. ხოლო ამჟამად, განიხილება ადგილობრივი ხორბლის კულტურის იუნესკოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების სიაში შეტანის საკითხი.

განხორციელებულ ღონისძიებასთან დაკავშირებული დაბრკოლებები, სამეცნიერო და ტექნიკური საჭიროებები:

- ძირითადი დაინტერესებული პირების მხარდაჭრის მიუხედავად, დაცული ტერიტორიების ეროვნული პოლიტიკის შემუშავების პროცესი მნიშვნელოვნად შეფერხდა და შესაბამისად შეფერხდა დაცული ტერიტორიების შესახებ კანონმდებლობის განახლება. მთავარი დაბრკოლება ალბათ ის იყო, რომ მსგავსი ტიპის ეროვნული პოლიტიკა საქართველოსთვის შედარებით ახალია. თუმცა, მომზადდა პოლიტიკის პირველი პროექტი და მოსალოდნელია, რომ პარლამენტის მიერ მისი მიღება მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ეროვნული კანონმდებლობის განახლების პროცესს.
- ფერმაზე კონსერვაციის აქტივობათა მხარდამჭერი ღონისძიებების მასშტაბი საკმაოდ მცირეა, რადგან ამ მიმართულებით საკმაოდ მცირე რაოდენობით ორგანიზაცია მუშაობს, ამასთან, კვლავ რჩება ძირითადი პრობლემები, როგორცაა (1) შეზღუდული ხელმისაწვდომობა სათესლე და სარგავ მასალაზე, (2) სპეციფიკური ცოდნის არარსებობა კონკრეტული ლენდრასებისა და ადგილობრივი ჯიშების კულტივაციასთან დაკავშირებით და (3) დაბალი ცნობადობა ბაზარზე არსებული ლენდრასებისა და მათგან წარმოებული პროდუქტების შესახებ.
- არ არსებობს ერთიანი მონაცემთა ბაზა, რომელშიც შეტანილი იქნებოდა ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისა და მდგრადი სარგებლობის მიმართულებით არსებული სასწავლო მოდულები, სახელმძღვანელოები, სპეციალისტების ბაზა, რომლებსაც გავლილი აქვს შესაბამისი ტრენინგები. ამიტომ რთულია ბიომრავალფეროვნების კომპონენტების მართვასთან დაკავშირებული პროფესიული ცოდნის ტრენდის გამოვლენა.
- არ არსებობს ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისა და მდგრად გამოყენებასთან დაკავშირებული ტრადიციული ცოდნის ერთიანი მონაცემთა ბაზა.
- არ არსებობს კოორდინაციის მექანიზმი ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული ტრადიციული ცოდნის დაცვაზე პასუხისმგებელ უწყებებს შორის (გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტო და სხვა დაინტერესებული ინსტიტუტები).
- აუცილებელია ადამიანური და ტექნიკური შესაძლებლობების გაძლიერება ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისა და მდგრად გამოყენებასთან დაკავშირებული ტრადიციული ცოდნის კვლევის, შენაჩუნებისა და დაცვის, პოპულარიზაციის, აღორძინების ხელშეწყობის კუთხით.

აღწერეთ ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის დანერგვისათვის განხორციელებული ქმედება

ფინანსირება და ეკონომიკური შეფასება

მოქმედი NBSAP-ით გათვალისწინებულია 5 ქმედება, რომელიც ფინანსირებასა და ეკონომიკურ შეფასებას ეხება.

მიუთითეთ, რომელ ეროვნულ ან აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების მიღწევას ემსახურება განხორციელებული ღონისძიება

ეროვნული მიზანი – A.3

აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზანი - 2

განხორციელებული ღონისძიების ეფექტურობის შეფასება:

- ღონისძიება ეფექტური იყო
- ღონისძიება ნაწილობრივ ეფექტური იყო
- ღონისძიება არაეფექტური იყო
- უცნობია

გთხოვთ ახსნათ არჩევანი და შეძლებისდაგვარად წარმოადგინოთ ინფორმაცია ეფექტურობის შეფასების ინსტრუმენტებისა და მეთოდოლოგიის შესახებ

2012 წელს საქართველო გახდა TEEB-ის წინასწარი კვლევის განხორციელებისათვის საპილოტე ქვეყანა. წინასწარი კვლევის ფარგლებში, იდენტიფიცირებული იქნა საქართველოს ეკონომიკის ხუთი საკვანძო სექტორი, რომელთათვისაც რეკომენდირებულია TEEB-ის უფრო დეტალური კვლევის განხორციელება, ეს სექტორებია: ენერგეტიკა, ტურიზმი, სოფლის მეურნეობა, წიაღის მოპოვება და სატყეო სექტორი. კვლევა განხორციელდა გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს, გაეროს გარემოსდაცვითი პროგრამის (UNEP) და ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის (WWF) კავკასიის პროგრამული ოფისის მონაწილეობით. კვლევამ ხაზი გაუსვა საქართველოს ეკონომიკის მამოძრავებელი ძალის მნიშვნელოვან დამოკიდებულებას ბუნებრივ კაპიტალსა და მის მიერ უზრუნველყოფილ სერვისებზე.

TEEB-ის წინასწარი კვლევის შემდეგ, 2016 წელს განხორციელდა აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში ტყის სექტორის შეფასება TEEB-ის მიდგომით. კვლევა კონცენტრირდებოდა მაღალი მნიშვნელობის და პოტენციურად საფრთხის ქვეშ მყოფი ტყის ეკოსისტემურ სერვისებზე ქვეყნის ერთ კონკრეტულ რეგიონში. თუმცა, აღნიშნული კვლევების შემდგომ TEEB-თან დაკავშირებული ქმედებები არ განხორციელებულა. შესაბამისად, NBSAP-ით განსაზღვრული ქმედებები A.3-02.1., A.3-02.2. და A.3-02.3. შესაძლებელია შეფასებული იქნას, როგორც წარუმატებელი, A.3. ეროვნული მიზნის მისაღწევად საჭირო კონტრიბუციის გარეშე.

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

<http://img.teebweb.org/wp-content/uploads/2017/03/TEEB-Adjara-Final-Report.pdf> – TEEB აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის ტყის სექტორისათვის

<http://img.teebweb.org/wp-content/uploads/2014/01/TEEBScoping-study-for-Georgia-main-findings7wayforward-2013.pdf> - TEEB წინასწარი კვლევა

http://doc.teebweb.org/wp-content/uploads/2014/01/TEEB-Scoping-Study-for-Georgia_2013WEB.pdf - TEEB წინასწარი კვლევა (მოკლე ვერსია)

სხვა შესაბამისი ინფორმაცია

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სატყეო პოლიტიკის სამმართველოსთან კონსულტაციების პროცესში აღნიშნული იქნა, რომ საბაზისო ინფორმაციის არარსებობამ უარყოფითი გავლენა იქონია TEEB კვლევის წარმატებაზე. ამ ეტაპზე საქართველოში მიმდინარეობს ტყის ინვენტარიზაციის პროცესი, რომელიც კარგი საფუძველი იქნება TEEB-ი მიდგომით დეტალური კვლევის განხორციელებისათვის მომავალში.

განხორციელებულ ღონისძიებასთან დაკავშირებული დაბრკოლებები, სამეცნიერო და ტექნიკური საჭიროებები:

გამოწვევები:

- სახელმწიფო უწყებების მხრიდან მზაობის და საკუთრების შეგრძნების არარსებობა;
- შემდგომი ქმედებისათვის შეზღუდული ფინანსური მხარდაჭერა დონორი ორგანიზაციებიდან
- მსოფლიოში TEEB-ის ინიციატივის განხორციელების წარმატებული მაგალითების არარსებობა;
- ქვეყნის სწრაფ ეკონომიკურ განვითარებაზე/ზრდაზე კონცენტრაცია;
- ვინაიდან 2016 წელს განხორციელებული კვლევა შეზღუდული იყო ქვეყნის ერთი რეგიონით და რამდენიმე ეკოსისტემური მომსახურებით, შედეგებმა არ მოგვცა ბიომრავალფეროვნების/ეკოსისტემური მომსახურებების ღირებულების საერთო სურათი. შესაბამისად, შემდგომი ქმედების განხორციელებისათვის მხარდაჭერა ვერ იქნა მოპოვებული.

საჭიროებები:

- გადაწყვეტილების მიმღებთა ცნობიერების ამაღლება TEEB-ის მიდგომის დანერგვის და განვითარების დაგეგმვის პროცესში ჩართვის სარგებლის თაობაზე;
- ტექნიკური მხარდაჭერა გარე წყაროებიდან TEEB-ის მიდგომის დანერგვისათვის შესაძლებლობის გაძლიერებისათვის;
- საბაზისო მონაცემების მოპოვება, რაც შესაძლებელს გახდიდა TEEB-ის მიდგომის სრულფასოვან დანერგვას.

აღწერეთ ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის დანერგვისათვის განხორციელებული ქმედება

ინოვაცია და პილოტირება

მოქმედი NBSAP-ით გათვალისწინებულია 12 ქმედება, რომელიც ინოვაციასა და პილოტირებას ითვალისწინებს.

მიუთითეთ, რომელ ეროვნულ ან აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების მიღწევას ემსახურება განხორციელებული ღონისძიება

ეროვნული მიზანი – B.1, B.4

აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზანი - 5, 7, 14, 15

განხორციელებული ღონისძიების ეფექტურობის შეფასება:

- ღონისძიება ეფექტური იყო
- ღონისძიება ნაწილობრივ ეფექტური იყო
- ღონისძიება არაეფექტური იყო
- უცნობია

გთხოვთ ახსნათ არჩევანი და შეძლებისდაგვარად წარმოადგინოთ ინფორმაცია ეფექტურობის შეფასების ინსტრუმენტებისა და მეთოდოლოგიის შესახებ

2017 წელს დაიწყო „მაღალმთიან რეგიონებში სამოვრების რაციონალური გამოყენების“ სახელმწიფო პროგრამა. სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივებს, რომლებიც პროგრამით დადგენილ კრიტერიუმებს აკმაყოფილებდნენ, შესაძლებლობა ჰქონდათ ესარგებლათ სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული ბუნებრივი სამოვრების გრძელვადიანი იჯარით და დაექირავებინათ ტექნიკა და აღჭურვილობა. სახელმწიფო პროგრამაში ჩართული იყო 21 სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი 21 მაღალმთიანი მუნიციპალიტეტიდან.

სამოვრების მართვის მდგრადი და თანამედროვე სისტემების დანერგვის მიზნით 2014-2018 წლებში განხორციელდა რიგი პროექტები რომელიც მიზნად ისახავდა საპილოტე ტერიტორიების მიმდებარე ტყეებზე ძოვების ზეწოლის შემცირებას.

პროექტი “ბიომრავალფეროვნების გაუმჯობესება იორ-მინგეჩაურის რეგიონის პრიორიტეტულ ტრანსსასაზღვრო დაცულ ტერიტორიებზე” რომელიც ხორციელდებოდა WWF კავკასიის პროგრამების ოფისის მიერ და დაფინანსებული იყო გერმანიის თანამშრომლობისა და ეკონომიკური განვითარების სამინისტროსა (BMZ) და ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის (WWF) გერმანიის ეროვნული ოფისის მიერ, ჩატარდა ქმედებები რომლის მიზანი იყო ჭაჭუნას ალკვეთილის მიმდებარე ზამთრის სამოვრებზე ძოვების პრაქტიკის გაუმჯობესება. ასევე ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს კომპონენტს წარმოადგენდა ჭაჭუნას ალკვეთილის ჭალის ტყეების განახლების ხელშეწყობა, რა მიზნითაც მოხდა დასაწყურებლისკენ მიმავალი ბილიკების შემოღობვა, რაც გამორიცხავს ამონაყარის დაზიანებას და ხელს უწყობს ტყის მდგრადი მართვის პრინციპების დანერგვას.

პროექტი “სამოვრების მდგრადი მართვა საქართველოში, ადგილობრივი თემებისათვის კლიმატის ცვლილებების შერბილებისა და ადაპტაციის სარგებლისა და დივიდენდების დემონსტრაციის მიზნით” ფარგლებში (UNDP/EU). აღნიშნული პროექტი მიზნად ისახავდა ვაშლოვანის ეროვნული პარკის მართვის გაუმჯობესების ხელშეწყობას და კლიმატის ცვლილებისადმი ადაპტაციას.

პროექტი სხვა ქმედებებთან ერთად მოიცავდა მნიშვნელოვნად ეროზირებული მონაკვეთების გამოვლენას და მართვის ღონისძიებების განხორციელებას. კვლევის შედეგად ვაშლოვანის ეროვნული პარკის ცენტრალურ ნაწილში, მდინარე ლეკისწყალის გასწვრივ, დაფიქსირებული იქნა უკიდურესად დეგრადირებული მონაკვეთი, რომელიც უშუალოდ ესაზღვრებოდა ნათელ ტყეს (საერთო ფართობით 485 ჰა). ნახსენები დეგრადირებული ტერიტორია წარმოადგენს ცხვრის სამიგრაციო დერეფანს, ხოლო ეროზიის გამომწვევ ძირითად მიზეზს წარმოადგენს ცხვრის ინტენსიური ძოვება და არაორგანიზებული ინტენსიური და ყოველდღიური გადაადგილება დასაწყურებლისკენ.

დეგრადაციის შემცირების მიზნით შემუშავდა სამოვრების მართვის გეგმა და საპილოტე პროექტის სახით განხორციელდა რიგი ქმედებები, რომლებიც ითვალისწინებდა ეკოსისტემის (მნიშვნელოვანწილად ვაშლოვანის ნათელი ტყის) რეაბილიტაციას და სამოვრებზე დატვირთვის შემცირებას. ადგილობრივ მეცხვარეთა გაერთიანების დახმარებით დაიგეგმა და განხორციელდა საპილოტე აქტივობები. საქონლის მიგრაციის შემცირების მიზნით გაყვანილი იქნა წყალმომარაგების სისტემა, რომლის საშუალებითაც წყალი უშუალოდ მიეწოდება ფერმებს და საქონლის ყოველდღიური მიგრაცია საჭირო აღარ არის. ეს გამორიცხავს საქონლის მოხვედრას მიმდებარე ნათელ ტყეებში, რაც მნიშვნელოვანწილად ხელ შეუწყობს ეკოსისტემის რეაბილიტაციას.

პროექტი „ეროზიების ინტეგრირებული მართვა სამხრეთ კავკასიაში“ რომლის მიზანი იყო თუშეთის დაცული ტერიტორიებზე არსებული სამოვრების ეკოლოგიური მდგომარეობისა და მათი გამოყენების საკითხების შეფასება და ეროზიების შემცირებისკენ მიმართული საპილოტე პროექტების განხორციელება. მართალია პროექტი უშუალოდ არ ითვალისწინებს ტყის რეაბილიტაციას, თუმცა მნიშვნელოვანწილად მიმართულია ძოვების პროცესის რეგულაციისკენ, რაც ხელს უწყობს თუშეთის დაცულ ტერიტორიებზე ძოვების პროცესის გაუმჯობესებას. პროექტის ფარგლებში მომზადდა ე.წ „თუშეთის სამოვრების ეროზიებისადმი მიდრეკილების მოდელი“, რომელმაც ხელი უნდა შეუწყოს დაცულ ტერიტორიებზე ეროზირებული მონაკვეთების გამოვლენასა და მათ რეაბილიტაციას.

მოდელის საფუძველზე შეირჩა საპილოტე მონაკვეთები სადაც განხორციელდა აგრო-ტექნიკური ღონისძიებები (სოფელი შენაქო და სოფელი ჯვარბოსელი). შერჩეულ მონაკვეთებზე განხორციელდა სამოვრების შემოღობვისა და აღდგენის ღონისძიებები. ასევე ჩატარდა ტყის აღდგენისკენ მიმართული ქმედებები რაც მოიცავდა, სენსიტიური მონაკვეთების შემოღობვას ელექტრო ღობის მეშვეობით და ტყის გაშენებას.

აღწერეთ ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის დანერგვისათვის განხორციელებული ქმედება

ბიომრავალფეროვნების საკითხების ასახვა სხვა სექტორებში

მოქმედი NBSAP-ით გათვალისწინებულია 10 ქმედება, რომელიც სხვადასხვა სექტორებში ბიომრავალფეროვნების საკითხების ასახვის ხელშეწყობას ითვალისწინებს.

მიუთითეთ, რომელ ეროვნულ ან აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების მიღწევას ემსახურება განხორციელებული ღონისძიება

ეროვნული მიზანი – A.1, A.3, B.4, D.2

აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზანი - 1, 2, 3, 7, 14, 15

განხორციელებული ღონისძიების ეფექტურობის შეფასება:

- ღონისძიება ეფექტური იყო
- ღონისძიება ნაწილობრივ ეფექტური იყო
- ღონისძიება არაეფექტური იყო
- უცნობია

გთხოვთ ახსნათ არჩევანი და შეძლებისდაგვარად წარმოადგინოთ ინფორმაცია ეფექტურობის შეფასების ინსტრუმენტებისა და მეთოდოლოგიის შესახებ

მნიშვნელოვნად გაიზარდა თანამშრომლობა მთავრობასა და არასამთავრობო ორგანიზაციებს შორის, უფრო დიდი აქცენტები კეთდება ეროვნული პოლიტიკისა და სტრატეგიის დოკუმენტებზე (მაგ. NBSAP, NEAP 2017-2020, ეროვნული სოფლის განვითარების სტრატეგია 2017-2020, ახალგაზრდული პოლიტიკის დოკუმენტი (დამტკიცებული 2013 წელს), მდგრადი განვითარების განათლების ეროვნული სტრატეგია 2019-2023 (მომავალი). გარდა ამისა, სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოყოფილია გარკვეული თანხები ექსტრაკუროსული ეკო-განათლების დასაფინანსებლად. აქტივობები მოიცავს: კონკურსებს, გამოფენებს, სემინარებსა და ლექციებს, ექსპედიციებს დაცულ ტერიტორიებზე, და ეკო-კლუბის აქტივობებს.

გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი

2017 წელს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი, რომელიც მომზადებული იქნა გაეროს ევროპის ეკონომიკური კომისიის (UNECE) და სხვა საერთაშორისო პარტნიორების მხარდაჭერით. კოდექსი მომზადდა ევროკავშირის დირექტივების 2011/92/EU დირექტივა გარკვეული სახელმწიფო და კერძო პროექტების გარემოზე ზემოქმედების შეფასების შესახებ და EU Directive 2001/42/EC (სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების შესახებ) შესაბამისად. კოდექსის მე-3 თავი მოიცავს სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების საკითხებს, რომლის მიზანია საწყის ეტაპზე გარემოსდაცვითი შეფასების ინტეგრირება ქვეყნის გეგმებსა და პროგრამებში. ეს ასევე შექმნის საფუძველს ქვეყნის მდგრადი განვითარებისათვის. ეს თავი, მოიცავს სექტორების ჩამონათვალს, რომელთა სტრატეგიული დოკუმენტებისათვის აუცილებელია სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების განხორციელება (ეს სექტორებია: სოფლის მეურნეობა, მეტყვეობა, მეთევზეობა, ენერჯეტიკა, ინდუსტრია, ტრანსპორტი, ნარჩენების მართვა, წყლის რესურსების მართვა, კომუნიკაციები, ტურიზმი და სივრცული დაგეგმვა). გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს (MEPA) და ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მონაწილეობა აუცილებელია აღნიშნული სექტორების განვითარების სტრატეგიული დოკუმენტების დამტკიცების პროცესში. სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი მოიცავს სკრინინგისა და სკოპინგის პროცესებს. კოდექსის თანახმად, ასევე უზრუნველყოფილი უნდა იქნას პროცესში საზოგადოების მონაწილეობა.

სტრატეგიულ გარემოსდაცვით შეფასებასთან დაკავშირებული რეგულაციები ძალაში შევიდა 2018 წლის ივნისში. დღემდე, სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების ხუთი განაცხადი გაკეთდა, რომელთაგან ორი დაექვემდებარა სკოპინგის ფაზას. ორივე წარმოადგენს ტურიზმთან დაკავშირებულ ინფრასტრუქტურის განვითარების პროექტებს - 1. სათხილამურო კურორტი გუდაური და 2. ბალნეოლოგიური კურორტი ლეზარდე.

გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის მე-10 მუხლის მე-7 ნაწილის თანახმად, გზმ-ის ანგარიშის მომზადებისას შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს სახელმძღვანელო დოკუმენტი „გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის მომზადების შესახებ“. ასეთი სახელმძღვანელოები შესაძლებელია გამოყენებული იქნას გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ სკოპინგის და სკრინინგის ფაზების დასკვნების მომზადების პროცესში. დღეისათვის ასეთი სახელმძღვანელოები პრაქტიკაში დანერგილი არ არის.

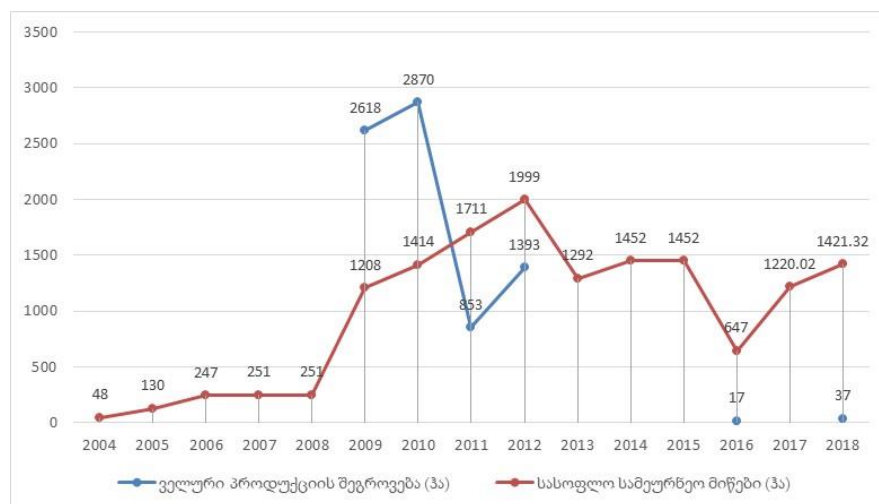
2018-2019 წლებში ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების ინიციატივის ფარგლებში შემუშავებული იქნა სახელმძღვანელო და ჩეკლისტი ჰიდროენერჯეტიკის სექტორის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცესში ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული საკითხების ასახვის შესახებ. აღნიშნული შესაძლებელია განხილული იქნას, როგორც გარემოზე

ზემოქმედების შეფასების პროცესში სპეციფიკური მოთხოვნებისა და საკითხების სათანადოდ ასახვის უზრუნველყოფის მიზნით გადადგმული პირველი ნაბიჯი.

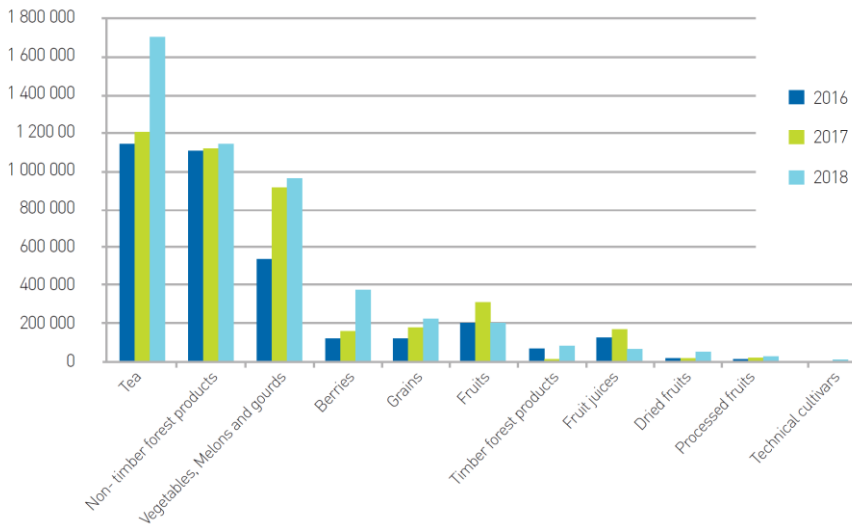
ბიომეურნეობა

2013 წელს საქართველოს მთავრობამ მიიღო დადგენილება ბიოწარმოების შესახებ, რომელიც ძალაში შევიდა 2014 წლის 1 იანვარს. აღნიშნული დადგენილება ეფუძნება ევროკავშირის კანონმდებლობას და ადგენს ბიოწარმოების წესებს. ბიოწარმოების (ბიომეურნეობის) საკითხებში პასუხისმგებელი ორგანოა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო. სამინისტროს მიერ განხორციელებულ იმ აქტივობათა უმეტესობა, რომლებიც ბიოწარმოებასთან არის დაკავშირებული, ძირითადად ეფუძნება ბიოწარმოების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის #198 დადგენილებას და საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგიას 2015-2020 წლებისთვის. 2018 წლის ბოლოს მთავრობამ განაცხადი გააკეთა ყოვლისმომცველი, ხუთწლიანი პროგრამის ინიცირების შესახებ. პროგრამა მიზნად ისახავს ბიოპროდუქტების წარმოებისა და სერტიფიცირების ხელშეწყობას, რაც საქართველოს პრემიერ-მინისტრის მიერ წარდგენილი მწვანე ეკონომიკის ინიციატივის კონცეფციის ნაწილია. პროგრამა ითვალისწინებს თანადაფინანსების უზრუნველყოფას და საგადასახადო შეღავათებს მწარმოებლებისა და გადამამუშავებლებისთვის, აგრეთვე ხელშეწყობას სერტიფიცირებაში და ტექნიკურ ტრენინგებს, რასაც, სავარაუდოდ, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან არსებული, ახლად დაარსებული სუბიექტი - სოფლისა და სოფლის მეურნეობის განვითარების სააგენტო უზრუნველყოფს. აღნიშნული ინიციატივა სოფლის მეურნეობის ახალი პროგრამის ნაწილი გახდება.

დიაგრამა 2. 2004-2018 წლებში სერტიფიცირებული ბიოპროდუქტების წარმოებისა და ველური მცენარეების შეროვებისათვის გამოყენებული ფართობები საქართველოში

დიაგრამა 3. საქართველოში ბიომეთოდების გამოყენებით წარმოებული მცენარეული პროდუქტების სამწლიანი დინამიკა (ლარი)

2018 წლის მაისში საქართველოს მთავრობამ მიიღო ახალი რეგულაცია - ხარისხის ნიშნის გამოყენების უფლების მინიჭების წესი, რომელიც ადგენს ხარისხის აღნიშვნელ 10 ნიშანს სურსათის წარმოებაში და ხარისხის შესაბამის სახელმწიფო ნიშნებს საქართველოში. მათ შორისაა: „ბიოპროდუქტი“, „ბიოწარმოებაზე გარდამავალი“, გეოგრაფიული აღნიშვნები - „დაცული ადგილწარმოშობის დასახელება“ და „დაცული გეოგრაფიული აღნიშვნა“, „ქართული ხარისხი“, „ხელით დამზადებული“, „ბალახით ნაკვები“ და სხვ. „ბიოპროდუქტის“ და გეოგრაფიული აღნიშვნების ნიშანდებების გამოყენების უფლების მინიჭება მოითხოვს სერტიფიცირების შესაბამისი სისტემის შემოღებას და გარე აუდიტს სერტიფიცირების აკრედიტებული ორგანოების მიერ, ხოლო ხარისხის სხვა ნიშნების გამოყენებაზე პასუხისმგებელი ორგანოა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მარკეტინგული საბჭო.

დიაგრამა 4. სახელმწიფო ხარისხის ნიშნები - დაცული ადგილწარმოშობის დასახელება, დაცული გეოგრაფიული აღნიშვნა, ბიოპროდუქტი, ბიოწარმოებაზე გარდამავალი

გარემოსა და ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია წარმოადგენს 2015-2017 წლების სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის #7 სტრატეგიულს მიმართულებას. სამოქმედო გეგმის განხორციელების შუალედური შეფასების მიხედვით, აღნიშნული სტრატეგიული მიმართულების განხორციელება საშუალოდაა შეფასებული. მაგალითად, 7.1 ღონისძიების (სანიმუშო სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკის პრინციპით ხელმძღვანელობა, ბიომრავალფეროვნებისა და მდგრადი გარემოსდაცვითი პროგრამების შემუშავება) განხორციელება, შემდეგნაირად შეფასდა:

7.1.1. სანიმუშო სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკების ხელშეწყობა სოფლის მეურნეობის სფეროში - ნაწილობრივ განხორციელებული, რადგან ეს ღონისძიება შემოიფარგლებოდა სანიმუშო სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკის სახელმძღვანელოების შემუშავებითა და მათი დანერგვის გარკვეული ძალისხმევით;

7.1.2. ბიო-აგრო მეთოდების პოპულარიზაცია და ფერმერთა ცნობიერების ამაღლება ბიო წარმოების მიმართულებით, შეფასდა როგორც "განხორციელებული", თუმცა აღნიშნა, რომ "მიღწევების დონე საშუალოა და იგივეა, რაც დსთ-ს სხვა ქვეყნებში";

7.1.3. კლიმატის ცვლილების შედეგად ნიადაგის დეგრადაციის (გაუდაბნობა, დამლაშება, ეროზია) წინააღმდეგ ბრძოლის ღონისძიებების გატარება - ნაწილობრივ განხორციელებული, რადგან სამინისტროს არ გააჩნია ამ ღონისძიებათა განხორციელების ბევრი შესაძლებლობა, საინფორმაციო კამპანიისა და ფერმერთა ცნობიერების ამაღლების გარდა.

კლიმატის ცვლილება

საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს (ამჟამად საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო) გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის და გაეროს განვითარების პროგრამის (UNDP) მიერ განხორციელდა პროექტი „ინფორმაციის მართვის ჰარმონიზაცია გარემოს შესახებ ცოდნისა და მონიტორინგის გაუმჯობესებისათვის საქართველოში“, (დაფინანსებული იქნა გარემოს გლობალური ფონდის (GEF) მიერ). პროექტის მიზანი იყო გარემოსდაცვითი ინფორმაციის მართვის ჰარმონიზება საქართველოში, ინფორმაციის შეგროვებასა და ანგარიშების მომზადებაზე პასუხისმგებელი სახელმწიფო ინსტიტუციების შესაძლებლობების ანალიზი.

პროექტის უმნიშვნელოვანეს კომპონენტს წარმოადგენდა კლიმატის ცვლილებასთან დაკავშირებული ტენდენციებისა და მონიტორინგისთვის საჭირო ეროვნული საჭიროებების შეფასება. პროექტის ფარგლებში მომზადდა ანგარიში რომელშიც ასახული იყო საქართველოს სახელმწიფო სტრუქტურების შესაძლებლობები, კლიმატის ცვლილებისა და ბიომრავალფეროვნების თემატიკაზე, ასევე ქვეყნის ანგარიშების მომზადების შესაძლებლობები (კლიმატის ცვლილებასთან დაკავშირებული ტენდენციების მონიტორინგის ეროვნული საჭიროებების შეფასება. 2016. თბილისი).

კვლევამ ცხადყო, რომ არსებულ ეროვნულ ანგარიშებში არის გარკვეული ხარვეზები, რომლებიც დაკავშირებულია ბიომრავალფეროვნებაზე კლიმატის ცვლილების საფრთხეების ადექვატურ ასახვასთან. ანგარიშში აღნიშნულია, რომ მიუხედავად ანგარიშების ხარისხის მნიშვნელოვანი გაუმჯობესებისა საქართველოში არ არსებობს ინფორმაცია კლიმატის ცვლილებისადმი მოწყვლადი ჰაბიტატების და სახეობების შესახებ. თითქმის არ არსებობს ეკოსისტემებსა და ბიომრავალფეროვნებაზე არსებული ზეგავლენის მონაცემები, რაც პირველ რიგში გამოწვეულია ინფორმაციის და შესაბამისი ხარისხის კვლევების არ არსებობით, ხოლო გამოყენებული მეთოდოლოგია არარელევანტურია და არ შეესაბამება საერთაშორისო სტანდარტებს. ასევე შეინიშნება ინფორმაციის ნაკლებობა, რომელიც ასახავს ეკოსისტემების მოწყვლადობას და ეკოსისტემური სერვისების მდგომარეობას. სატყეო სექტორთან, წყალჭარბ ეკოსისტემებთან, ბუნებრივ მდელოებსა და სათიბ-სამოვრებთან მიმართებით არსებული

სტატისტიკური მასალები არაზუსტია და მოძველებულია, ან ადეკვატურად არ ასახავს რეალურ სურათს. საჭიროა დამატებითი დეტალური ინფორმაციის მოპოვება.

საქართველოს მთავრობის ინიციატივით, ამჟამად ქვეყანაში იქმნება ერთიანი საინფორმაციო სისტემა რომელმაც უნდა უზრუნველყოს კლიმატის ცვლილებისა და ბიომრავალფეროვნების საკითხებთან დაკავშირებული ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა. გარდა ამისა, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სსიპ გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის ბაზაზე იქმნება საინფორმაციო სერვერი, სადაც წარმოდგენილი იქნება ყველა საჭირო მნიშვნელოვანი მონაცემი.

ამჟამად მიღებული შენიშვნები გათვალისწინებულია და საქართველოს მეოთხე შეტყობინებისა და განახლებადი ანგარიშის (BUR) მომზადების პროცესში დაგეგმილია ბიომრავალფეროვნების საკითხების შედარებით სიღრმისეული ანალიზი.

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

<https://matsne.gov.ge/document/view/3691981?publication=2> – საქართველოს გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი

[NBSAP-სა და სექტორულ სტრატეგიულ დოკუმენტებს შორის ურთიერთკავშირის ანალიზი](#)

სხვა შესაბამისი ინფორმაცია

2014 წელს საქართველომ ხელი მოაწერა ევროკავშირთან ასოცირების შეთანხმებას. შეთანხმებიდან გამომდინარე საქართველო ვალდებულია მოახდინოს ეროვნული კანონმდებლობის ევროკავშირის კანონმდებლობასთან ჰარმონიზაცია. დოკუმენტი, მოიცავს სხვადასხვა გარემოსდაცვით საკითხებს. უფრო კონკრეტულად, მე-6 კარის ორი თავი მიძღვნილია გარემოსდაცვითი საკითხებისადმი - მე-3 თავი - გარემოს დაცვა და მე-4 თავი - კლიმატთან დაკავშირებული ქმედებები. შეთანხმების XXVI დანართი მოიცავს ევროკავშირის იმ გარემოსდაცვითი დირექტივებისა და რეგულაციების ჩამონათვალს, რომლებთან ჰარმონიზაციაც არის საქართველოს ვალდებულება. დანართში მოცემულია ჰარმონიზაციის ვადებიც. ნუსხაში მოცემულია დირექტივა 2003/35/EC დირექტივა, რომელიც უზრუნველყოფს საზოგადოების მონაწილეობას გარემოს დაცვასთან დაკავშირებული კონკრეტული გეგმებისა და პროგრამების შემუშავებაში და 2001/42/EC დირექტივა გარკვეული გეგმებისა და პროგრამების გარემოზე ზემოქმედების შეფასების შესახებ.

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/association_agreement.pdf

<https://mepa.gov.ge/En/Reports>

<http://eiec.gov.ge/Main/გარემოს-საინფორმაციო-სისტემა/Attachement-N4-Assessment-of-national-needs-and-Pl.aspx>

განხორციელებულ ღონისძიებასთან დაკავშირებული დაბრკოლებები, სამეცნიერო და ტექნიკური საჭიროებები:

A3.

- კადრების ხშირი ცვლა. დატრენინგებული თანამშრომლები ხშირად ტოვებენ სამინისტროს უფრო მაღალანაზღაურებად პოზიციებზე გადასვლის მიზნით სხვა საჯარო ინსტიტუტებში, საკონსულტაციო კომპანიებში თუ კერძო სექტორში.
- სტრატეგიულ გარემოსდაცვით შეფასებას დაქვემდებარებული სპეციფიური ეკონომიკური სექტორების შესახებ გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს თანამშრომლების ცოდნის ნაკლებობა.

- სტრატეგიულ გარემოსდაცვით შეფასებაში ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემური სერვისების ინტეგრირების სექტორული სახელმძღვანელოების შემუშავება;
- გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს თანამშრომლების ტრენინგი სხვადასხვა სექტორების ბიომრავალფეროვნებასა და ეკოსისტემურ სერვისებზე პოტენციური ზეგავლენის შესახებ.
- გარემოსდაცვითი შეფასების ახალი კოდექსის მიღება და სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების შემოტანა მნიშვნელოვანი ნაბიჯი იყო NBSAP-ით დასახული A.3. ეროვნული მიზნის მიღწევის პროცესში. თუმცა აღსანიშნავია, რომ კოდექსი ადგენს სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების მხოლოდ ზოგად ჩარჩოს და არ არის დადგენილი თუ როგორ უნდა მოხდეს ბიომრავალფეროვნებასთან ან ეკოსისტემურ სერვისებთან დაკავშირებული საკითხების ინტეგრირება სტრატეგიულ შეფასებაში. ასევე, იმის გათვალისწინებით, რომ სტრატეგიულ შეფასებასთან დაკავშირებული რეგულაციები ბოლო პერიოდში ამოქმედდა, რთულია პროცესის ეფექტურობის შესახებ მსჯელობა.
- სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებს, მათ შორის ბუნებრივი სათიბ-სადოვრებსა და სათემო სადოვრებს, მართავს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტო კატეგორიით „უძრავი ქონება - სასოფლო-სამეურნეო მიწა“. სადოვრების პრივატიზება აკრძალულია. შესაძლებელია სადოვრების იჯარით აღება 49 წლამდე ვადით.
- ფინანსებისა და კვალიფიციური კადრების ნაკლებობა სასოფლო-სამეურნეო პროგრამებში მდგრადობის მიზნების მისაღწევად - მაგ., გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ხშირად არ გააჩნია საკმარისი ფინანსური რესურსები და საკადრო პოტენციალი კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული ნიადაგის დეგრადაციის (გაუდაბნობა, დამლაშება, ეროზია) წინააღმდეგ ზომების მისაღებად;
- დასავლეთ საქართველოში 2017-2018 წლებში აზიური ფაროსანას წინააღმდეგ ქიმიური მეთოდებით ინტენსიურმა ბრძოლამ, უარყოფითი გავლენა მოახდინა სასარგებლო მწერებზე.
- სახეზეა გამოცდილი სპეციალისტების ნაკლებობა - აგრონომები, ვეტერინარები, სურსათის უვნებლობის სპეციალისტები და სოფლის მეურნეობის სხვა მუშაკები; არსებულ სპეციალისტებს, ხშირად კარგად არ ესმით, რა არის მდგრადი განვითარება, ასევე, ნაკლებად იცნობენ გენდერულ და გარემოსდაცვით საკითხებს.
- „გარემოს ეროვნული სააგენტო“ (NEA), კანონით გათვალისწინებული ვალდებულებებიდან გამომდინარე, წარმოადგენს კლიმატის ცვლილების შეფასებისა და პროგნოზირებისთვის აუცილებელი ინფორმაციის მოპოვების ერთ-ერთ ძირითად წყაროს. უნდა აღინიშნოს, რომ გარემოს ეროვნული სააგენტოს ინფორმაცია ტექნიკური სახისაა და დაუმუშავებელი კლიმატური პარამეტრების მონაცემთა ბაზებს წარმოადგენს (მაგალითად ტემპერატურისა თუ ნალექიანობის მაჩვენებლები

მოცემულია სხვადასხვა სადგურებიდან მოპოვებული ცხრილების სახით) რომელიც ინახება NEA-ს სერვერებზე.

- სამწუხაროდ სააგენტოს სერვერებზე გარე მომხმარებლების წვდომა არ არის უზრუნველყოფილი ან საერთოდ ფასიანია, ხოლო ინფორმაციის მნიშვნელოვანი ნაწილი ელექტრონული სახით არ არის წარმოდგენილი და ამობეჭდილი სახითაა შენახული.
- ქვეყნის მასშტაბით ინფორმაციის მოგროვებასა და ანგარიშების მომზადებაში, უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს საქართველოში მიმდინარე პროექტები და არასამთავრობო ორგანიზაციები. მიღებული შედეგები ხშირად დამაკმაყოფილებელია, თუმცა, როგორც წესი, პროექტების ფარგლებში ჩატარებული კვლევების გაზიარება არ ხდება, რაც ამცირებს მიღებულ შედეგების ეფექტიანობას და იწვევს დუბლირებას. არსებული პროექტების უმეტესი ნაწილი არ მოიცავს ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებს, როგორცაა კლიმატის ცვლილებებისადმი აგრობიომრავალფეროვნების და ეკოსისტემების ადაპტაციის ხელშეწყობა. ხშირად აღნიშნული მიმართულებები, რომლებიც ქვეყნის მდგრადი განვითარებისა და მოსახლეობის სოციო-ეკონომიკური არსებობის კუთხით ძალიან მნიშვნელოვანია, მხოლოდ ფორმალურადაა წარმოდგენილი. მაგალითად, ამ მიმართულებით, როგორც წესი, გათვალისწინებულია ენერგოეფექტურობის გაზრდისაკენ მიმართული სადემონსტრაციო ქმედებები, ან ხელოვნურად ტყის მონაკვეთების გაშენება, რომელთაც უფრო კლიმატის ცვლილების შერბილების დანიშნულება შეიძლება ჰქონდეთ. თუმცა, საქართველოს მასშტაბებიდან გამომდინარე ეს ქმედებებიც არ შეიძლება განხილული იქნეს, როგორც გლობალურ კლიმატზე ზეგავლენის მქონე მნიშვნელობის ქმედება.
- ცალკე აღნიშვნის საკითხია ის გარემოება, რომ ზემოთ აღნიშნული პროექტების ფარგლებში მომზადებული ანგარიშების უმეტესობა არ მომზადებულა “მონაცემების კონტროლისა და გადამოწმების პროცედურის” (MRV) გათვალისწინებით, რაც სერიოზულ ნაკლს წარმოადგენს. გამონაკლისია ე.წ ორწლიური განახლებადი ანგარიში - (BUR), რომლის ფარგლებშიც განხორციელდა ქვეყნისთვის MRV პროცედურის მოდელი.
- ასევე სერიოზულ ნაკლოვანებას წარმოადგენს კლიმატის ცვლილებისადმი მოწყვლადობის შეფასების ერთიანი მეთოდოლოგიების არარსებობა, რის გამოც შემუშავებულ გეგმებში აღინიშნება მონაცემთა და შეფასებათა სხვადასხვაობა. ბევრ შემთხვევაში გეგმები საკმაოდ ზოგადია და არ მოიცავს დეტალურ ინსტრუქციებს. ერთ-ერთ უმთავრეს პრობლემას წარმოადგენს დაფინანსების საკითხები.
- ქვეყანაში აუცილებელია ისეთი მექანიზმების დანერგვა, რომლებიც უზრუნველყოფენ კლიმატის ცვლილების კუთხით ერთიანი მიდგომების ჩამოყალიბებას. მსგავსი მექანიზმების მაგალითებია ევროკავშირში შექმნილი კლიმატთან ადაპტაციის პლატფორმა (Climate-ADAPT) და ევრო ადაპტაციის სტრატეგია (EU Adaptation Strategy), რომელიც ხელს უწყობს საადაპტაციო გეგმებისა და უნიფიცირებული მიდგომების შემუშავებას, ასევე დანერგვის ფინანსური მექანიზმების ჩამოყალიბებას. ასევე

მნიშვნელოვანია Climate Adaptation Platform (Climate-ADAPT) - მსგავსი პლატფორმის შექმნა, რომლის მიზანია გადაწყვეტილების მიღების პროცესების გაუმჯობესება, ინფორმაციის გაცვლის გაუმჯობესებისა და შესაბამისი გადაწყვეტილების მიმღები პირებისა და საზოგადოების ინფორმირებულობის ხარისხის გაზრდის ხარჯზე.

- მნიშვნელოვანია კლიმატის ცვლილებისადმი მოწყვლადი სახეობებისა და ჰაბიტატების იდენტიფიკაცია და მათზე მონიტორინგის დაწყება იმ მიდგომებითა და მეთოდოლოგიით რომელიც გამოიყენება ევროკავშირის მიერ.
- აღნიშნული მიდგომების და გამოცდილების დანერგვა, შესაბამისი მიდგომების და მეთოდოლოგიის გამოყენება მნიშვნელოვანწილად ხელს შეუწყობს დაცულ ტერიტორიებსა და ეროვნულ დონეზე ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციას.

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/docs/eu_strategy_en.pdf

<https://climate-adapt.eea.europa.eu/>

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:165:0013:0040:en:PDF>

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31992L0043&from=EN>

<https://ec.europa.eu/environment/nature/climatechange/pdf/Guidance%20document.pdf>

აღწერეთ ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის დანერგვისათვის განხორციელებული ქმედება

მონიტორინგი, სტატისტიკა და ანალიტიკა

მოქმედი NBSAP-ით გათვალისწინებულია 20 ქმედება, რომელიც მონიტორინგის და ანალიტიკის საკითხებს ითვალისწინებს.

მიუთითეთ, რომელ ეროვნულ ან აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების მიღწევას ემსახურება განხორციელებული ღონისძიება

ეროვნული მიზანი – A.4, B.1, B.2, B.3, B.4, C.6, E.1

აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზანი - 1, 5, 7, 8, 9, 14, 15, 19

განხორციელებული ღონისძიების ეფექტურობის შეფასება:

ღონისძიება ეფექტური იყო

ღონისძიება ნაწილობრივ ეფექტური იყო

ღონისძიება არაეფექტური იყო

უცნობია

გთხოვთ ახსნათ არჩევანი და შეძლებისდაგვარად წარმოადგინოთ ინფორმაცია ეფექტურობის შეფასების ინსტრუმენტებისა და მეთოდოლოგიის შესახებ

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, ბიოუსაფრთხოების კარტახენას ოქმის მოთხოვნების შესაბამისად, ასრულებს სახელმწიფო საკოორდინაციო ცენტრისა და კომპეტენტური სახელმწიფო ორგანოს ფუნქციებს. ფინანსთა სამინისტროს სსიპ შემოსავლების სამსახური, ახორციელებს გენმოდირეცირებული ორგანიზმების ტრანსსასაზღვრო გადაადგილების საბაჟო კონტროლს. გარემოში ცოცხალი გენმოდირეცირებული ორგანიზმების არალეგალური ინტროდუქციის კონტროლი ხორციელდება გარემოსა დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის მიერ. ხოლო გმო-ს ბაზარზე არალეგალური განთავსების კონტროლს ახორციელებს ამავე სამინისტროს სსიპ სურსათის ეროვნული სააგენტო.

ქვემოთ ცხრილში მოტანილი მონაცემები სსიპ შემოსავლების სამსახურის მიერ 2014-2018 წლებში აღებული სინჯების რაოდენობის შესახებ, როგორც ცოცხალი გენმოდირეცირებული ორგანიზმების გამოსავლენად, ასევე, სურსათში/ცხოველთა საკვებში გმო კომპონენტების განსაზღვრის მიზნით.

ცხრილი 4. სსიპ შემოსავლების სამსახურის მიერ 2014-2018 წლებში აღებული სინჯების რაოდენობა

წელი	ცოცხალი გენმოდირეცირებული ორგანიზმების რაოდენობა	სურსათში/ცხოველთა საკვებში გმო კომპონენტების განსაზღვრის რაოდენობა
2015	628	362
2016	625	572
2017	1506	689
2018	2556	846

განხორციელებული კონტროლის შედეგად, 2014-2018 წლებში გამოვლინდა საქართველოში ცოცხალი გენმოდირეცირებული ორგანიზმების არალეგალური იმპორტის 5 შემთხვევა. (ექსპორტის ქვეყნები: თურქეთი, სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკა, ინდოეთი, მოდიფიცირებული სასოფლო-სამეურნეო ჯიში: სიმინდი, ლობიო). გმო შემცველი ტვირთები განადგურდა ან დაექვემდებარა უკან გაბრუნებას. საქონლის/ტვირთის კონტროლი ცოცხალი გენმოდირეცირებული ორგანიზმების დეტექციის მიზნით ხორციელდება რისკის შეფასების საფუძველზე, შემდეგი კრიტერიუმების გათვალისწინებით: ცოცხალი გენმოდირეცირებული ორგანიზმები, რომელთა კომერციული გამოყენება დაშვებულია, ექსპორტიორი ქვეყნა, სადაც დაშვებულია ცოცხალი გენმოდირეცირებული ორგანიზმების კომერციული გამოყენება.

გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი, სადაც ფუნქციონირებს ცოცხალი გენმოდირეცირებული ორგანიზმების კონტროლის განყოფილება (4 თანამშრომელი) 2015 წლიდან ყოველწლიურად ახორციელებს შერჩეული სასოფლო-სამეურნეო ნაკვეთების კონტროლს ცოცხალი გენმოდირეცირებული ორგანიზმების არალეგალური ინტროდუქციის გამოვლენის მიზნით. 2015-2018 წლებში საქართველოს ყველა რეგიონში და მუნიციპალიტეტში

შემოწმდა 177 სასოფლო-სამეურნეო ნაკვეთი. აღებული იქნა შემდეგი სასოფლო-სამეურნეო კულტურების სინჯები: ხორბალი, სოიო, კარტოფილი, სიმინდი, იონჯა, გოგრა, პომიდორი და ლობიო. კონტროლის შედეგად არ გამოვლენილა ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების ინტროდუცირების არც ერთი შემთხვევა. გარემოში ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების არალეგალური ინტროდუცირების კონტროლის დაგეგმვა და საკონტროლო ნაკვეთების შერჩევა ხდება რისკის შეფასების საფუძველზე.

როგორც აღინიშნა, საქართველოში სურსათად/ცხოველის საკვებად განკუთვნილი ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების საბაზრო ქსელში განთავსება აიკრძალა 2016 წელს. 2015-2016 წლებში საბაზრო ქსელში განთავსების მიზნით დაშვებული ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების ნუსხა დამტკიცებული იყო გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის ბრძანებით (სულ სოიოს 7 გენმოდიფიცირებული ჯიში, ამჟამად აღნიშნული ბრძანება გაუქმებულია).

საბაზრო ქსელში სურსათად/ცხოველის საკვებად განკუთვნილი გენეტიკურად მოდიფიცირებული ორგანიზმებისა და მათგან წარმოებული გენმოდიფიცირებული პროდუქტის განთავსების მონიტორინგი მიმდინარეობს სურსათის უვნებლობის, ვეტერინარული და ფიტოსანიტარული სახელმწიფო კონტროლის პროგრამის შესაბამისად, რომელიც ყოველწლიურად მტკიცდება საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის მიერ. სურსათის ეროვნული სააგენტოს მიერ 2014-2018 წლებში აღებული იქნა 580 სინჯი. განხორციელებული კონტროლის შედეგად არ გამოვლენილა სურსათად/ცხოველთა საკვებად განკუთვნილი ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების ბაზარზე განთავსების არც ერთ შემთხვევა, თუმცა გამოვლენილი იქნა გენმოდიფიცირებული პროდუქტის (გენმოდიფიცირებული ორგანიზმის გადამუშავების შედეგად ეტიკეტირების წესის დარღვევის ხუთი შემთხვევა (სოიო, კარტოფილის სახამებელი, სიმინდის სახამებელი, სოიოს ფარში, ხაღვა).

მაკონტროლებელ ორგანოებს (შემოსავლების სამსახური, სურსათის ეროვნული სააგენტო, გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი) აქვთ ურთიერთთანამშრომლობის ვალდებულება. შესაბამისად, კონტროლისა და მონიტორინგის დაგეგმვა მიმდინარეობს ინფორმაციისა და მონაცემების ერთობლივი ანალიზის საფუძველზე.

საქართველოში ფუნქციონირებს საერთაშორისო სტანდარტების აპარატურით აღჭურვილი აკრედიტირებული კერძო ლაბორატორიები, რომელთაც აქვთ ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების დეტექციისა და იდენტიფიცირების შესაძლებლობა.

გმო დეტექციისათვის სათანადო ტექნიკური შესაძლებლობები გააჩნია სსიპ სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორიას.

ტყის ფაქტიური მდგომარეობის, მისი რაოდენობრივი და ხარისხობრივი მაჩვენებლების შესახებ დაუზუსტებელი ინფორმაცია და საბაზისო მონაცემების არქონა ხშირ შემთხვევაში წარმოადგენს ხელისშემშლელ გარემოებას როგორც ღონისძიებათა დაგეგმვის, ასევე შეფასების მხრივ. საქართველოში სახელმწიფო ტყის ფონდის სრული ინვენტარიზაცია არ განხორციელებულა უკანასკნელი 20 წლის განმავლობაში.

ტყის ინვენტარიზაციის პროცესის განახლება მოხერხდა 2013 წლიდან და შედეგად, 2014-2018 წლებში განახლებულია მონაცემები 360 136 ჰა ფართობზე, მათ შორის: სრულად აჭარის, გურიისა და სამცხე-ჯავახეთის რეგიონებში, ასევე, იმერეთისა და კახეთის რეგიონებში კონკრეტული სატყეო უბნების (ხარაგაული, ლაგოდეხი) დონეზე.

2016 წელს საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს ინიცირებით, გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) მხარდაჭერით დაიწყო ტყის ინვენტარიზაციის ახალი მეთოდოლოგიებზე მუშაობა.

ტყის მართვის დონის ინვენტარიზაცია (FMI) წარმოადგენს დღევანდელი პრაქტიკით არსებული ტყის დეტალური ინვენტარიზაციის ანალოგს, თუმცა, ახალი მეთოდოლოგია ითვალისწინებს მკაცრ სტატისტიკურ დიზაინს და უზრუნველყოფს სტატისტიკური სიზუსტის მქონე შედეგების მიღებას. ახალი მეთოდოლოგიით ტყის ინვენტარიზაციის ტესტირება საქართველოს სხვადასხვა მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე 2016 წლის განმავლობაში განხორციელდა ქართველი და უცხოელი ექსპერტების მიერ.

შემუშავდა ტყის ეროვნულ დონის ინვენტარიზაციის (NFI) მეთოდოლოგია. ეს უკანასკნელი შეიძლება განვიხილოთ როგორც ტყის მონიტორინგის საუკეთესო ინსტრუმენტი. ამავდროულად, იგი წარმოადგენს საფუძველს გარემოსდაცვითი და ეკოლოგიური პოლიტიკის მონიტორინგისთვის. ტყის ეროვნული დონის ინვენტარიზაცია ქვეყანაში დაიწყო 2019 წლის გაზაფხულზე.

მნიშვნელოვანი წინგადადგმული ნაბიჯია პროცესის ინსტიტუციონალიზაციისკენ მიმართული ქმედებები, რომლებიც 2018 წლიდან დაიწყო სსიპ ეროვნულმა სატყეო სააგენტომ. რაც გულისხმობს სპეციალური სასწავლო პროგრამის შექმნას, ახალგაზრდა მეტყევე-სპეციალისტების გადამზადებასა და ტყის ინვენტარიზაციის საკუთარი ძალებით განხორციელებას. ამ მიდგომით ტყის ინვენტარიზაცია 2019 წელს დაიწყო ლაგოდეხის სატყეო უბანზე და ამავე წელს განხორციელდება ახმეტის სატყეო უბნის ინვენტარიზაცია და მართვის გეგმების მომზადება.

2017 წელს გერმანიის მთავრობის მხარდაჭერით დაიწყო მუშაობა ტყის საინფორმაციო და მონიტორინგის სისტემის შექმნაზე. ამავდროულად, გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის (GEF) მიერ დაფინანსებულ პროექტის – “Global Forest Watch (GFW) Georgia” ფარგლებში განხორციელდა მსოფლიო რესურსების ინსტიტუტის (WRI) მიერ შექმნილი პლატფორმის დანერგვა, რომელიც გააუმჯობესებს მიწათსარგებლობასა და ტყეებზე ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას, გამჭვირვალობას და სიზუსტეს, ასევე, უზრუნველყოფს ინფორმაციის აქტიურ გამოყენებას და ხელს შეუწყობს სატყეო სექტორთან დაკავშირებული ღონისძიებების როგორც დაგეგმვასა და განხორციელებას, ასევე მონიტორინგს.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი პროცესი, რომელიც დაკავშირებულია კანონდსრულებისა და მონიტორინგის მექანიზმების დანერგვასთან, ინიცირებულ იქნა 2014 წელს. გერმანიის მთავრობის მხარდაჭერით დაიწყო ტყის მდგრადი მართვის ეროვნული კრიტერიუმებისა და ინდიკატორების შემუშავების პროცესი, UNECE, FAO და UNDP-ს მხარდაჭერით მომზადდა საქართველოს ეროვნული დონის კრიტერიუმები და ინდიკატორები და დოკუმენტი მზადაა დასამტკიცებლად.

2014-2018 წლებში აჭარაში, გურიის, სამცხე-ჯავახეთის რეგიონებსა და ხარაგაულის სატყეო უბანზე განხორციელებულმა ტყის ინვენტარიზაციამ გამოავლინა აღნიშნულ ტერიტორიებზე ტყის დეგრადაციის მაღალი მაჩვენებლები (სიხშირის დაცემა, ბიომასის მარაგების კარგვა), თუმცა, სრულყოფილი შეფასება (მათ შორის ეროვნულ დონეზე), ჯერ კიდევ არ განხორციელებულა.

სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტო ტყის აღდგენისა და მოვლის ღონისძიებებს ყოველწლიურად გეგმავს ტერიტორიული სატყეო სამსახურებიდან მოწოდებული ინფორმაციების საფუძველზე.

ასეთი სახით შეკრებილ მონაცემებზე დაყრდნობით 2019 წლისთვის სააგენტოს მართვას დაქვემდებარებული ტყის ფონდის ტერიტორიაზე აღდგენას ექვემდებარება 22 028,2 ჰა ფართობი (საგულისხმოა, რომ ეს მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად გაიზრდება ტყის ინვენტარიზაციის განხორციელების შემდგომ).

მერქნული რესურსის მართვის სისტემა

2011 წელს შექმნილი მერქნული რესურსის მართვის ელექტრონული სისტემის სრულყოფა განხორციელდა 2014-2018 წლებში, მათ შორის, დამტკიცებულ იქნა სისტემის წარმოების ინსტრუქცია (საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის ბრძანება №118; 2014 წლის 30 აპრილი), შემოღებულ იქნა კონტროლის კიდევ უფრო უკეთესო მექანიზმი - მრგვალი მორის (სამასალე) მარკირება ფირნიშით სახით. ეს უკანასკნელი წარმოადგენს მკაცრი აღრიცხვის, სპეციალიზებულ ფირნიშს, რომელიც დაცულია გაყალბების ან/და მრავალჯერადი გამოყენებისაგან.

ტყის ჰაბიტატებზე ძოვების ზეწოლა

ტყის ჰაბიტატებზე ძოვების ზეწოლის უშუალო შეფასება 2014-2018 წლებში არ განხორციელებულა. ბუნებრივ მდებარეობებზე ძოვების ზეწოლის შეფასება ჩატარდა მხოლოდ რიგ დაცულ ტერიტორიებზე საძოვრების შეფასების პროცესში. ეს დაცული ტერიტორიებია: ლაგოდების დაცული ტერიტორიები (აღკვეთილის ტერიტორია); ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები (ტრადიციული გამოყენების ზონა); თუშეთის დაცული ტერიტორიები (ტრადიციული გამოყენების ზონა, დაცული ლანდშაფტი); ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკი (ტრადიციული გამოყენების ზონა). კვლევის უშუალო მიზანს არ წარმოადგენდა უშუალოდ ძოვების ზეგავლენის შეფასება საძოვრების მდგომარეობაზე, თუმცა კვლევის დროს შეფასდა ტყის ზონაში მდებარე საძოვრები. მიღებული შედეგები ცალსახად მეტყველებს საძოვრებთან მდებარე ტყეებზე ძოვების ნეგატიურ გავლენაზე.

იმავდროულად მაღალმთიან ზონებში განლაგებულ საძოვრებზე შეინიშნება საწინააღმდეგო ტრენდიც. საქართველოს რიგ მაღალმთიან ზონებში როგორც მსხვილფეხა ასევე წვრილფეხა პირუტყვის რაოდენობის შემცირებას მოყვა საძოვრებზე არსებული ზეწოლის შემცირებაც, რაც იწვევს საძოვრების გატყევებას.

სახეობათა კონსერვაციის ცენტრი ნაკრესის მიერ, ყაზბეგის რაიონში მდებარე თრუსოს ხეობაში ჩატარებული კვლევებით გამოვლინდა, რომ ბოლო 20 წლის განმავლობაში ხეობაში, სადაც ძოვების ინტენსივობა მკვეთრად შემცირდა, ტყის ფართობმა მოიმატა 118 ჰექტარით და შეადგინა 1277 ჰექტარი. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ტყის ფართობის ზრდა ძირითადად მოხდა ყოფილი საძოვრების ხარჯზე.

ტყის მავნებელი მწერები

2014-2018 წლებში, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ვ. გულისაშვილის სატყეო ინსტიტუტის მიერ განხორციელდა ამ პერიოდისათვის ტყისთვის ზიანის მომტანი ძირითადი მავნებელ-დაავადებების კვლევა, მათ შორის: მბეჭდავი ქერქიჭამია, წაბლის ქერქის კიბო, ბზის ალურა და ბზის სიდამწვრე. შესაბამისად, ქვეყნის მასშტაბით იდენტიფიცირებულია ამ მავნებელ-დაავადებების გავრცელების ფართობები და ამავე პერიოდისთვის განხორციელებულია მათთან ბრძოლის ღონისძიებები.

ინვაზიური სახეობები

NBMS-ის ფარგლებში მომზადდა საქართველოს ბიომრავალფეროვნებისათვის ყველაზე საშიში 50 სახეობის ნუსხა, შემუშავებული მეთოდოლოგიის თანახმად უნდა მოხდეს შერჩეული ინვაზიური სახეობების გავრცელების მონიტორინგი 5 დაცულ ტერიტორიაზე.

ქვეყანაში არსებული მკვეთრად შეზღუდული ექსპერტიზის ფონზე მნიშვნელოვანია თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენების დანერგვა ინვაზიური სახეობების კვლევის პროცესში. 2018 წლის აგვისტოში გაიმართა რეგიონული შეხვედრა, სადაც CBD/GTI-ის ფარგლებში ჩატარდა შეხვედრა/ტრენინგი რომლის ზოგად თემას წარმოადგენდა წყლის IAS სახეობების გამოვლენა. ბელორუსის გენეტიკის და ზოოლოგიის ინსტიტუტებში განხორციელდა საქართველოს მტკნარი წყლის ცხოველთა 60 სინჯის გენეტიკური კვლევა, რის შედეგად საქართველოს მტკნარი წყლებისთვის გამოვლინდა 2 ახალი უცხო/ინვაზიური სახეობა, *Rhinogobius sp.* (Pisces) და *Rhithropanopeus harrisi* (Crustacea). პირველი მათგანი უკანასკნელ პერიოდში ასევე დაფიქსირდა რიონის აუზში გარემოს დნმ-ის (eDNA) კვლევის შედეგად (ზუთხისნაირების კონსერვაცია საქართველოში პროექტის ფარგლებში -FFI). აღნიშნული ცხადყოფს რომ თანამედროვე, დნმ-ზე დაფუძნებული მეთოდების დანერგვამ საქართველოში შესაძლოა მნიშვნელოვანად გაზარდოს უცხო ინვაზიური სახეობების (IAS) მონიტორინგის და კვლევის ეფექტურობა.

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ვასილ გულისაშვილის სატყეო ინსტიტუტი, ჩეხეთის მეცნიერებათა აკადემიის ბოტანიკის ინსტიტუტთან კოლაბორაციით, შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის დაფინანსებით ახორციელებს სამეცნიერო კვლევით პროექტს „უცხო, პოტენციურად ინვაზიური მერქნიანი მცენარეების შესწავლა საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე“. კვლევით შესაძლებელი იქნება მერქნიანი ინვაზიური სახეობების სავლელ იდენტიფიკაცია, მდგომარეობის და მათ მიერ გამოწვეული საფრთხეების შეფასება (განისაზღვრება ინვაზიურობის ხარისხი). დაფიქსირდება და აღიწერება უცხო ინვაზიური მერქნიანი მცენარეების გავრცელების ლოკაციები და ტყის ჰაბიტატების ტიპები (EUNIS-ის ტყის ჰაბიტატების კლასიფიკაციის მიხედვით). დამუშავდება ინვაზიური მერქნიანი სახეობების მართვის და კონტროლის რეკომენდაციები დაცული ტერიტორიების სააგენტოსთვის.

საანგარიშო პერიოდისთვის არ განხორციელებულა მტკნარი წყლის უცხო ინვაზიური სახეობების (IAS) ინვენტარიზაცია და არცერთი ინვაზიური სახეობის გავლენის შეფასება ბუნებრივ ეკოსისტემებზე. ხორციელდებოდა ფრაგმენტული კვლევები (სასწავლო/კვლევით დაწესებულებებში, კერძოდ კი ილიას უნივერსიტეტში) რის შედეგადაც დაფიქსირდა რამდენიმე ახალი ინვაზიური სახეობა საქართველოში (მაგალითად *Ferrissia californica*, *Mytilopsis leucophaeata*) და ასევე გამოიკვეთა ინვაზიურ სახეობებთან დაკავშირებული ზოგიერთი ეკოლოგიური პრობლემა შეზღუდულ გეოგრაფიულ მასშტაბებში. გასათვალისწინებელია, რომ ამ კვლევებს არ აქვთ სისტემური ხასიათი და მთლიანად დაკავშირებულია ცალკეული მეცნიერის ან სამეცნიერო ჯგუფის კვლევით ინტერესებთან/კვლევით გრანტებთან.

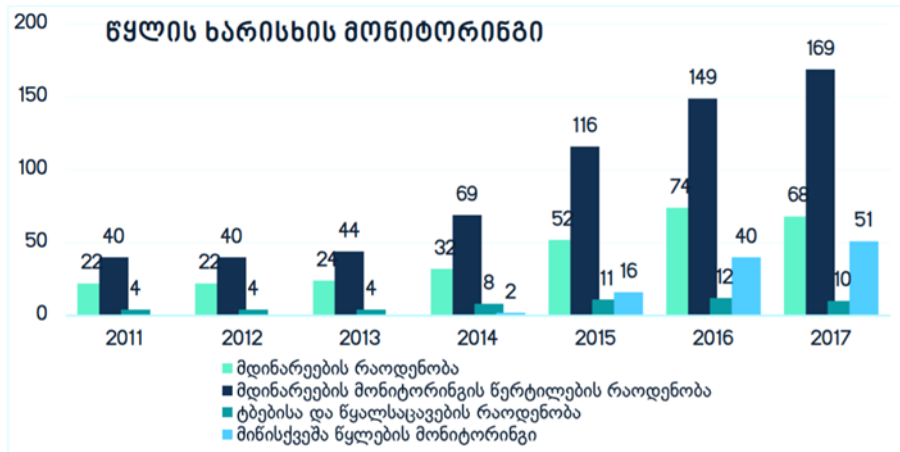
2013 წელს გამოქვეყნებულ კვლევაში აღნიშნულია, კარჩხანას გავრცელების შესახებ ზუსტი მონაცემების შეგროვების აუცილებლობა, რისკის შეფასების ზუსტად დასადგენად სამოდულო კვლევების ჩატარება საჭირო რამდენიმე წყალსატევში, რის საფუძველზეც შემუშავდება რიცხოვნების დარეგულირების და ზემოქმედების შერბილების მექანიზმები.

2019 წლის კვლევაში ნაჩვენებია ინვაზიური სახეობების დაფიქსირების ახალი შემთხვევა და მიმოხილულია ერთი ტაქსონის (მოლუსკების) ინვაზიური წევრების შესახებ ინფორმაცია.

წყლის ხარისხის მონიტორინგი

2013 წლის შემდეგ წყლის ხარისხის მონიტორინგის ქსელი მნიშვნელოვნად გაფართოვდა. 2017 წელს მონიტორინგი ხორციელდებოდა 68 მდინარეზე (22 მდინარე 2013 წელს) და 169 პუნქტში (3.8-ჯერ მეტი, ვიდრე 2013 წელს).

დიაგრამა 5. წყლის ხარისხის მონიტორინგის ქსელის გაფართოება 2011-2017 წლებში. წყარო: გარემოს ეროვნული სააგენტოს წლიური ანგარიში, 2017 წ.

წყლის ხარისხს მონიტორინგს ახორციელებს გარემოს ეროვნული სააგენტო (გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო). ზედაპირული წყლების ხარისხის ანგარიშები რეგულარულად ქვეყნდება გარემოს ეროვნული სააგენტოს ვებ-გვერდზე (<http://nea.gov.ge>). მიმდინარეობს შემდეგი ფიზიკური და ქიმიური პარამეტრების მონიტორინგი: pH, წყალში გახსნილი ჟანგბადი, ჟანგბადის ბიოლოგიური მოთხოვნილება, ნიტრიტის, ნიტრატის და ამონიუმის აზოტი, ფოსფატები, სულფატები, ელექტროგამტარობა, მინერალიზაცია, რკინა, თუთია, სპილენძი, ტყვია, მანგანუმი, ზოგან დარიშხანი.

2014 წლიდან დაიწყო წყლის ჰიდრობიოლოგიური მონიტორინგი. ჰიდრობიოლოგიური მონიტორინგის დაწესება დაიწყო პროექტის „მდინარეთა საერთაშორისი აუზების გარემოს დაცვა“ (Environmental Protection of International River Basins (EPIRB) ფარგლებში, რომელიც ხორციელდებოდა ევროკავშირის მხარდაჭერით (<http://blacksea-riverbasins.net>). 2017 წლის მდგომარეობით, ქვეყნის მასშტაბით ჰიდრობიოლოგიური და იქთიოლოგიური დაკვირვება 20 ტბაზე წელიწადში ერთხელ ტარდება. ზღვის გარემოს ჰიდრობიოლოგიური მონიტორინგი წელიწადში ოთხჯერ 4 სადამკვირვებლო სადგურზე და ყოველთვიურად 3 სადგურზე ხორციელდება. ექვსი მდინარის შესართავში მონიტორინგი წელიწადში ორჯერ ხორციელდება.

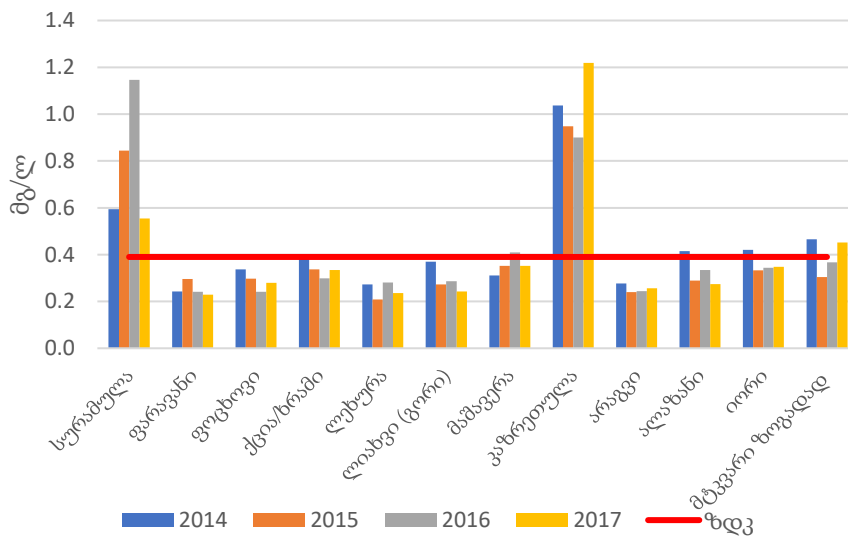
2016 წელს, შავი ზღვის გარემოს მონიტორინგის გაუმჯობესების (EMBLAS) ევროკავშირის პროექტის დახმარებით (<http://emblasproject.org/>), საქართველომ, შავი ზღვის სანაპიროს გასწვრივ ჩატარებული საექსპედიციო და სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოების შედეგად, წყლის ხარისხის შესახებ მნიშვნელოვანი მონაცემები მოიპოვა. კვლევა ჩატარდა საქართველოს სანაპიროს გასწვრივ მდებარე 15 სადგურზე/წერტილში, მათ შორის ისეთ ადგილებშიც, სადაც უკანასკნელი 25 წლის განმავლობაში მონიტორინგი არ განხორციელებულა. კვლევის

ფარგლებში შესწავლილ იქნა მაკრობენტოსი, მეიობენტოსი, მიკროპლანქტონი, იქთიოპლანქტონი, მყარი ნარჩენებით, ხმაურითა და ქიმიური ნივთიერებებით დაბინძურება. აღნიშნული კვლევის შედეგად, საქართველოს სანაპირო წყლების მდგომარეობის შესახებ უფრო სრულყოფილი ინფორმაციაა ხელმისაწვდომი.

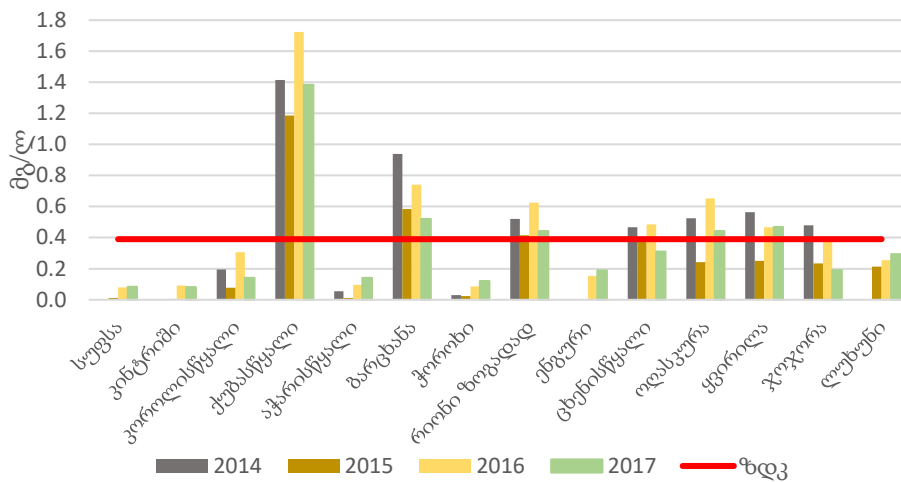
ნორვეგიის წყლის რესურსებისა და ენერგეტიკის დირექტორატის (NVE) მხარდაჭერით მოხდა მონაცემთა დიგიტალიზაცია, რაც წყლის რესურსების მართვის სპეციალისტებს მონაცემთა ბაზებიდან სტატისტიკური მონაცემების ადვილად ამოღებისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მათი გამოყენების შესაძლებლობას მისცემს.

ზედაპირული წყლის ობიექტებზე 2014-2017 წლებში ჩატარებული მონიტორინგის შედეგები აჩვენებს, რომ ამონიუმის აზოტით დაბინძურება, რაც ძირითადად დაკავშირებულია წყლის ობიექტებში გაუწმენდავი ურბანული ჩამდინარე წყლების ჩაშვებით და სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებიდან ჩამონადენით, ზედაპირული წყლის ობიექტების დაბინძურების ყველაზე გავრცელებული ფორმაა. მძიმე ლითონებით დაბინძურება სერიოზულ პრობლემას მხოლოდ რამდენიმე მდინარის (კაზრეთულა, მაშავერა, ყვირილა) შემთხვევაში წარმოადგენს და ის ძირითადად სამთო-მოპოვებით საქმიანობასთან არის დაკავშირებული. ზედაპირული წყლების მონიტორინგის შედეგები აჩვენებს, რომ ზედაპირული წყლების სასუქებით დაბინძურება საქართველოში გავრცელებულ მოვლენას არ წარმოადგენს.

დიაგრამა 6. ამონიუმის აზოტის საშუალო წლიური კონცენტრაცია კასპიის ზღვის აუზის მდინარეებში 2014-2017 წლებში

დიაგრამა 7. ამონიუმის აზოტის საშუალო წლიური კონცენტრაცია შავი ზღვის აუზის მდინარეებში 2014-2017 წლებში

საქართველოს ზედაპირული წყლის ობიექტების ამონიუმის აზოტით დაბინძურების მთავარი წყარო საყოფაცხოვრებო ჩამდინარე წყლებია. 2017 წელს საყოფაცხოვრებო ჩამდინარე წყლები ქვეყანაში წარმოქმნილი ჩამდინარე წყლების 58%-ს შეადგენდა. ამონიუმის აზოტის წყაროა, აგრეთვე, მეცხოველეობის ფერმები, საიდანაც ჩამდინარე წყლების გაწმენდის გარეშე ჩაედინება ზედაპირულ წყლებში. ამჟამად საქართველოში მოქმედებს ჩამდინარე წყლების გამწმენდი 3 ნაგებობა (მეოცე საუკუნის 80-იან წლებში მოქმედებდა 30 ნაგებობა).

2014 წელს რეგიონული და მუნიციპალური განვითარების პროექტის (RMIDP, WB, 4516-GE) მხარდაჭერით მომზადდა ჩამდინარე წყლების მართვის სტრატეგია. დონორი ორგანიზაციების მხარდაჭერით დასრულდა, მიმდინარეობს ან დაგეგმვის ეტაპზეა ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობის/რეაბილიტაციის პროექტები (ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობა დასრულდა/მიმდინარეობს - თბილისში, ანაკლიაში, ურეკში, ქობულეთში, თელავში, წყალტუბოში, ზუგდიდში, ფოთში, მესტიაში, 2022 წელს დასრულდება ქუთაისში).

ზედაპირული წყლების მძიმე ლითონებით დაბინძურების წყაროა სამთო-მოპოვებითი საქმიანობა. მდინარეების კაზრეთულა და მაშავერას დაბინძურებას იწვევს ოქროს, სპილენძსა და თუთიის საბადოების ექსპლუატაცია და გადამამუშავებელი ქარხნები, ხოლო ყვირილას შემთხვევაში - მანგანუმის საბადო და გადამამუშავებელი ქარხნები. მიუხედავად ოპერატორი კომპანიის მიერ კაზრეთულასა და მაშავერას დაბინძურების შემცირების მიზნით განხორციელებული ღონისძიებებისა, აღნიშნული მდინარეები დაბინძურება მძიმე მეტალებით კვლავ მნიშვნელოვან პრობლემად რჩება.

ზედაპირული წყლების დაბინძურების მნიშვნელოვანი წყაროა ნაგავსაყრელები. 2023 წლისათვის საქართველოში დაგეგმილია ყველა იმ ნაგავსაყრელის დახურვა, რომელთაც არ აქვთ გარემოსდაცვითი ნებართვა. 2017 წლის მდგომარეობით რაც შეეხება ნაგავსაყრელებს, გაცნობებთ, რომ არსებული ოფიციალური 54 (თბილისისა და აჭარის გარდა) ნაგავსაყრელიდან 23 დახურულია არსებული კანონმდებლობის შესაბამისად, ხოლო 31 განაგრძობს ოპერირებას გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან შეთანხმებულ შესაბამისობაში

მოყვანის გეგმების მიხედვით. ამასთან მოქმედი კანონმდებლობის მოთხოვნები ჰარმონიზებულია შესაბამისი ევრო დირექტივებით განსაზღვრულ მოთხოვნებთან.

შავი ზღვის წყლის დაბინძურების მდგომარეობა

მონიტორინგის შედეგების საფუძველზე საქართველოს შავი ზღვის შეღვის წყლის ხარისხი ევტროფიკაციის დონის თვალსაზრისით შეიძლება შეფასდეს როგორც მეტწილად კარგი. თუმცა, ორ უბანზე - ანაკლიასა და ფოთის პორტის აკვატორიაში ქლოროფილის ზომიერად მაღალი დონე ფიქსირდება. აღნიშნული მონაცემების სისწორეს ჰიდრობიოლოგიური მონიტორინგის შედეგებიც ამყარებს, რომელმაც დიატომების ინტენსიური ზრდა-განვითარება გამოავლინა, განსაკუთრებით სუფსა-ფოთის სანაპირო წყლებში.

კვლევის შედეგები შავი ზღვის პოლიქრორირებული ბიფენილებითა (PCBs) და პესტიციდებით დაბინძურების მდგომარეობაზეც მიუთითებს. თუ პოლიქრორირებული ბიფენილების კონცენტრაცია ევროკავშირის გარემოს ხარისხის სტანდარტების (EQS) ფარგლებში იყო, პესტიციდების - ჰექსაქლორციკლოჰექსანის, ჰექსაქლორეპოქსიდის და ციპერმეტრინის კონცენტრაცია რამდენიმე სადგურზე/წერტილში EQS-ს აღემატებოდა. ნავთობური წარმოშობის ნახშირწყალბადები დაფიქსირდა ღია წყლების ზედაპირულ ფენებში. წყლის სინჯების 83%-ში მათი კონცენტრაცია ზღვ-ს მნიშვნელობას (ზღვ=50 მკგ/ლ) თითქმის ხუთჯერ აღემატებოდა.

EMBLAS-ის პროექტის ფარგლებში ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა, რომ შავი ზღვის სანაპირო წყლების ერთ კვადრატულ კილომეტრზე საშუალო 322 ერთეული მუნიციპალური ნარჩენი გვხვდება. ნარჩენის მასაში უდიდესი წილი შეფუთვაზე, პლასტიკის პარკებსა და ბოთლებზე მოდის. კვლევის დასკვნის თანახმად, ზღვაში არსებული დიდი და მცირე ზომის ნარჩენების მნიშვნელოვანი ნაწილი მდინარეების მიერ არის ჩამოტანილი.

ზღვის წყლის მიკრობიოლოგიური მონიტორინგი ორ ძირითად პარამეტრზე ხორციელდება: ნაწლავის ჩხირი და ფეკალური სტრეპტოკოკი. 2014 წელს ყველა პარამეტრი ნორმის ფარგლებში იყო, თუმცა 2015 წელს ამ ბაქტერიების მაღალი კონცენტრაცია დაფიქსირდა ფოთში (განსაკუთრებით კოლიფორმული ბაქტერიების), სუფსასა და ბათუმში. 2016 წელს ეს პარამეტრები მწვანე კონცხთან, ბათუმსა და სარფთან ძირითადად ზღვ-ს ფარგლებში იყო. კოლიფორმული ბაქტერიების შედარებით მაღალი კონცენტრაცია ზაფხულის პერიოდში ბათუმის სადამკვირვებლო სადგურზე დაფიქსირდა. ზაფხულის და შემოდგომის პერიოდში ბათუმის პორტთან აღებულ სინჯებში ფეკალური მასებით დაბინძურება დასაშვებ ზღვარს მნიშვნელოვნად აღემატებოდა.

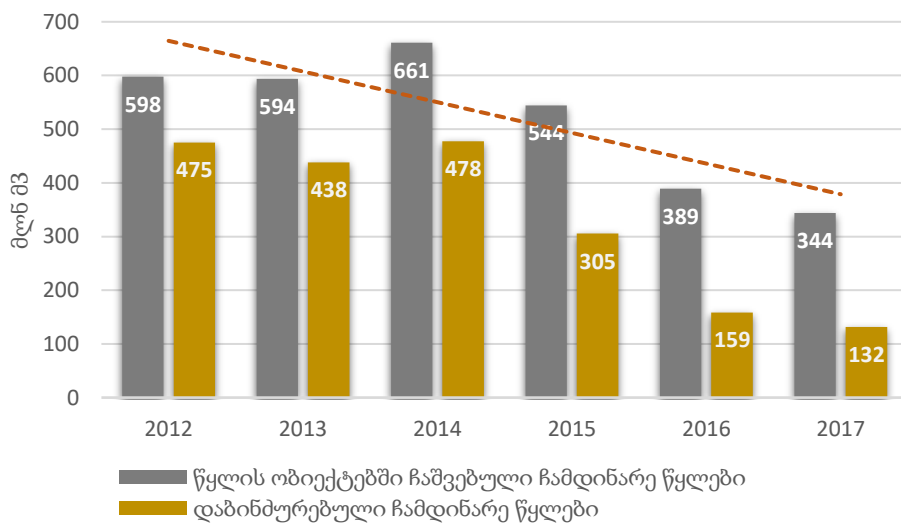
შავი ზღვის სანაპირო წყლების დაბინძურება ძირითადად ხმელეთზე მდებარე წყაროებიდან ხდება. კერძოდ, ნუტრიენტები შავ ზღვაში ქუთაისის, ფოთისა და ზუგდიდის ურბანული ჩამდინარე წყლებთან ერთად ხვდება. სანაპირო წყლების ნახშირწყალბადებით დაბინძურება სავარაუდოდ დაკავშირებულია ბათუმის ნავთობტერმინალისა და ფოთის პორტის ექსპლუატაციასთან.

„ცალკეული საშიში ქიმიური ნივთიერებებით და პესტიციდებით საერთაშორისო ვაჭრობის სფეროში წინასწარ დასაბუთებული თანხმობის პროცედურის შესახებ“ როტერდამის

კონვენციისა და „მდგრადი ორგანული დამბინძურებლების შესახებ“ სტოკჰოლმის კონვენციის შესაბამისად შემუშავდა და დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 13 ივნისის N263 დადგენილება „ცალკეული საშიში ქიმიური ნივთიერებების და პესტიციდების ექსპორტი-იმპორტის წესისა და წინასწარ დასაბუთებული თანხმობის პროცედურის შესახებ“. დადგენილება ასევე ითვალისწინებს ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების შესაბამისად “სახიფათო ქიმიკატების იმპორტისა და ექსპორტის შესახებ” რეგულაციის (EC) N 689/2008 მოთხოვნების შესრულებას. ზემოაღნიშნული დადგენილების მიხედვით, HCH (იზომერების ნარევი) ჰექსაქლორციკლოჰექსანი შესულია „ქიმიური ნივთიერებების და პესტიციდების ნუსხაში, რომლებზეც ვრცელდება წინასწარ დასაბუთებული თანხმობის (PIC) პროცედურა როტერდამის კონვენციის ფარგლებში“, პესტიციდის კატეგორიით, ასევე ალფა-ჰექსაქლორციკლოჰექსანი და ბეტა-ჰექსაქლორციკლოჰექსანი შეტანილია ამავე დადგენილებით დამტკიცებულ „საშიში ქიმიური ნივთიერებების და პესტიციდების ნუსხაში, რომელთა წარმოება, გამოყენება, იმპორტი და ექსპორტი საქართველოს ტერიტორიაზე აკრძალულია სტოკჰოლმის კონვენციის თანახმად“ და საქართველოს ტერიტორიაზე მისი წარმოება, გამოყენება, იმპორტი და ექსპორტი აკრძალულია.

მცირდება დაბინძურებული ჩამდინარე წყლების რაოდენობა. 2013 წელს ეს მაჩვენებელი 438.2 მლნ მ3, ხოლო 2017 წელს - 131.7 მლნ მ3 იყო.

დიაგრამა 8. წყლის ობიექტებში ჩაშვებული ჩამდინარე წყლების რაოდენობა 2012-2017 წლებში

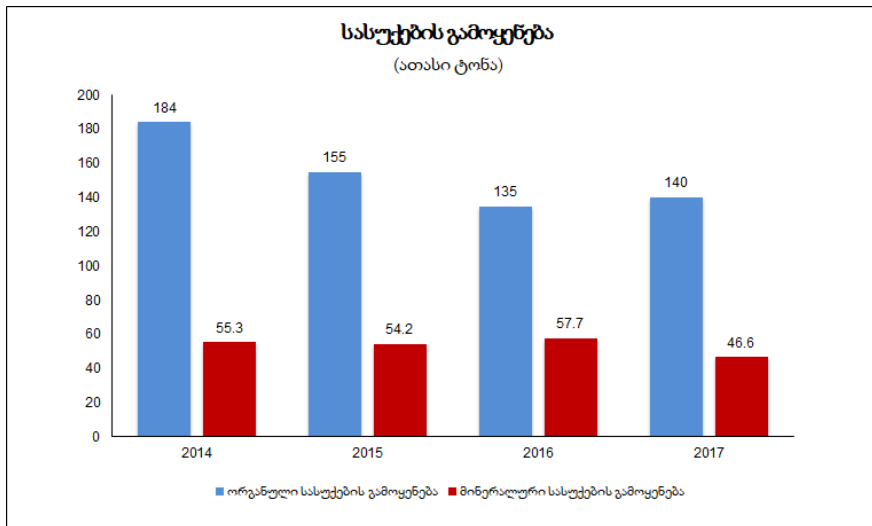

დაბინძურება სოფლის მეურნეობიდან

სოფლის მეურნეობის გარემოზე ზეგავლენის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ინდიკატორია სასოფლო-სამეურნეო ქიმიკატების მოხმარების მოცულობა, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც აღნიშნული პრეპარატების გამოყენების არამდგრადი პრაქტიკა ფიქსირდება. სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოებისთვის გამოყენებული მინერალური სასუქების მოხმარება

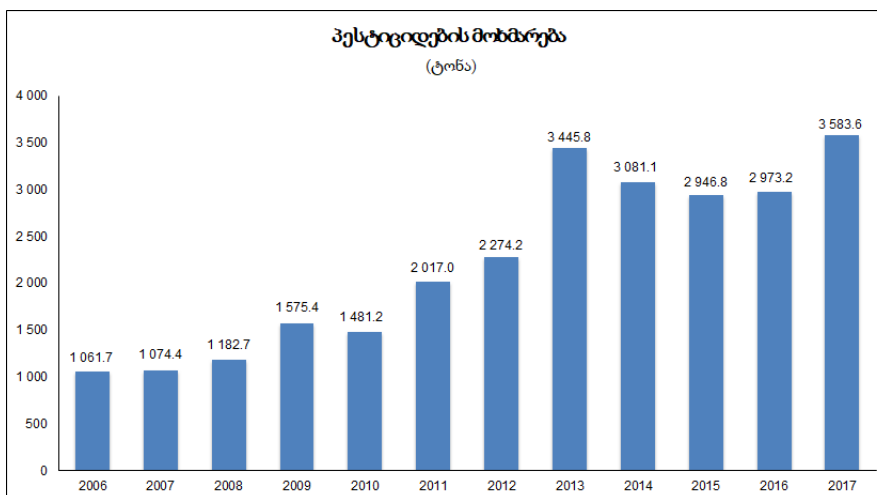
2014-2016 წლებში თითქმის თანაბარი მოცულობით ხდებოდა, 2017 წელს კი 19%-ით შემცირდა, რაც უმთავრესად აზოტიანი სასუქის გამოყენების 22%-იანი კლების ხარჯზე მოხდა.

დიაგრამა 9. სასოფლო მეურნეობების მიერ გამოყენებული მინერალური და ორგანული სასუქები (ათასი ტონა), წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.

2014-2017 წლებში უმნიშვნელოდ შეიცვალა პესტიციდებით დამუშავებული ერთწლიანი კულტურებისა და მრავალწლიანი ნარგავების ფართობი (ათასი ჰა), მაგრამ 2006 წლის შემდგომ მნიშვნელოვნად გაიზარდა პესტიციდების მოხმარება და, შესაბამისად, პესტიციდების მოხმარება სასოფლო-სამეურნეო მიწის ერთ ერთეულზე გაიზარდა 0,35 კგ/ჰა-დან 1,18 კგ/ჰა-მდე.

დიაგრამა 10. პესტიციდების მოხმარება (ტონა)

უკანასკნელ წლებში დასავლეთ საქართველოს სოფლის მეურნეობა მნიშვნელოვნად დაზარალდა ინვაზიური მწერის ფაროსანას გავრცელებით. მავნებლის წინააღმდეგ ბრძოლის ინტეგრირებული გეგმა ითვალისწინებს ინსექტიციდების გამოყენებას, მათ შორის ციპერმეტრინის შემცველი ინსექტიციდების გამოყენებას, რის შედეგადაც ეს ქიმიური ნივთიერება ხვდება ზედაპირულ და სანაპირო წლებში.

აგრარული ეკოსისტემები და ბუნებრივი სათიბ-საძოვრები

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნულმა სამსახურმა 2014 წლის ნოემბერში ჩაატარა შინამეურნეობებისა და მოსახლეობის საყოველთაო აღწერა, ასევე სოფლის მეურნეობის იურიდიული პირების აღწერა - 2015 წლის გაზაფხულზე. შედეგად, შეგროვდა ინფორმაცია ყველა შინამეურნეობასა და იურიდიულ პირზე რომელსაც 2014 წლის 1 ოქტომბრისთვის ფლობდა ან დროებით სარგებლობაში ჰქონდა სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთი, გააჩნდა პირუტყვი, ფრინველი, ფუტკრის ოჯახები ან მრავალწლიანი კულტურები.

2016 წელს ქვეყანაში არსებული მიწის ნაკვეთების მხოლოდ 25% იყო რეგისტრირებული და სახელმწიფომ წამოიწყო საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს (NAPR) პროექტი - „უძრავი ქონების რეგისტრაცია“. 2014-2017 წლებში დარეგისტრირდა სასოფლო-სამეურნეო ნაკვეთების 15%, დარეგისტრირებული ნაკვეთების ფართობის წილი კი 24%-ია.

2018 წელს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ დაიწყო „ფერმების/ფერმერთა აღრიცხვის პროექტი“. 2018 წლის განმავლობაში 100 000 მეურნეობის რეგისტრაცია დაიგეგმა (2014 წლის სასოფლო-სამეურნეო აღწერის მონაცემებით, საქართველოში მეურნეობათა საერთო რიცხვი 650 000-ზე მეტი იყო). პროექტის მიზანია სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობაში ჩართული ყველა პირის რეგისტრაცია საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე, რაც მთავრობას საშუალებას მისცემს მიიღოს სტატისტიკური ინფორმაცია, აგრეთვე, საჭიროების შემთხვევაში, სწორად შეარჩიოს მიზნობრივი ჯგუფები და დაგეგმოს და განახორციელოს წამახალისებელი პროექტები/პროგრამები.

ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგი დაცულ ტერიტორიებზე

დაცულ ტერიტორიებზე ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემის განვითარება მიმდინარეობს კავკასიის ბუნების ფონდის (CNF) მხარდაჭერით. ამ მიზნით 2015 წელს GEF-ის მცირე გრანტების პროგრამისა და GIZ თანადაფინანსებით განხორციელდა პილოტური კვლევა ორი დაცული ტერიტორიისათვის (ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკი და ლაგოდეხის დაცული ტერიტორიები ფონური მონაცემების მომზადებისა და შესაბამისი ინდიკატორების შერჩევისათვის ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგისათვის. აღნიშნულზე დაყრდნობის ამჟამად პროექტის „Enhancing financial sustainability of the Protected Areas System in Georgia“ (GEF/UNDP, განმახორციელებელი CNF) დაგეგმილია საქართველოს 12 სამიზნე დაცულ ტერიტორიაზე შერჩეული ინდიკატორების მიხედვით ბიომრავალფეროვნების სავსე მონიტორინგის განხორციელება ინოვაციური ტექნოლოგიების გამოყენებით, სანდო და უახლესი სამეცნიერო მონაცემების მიღების მიზნით, რაც საფუძვლად დაედება მენეჯმენტის ალტერნატიული მიდგომების დანერგვას.

სამეცნიერო კვლევა/მონიტორინგს დაცულ ტერიტორიებზე აწარმოებენ დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციები და სხვადასხვა სამეცნიერო ჯგუფები.

საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე 2017 წელს სულ 30 სამეცნიერო კვლევა განხორციელდა. მათ შორის აღსანიშნავია შავი ზღვის ბუდეშვილების კვლევა. დაცული ტერიტორიებიდან მკვლევარებისთვის განსაკუთრებით საინტერესოა ვაშლოვანის, ბორჯომ-ხარაგაულისა და კოლხეთის ეროვნული პარკების ბიომრავალფეროვნება.

ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ერთიან სისტემასთან დაკავშირებით ინფორმაცია მოცემულია ანგარიშის მე-3 ნაწილში.

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ზმულები და ფაილები

<https://www.researchgate.net/publication/236591742> Invasive Carassius Carp in Georgia Current state of knowledge and future perspectives

<https://www.researchgate.net/publication/317490343> The population of Carassius gibelio Bloch 1782 and its parasites in Madatapa Lake South Georgia

<https://www.researchgate.net/publication/322682308> Preliminary information about the occurrence of Prussian carp Carassius gibelio Bloch 1782 in mountainous Lake Devdoraki Caucasus Georgia

https://www.hawaii.edu/cowielab/Tentacle/Tentacle_27.pdf

<http://www.esenias.org/>

<http://abs.igc.by/en/on-20-30-august-2018-minsk-hosted-the-regional-training-event-using-dna-technologies-for-identification-and-study-of-alien-and-rare-species/>

განხორციელებულ ღონისძიებასთან დაკავშირებული დაბრკოლებები, სამეცნიერო და ტექნიკური საჭიროებები:

- 2014-2018 წლებში მნიშვნელოვნად გაფართოვდა წყლის მონიტორინგის ქსელი, მაგრამ მონიტორინგის წერტილების რაოდენობა მაინც არ არის საკმარისი წყლის ობიექტების მდგომარეობის სრულყოფილად შესაფასებლად. ასევე აუცილებელია ტექნიკური შესაძლებლობების გაძლიერება ბიომონიტორინგში. გარემოს ეროვნული სააგენტოს საველე ოფისების და თანამშრომლების სიმცირე წყლის რესურსების სრულფასოვანი მონიტორინგის განხორციელების ხელშემშლელ ფაქტორს წარმოადგენს.
- ტყის ინვენტარიზაციის პროცესში ფინანსურ ხარჯებთან ერთად ძირითად პრობლემას წარმოადგენს სამუშაოების განმახორციელებელი პირების/კერძო კომპანიების სიმცირე, სამუშაოების განხორციელებისათვის საჭირო ხანგრძლივი პერიოდი და მონაცემთა შეგროვების მხოლოდ ერთი მექანიზმი - ტყის დეტალური ინვენტარიზაცია. დღეის მდგომარეობით, ინვენტარიზაციის არ არსებობის გამო სრულყოფილად არ არის შეფასებული დეგრადირებული ტყეების მდგომარეობა და მათი აღდგენის შესაძლებლობები.
- არ არის შემუშავებული ტყის აღდგენის გრძელვადიანი სტრატეგია, რომელიც მოიცავს მისი განხორციელების მიზნებისა და ხარჯების საოპერაციო გეგმას.
- არ არსებობს ტყის პათოლოგიური მონიტორინგის ჩამოყალიბებული სისტემა, რომლის მეშვეობითაც შესაძლებელი იქნებოდა ტყის სანიტარულ მდგომარეობაზე ოპერატიული

და მუდმივი დაკვირვება, რაც თავის მხრივ უზრუნველყოფდა ტყის დაზიანებული ან/და რისკის ქვეშ მყოფი ფართობების დროულად გამოვლენას და ტყის მავნე ორგანიზმების გავრცელების შეფასებას, სატყეო პათოლოგიური კვლევები ხორციელდება მხოლოდ კონკრეტული, იდენტიფიცირებული მავნებელ-დაავადებების შემთხვევაში.

- საქართველოს გარემოს დაცვის მინისტრის 2012 წლის 18 დეკემბრის N262 ბრძანების - „ბიოლოგიური მრავალფეროვნების მონიტორინგის ერთიანი სისტემის ინდიკატორების, მათი აღწერის მეთოდოლოგიებისა და წარმოების წესის დამტკიცების თაობაზე“ მიხედვით დამტკიცებულია ინდიკატორი P9 -ინვაზიური სახეობების გავრცელების არეალი (მთავარი ინვაზიური სახეობების გავრცელების არეალის ცვლილება), თუმცა აღნიშნული ინდიკატორის წარმოების წესი დღემდე არაა განსაზღვრული და შესაბამისად ინდიკატორი P9 არ ფუნქციონირებს.
- დღეისათვის არ არსებობს ინვაზიური სახეობების ინვენტარიზაციის, კვლევისა და მონიტორინგისთვის საჭირო სტრატეგია და ინფრასტრუქტურა, რაც ხელს უშლის ფრაგმენტული მონაცემების ინტეგრაციას და უტილიზაციას.
- საქართველოში არ ხორციელდება სასოფლო-სამეურნეო ნიადაგების დაბინძურების მონიტორინგი. წყლის ხარისხის მონიტორინგის ეროვნული პროგრამის ფარგლებში არ ხდება ორგანული ნივთიერებების - როგორცაა PAH, PCB-ები, პესტიციდები და სხვათა მონიტორინგი.
- სასოფლო-სამეურნეო მიწის ერთეულ ფართობზე გამოყენებული პესტიციდების ოდენობის ზრდის პირობებში არ ხორციელდება ბიოლოგიური მონიტორინგი, რაც შესაძლებელს გახდიდა ბიომრავალფეროვნებასა და ეკოსისტემებზე პესტიციდების ზემოქმედების შეფასებას.

აღწერეთ ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის დანერგვისათვის განხორციელებული ქმედება

ცნობიერების ამაღლება, განათლება

მოქმედი NBSAP-ით გათვალისწინებულია 16 ქმედება, რომელიც ცნობიერების ამაღლების და განათლების საკითხებს ითვალისწინებს.

მიუთითეთ, რომელ ეროვნულ ან აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების მიღწევას ემსახურება განხორციელებული ღონისძიება

ეროვნული მიზანი – A.1, A.2, A.4, C.5, E.1, E.2
აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზანი - 1, 7,13, 19

განხორციელებული ღონისძიების ეფექტურობის შეფასება:

ღონისძიება ეფექტური იყო

ღონისძიება ნაწილობრივ ეფექტური იყო

ღონისძიება არაეფექტური იყო

უცნობია

გთხოვთ ახსნათ არჩევანი და შეძლებისდაგვარად წარმოადგინოთ ინფორმაცია ეფექტურობის შეფასების ინსტრუმენტებისა და მეთოდოლოგიის შესახებ

ცნობიერების ამაღლების აქტივობები/ინფორმირება

საზოგადოების ინფორმირების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მექანიზმია **გარემოს მდგომარეობის შესახებ ეროვნული მოხსენება**, რომლის მომზადების ვალდებულება აქვს მთავრობას ყოველ 4 წელიწადში. „გარემოს მდგომარეობის შესახებ ეროვნული მოხსენების შედგენის წესის დამტკიცების თაობაზე“ მთავრობის დადგენილების თანახმად, აღნიშნული მოხსენება მოიცავს თავს ბიომრავალფეროვნების შესახებ, ასევე, ბიომრავალფეროვნებაზე სოფლის მეურნეობის, სატყეო მეურნეობის, თევზჭერისა და ნადირობის სექტორების ზეგავლენაზე. 2014 წელს გამოქვეყნდა „გარემოს მდგომარეობის შესახებ“ 2010-2013 წლების ანგარიში (<http://eiec.gov.ge>), ამჟამად დასრულების ეტაპზე 2014-2018 წლების ანგარიში.

გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრი, საქართველოს გარემოს დაცვისა სამინისტროს მიერ 2013 წელს დაარსდა. დაარსების შემდეგ, ის ერთ-ერთი ყველაზე ეფექტური მოთამაშეა გარემოსდაცვითი განათლების სფეროში. გარდა ინფორმაციის შეგროვების, ანალიზისა და გავრცელებასთან დაკავშირებული ფუნქციებისა, ცენტრი პასუხისმგებელია:

- ჩაატაროს სხვადასხვა აქტივობები და ღონისძიებები სამიზნე ჯგუფებში გარემოსდაცვითი საკითხების შესახებ ცნობიერების ამაღლების მიზნით;
- ხელი შეუწყოს გარემოსდაცვით განათლებას საქართველოში და კოორდინაცია გაუწიოს შესაბამის აქტივობებს.

მანდატის შესაბამისად, ცენტრმა დიდი წვლილი შეიტანა გარემოსდაცვითი ცნობიერების დონის ამაღლებასა და გარემოსდაცვითი განათლების ხელშეწყობაში. უპირველეს ყოვლისა, ცენტრი ქმნის და ატარებს მიზნობრივ სასწავლო კურსებს ქვეყანაში გარემოს დაცვის სპეციალისტებისთვის. იგი ხელს უწყობს გარემოსდაცვითი და მდგრადობის საკითხების ასახვას სასწავლო გეგმაში ფორმალური განათლების ყველა დონეზე საქართველოში საგანმანათლებლო რესურსების შემუშავებითა და მასწავლებლებლების გადამზადებით, რათა მათ შეძლონ ზემოხსენებული სასწავლო გეგმის სასწავლო პროცესში დანერგვა. ცენტრი ქმნის და ატარებს ცნობიერების დონის ასამაღლებელ ღონისძიებებსა და აქტივობებს ყველა ძირითად თემაზე, რომლებიც ეხება გარემოს, გარემოს დაცვასა და მდგრად განვითარებას, მათ შორისაა, რა თქმა უნდა, ბიომრავალფეროვნება და ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია.

ცენტრს აქვს ვებგვერდი www.eiec.ge, რომელიც საზოგადოებას აწვდის საჯარო ინფორმაციას და საშუალებას აძლევს გარემოსდაცვით პროცესებში მიიღონ მონაწილეობა, გარემოსდაცვითი საკითხებისა და გარემოს შესახებ ყოვლისმომცველი და სისტემატიზებული ინფორმაციის გარდა, ვებ-გვერდი მოიცავს გარემოსდაცვით საგანმანათლებლო რესურსებსა და აქტივობებს. ცენტრის Facebook გვერდს ჰყავს 17 000 გამომწერი. გვერდზე მუდმივად თავსდება ინფორმაცია ცენტრის მიერ განხორციელებული ღონისძიებების შესახებ, რომლებიც შეეხება გარემოსდაცვით საკითხებს, მათზე ცნობიერების ამაღლებასა და ცენტრის საგანმანათლებლო აქტივობებს. ცენტრის Facebook გვერდის საშუალებით რეგულარულად ვრცელდება ცნობიერების დონის ასამაღლებელი ინფორმაცია, პოსტები, კითხვარები და ა.შ.

ცენტრის პორტფელის ქვეშ არსებულ ყველაზე მნიშვნელოვან საგანმანათლებლო და ცნობიერების ამაღლების პროგრამებს შორისაა, "ლექციები და სემინარები გარემოს დაცვის საკითხებზე სკოლის მოსწავლეებისთვის", რომელსაც ესწრება დაახლოებით 3000 მსმენელი ყოველწლიურად; „საჯარო სემინარები გარემოსდაცვით საკითხებზე“, რომლის ფარგლებშიც ცენტრი ატარებს საჯარო ლექციებს მაღალი საზოგადოებრივი ინტერესის მქონე გარემოსდაცვით საკითხებზე, და ასევე, ტრენერთა ტრენინგებს ფორმალური განათლების მასწავლებლების მომზადებისთვის (სამიზნე ჯგუფი როგორც სკოლამდელ, ასევე ზოგადი განათლების მასწავლებლებს მოიცავს). ცენტრმა შეიმუშავა რამდენიმე საგანმანათლებლო რესურსი, მათ შორის: სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებებისთვის - „სკოლამდელი გარემოსდაცვითი განათლება“ რომელშიც ერთ თავი ეთმობა ბიომრავალფეროვნების შესახებ თეორიულ მასალას და პრაქტიკულ სავარჯიშოებს. ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებისთვის - „გარემოსდაცვითი განათლების საფუძვლები ზოგადი განათლებისთვის“; „გარემოსდაცვითი განათლება მდგრადი განვითარებისათვის გამჭოლი სტანდარტი“ (შემუშავებულია საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროსთან თანამშრომლობით); პროფესიული სასწავლებლებისთვის მოდული „გარემოსდაცვითი საფუძვლები“, რომელიც სავალდებულო არჩევითი საგნის სახით ინტეგრირდა 7 პროფესიულ მიმართულებაში. და ა.შ.

ცენტრმა დიდი წარმატებით წამოიწყო და დიდი წვლილი შეიტანა სასკოლო სახელმძღვანელოს გრიფირების წესისა და კრიტერიუმების გადახედვის პროცესში (რათა უზრუნველყო მდგრადობის საკითხების ადეკვატური დაფარვა), ასევე, სახელმძღვანელოების ავტორებისა და რეცენზენტების გადამზადების პროცესში.

ცენტრი ასევე კოორდინირებას უწევს სატყეო სექტორის კომუნიკაციის სტრატეგიისა და 2019 - 2020 წლების სამოქმედო გეგმის შემუშავებას. პროექტის ფარგლებში მომზადდა რადიოგადაცემა „მწვანე ეთერი“ რადიო იმედზე, რომლის ფარგლებში დარგის სპეციალისტები, ექსპერტები და არასამთავრობო სექტორის წარმომადგენლები საუბრობდნენ სატყეო სექტორში არსებულ მდგომარეობასა და გამოწვევებზე. 2019 წლის განმავლობაში მომზადდა 16 რადიოგადაცემა.

სახელმწიფო ან არასახელმწიფო არაფორმალური განათლების პროვაიდერების -ეროვნული პარკებისა და მუზეუმების საგანმანათლებლო პორტფელები გაიზარდა და ბიომრავალფეროვნებისა და მისი კონსერვაციის შესახებ ცოდნის, ღირებულებებისა და უნარების გაუმჯობესებაზე მიზანმიმართული პროგრამები და აქტივობები, რომლებიც ძირითადად თბილისში, დედაქალაქში ხორციელდებოდა, ხელმისაწვდომი გახდა რეგიონებშიც. ბიომრავალფეროვნების არაფორმალური განათლების პროვაიდერებს შორისაა: თბილისის ბოტანიკური ბაღი, სიმონ ჯანაშიას სახელობის საქართველოს ეროვნული მუზეუმი, მთაწმინდის გასართობი პარკი, თბილისის ზოოლოგიური პარკი, დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციები (20 ადმინისტრაცია მთელ საქართველოში) და სხვა. ამ მიმართულებით არასამთავრობო სექტორი კვლავაც აქტიურია. ეკოხედვა - მდგრადი განვითარების კავშირი, CENN, საბუკო - ბუნების დაცვის საზოგადოება, ელკანა - არასამთავრობო ორგანიზაციათა შორის ყველაზე აქტიური ორგანიზაციებია ამ მიმართულებით.

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო და მისი უწყებები, გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრი, დაცული ტერიტორიების სააგენტო და ეროვნული სატყეო სააგენტო, არასამთავრობო და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობით აქტიურად გეგმავენ და ორგანიზებას უწევენ ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებებს, არხებს, რომელთა მიზნობრივი ბენეფიციარების რაოდენობა მნიშვნელოვნად გაიზარდა. მხოლოდ

დაცული ტერიტორიების ეროვნული სააგენტოს (და საქართველოს მასშტაბით მისი 20 ადმინისტრაციული ერთეულის) მიერ, 95000 მონაწილე იქნა ჩართული მსგავს ღონისძიებებში.

არსებობს ეკო-კლუბების ქსელი, განსაკუთრებით ზოგადსაგანმანათლებლო დონეზე, რომელიც ხელს უწყობს სკოლების კლასგარეშე საქმიანობას და მიზნად ისახავს გარემოსდაცვითი ცოდნის, უნარებისა და ღირებულებების შექმნას. საქართველოს მასშტაბით 80 ეკო-კლუბში 20000-ზე მეტი მოსწავლე ჩართულია. ქსელი და მასთან დაკავშირებული პროგრამები ორგანიზებულია სხვადასხვა სამთავრობო, არასამთავრობო და/ან საერთაშორისო ორგანიზაციების, მათ შორის, აშშ განვითარების სააგენტოს, თბილისის ბოტანიკური ბაღის, გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის, საქართველოს დაცული ტერიტორიების სააგენტოს, საქართველოს ეროვნული მუზეუმის, არასამთავრობო ორგანიზაციის „CENN“, არასამთავრობო ორგანიზაციის "ეკოხედვა - მდგრადი განვითარების კავშირი“, არასამთავრობო ორგანიზაციის „საქართველოს მწვანეთა მოძრაობა/დედამიწის მეგობრები“ და ა.შ. შემუშავებული პროექტების ფარგლებში.

არაერთი სატელევიზიო და რადიო პროგრამა, ასევე, სპეციალური ბეჭდური მედია არსებობს, რომელიც ეძღვნებოდა, ზოგადად, გარემოსდაცვითი საკითხების და კონკრეტულად, ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული თემების გაშუქებას. განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა National Geographic Georgia-ს მიერ გამოცემული ყოველთვიური ჟურნალი National Geographic Magazine. გარდა იმისა, რომ გამოცემა მოიცავს სტატიებს საქართველოს ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული საკითხების შესახებ, ისინი ატარებენ საჯარო ლექციებსა და დისკუსიებს, რომელთა ფარგლებშიც უფასოდ ავრცელებენ ჟურნალს.

2013-2017 წლებში, ბავშვთა საგანმანათლებლო სატელევიზიო შოუ "ეკოვიზია"-მ შექმნა ასობით ვიდეო ქართულ ენაზე (შემდგომში კი ინგლისური სუბტიტრებიტაც), რომლებიც ეხებოდა მნიშვნელოვან გარემოსდაცვით საკითხებს. გადაცემა მიჰყავდათ და მასში მონაწილეობდნენ ბავშვები. ის მოიცავდა გარემოს რთული მოვლენების ასაკის შესაბამისი ენით ახსნა-განმარტებას. პროექტი განხორციელდა არასამთავრობო ორგანიზაცია „ეკოხედვა - მდგრადი განვითარების კავშირის“ მიერ, საერთაშორისო სასკოლო პროექტის "SPARE" დაფინანსებით.

"ნიკო კეცხოველის სასკოლო პრემია" 2015 წლიდან ყველაზე დიდი სასკოლო გარემოსდაცვითი კონკურსია. კონკურსი ორგანიზებულია არასამთავრობო ორგანიზაცია CENN-ს მიერ გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან, განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროსა და საქართველოს პარლამენტთან თანამშრომლობით, ავსტრიის განვითარების თანამშრომლობის (ADC), USAID და სხვა სახელმწიფო და არასამთავრობო ორგანიზაციების ფინანსური მხარდაჭერით. პარტნიორების ჩამონათვალი მოიცავს სამთავრობო, საზოგადოებრივ, კვლევით და კერძო ორგანიზაციებს ეროვნულ და ადგილობრივ დონეზე.

კონკურსის ნომინაციები მოიცავს: „მწვანე ჯილდოს სკოლისთვის“ (მონაწილე სკოლები გლობალური გამოწვევების საპასუხოდ საკუთარ თემებში შეტანილ პროექტებს წარმოადგენენ), მწვანე ჯილდო მასწავლებლისთვის, საუკეთესო ეკო სპიკერი და ა.შ.

CENN-ის ეკო-ბანაკები

ბულაჩაურში არსებულ მწვანე ცენტრი 2010 წლიდან ყოველ ზაფხულს მასპინძლობს ეკო-ბანაკებს. 2016 წელს ბანაკები ეძღვნებოდა ტყის ეკოსისტემებს და მათ მდგრად მართვას. ეკო-ბანაკების მთავარი მიზანია მოამზადოს მომავალი თაობების მომზადება გარემოსდაცვითი გამოწვევების მოსაგვარებლად. ბანაკის სილაბუსი მოიცავდა სხვადასხვა გარემოსდაცვით საკითხებს, მათ შორის, ტყის ეკოსისტემები და მათი მდგრადი მართვა, ბიომრავალფეროვნების

კონსერვაცია, ნარჩენების ინტეგრირებული მართვა, ურბანიზაცია და ურბანული განვითარების ტენდენციები, ბუნებრივი რისკის შემცირება და მენეჯმენტის შესაძლებლობები, კლიმატის ცვლილება და მის რისკებთან დაკავშირებული შედეგები, „კლიმატ-გონივრული“ სოფლის მეურნეობა და საძოვრების მართვა.

სატელევიზიო, რადიო და სოციალური მედია კამპანია ქართული ბზის გადასარჩენად

ეროვნული სატყეო პროგრამის (NFP) ფარგლებში, რომელიც ინიცირებული იყო საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს, ეროვნული გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციების კავკასიის ქსელისა (GENN) და ეროვნული სატყეო სააგენტოს მიერ, სამთავრობო და არასამთავრობო სექტორის სხვა დაინტერესებულ მხარეებთან ერთად, შემუშავებულ იქნა კოლხური ბზის გადარჩენის სამოქმედო გეგმა. აღნიშნული აქტივობა დაფინანსდა ავსტრიის განვითარების თანამშრომლობის (ADC) პროექტის "მდგრადი ტყის მართვა საქართველოში" ფარგლებში.

სამოქმედო გეგმა ითვალისწინებდა მოსავლის მონიტორინგს, ბზის ტოტების ტრანსპორტირებასა და გაყიდვას (რომელიც საქართველოში ადდგომის დღესასწაულის სიმბოლოა), სამეგრელოს ტყეებსა და აჭარის დაცულ ტერიტორიებზე მედია ტურს, ეკოლოგიური კატასტროფების შესახებ ცენტრალური და რეგიონალური მედიის წარმომადგენლების ინფორმირების მიზნით, და შემდგომი ტელე და რადიო პროგრამების სერიებს.

საბავშვო გარემოსდაცვითი გაზეთი

ყოველთვიური საბავშვო გარემოსდაცვითი გაზეთი „პოპკორნი“ განკუთვნილი იყო სკოლამდელი და დაწყებითი კლასის სკოლის მოსწავლეებისთვის. პროექტს უძღვებოდა არასამთავრობო ორგანიზაცია „ეკოხედვა - მდგრადი განვითარების კავშირი“, ხოლო ფინანსდებოდა ნორვეგიის საგარეო საქმეთა სამინისტროსა და GIZ-ის თანადაფინანსებით.

ქართული ბიომრავალფეროვნების შესახებ საჯარო ლექციები ახალგაზრდა მეცნიერთა მიერ - თბილისის ზოოლოგიური ბაღის პროექტი

ქართული ბიომრავალფეროვნების სხვადასხვა საკითხის შესახებ ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ახალგაზრდა მეცნიერების მიერ ჩატარდა საჯარო ლექციების სერია. ლექციები შეეხებოდა - ფრინველთა მიგრირებად სახეობებს, ურბანულ ბიომრავალფეროვნებას, ზღვის ძუძუმწოვრებს, ღამურებს, თევზებს, ამფიბიებს, ქვეწარმავლებს, ობობებს, მწერებსა და ა.შ. ამ ლექციების სამიზნე აუდიტორიას წარმოადგენდნენ საშუალო სკოლის მოსწავლეები.

საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღი

2019 წელს საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის ინიციატივით, თბილისში ჩატარდა პირველი საერთაშორისო კონფერენცია თემაზე „საქართველოს ბიომრავალფეროვნების კვლევისა და კონსერვაციის მიღწევები და პერსპექტივები“.

საქართველოს ეროვნულ ბოტანიკურ ბაღში, თბილისის მერიის მხარდაჭერით ჩატარდა პურის ფესტივალი. ფესტივალზე წარმოდგენილი იყვნენ ხორბლის ადგილობრივი ჯიშების კონსერვაციის პროგრამაში ჩართული სხვადასხვა მხარეები - ფერმერები, მცხოვრებლები, ორგანიზაციები, რომლებიც სათესლე მასალის დაცვით მუშაობენ.

ასოციაცია „ელკანა“

2014 წელს GIZ-ის მხარდაჭერით შეიქმნა ადგილობრივი კულტურული მცენარეებისა და შინაური ცხოველების აგრარული ბიომრავალფეროვნების ელექტრონული კატალოგი; კატალოგი ონლაინ ხელმისაწვდომია „ელკანას“ ვებ-გვერდზე. მასში შესულია ინფორმაცია მინდვრის და ბოსტნეული კულტურების (317 ჯიში), ვაზის (251 ჯიში), ხილისა და კენკრის (217 ჯიში), სასოფლო-სამეურნეო და შინაური ცხოველების (39 ჯიში) შესახებ.

აგრარული ბიომრავალფეროვნების შესახებ რეგულარულად (ყოველწლიურად ოთხი) ტარდება საინფორმაციო შეხვედრები ელკანას საკოლექციო ნაკვეთზე - „მარცვლეულის კიდობანი“ და მეცხოველეობის მეურნეობაში; შეხვედრებს ყოველწლიურად დაახლოებით 100 ფერმერი ესწრება.

მომზადდა საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის მიკროორგანიზმების კატალოგი.

ფილმი სურსათის დეგუსტაციის ღონისძიებისა და აგრარული ბიომრავალფეროვნების შესახებ, რომელიც FOOD TV არხისთვის გადაიღო ნათია მონტგომერმა (საქართველო).

დოკუმენტური ფილმი ხორბლის ქართული ლენდრასების შესახებ, რომელიც GIZ-ის მხარდაჭერით გადაიღეს National Geographic საქართველომ და ელკანამ.

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტი

2016 წელს ვ. გულისაშვილის სატყეო ინსტიტუტმა განახორციელა პროექტი „სეზონური სატყეო სკოლა-2016“. სკოლაში მსმენელების სახით მონაწილეობდნენ რეგიონის სამი ქვეყნიდან მაგისტრატურის და დოქტორანტურის სტუდენტები. სასწავლო კურსი მოიცავდა ორ მთავარ თემატურ მიმართულებას და მიმართულების შესაბამის თემებს: 1. ტყეების ინვენტარიზაცია, ტყეები და კლიმატის ცვლილება; 2. ტყეების ეკოსისტემები და ბიომრავალფეროვნება, რომელსაც გაუძღვნენ, როგორც ადგილობრივი, ასევე ევროპელი (პოლონეთი, გერმანია, იტალია) შესაბამისი მიმართულების წამყვანი პროფესორები და მეცნიერები.

2017 წელს „ევროპის ტყეების კვირეული“-ს რიგით მე-4 ღონისძიების ფარგლებში, ვასილ გულისაშვილის სატყეო ინსტიტუტის ორგანიზებით, დაცული ტერიტორიების და ეროვნული სატყეო სააგენტოს მონაწილეობით, ჩატარდა პოპულარული ლექციების სემინარი, დამამთავრებელი კლასების სკოლის მოსწავლეებისთვის სლოგანით „ტყეები ჩვენი საერთო სიკეთე“.

2017 წელს ჩეხეთის ბრნოს მენდელის უნივერსიტეტის სატყეო ფაკულტეტის მეცნიერთა ჯგუფთან ერთად, ჩეხეთის განვითარების სააგენტოს ფინანსური მხარდაჭერით განხორციელდა პროექტი „სატყეო განათლების და მეცნიერების ხელშეწყობა და გამოცდილების გაზიარება ჩეხი ექსპერტების მიერ საქართველოში“.

განათლება

საქართველოს რამდენიმე უმაღლეს სასწავლებელში არის საბაკალავრო, სამაგისტრო და სადოქტორო პროგრამები, რომელთა ფარგლებში ისწავლება ბიოუსაფრთხოების საკითხები, მათ შორის:

- ივანე ჯავახიშვილის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში - საბაკალავრო პროგრამა „გამოყენებითი ბიომეცნიერებები და ბიოტექნოლოგია“, სამაგისტრო პროგრამა „გამოყენებითი ბიომეცნიერებები“, ასევე უწყვეტი განათლების სასერტიფიკაციო

კურსი „პჯრ მეთოდების გამოყენება სურსათის ტესტირებისა და კლინიკურ სადიაგნოსტიკო ლაბორატორიებში“;

- ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტში საბუნებისმეტყველო მეცნიერების ბიოლოგიის საბაკალავრო პროგრამა (სალექციო კურსი „ბიოტექნოლოგიის პრინციპები“), სამაგისტრო პროგრამა „საკვები პროდუქტების მეცნიერება“ (სალექციო კურსი „გენმოდულირებადი ორგანიზმები და მათი დეტექცია საკვებში“), სადოქტორო პროგრამა მოლეკულური ბიოტექნოლოგია და ბიოქიმია (სალექციო კურსები „მოლეკულური ბიოტექნოლოგია“ , გენმოდულირებადი ორგანიზმების გენომიკა“, „გენმოდულირებადი საკვების მოლეკულური დიაგნოსტიკა“.

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტში ხორციელდება სამეცნიერო კვლევითი პროექტები გმო დეტექციისა და იდენტიფიცირების კუთხით.

პროფესიულ განათლებაში მიღწეული შედეგების გარდა, უმნიშვნელოვანესია უმაღლესი განათლების განვითარების ხელშეწყობაც, რომლის მნიშვნელოვან წინაპირობას წარმოადგენს საგანმანათლებლო სტანდარტების, იგივე, დარგობრივი მახასიათებლების არსებობა. განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრმა, აგრარული მეცნიერებების მიმართულების უმაღლესი განათლების დარგობრივი საბჭოს მეშვეობით შეიმუშავა სატყეო საქმის უმაღლესი განათლების დარგობრივი მახასიათებლები, რაც მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს უმაღლესი განათლების სწავლების პროცესს და მომავალში უზრუნველყოფს, თანამედროვე, საერთაშორისო სტანდარტებსა და ეროვნულ საჭიროებებზე მორგებული, მაღალკვალიფიციური სპეციალისტების არსებობას სექტორში, ხოლო, ეს უკანასკნელი ქვეყანაში სატყეო სექტორის განვითარების საწინდარია.

სატყეო საქმის საბაკალავრო პროგრამა არის აგრარულ უნივერსიტეტში, ტექნიკური უნივერსიტეტში, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბუნებათსარგებლობის სამაგისტრო კურსი მოიცავს სატყეო საქმის საკითხებს. ყველა უმაღლეს სასწავლებელში განახლებულია სატყეო საქმის კურიკულუმები.

საქართველოს აგრარულ უნივერსიტეტის ვასილ გულისაშვილის სატყეო ინსტიტუტში ხორციელდება სამეცნიერო კვლევითი პროექტები ტყის კვლევის კუთხით.

ცხრილი 5. 2013-2018 წლებში საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა და მეტყვეობის მიმართულებით კურსდამთავრებულთა რაოდენობა

წელი	ბაკალავრიატი			მაგისტრატურა			დოქტორანტურა			სულ		
	ქალი	კაცი	სულ	ქალი	კაცი	სულ	ქალი	კაცი	სულ	ქალი	კაცი	სულ
2013	1	27	28	0	4	4	0	0	0	1	31	32
2014	2	8	10	0	0	0	0	0	0	2	8	10
2015	2	7	9	1	0	1	0	0	0	3	7	10
2016	0	5	5	0	0	0	0	0	0	0	5	5
2017	4	2	6	0	1	1	0	0	0	4	3	7
2018	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1

თუმცა სატყეო დარგის მიმართულებით 2011-2018 წლებში მაგისტრის წოდება მოიპოვა მხოლოდ სამმა სტუდენტმა.

ახალი სამაგისტრო პროგრამა - გარემოსდაცვითი მენეჯმენტი და პოლიტიკა, შემუშავებულ იქნა საქართველოს ერთ-ერთი უმაღლესი სასწავლებლის - საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტისა (GIPA) და გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის მიერ. პროექტი ინიცირებული იყო GIZ-ის მიერ განხორციელებული პროგრამის „ინტეგრირებული ბიომრავალფეროვნების მენეჯმენტი სამხრეთ კავკასიაში (IBiS)“ (2015 – 2019) ფარგლებში.

სკოლამდელი განათლების რეფორმის ფარგლებში შეიქმნა სკოლამდელი განათლების პროგრამების ეროვნული სტანდარტები: „სასკოლო მზაობის საგანმანათლებლო სახელმწიფო სტანდარტი“(დამტკიცებულია 2015 წლის 31 აგვისტოს, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს №110/ნ ბრძანებით) და ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების სახელმწიფო სტანდარტები (დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის 2017 წლის 30 ოქტომბრის №488 დადგენილებით). განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს თანამშრომლები მუშაობდნენ, რათა უზრუნველყოთ, რომ გარემოს დაცვის შესახებ (ბიომრავალფეროვნების ჩათვლით) სწავლება სკოლამდელი სტანდარტების ნაწილი გამხდარიყო.

ახალი ეროვნული სტანდარტების დანერგვას თან უნდა მოჰყვეს მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების პროგრამა სკოლამდელი განათლების სფეროში ახალი სტანდარტების მოთხოვნებია და შინაარსის, ახალი თეორიებისა და პრაქტიკის დასაწერად.

2016 წელს გარემოსდაცვითი ინფორმაციის და განათლების ცენტრმა სკოლამდელი აღზრდის მასწავლებლების მხარდასაჭერად შეიმუშავა სახელმძღვანელო - „სკოლამდელი გარემოსდაცვითი განათლება“. სახელმძღვანელოს დანერგვის ხელშეწყობის მიზნით, ცენტრი ახორციელებს სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებების წარმომადგენლების (აღმზრდელ-პედაგოგების) ტრენინგებს გარემოსდაცვითი საკითხების სწავლების შესახებ. პროექტის ფარგლებში გადამზადდა საქართველოს სკოლამდელი აღზრდის ყველა დაწესებულების 2000-ამდე წარმომადგენელი.

ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული ცნებები და საკითხები ეროვნული ზოგადი განათლების სასწავლო გეგმის ნაწილსაც წარმოადგენს. სასწავლო გეგმის ბოლო რეფორმის⁵ შედეგად, განხილულ იქნა მეცნიერების სწავლების კონცეფცია და მეთოდოლოგია, რათა აქცენტი გაკეთებულიყო საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების(ფიზიკა, ქიმია, ბიოლოგია) ინტეგრირებულ სწავლებაზე. საგნობრივი სწავლებისგან განსხვავებით, ეროვნული სასწავლო გეგმა მოიცავს ჯვარედინი სასწავლო გეგმის კომპეტენციებს ან პრიორიტეტულ თემატურ სფეროებს, რომლებიც უნდა ისწავლებოდეს ნებისმიერ საგანში, მათ შორის გარემოს დაცვის მიმართულებით (ახალი ეროვნული სასწავლო გეგმა, 2018-2024, თავი II, სწავლისა და სწავლების მიზნები. მუხლი 7.2. პრიორიტეტული თემატური სფეროები).

2018 წლიდან, ახალი სასწავლო გეგმის დანერგვას თან ახლავს შესაძლებლობების განმავითარებელი აქტივობები. „ახალი სკოლის მოდელი“ იმ პროგრამის დასახელებაა, რომელიც თითოეულ სკოლას ანიჭებს 3 „ფასილიტატორს“: სასწავლო გეგმა, სკოლის ხელმძღვანელობა და საინფორმაციო ტექნოლოგიები, რომლებიც განკუთვნილია დაეხმაროს

⁵ პირველი თაობის ეროვნული სასწავლო გეგმა მოქმედებდა 2011 წლამდე, მეორე თაობის სასწავლო გეგმა - 2011-2016 (მოქმედი) და მესამე თაობის სასწავლო გეგმა მიმდინარე რეჟიმში თანდათანობით იწერება 2016 წლიდან (დაწყებით განათლებაში - 2016 წლიდან, საბაზო განათლებაში - 2018 წლიდან, ხოლო საშუალო განათლებაში - ჯერ კიდევ განხილვის პროცესშია).

სკოლებს მოცემულ სფეროებში პრაქტიკის გაუმჯობესებაში. „ახალი სკოლის მოდელის“ ფარგლებში გარემოსდაცვითი საკითხების შესახებ პროგრამაში ჩართული პირები (ქოუჩების) გადამზადება უზრუნველყო გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრმა.

გარდა ამისა, საქართველოს განათლების, მეცნიერების, სპორტისა და კულტურის სამინისტროს ზოგადი განათლების განვითარების დეპარტამენტისა და საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის თანამშრომლობით შემუშავდა ჯვარედინი-სასწავლო გეგმის ეროვნული სტანდარტი განათლება მდგრადი განვითარებისთვის მოსწავლეებისთვის (1-დან 12 წლამდე) GIZ-ის მიერ განხორციელებული პროგრამის „ინტეგრირებული ბიომრავალფეროვნების მენეჯმენტი სამხრეთ კავკასიაში“ (2015-2019) ფინანსური და ტექნიკური მხარდაჭერით. სტანდარტი განხილულ იქნა როგორც საფუძველი 2018-2024 წლების ეროვნული სასწავლო გეგმის გადახედვის პროცესში.

სახელმძღვანელოებში მდგრადი განვითარების (მათ შორის ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული) თემების სრულყოფის უზრუნველსაყოფად (NBSAP-ის აქტივობა E2-i2), 2017 წელს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრომ (16/02/2017 წლის #28/ნ ბრძანება) განაახლა "სკოლის სახელმძღვანელოების დამტკიცების წესი", რომელსაც თან ახლავს „სახელმძღვანელოს/სახელმძღვანელოთა სერიების სამუშაო ვერსიების განხილვის შინაარსობრივი და ტექნიკური კრიტერიუმები“ (31/05/2018 წლის # 768 ბრძანება). 5.6 კრიტერიუმი მოითხოვს „განათლება მდგრადი განვითარებისათვის“ შესაბამისობასა და „მდგრადი განვითარების პოპულარიზაციას საქართველოში“.

2013 წლიდან განახლდა პროფესიული განათლების სასწავლო გეგმები (პროფესიული სტანდარტები გადაიხედა, სასწავლო გეგმები თავიდან იქნა განხილული, რათა ესწავლებინათ მთელი რიგი პროფესიების პროფესიული სტანდარტით განსაზღვრული კომპეტენციები, სასწავლო გეგმები მოდულურია, რათა უზრუნველყოს მოქნილი ჰორიზონტალური და ვერტიკალური პროგრესირება და სხვადასხვა პროგრამების ფარგლებში კრედიტების გადაცემა და დაგროვება). ყველა პროფესიული სტანდარტი ასახავს კონკრეტულ სექტორთან დაკავშირებულ მდგრადი განვითარების საკითხებს. შესაბამისად, ყველა პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამის სასწავლო გეგმა უნდა მოიცავდეს შესაბამისი მდგრადობის საკითხებს. თუმცა ექსპერტთა მოსაზრებით, როგორც სტანდარტებში ასევე პროგრამებში მდგრადობის საკითხის ასახვის სიღრმე არ არის საკმარისი, გარდა ამისა, 2017 წელს გარემოს და პროფესიული განათლების ექსპერტების მიერ შემუშავდა ზოგადი გამჭოლი მოდული - „გარემოს დაცვა“ (GIZ-ის მიერ განხორციელებული პროგრამის „ინტეგრირებული ბიომრავალფეროვნების მენეჯმენტი სამხრეთ კავკასიაში“ დაფინანსებით). მოდული სავალდებულო ნაწილი იქნება ყველა პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამისთვის. ის უკვე ინტეგრირებულია სოფლის მეურნეობისა და ვეტერინარულ პროგრამებში.

შეიქმნა და საქართველოს მასშტაბით 4 პროფესიულ კოლეჯში დაინერგა სატყეო საქმის ახალი პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამა. სწავლება სრულად დაფინანსებულია სახელმწიფოს მიერ. აქამდე, სატყეო სექტორი 10 წლის განმავლობაში საშუალო რგოლის პროფესიონალების ნაკლებობას განიცდიდა და, შესაბამისად, ამ სფეროსთან დაკავშირებულ პოზიციებს არაკვალიფიციური ადამიანები იკავებდნენ (უკვე დასაქმების შემდეგ გავლილი გადამზადების პროგრამის ან საერთოდ მის გარეშე).

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

<http://ncp.ge/files/ESG/NC%202018-2024/1.%20National%20Curriculum.pdf>
<http://ecovision.ge/eng>
https://www.facebook.com/pg/BulachauriGreenCenter/posts/?ref=page_internal
<http://www.cenn.org/lorem-ipsum-simply-dummy-text-printing-typesetting-industry/>
<https://www.youtube.com/channel/UCaptSAdWmlBmDXj0WWl5z6A>
<https://www.facebook.com/TbilisiZoo/>
<https://www.youtube.com/watch?v=YhfKVkh0mGE> <https://www.youtube.com/watch?v=5YcifutDGzk>
https://www.youtube.com/watch?v=mJ_zOncb-YI
<https://www.youtube.com/watch?v=t0n9L0fkdbE>
<https://www.youtube.com/watch?v=WpRr1UMF-dg>
<https://www.youtube.com/channel/UCaptSAdWmlBmDXj0WWl5z6A/playlists>
<https://biodivers-southcaucasus.org/fact-sheet-georgia>

სხვა შესაბამისი ინფორმაცია

როგორც KAP-ის კვლევამ („Public Knowledge, Attitude and Practice (KAP) assessment in relation to Biodiveristy and Environmentla issues“, GIZ-IbiS, 2017) აჩვენა, საქართველოში საზოგადოება საკმაოდ ინფორმირებულია ბიომრავალფეროვნების საკითხებზე და გაცნობიერებული აქვს ბიომრავალფეროვნების კარგის საფრთხე, თუმცა საზოგადოების მხოლოდ მცირე ნაწილი იღებს მონაწილეობას ბიომრავალფეროვნების დაცვისა და შენარჩუნების ღონისძიებებში. მოსახლეობის უმრავლესობას აქვს სურვილი უფრო აქტიურად მიიღოს მონაწილეობა ბიომრავალფეროვნების დაცვაში. მოსახლეობის 40%-სთვის დასაქმების შესაძლებლობა უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე გარემოს დაცვა. რაც მიუთითებს, რომ მოსახლეობის დანარჩენი 60%-სთვის გარემოს დაცვა ისეთივე მნიშვნელობის საკითხია, როგორც დასაქმება. ეს კვლევის საინტერესო შედეგია, რადგან, სოციალური კვლევების შედეგების მიხედვით, უმუშევრობის მაღალი დონე არის ქვეყნის ყველაზე მნიშვნელოვან პრობლემებს შორის.

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

[Public Knowledge, Attitude and Practice \(KAP\) assessment in relation to Biodiveristy and Environmentla issues](#)

განხორციელებულ ღონისძიებასთან დაკავშირებული დაბრკოლებები, სამეცნიერო და ტექნიკური საჭიროებები:

გამოწვევები:

- მიუხედავად ცოდნისა და უნარების გაზიარებასა და ახალგაზრდობის გააქტიურების მიმართულებით არსებული პროგრესისა, საჭიროა სხვადასხვა პროექტების ფარგლებში შექმნილი ეკო-კლუბების ქსელების მასშტაბებისა და კოორდინაციის/თანამშრომლობის გაზრდა.
- კერძო სექტორში სპეციალისტების სიმცირის გამო, ფინანსური რესურსების ხელმისაწვდომობის პირობებშიც კი შეუძლებელია ტყეების სრულფასოვანი ინვენტარიზაციის განხორციელება შედარებით მოკლევადიან პერიოდში. მიუხედავად მოქმედი ტაქსატორების მაღალი აკადემიური პროფესიონალიზმისა, მათ მაინც შეზღუდული აქვთ წვდომა თანამედროვე მეთოდოლოგიებსა და ტექნოლოგიებზე.

აღწერეთ ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის დანერგვისათვის განხორციელებული ქმედება

საზოგადოების მონაწილეობა

მოქმედი NBSAP-ით გათვალისწინებულია 5 ქმედება, რომელიც ითვალისწინებს (გადაწყვეტილების მიღებაში) საზოგადოების მონაწილეობასთან დაკავშირებულ საკითხებს

მიუთითეთ, რომელ ეროვნულ ან აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების მიღწევას ემსახურება განხორციელებული ღონისძიება

ეროვნული მიზანი – A.2
აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზანი - 1

განხორციელებული ღონისძიების ეფექტურობის შეფასება:

- ღონისძიება ეფექტური იყო
- ღონისძიება ნაწილობრივ ეფექტური იყო
- ღონისძიება არაეფექტური იყო
- უცნობია

გთხოვთ ახსნათ არჩევანი და შეძლებისდაგვარად წარმოადგინოთ ინფორმაცია ეფექტურობის შეფასების ინსტრუმენტებისა და მეთოდოლოგიის შესახებ

ეროვნული კანონმდებლობის სრულყოფისა და ევროკავშირის დირექტივებთან შესაბამისობაში მოყვანის მიზნით 2018 წლის 1 იანვრიდან ძალაში შევიდა „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი“, რომლის თანახმადაც განისაზღვრა სტრატეგიული დოკუმენტების გარემოსდაცვითი შეფასების ვალდებულება. აღნიშნული საკანონმდებლო ნორმის მიღებით საქართველოში უკვე სამართლებრივად მოითხოვება სხვადასხვა სექტორების (სოფლის მეურნეობა, სატყეო მეურნეობა, თევზჭერა, ენერგეტიკა, მრეწველობა, ტრანსპორტი, ნარჩენების მართვა, წყლის რესურსების მართვა, ელექტრონული კომუნიკაციები, ტურიზმი, დაგეგმარება და სივრცითი მოწყობა) განვითარების გეგმების გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე შესაძლო ზემოქმედების სავალდებულო შეფასებისა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობა.

„გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსით“ განისაზღვრა საქმიანობის განხორციელებაზე გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების ახალი პროგრესული პროცედურა, რომელიც უზრუნველყოფს საზოგადოების მონაწილეობას გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების სამივე ეტაპზე (სკრინინგი, სკოპინგი, გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება გზშ ანგარიშზე). გადაწყვეტილების მიღების სამივე ეტაპზე, სამინისტრო ვალდებულია საზოგადოებისათვის ხელმისაწვდომი გახადოს ინფორმაცია დაგეგმილი საქმიანობისა და გარემოზე მისი შესაძლო ზეგავლენის შესახებ, საზოგადოებას აქვს უფლება წარუდგინოს სამინისტროს მოსაზრებები (სკრინინგის ეტაპზე - წერილობით, სკოპინგისა და გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების ეტაპზე - დამატებით, საჯარო განხილვის გზით), სამინისტრო ვალდებულია განხილოს საზოგადოების მიერ წარდგენილი მოსაზრებები და გაითვალისწინოს ისინი შესაბამისი საფუძვლის არსებობის შემთხვევაში, საზოგადოებისთვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს მიღებული გადაწყვეტილება და დასაბუთება. კოდექსით დადგენილია გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ვალდებულებები გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობის უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით, ასევე, საზოგადოების მონაწილეობის დეტალური პროცედურები მათ შორის სავალდებულოდ

გამოსაქვეყნებელი დოკუმენტები, საჯარო განხილვების ვადები, საჯარო განხილვების ორგანიზების საკითხები. კოდექსით განისაზღვრა საქმიანობები, რომელთა განხორციელება მოითხოვს გზშ-ს (კოდექსის პირველი დანართი), ასევე საქმიანობები, რომელთა გზშ განხორციელება სკრინინგის შედეგების მიხედვით (კოდექსის მეორე დანართი). „გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ მიღებამდე, პროექტის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების საჯარო განხილვის ჩატარების ვალდებულება ჰქონდა საქმიანობის განმახორციელებელს, ხოლო კოდექსის თანახმად, საჯარო განხილვებს უკვე ატარებს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო.

საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის თანახმად, საჯარო დაწესებულებები ვალდებული არიან პროაქტიურად გამოაქვეყნონ საჯარო ინფორმაცია (2012 წლის ცვლილება). *ზოგადად, საქართველოს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის (1999) თანახმად, საჯარო დაწესებულება ვალდებულია გასცეს საჯარო ინფორმაცია, (მათ შორის, ელექტრონული ფორმით მოთხოვნილი საჯარო ინფორმაცია) დაუყოვნებლივ ან არაუგვიანეს 10 დღისა.*

გამოიცა საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის 2017 წლის 27 მარტის N12 ბრძანება „საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს მიერ საჯარო ინფორმაციის პროაქტიულად გამოქვეყნების წესის, საჯარო ინფორმაციის ელექტრონული ფორმით მოთხოვნის სტანდარტისა და გარემოსდაცვით ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის წესის დამტკიცების შესახებ“. აღნიშნული წესის თანახმად პროაქტიურად სავალდებულოდ გამოსაქვეყნებელ დოკუმენტებს მიეკუთვნება სამინისტროს მიერ შემუშავებული სტრატეგიები, კონცეფციები, სამოქმედო გეგმები, გაცემული ნებართვები, გზშ ანგარიშების წინასწარი და საბოლოო (საჯარო განხილვის შემდგომ) ვერსიები, სამინისტროს მიერ მომზადებული ანგარიშები.

2014-2017 წლებში სულ ჩატარდა 303 საჯარო განხილვა გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის გაცემის მიზნით.

„გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის“ ძალაში შესვლის შემდგომ (2018 წლის 1 იანვარი) გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ ჩატარდა 112 საჯარო განხილვა სკოპინგის დასკვნის გაცემის მიზნით და გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის 43 საჯარო განხილვა გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების გაცემის მიზნით. 2018 წელს ჩატარდა საქმიანობების გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშების 83 საჯარო განხილვა, რომელშიც მონაწილეობა მიიღო 1157 პირმა.

არასამთავრობო ორგანიზაციები მონაწილეობენ სხვადასხვა დისკუსიებში და წვლილი შეაქვთ პოლიტიკის ფორმირების პროცესში, ახორციელებენ კონტროლს და მონიტორინგს უწყვეტ გარემოსდაცვითი ქმედებების განხორციელებას. არასამთავრობო სექტორი განსაკუთრებით კრიტიკულად აფასებს საზოგადოების მონაწილეობის შესაძლებლობებს ენერგეტიკის სექტორის განვითარების გეგმებსა და პროექტებში (ჰიდროენერგოგენერაცია და გადაცემა), რომლებიც ახდენენ მნიშვნელოვან ზეგავლენას ბიომრავალფეროვნებასა და ადგილობრივ მოსახლეობაზე.

პოლიტიკის განმსაზღვრელი და სტრატეგიული დოკუმენტები, საკანონმდებლო და მარეგულირებელი აქტების პროექტები პროაქტიურად ქვეყნდება გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ვებ-გვერდზე. სამინისტრო ატარებს აღნიშნული დოკუმენტების საჯარო განხილვებს და საკონსულტაციო შეხვედრებს საზოგადოების წარმომადგენლებთან. აღსანიშნავია საზოგადოების მონაწილეობა ეროვნული სატყეო კონცეფციისა და ტყის კოდექსის შემუშავებაში (ეროვნული სატყეო კონცეფციის შემუშავების პროცესში 2014-2016 წლებში ჩატარდა 150-მდე სამუშაო შეხვედრა საზოგადოებასთან კონსულტაციების მიზნით).

სატყეო სექტორის რეფორმის განხორციელებისა და გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის, ასევე დონორთა კოორდინაციის უზრუნველყოფის მიზნით, 2013 წლის სექტემბერში დაიწყო **ეროვნული სატყეო პროგრამის** შემუშავების პროცესი. პროგრამის ძირითადი მიზანია ტყის მდგრადი მართვის სისტემის ჩამოსაყალიბებლად ინსტიტუციური და საკანონმდებლო ცვლილებების ხელშეწყობა. პროგრამის მანდატია: სამუშაო შეხვედრების ორგანიზება თემატური საკითხების განსახილველად და რეკომენდაციების შესამუშავებლად, ტექნიკური და ფინანსური დახმარების კოორდინაცია, კანონპროექტებისა და სხვა დოკუმენტების მომზადება. ეროვნულ სატყეო პროგრამაში მონაწილეობას იღებენ, როგორც გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის და სხვა დაინტერესებული სამინისტროების, ასევე, არასამთავრობო ორგანიზაციების, კერძო სექტორის, საგანმანათლებლო და პროფესიული დაწესებულებების, რეგიონების, საერთაშორისო ორგანიზაციების და საპატრიარქოს წარმომადგენლები. ეროვნული სატყეო პროგრამის ფარგლებში, გადაწყვეტილების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობისა და სატყეო რეფორმის გამჭვირვალობის მიზნით, გაერთიანებულია 55 ორგანიზაციის 160 წარმომადგენელი. პროგრამის ფარგლებში შექმნილია 8 სამუშაო ჯგუფი სხვადასხვა თემატურ საკითხებზე. 2013-2014 წლებში ჩატარდა სამუშაო ჯგუფების 51 შეხვედრა.

დაცულ ტერიტორიებთან დაკავშირებულ საკითხებზე გადაწყვეტილების მიღების პროცესში საზოგადოების ჩართულობის უზრუნველსაყოფად დაცული ტერიტორიების სააგენტო აქვეყნებს და საინფორმაციო სისტემების საშუალებით ავრცელებს დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმების პროექტებს და ატარებს მათ საჯარო განხილვებს დაინტერესებული მხარეების მონაწილეობით (დაცული ტერიტორიის მენეჯმენტის გეგმის პროექტის საჯარო განხილვის ჩატარების ვალდებულება დადგენილია კანონმდებლობით). დაცული ტერიტორიების მართვაში საზოგადოების ჩართულობის მიზნით შეიქმნა ალგეთის, ყაზბეგის, კინტრიშისა და ფშავ-ხევსურეთის დაცული ტერიტორიების მრჩეველთა რეგიონული საბჭოები. აღნიშნული დაცული ტერიტორიების მრჩეველთა რეგიონულ საბჭოებში წევრები სახელდებიან როგორც ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოების მიერ, ასევე ირჩევიან მოსახლეობის მიერ. დაცული ტერიტორიების მართვაში ადგილობრივი მოსახლეობისა და სხვა დაინტერესებული მხარეების ჩართვის ერთერთი ინსტრუმენტია დაცული ტერიტორიების მეგობართა ასოციაციების განვითარება. დღეისათვის შექმნილია თუშეთის, ლაგოდეხის, ალგეთის, ყაზბეგის, კინტრიშის, კოლხეთის, მტირალას, მაჭახელას, არწივის ხეობის, და ფშავ-ხევსურეთის მეგობართა ასოციაციები.

განხორციელებულ ღონისძიებასთან დაკავშირებული დაბრკოლებები, სამეცნიერო და ტექნიკური საჭიროებები:

საჭიროებები:

- არასამთავრობო სექტორის მიერ რეკომენდირებულია, რომ ასევე სრულად იქნეს უზრუნველყოფილი საზოგადოების მონაწილეობა გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებაში ცვლილების შეტანის პროცედურაში, ამასთან პერიოდულად გადაიხედოს გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის პირველ და მეორე დანართში მითითებული საქმიანობების სია და მათი ზღვრები და კრიტერიუმები.

აღწერეთ ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის დანერგვისათვის განხორციელებული ქმედება

რეგულირება

მოქმედი NBSAP-ით გათვალისწინებულია 45 ქმედება, რომელიც ეხება კანონმდებლობის მოწესრიგებისა და რეგულირების საკითხებს.

მიუთითეთ, რომელ ეროვნულ ან აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების მიღწევას ემსახურება განხორციელებული ღონისძიება

ეროვნული მიზანი – A.2, A.3, A.4, B.1, B.3, B.4, C.3, C.4, C.5, C.6

აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზანი - 1, 2, 3, 5, 7, 8, 11, 13, 14, 15, 18

განხორციელებული ღონისძიების ეფექტურობის შეფასება:

ღონისძიება ეფექტური იყო

ღონისძიება ნაწილობრივ ეფექტური იყო

ღონისძიება არაეფექტური იყო

უცნობია

გთხოვთ ახსნათ არჩევანი და შეძლებისდაგვარად წარმოადგინოთ ინფორმაცია ეფექტურობის შეფასების ინსტრუმენტებისა და მეთოდოლოგიის შესახებ

ასოციირების შეთანხმება

2014 წელს საქართველომ ხელი მოაწერა ასოციირების შესახებ შეთანხმებას ერთის მხრივ, საქართველოსა და მეორეს მხრივ, ევროკავშირს და ევროპის ატომური ენერჯის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებს შორის შეთანხმებას. შეთანხმებიდან გამომდინარე საქართველო ვალდებულია მოახდინოს ეროვნული კანონმდებლობის ევროკავშირის საკანონმდებლო აქტებთან ჰარმონიზაცია. შეთანხმება მოიცავს ევროკავშირის იმ დირექტივებისა და რეგულაციების ჩამონათვალს (გარემოს დაცვის, სურსათის უვნებლობის და ა.შ.), რომლებთან ჰარმონიზაციაც არის საქართველოს ვალდებულება. დოკუმენტში მოცემულია ჰარმონიზაციის ვადებიც.

ბიომრავალფეროვნების შესახებ საქართველოს კანონი

ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისა და სხვადასხვა საერთაშორისო კონვენციებით და ასოციირების შესახებ ხელშეკრულებით განსაზღვრული ვალდებულებების შესრულების მიზნით, საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრომ (ამჟამად, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო) 2013 წელს მუშაობა დაიწყო კანონზე ბიომრავალფეროვნების შესახებ. 2017 წლის ივნისში უკვე არსებობდა ბიომრავალფეროვნების შესახებ კანონის პროექტი. მასზე მუშაობა კვლავ გრძელდება. კანონპროექტი ჯერ არ მოიცავს აგრარულ ბიომრავალფეროვნებას.

გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ 2018 წელს გარემოსდაცვითი შეფასების ახალი კოდექსი შევიდა ძალაში. კოდექსი არეგულირებს გარემოზე ზემოქმედების ნებართვების გაცემის, სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების, გადაწყვეტილების მიღების პროცესში

საზოგადოების მონაწილეობის და გარემოზე ტრანსპარენტული ზემოქმედების შეფასების პროცედურებს (ეს უკანასკნელი ძალაში შევა საქართველოს მიერ ესპოს კონვენციის რატიფიცირების შემდეგ). ახალი კოდექსი ფარავს უფრო მეტ საქმიანობას ვიდრე მისი წინამორბედი კანონი გარემოზე ზემოქმედების ნებართვების შესახებ. კოდექსი სრულ შესაბამისობაშია ასოცირების შეთანხმებით გათვალისწინებული დირექტივების 2011/92/EU, 2001/42/EC და 2003/35/EC შესასრულებლად სავალდებულო მუხლებთან. ახალ კოდექსში წარმოდგენილია სკრინინგისა და სკოპინგის ფაზები, თუმცა კოდექსში ასახულია მხოლოდ გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცესის განხორციელების პრინციპები. ამ ეტაპზე არ არსებობს სპეციფიური სექტორული სახელმძღვანელოები და მოთხოვნები, რის მიხედვითაც უნდა აისახოს ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემური მომსახურებების საკითხები გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცესში. ეფექტური კანონდარსტრუქტურის მექანიზმი კვლავაც ჩამოსაყალიბებელია.

2016 წელს „გარემოს დაცვის შესახებ საქართველოს“ კანონში დამატების სახით შევიდა ტერმინის - „გარემოსდაცვითი ინფორმაცია“ - განმარტება. აღნიშნული ცვლილების თანახმად, **გარემოსდაცვითი ინფორმაცია**, სხვა საკითხებთან ერთად, მოიცავს ინფორმაციას ბიომრავალფეროვნებისა და მისი კომპონენტების, გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების, ეკოსისტემების, კვებითი ჯაჭვის დაბინძურების შესახებ, გარემოსდაცვით პოლიტიკას, კანონმდებლობას, გეგმებს, ანგარიშებს, ინფორმაციას საქმიანობების შესახებ, რომლებმაც შესაძლოა მნიშვნელოვანი ზემოქმედება მოახდინონ გარემოზე.

გამოიცა საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის 2017 წლის 27 მარტის N12 ბრძანება „საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს მიერ საჯარო ინფორმაციის პროაქტიურად გამოქვეყნების წესის, საჯარო ინფორმაციის ელექტრონული ფორმით მოთხოვნის სტანდარტისა და გარემოსდაცვით ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის წესის დამტკიცების შესახებ“. აღნიშნული წესის თანახმად, პროაქტიურად სავალდებულოდ გამოსაქვეყნებელ დოკუმენტებს მიეკუთვნება სამინისტროს მიერ შემუშავებული სტრატეგიები, კონცეფციები, სამოქმედო გეგმები, გაცემული ნებართვები, გზმ ანგარიშების წინასწარი და საბოლოო (საჯარო განხილვის შემდგომ) ვერსიები, სამინისტროს მიერ მომზადებული ანგარიშები.

ბიოუსაფრთხოება

საქართველოს კანონით „ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების შესახებ“, რომელიც მიღებულ იქნა 2014 წელს, საქართველოს ტერიტორიაზე აიკრძალა ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების **გარემოში ინტროდუქცია**, 2016 წელს ასევე აიკრძალა ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების **საბაზრო ქსელში** განთავსება, იმპორტი და რეექსპორტი. შესაბამისად, აღნიშნული კანონით საქართველო გამოცხადდა ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმებისაგან თავისუფალ ზონად. საქართველოში დაშვებულია მხოლოდ გმო-ს ჩაკეტილ სისტემაში გამოყენება და გმო-ს იმპორტი ამ მიზნით.

საქართველოს კანონი „სურსათად/ცხოველის საკვებად განკუთვნილი გენეტიკურად მოდიფიცირებული ორგანიზმებისა და მათგან წარმოებული გენმოდიფიცირებული პროდუქტების ეტიკეტირების შესახებ“ (2014 წელი) მოითხოვს გენმოდიფიცირებული პროდუქტების სავალდებულო ეტიკეტირებას და განსაზღვრავს ეტიკეტირების წესს.

საქართველოში გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების ჩაკეტილ სისტემაში გამოყენება საჭიროებს შესაბამის ლიცენზიას, რომელსაც გასცემს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო. ჩაკეტილ სისტემაში გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების გამოყენებასთან დაკავშირებული რისკების შეფასების წესი განსაზღვრულია საქართველოს მთავრობის დადგენილებით (#460, 07.10. 2016). ჩაკეტილ სისტემაში შეიძლება მხოლოდ ერთიან რეესტრში

რეგისტრირებული ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების გამოყენება. რეგისტრაციის წესი დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის დადგენილებით (#727, 26.12.2014). ჩაკეტილ სისტემებში ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების მოპყრობის წესი ასევე დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის დადგენილებით (#728, 26.12.2014). დღეისათვის, საქართველოში არ არის გაცემული გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების ჩაკეტილ სისტემებში გამოყენების არც ერთი ლიცენზია.

საქართველოს ტერიტორიაზე შესაძლებელია გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების ტრანზიტი გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთვის წინასწარი შეტყობინების და სამინისტროს თანხმობის შემთხვევაში. საქართველოს ტერიტორიაზე ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების ტრანსპორტირების, უსაფრთხოების, ეტიკეტირების, შეფუთვისა და იდენტიფიკაციის პირობები დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის დადგენილებით (#759, 31.12.2014).

საქართველოს საზღვარზე ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების ტრანსსაზღვრო გადაადგილების სასაზღვრო კონტროლი ხორციელდება საქართველოს მთავრობის დადგენილების (#728, 26.12. 2014) შესაბამისად. სურსათად/ცხოველის საკვებად განკუთვნილი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმებისა და მათგან წარმოებული გენმოდიფიცირებული პროდუქტის იმპორტის საბაჟო კონტროლის განხორციელების წესი დამტკიცებულია საქართველოს ფინანსთა მინისტრის #221 (16.07.2015) ბრძანებით.

საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსით განსაზღვრულია პასუხისმგებლობები ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების ჩაკეტილ სისტემებში გამოყენების პირობებისა და წესების, ტრანსპორტირების უსაფრთხოების პირობებისა და ეტიკეტირების წესები დარღვევისათვის. საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების გარემოში ინტროდუქცია, საბაზრო ქსელში განთავსება, იმპორტი და რეექსპორტი, წარმოადგენს სისხლის სამართლის დანაშაულს და ისჯება თავისუფლების აღკვეთით. სისხლის სამართლის დანაშაულია, ასევე, ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების გამოყენების სფეროში საქმიანობის წესის დარღვევა, რამაც გამოიწვია ადამიანის ჯანმრთელობის დაზიანება ან/და გარემოსა და ბიომრავალფეროვნებისათვის მძიმე შედეგი.

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, ბიოუსაფრთხოების კარტახენას ოქმის მოთხოვნების შესაბამისად, ასრულებს სახელმწიფო საკოორდინაციო ცენტრისა და კომპეტენტური სახელმწიფო ორგანოს ფუნქციებს. ფინანსთა სამინისტროს სსიპ შემოსავლების სამსახური, ახორციელებს გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების ტრანსსაზღვრო გადაადგილების საბაჟო კონტროლს. გარემოში ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების არალეგალური ინტროდუქციის კონტროლი ხორციელდება გარემოსა დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის მიერ. ხოლო გმო-ს ბაზარზე არალეგალური განთავსების კონტროლს ახორციელებს ამავე სამინისტროს სსიპ სურსათის ეროვნული სააგენტო.

ტყის კანონმდებლობა და მართვა

2016 წელს საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს ინიცირებით, ENPI FLEG II პროგრამის ფარგლებში მსოფლიო ბანკის (WB) მხარდაჭერით დაიწყო ახალი ტყის კოდექსის შემუშავების პროცესი. 2016 წლიდან ევროკავშირის დაფინანსების დასრულების შემდეგ პროცესი გაგრძელდა GIZ-ი ტექნიკური მხარდაჭერით. ახალი ტყის კოდექსის შემუშავებით შეიძლება ითქვას, დაიწყო როგორც სექტორთან

დაკავშირებული საერთაშორისო ასევე, ეროვნული სტრატეგიებით განსაზღვრული ვალდებულებების შესრულებაც.

ახალი ტყის კოდექსის კანონპროექტი აგებულია საქართველოს პარლამენტის მიერ 2013 წელს დამტკიცებული ეროვნული სატყეო კონცეფციით განსაზღვრულ პრინციპებზე და ცვლის მიდგომებს ისეთ პრობლემატურ საკითხებთან დაკავშირებით როგორცაა:

- ტყის ფონდის ფრაგმენტაცია და შემცირება
- ტყეების მრავალფუნქციური გამოყენებისა და ეკონომიკური პოტენციალის უფულვებელყოფა
- სოციალური ჭრის გაუქმება და ორგანიზებულ ტყითსარგებლობაზე გადასვლა, რაც თავის მხრივ უზრუნველყოფს როგორც დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნას სოფლად, ასევე ტყიდან ეკონომიკური სარგებლის ეფექტურ მიღებას
- ტყის მართვის ორგანოების სტატუსი და მათი შესაძლებლობების განვითარება
- მეტყევის პროფესიის პოპულარიზაცია და სოციალური გარანტიები

ამავდროულად, ახალი კანონპროექტი პასუხობს ევროკავშირთან ინტეგრაციისათვის ქვეყნის მიერ ნაკისრ ვალდებულებებსა და სექტორში არსებულ საერთაშორისო სტანდარტებს, ხოლო, კანონპროექტის არ-მიღებისა და მიდგომების შეუცვლელობის პირობებში, შესაძლოა ვივარაუდოთ, რომ უარყოფითი ზეგავლენა რამდენიმე წელიწადში თვალსაჩინო იქნება როგორც ქვეყნის შიდა ეკოლოგიურ, სოციალურ და ეკონომიკურ მდგომარეობაზე, ასევე, მნიშვნელოვნად დააბრკოლებს ქვეყნის აღიარებას საერთაშორისო საზოგადოებაში.

აღსანიშნავია, რომ კოდექსის შემუშავების პროცესი საკმაოდ თანამონაწილეობრივი და გამჭვირვალე იყო, საჯარო განხილვების პროცესში ჩართული იყო ყველა დაინტერესებული მხარე. გაიმართა 14 რეგიონული, 50-ზე მეტი უწყებრივი და 20-ზე მეტი საჯარო განხილვა.

მიუხედავად ამისა, კანონპროექტის წარდგენა პარლამენტში მოხერხდა მხოლოდ 2019 წელს, ამან გავლენა მოახდინა შემდგომ პროცესებზეც, რაც გულისხმობს კანონის ეფექტურად აღსრულებისთვის აუცილებელი, თანმდევი კანონქვემდებარე აქტებისა და რეგულაციების შემუშავება-მიღებას. ასევე, შეაფერხა ტყის მართვის ოპტიმალური სტრუქტურების ჩამოყალიბების პროცესი (ქმედება B.1-01.2). ამავდროულად, ახალი ტყის კოდექსის კანონპროექტი უშვებს საკუთრებისა და მართვის ფორმების დივერსიფიკაციასაც. ტყის ახალი განმარტებიდან გამომდინარე შესაძლოა გაჩნდეს კერძო საკუთრების ტყე, ასევე, მოიაზრებს ადგილობრივი თვითმმართველობის ჩართვას - კოდექსის თანახმად შემუშავებულ იქნება „ადგილობრივი მნიშვნელობის ტყის“ განსაზღვრის კრიტერიუმები და მუნიციპალიტეტისთვის გადაცემის წესი. თუმცა, მნიშვნელოვანია, რომ კანონი ერთიანი იქნება ქვეყანაში არსებული ყველა ტყისთვის, განურჩევლად საკუთრებისა და მართვის ფორმისა.

2013 წელს დაიწყო ეროვნული სატყეო პროგრამის (NFP) პროცესი. NFP პლატფორმას საფუძველი ჩაეყარა ევროპის ტყეების პროცესის ფარგლებში. ის წარმოადგენს პან ევროპულ მიდგომას ეროვნული სატყეო პროგრამის მიმართ და ემსახურება კავშირისა და სინერგიების გაძლიერებას სატყეო სექტორის წარმომადგენლებს, ასევე ტყის მდგრად მართვასა და სხვა მასთან დაკავშირებულ პოლიტიკებს შორის.

საქართველოში ეროვნული სატყეო პროგრამის მიზანია სატყეო სექტორის რეფორმის ხელშეწყობა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში დაინტერესებული მხარეების ჩართულობის უზრუნველყოფა, აგრეთვე ის წარმოადგენს დონორ და პარტნიორ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობის ინსტრუმენტს. 2019 წლამდე გაიმართა 300-მდე სამუშაო

შეხვედრა, ჩართულია 70-მდე სამთავრობო და არასამთავრობო ორგანიზაციების, ასევე აკადემიური წრეების, სამოქალაქო საზოგადოების, დონორი და პარტნიორი ორგანიზაციების 270 მდე წარმომადგენლი. ეროვნული სატყეო პროგრამა ხელს უწყობს თემატური და სტრატეგიული დოკუმენტების მომზადებას. მიმდინარე პროცესის ფარგლებში თბილისსა და საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში გაიმართა ოფიციალური შეხვედრები ეროვნული სატყეო პოლიტიკისა და სატყეო რეფორმის პროცესის გასაცნობად.

სატყეო სექტორის რეფორმის სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის შემუშავების პროცესი დაიწყო 2016 წელს. დოკუმენტის შემუშავება დაწყებულ იქნა გერმანიის მთავრობის ტექნიკური მხარდაჭერით. შემუშავების პროცესში შერჩეულ ექსპერტთან ერთად მონაწილეობას იღებდა ყველა დაინტერესებული მხარე, მათ შორის არასამთავრობო სექტორი.

სტრატეგიული დოკუმენტების ფორმატთან დაკავშირებით ეროვნულ დონეზე მიღებული გადაწყვეტილების შესაბამისად, არ მოხდა დოკუმენტის დამტკიცება განცალკევებულად და 2017 წელს აღნიშნული დოკუმენტი ინტეგრირდა „საქართველოს გარემოს დაცვის მოქმედებათა მესამე ეროვნულ პროგრამაში“, რომელიც დამტკიცებულია საქართველოს მთავრობის 2018 წლის 22 მაისის N1124 განკარგულებით.

„ხანძრების მართვის ეროვნული პოტენციალის გაზრდა და ბუნებრივი ხანძრების რისკის შემცირება სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში“ პროექტის მხარდაჭერით, 2013 წელს დაიწყო და 2014 წლისთვის შემუშავდა ბუნებაში გაჩენილი ხანძრების პოლიტიკის დოკუმენტი, რომლის მიზანს წარმოადგენს კვლევების, ინფორმაციის ანალიზის, სამართლებრივი და ტექნიკური ბაზის გაუმჯობესების, კომპეტენციათა გამიჯვნის, ხანძრების რისკების შეფასებისა და მისი პრევენციის, ასევე სწრაფი რეაგირების უზრუნველყოფისათვის შესაბამისი სტრატეგიის შემუშავება. შესაბამისად, აღნიშნული ქმედება შესრულდა ვადების დაცვით, თუმცა, მიუხედავად თავდაპირველი გეგმისა, დოკუმენტის დამტკიცება არ განხორციელებულა და მოხდა მისი ინტეგრირება საკითხთან დაკავშირებით ქვეყანაში არსებულ სტრატეგიულ დოკუმენტებში, მათ შორის: „საქართველოს კატასტროფის რისკის შემცირების 2017-2020წ.წ. ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმაში.

წყლის რესურსების კანონმდებლობა და მართვა

ევროკავშირის კანონმდებლობასთან დაახლოების მიზნით მომზადდა საქართველოს კანონის პროექტი წყლის რესურსების მართვის შესახებ, რომელიც არეგულირებს როგორც ზედაპირულ წყლებთან დაკავშირებულ ასპექტებს, ასევე მიწისქვეშა წყლებს (კანონპროექტზე მუშაობა დაიწყო 2012 წელს, გაეროს ევროპის ეკონომიკური კომისიის (UNECE) მხარდაჭერით). კანონპროექტს შემოაქვს წყლის რესურსების ინტეგრირებული და მდინარეთა სააუზო მართვის პრინციპები. კანონპროექტი ქმნის წყლის რესურსების დაცვის სამართლებრივ ჩარჩოს პრიორიტეტული დამზინძურებლების ჩაშვების, სახიფათო ნივთიერებების ჩაშვების თავიდან აცილებისა და წყლის დანაკარგების რეგულირების გზით.

2014 წელს საქართველო შეუერთდა კონვენციას გემების ბალასტური წყლებისა და ნალექის კონტროლისა და მართვის შესახებ, რამაც შექმნა ბალასტური წყლების მართვის სამართლებრივი საფუძველი.

2013-2018 წლებში საქართველოში მიღებულ იქნა წყლის ხარისხთან დაკავშირებული ახალი გარემოსდაცვითი რეგულაციები. მათ შორის;

- საქართველოს ზედაპირული წყლების დაბინძურებისგან დაცვის ტექნიკური რეგლამენტი (დეკემბერი, 2013);
- ტექნიკური რეგლამენტი ზედაპირული წყლის ობიექტებში ჩამდინარე წყლებთან ერთად ჩაშვებულ დამბინძურებელ ნივთიერებათა ზღვრულად დასაშვები ჩაშვების (ზდჩ) ნორმების გაანგარიშების შესახებ (დეკემბერი, 2013);
- საწარმოო და არასაწარმოო ობიექტების ჩამდინარე წყლების ზედაპირული წყლის ობიექტებში ჩაშვების ტექნიკური რეგლამენტი (იანვარი, 2014);
- ბალასტური წყლების მართვის პროცედურების ტექნიკური რეგლამენტი (მარტი, 2015).

მიუხედავად იმისა, რომ ნორმებისა და სტანდარტების შეუსრულებლობა კანონით ისჯება, დაბალი ჯარიმები და ხარვეზები კანონდარღულებებში (მაგ., დარღვევების აღმოჩენის დაბალი ალბათობა) წყლის დაბინძურების კონტროლს ნაკლებად ეფექტიანს ხდის (OECD, 2017). წიაღისეულის საბადოების ოპერატორები არ ასრულებენ სრულად ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნებს; ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების უმეტესობა მწყობრიდან არის გამოსული ან ახორციელებს ჩამდინარე წყლების მხოლოდ მექანიკურ გაწმენდას, რაც იწვევს ზედაპირული წყლის ობიექტებში გაუწმენდავი ჩამდინარე წყლების ჩადინებას და მათ დაბინძურებას ამონიუმის აზოტით და სხვა დამბინძურებლებით.

პესტიციდები და აგროქიმიკატები

საქართველოში პესტიციდების და აგროქიმიკატების უსაფრთხო მოხმარების სამართლებრივ საფუძველს ქმნის კანონი „პესტიციდებისა და აგროქიმიკატების შესახებ“ (1998, ბოლო ცვლილებები შეტანილია 2018 წელს), რომლის მიხედვითაც საქართველოში შესაძლებელია მხოლოდ რეგისტრირებული და სახელმწიფო კატალოგში შეტანილი პესტიციდებისა და აგროქიმიკატების შემოტანა და მიმოქცევა. სპეციალურ ნებართვას საჭიროებს იმ პესტიციდების მიმოქცევა, რომელთაც აქვთ ადამიანის ჯანმრთელობასა და გარემოზე ნეგატიური ზემოქმედების მაღალი შესაძლებლობა. აღნიშნული კანონის მოთხოვნის მიხედვით, გარემოს დაცვისა და საფლის მეურნეობის მინისტრის 2020 წლის 14 თებერვლის №2-29 ბრძანებით დამტკიცებულია „საქართველოში გამოსაყენებლად ნებადართული პესტიციდების სახელმწიფო კატალოგი“. მიუხედავად არსებული სამართლებრივი მოთხოვნების, სოფლის მეურნეობიდან დაბინძურების ერთერთ წყაროდ რჩება პესტიციდები და აგროქიმიკატები, რაც გამოწვეულია მათი არამდგრადი გამოყენებით და შენახვის არასათანადო პრაქტიკით. ამ მიმართებით, აღსანიშნავია, რომ 2016 წელს საქართველოს მთავრობის მიერ დამტკიცებული იქნა „მცენარეული და ცხოველური წარმოშობის სურსათ(ზე)ში/ცხოველის საკვებ(ზე)ში პესტიციდების ნარჩენების მაქსიმალური დონის შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი“, რომლის მიზანია ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის, ასევე მომხმარებელთა ინტერესების დაცვა, თუმცა აღნიშნული რეგლამენტი ამოქმედდება მხოლოდ 2020 წლიდან.

აგრარული ბიომრავალფეროვნება

საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 5 მაისის განკარგულება №783 - „სურსათის უვნებლობის სფეროში ყოვლისმომცველი სტრატეგიისა და საკანონმდებლო მიახლოების პროგრამის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 28 დეკემბრის №1756 განკარგულებაში ცვლილების შეტანის შესახებ;

2014 წლიდან - ტექნიკური რეგლამენტის - „ცხოველთა გადარეკვა-გადაყვანის (მათ შორის საზაფხულო და ზამთრის სამოვრებზე) ვეტერინარულ-სანიტარიული წესების“ დამტკიცების შესახებ - ე.წ. ბიოუსაფრთხოების პუნქტების (BSP) შექმნა პოზიტიური განვითარებაა რომელიც

დაავადებების გავრცელების პრევენციას ახდენს ზამთარის საძოვრებიდან ზაფხულის საძოვრებზე წვრილფეხა და მსხვილფეხა საქონლის მიგრაციისას. საქონლის გადასარეკი ტრასების ბიოუსაფრთხოების პუნქტები (BSP) ემსახურება ცხოველების განზანა-დეზინფექციას, საქონლის მოძრაობის კონტროლს, საყურე ნიშნის დამაგრება-რეგისტრაციას, აგრეთვე ჰიგიენის სტანდარტების შესახებ საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებას. თუმცა, არსებული ბიოუსაფრთხოების პუნქტების რაოდენობა ჯერ კიდევ არ არის საკმარისი იმისათვის, რომ სრულად მოიცვას სეზონური საძოვარებზე გადარეკილი ყველა ცხოველი და საქონლის გადასარეკი ყველა ტრასა;

მომზადებულია კანონპროექტი ქარსაცავების რეაბილიტაციისა და დაცვის შესახებ, რომლის მიხედვით, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო 2020 წლის იანვრამდე შეიმუშავებს ქარსაცავი ზოლების აღდგენისა და რეაბილიტაციის გეგმას; საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო 2019 წლის 30 ნოემბრამდე შეიმუშავებს ქარსაცავების ინვენტარიზაციის გეგმას და 2020 წლის 1 იანვრამდე გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო განსახილველად წარუდგენს საქართველოს მთავრობას: ა) ქარსაცავების აღდგენის, გაშენების, მოვლისა და დაცვის წესებს; ბ) ქარსაცავი სისტემის შექმნისა და ექსპლუატაციის წესს.

საქართველოს მთავრობის მიერ 2014 წლის 29 დეკემბრის #742 დადგენილება „გაუდაბნობასთან ბრძოლის მოქმედებათა მეორე ეროვნული პროგრამის“ დამტკიცების შესახებ, რომლის სტრატეგიული მიზნებია დაზარალებული მოსახლეობის საცხოვრებელი პირობების გაუმჯობესება, დაზარალებული ეკოსისტემების მდგომარეობის გაუმჯობესება, გლობალური ბენეფიტების მიღება გაუდაბნობასთან ბრძოლის შესახებ გაეროს კონვენციის (UNCCD) ეფექტური დანერგვის გზით, რესურსების მობილიზება კონვენციის დანერგვის ხელშესაწყობად - ადგილობრივ და საერთაშორისო სუბიექტებს შორის ეფექტური პარტნიორობის გზით.

2018 წლის დეკემბერში საქართველოს მთავრობის მიერ მიღებულ იქნა დადგენილება # 578 „სურსათის წარმოებისა და სოფლის მეურნეობისათვის მნიშვნელოვან მცენარეთა გენეტიკური რესურსების შესახებ საერთაშორისო ხელშეკრულებასთან შეერთებისა და ძალაში შესვლის შესახებ“, რომელიც მიზნად ისახავს სურსათის წარმოებისა და სოფლის მეურნეობისათვის მნიშვნელოვანი ყველა მცენარის გენეტიკური რესურსების კონსერვაციას და მდგრად გამოყენებას და მათი გამოყენების შედეგად მიღებული სარგებელის სამართლიან და მიუკერძოებელ განაწილებას.

საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს გენერალური დირექტორის ბრძანებით (N02 / 50 07.09 2018), არამატერიალური მემკვიდრეობის ელემენტის - ქართული ხორბლის ხუთ ენდემურ სახეობას: დიკას (*Triticum carthlicum* Nevsky), ჩელტა ზანდურს (*Triticum timopheevi* Zhuk.), მახას (*Triticum macha* Dek. & Men.), კოლხურ ასლს (*Triticum paleocolchicum* Men.), ჰექსაპლოიდურ ზანდურს (*Triticum zhukovskyi* Men. & Er.) და ადგილობრივ ჯიშებს, არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსი მიენიჭათ. შეიმუშავდა ქართული ხორბლის კულტურის დაცვის გეგმა და გაიგზავნა იუნესკოში.

საქართველოს კანონი „სავალდებულო სერტიფიცირებისადმი დაქვემდებარებული სასოფლო-სამეურნეო კულტურათა ჯიშების გასავრცელებლად დაშვებისა და მეთესლეობის შესახებ“ (2017), რომელიც განსაზღვრავს ტერმინს - ადგილობრივი (აბორიგენული) ჯიში (ჯიში, რომელიც ჩამოყალიბებულია ხანგრძლივ ისტორიულ პროცესში ბუნებრივი და ხელოვნური გამორჩევის ურთიერთშეწყობით - ხალხური სელექციით), აგრეთვე ადგენს ყველა, მათ შორის ადგილობრივი ჯიშების ინდივიდუალობის კრიტერიუმებს. კანონი ადგენს, რომ მხოლოდ იმ

ჯიშების გავრცელებაა ნებადართული, რომლებმაც გაიარეს სავალდებულო სერტიფიცირება, გამოცდილი არიან სოფლის მეურნეობაში და შეეყვანილი არიან ეროვნულ კატალოგში.

დაცული ტერიტორიები

დაცული ტერიტორიების შესახებ კანონმდებლობის განახლების შეფერხების მიუხედავად, აღსანიშნავია, რომ მიღებული იქნა რამდენიმე სპეციალური კანონი ახალი დაცული ტერიტორიების შექმნისა და მართვისთვის; ცვლილებები იქნა შეტანილი კანონში დაცული ტერიტორიების სტატუსის შესახებ (2007 წ.), რომლის მეშვეობითაც დარეგულირდა ყველა იმ დაცული ტერიტორიის სტატუსი, ზომა, საზღვრები და მართვა, რომლებიც შეიქმნა საბჭოთა ხელისუფლების მიერ გამოცემული სხვადასხვა სამართლებრივი აქტებით (ანუ დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებ კანონამდე). ამგვარად, აღმოიფხვრა სხვადასხვა დაცული ტერიტორიების დაარსების სამართლებრივი ფორმების მხრივ არსებული შეუსაბამობები.

არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობა

„არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის შესახებ“ კონვენციის თანახმად, რომლის მხარეც საქართველო არის 2007 წლიდან, არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსი შეიძლება მიენიჭოს ბუნებასა და სამყაროსთან დაკავშირებულ ცოდნას და ადათ-წესებს. კონვენციის ამ დებულების შესაბამისად, „არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტთა სიისა და რეესტრის ფორმის დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის მინისტრის #3/28, 24.01.2012, ბრძანებით, არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსი შეიძლება მიენიჭოს გარესამყაროსთან დაკავშირებულ გამოცდილებას, როგორცაა: ბუნებრივი რესურსების: წიაღისეულის და ბუნებრივი წყლების მოპოვება-გამოყენების, ტყისა და საძოვრების გამოყენების, მონადირეობა-მეთევზეობის ადათ-წესებს, სოფლის მეურნეობის ტრადიციულ დარგებს, ხალხურ მედიცინას (სამკურნალო ბალახების მოპოვება გამოყენება).

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3691981?publication=2> – გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი

<http://nfa.gov.ge/ge/sursatis-uvnebloba/saxelmwifo-programebi>

<http://greenalt.org/en/publications/page/6/>

<http://www.qlab.ge/>

განხორციელებულ ღონისძიებასთან დაკავშირებული დაბრკოლებები, სამეცნიერო და ტექნიკური საჭიროებები:

- გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშების მომზადების და ამ ანგარიშებში ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემური მომსახურებების ასახვის სექტორული სახელმძღვანელოების მომზადება;
- შესაძლებლობების გაძლიერება გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთვის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ექსპერტიზის განხორციელების პროცესში სახელმძღვანელოების ეფექტური გამოყენებისათვის.

- ბიოუსაფრთხოების სფეროში ეფექტური კონტროლისა და მონიტორინგის განხორციელებას ხელს უშლის სათანადო კომპეტენციის მქონე ადამიანური რესურსებისა და ფინანსური რესურსების ნაკლებობა. აუცილებელია, არსებული საკადრო რესურსის შესაძლებლობების გაძლიერება, ტრენინგების ორგანიზება. ასევე, კონტროლისა და მონიტორინგის ტექნიკური სახელმძღვანელოებისა და ინსტრუქციების შემუშავება და დამტკიცება (რისკის შეფასების სახელმძღვანელო, საკვლევის მასალების აღებისა და ლაბორატორიაში გადაგზავნის წესი).
- არ არსებობს ბიოუსაფრთხოების ერთიანი ეროვნული მონაცემთა ბაზა, სადაც თავს მოიყრიდა ინფორმაცია და მონაცემები ცოცხალი გენმოდიფიცირებული ორგანიზმების კონტროლისა და მონიტორინგის ღონისძიებებისა და მათი შედეგების შესახებ, რაც უფრო ეფექტურს გახდიდა დაგეგმვას რისკის შეფასების საფუძველზე.
- აუცილებელია ბიოუსაფრთხოების სფეროში ადამიანური და ტექნიკური შესაძლებლობების გაძლიერება (მაკონტროლებელ ორგანოებში პერსონალის ტრენინგები, სათანადო სახელმძღვანელოებისა და ინსტრუქციების შემუშავება და დამტკიცება).
- ტყის ხანძრები კვლავ რჩება ერთ-ერთ გამოწვევად, განსაკუთრებით კლიმატის მოსალოდნელი ცვლილებების ფონზე და საჭიროებს როგორც პრევენციისკენ მიმართული ღონისძიებების მასშტაბების ზრდას, ასევე, ტყის მართვის ორგანოების შესაძლებლობების გაძლიერებას.
- ამ დროისათვის მტკნარი წყლის ეკოსისტემებზე ზეწოლის შემცირების/მატების ტენდენციები არაა გამოვლენილი, რაც დაკავშირებულია შესაბამისი კვლევების ნაკლებობასთან. მიუხედავად იმისა, რომ არაერთი მსხვილმასშტაბიანი პროექტი განხორციელდა უკანასკნელ წლებში საქართველოს მტკნარი წყლის ეკოსისტემების მდგრადი მართვის მიმართულებით, ამ პროექტებს აქვთ მეტნაკლებად შემთხვევითი (ოპორტუნისტული) ხასიათი და ნაკლებადაა სისტემური მიდგომის, საერთო შედეგზე (cross-cutting) ორიენტირებული. კონკრეტულად კი, განხორციელებული/მიმდინარე პროექტები ითვალისწინებ(დ)ენ წყლის რესურსების/ეკოსისტემების მსხვილმასშტაბიან ინვენტარიზაციას, მართვის საკანონმდებლო ბაზების დახვეწას, მდგრადი განვითარების ხელშეწყობას ცალკეული მაგალითის ჩვენებით და ასე შემდეგ.

აღწერეთ ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის დანერგვისათვის განხორციელებული ქმედება

სამეცნიერო მონაცემები/კვლევები და ცოდნის მართვა

მოქმედი NBSAP-ით გათვალისწინებულია 18 ქმედება, რომელიც სამეცნიერო მონაცემების შეგროვებას, კვლევებსა და ცოდნის მართვას ეხება.

მიუთითეთ, რომელ ეროვნულ ან აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების მიღწევას ემსახურება განხორციელებული ღონისძიება

ეროვნული მიზანი – A.2, B.1, B.4, C.5, C.6, D.2, E.1

აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზანი - 1, 5, 7, 13, 14, 15, 19

განხორციელებული ღონისძიების ეფექტურობის შეფასება:

- ღონისძიება ეფექტური იყო
- ღონისძიება ნაწილობრივ ეფექტური იყო
- ღონისძიება არაეფექტური იყო
- უცნობია

გთხოვთ ახსნათ არჩევანი და შეძლებისდაგვარად წარმოადგინოთ ინფორმაცია ეფექტურობის შეფასების ინსტრუმენტებისა და მეთოდოლოგიის შესახებ

ცოდნის მართვა

პროექტის „ინფორმაციის მართვის ჰარმონიზაცია გარემოს შესახებ ცოდნისა და მონიტორინგის გაუმჯობესებისათვის საქართველოში“, რომელიც განხორციელდა UNDP-ის მხარდაჭერით 2014-2018 წლებში, ფარგლებში შეიქმნა გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და ცოდნის მართვის სისტემა (<https://eims.eiec.gov.ge/ka/app/>). აღნიშნული სისტემის შექმნის მიზანია უზრუნველყოს რიოს კონვენციებით გათვალისწინებული ვალდებულებების შესრულების მონიტორინგისათვის საჭირო ინფორმაციისა და მონაცემების ხელმისაწვდომობა. ამჟამად მიმდინარეობს ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული მონაცემების შევსება. გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და ცოდნის მართვის სისტემა უზრუნველყოფს გარემოსდაცვითი მონაცემების/ინფორმაციის კონსოლიდაციას, ანალიზს, გაზიარებას. ცოდნის მართვის სისტემის მეშვეობით შესაძლებელია შემდეგი ფუნქციონალის კონფიგურირება და განხორციელება: მოდელირება, პროგნოზირება და ანგარიშგება, რისკების მართვა და დასაბუთებული გადაწყვეტილებების მიღება; საჯარო ინფორმაციის გამოქვეყნება, საკანონმდებლო ბაზის სტრუქტურული შენახვა და რეფერირება, პროექტების/პროგრამების ფარგლებში დაგეგმილი ღონისძიებების, სიახლეების, მოვლენების სტრუქტურირებული შენახვა და რეფერირება, სივრცული ინფორმაციის ანალიზი და ინტერპრეტაცია (GIS).

შეიქმნა ტყისა და მიწათსარგებლობის ონლაინ ატლასი, რომლის მეშვეობით სატყეო სექტორის შესახებ ინფორმაცია საჯაროდ ხელმისაწვდომი იქნება დაინტერესებული მხარეებისათვის. აღნიშნული ატლასი შეიქმნა გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის (GEF), UN Environment-ის, Global Forest Watch-ის (GFW) და რესურსების მსოფლიო ინსტიტუტის (World Resources Institute) მხარდაჭერით. მის მართვაზე პასუხისმგებელია გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო. ის წარმოადგენს მონიტორინგის პლატფორმას, ანალიზის უნიკალური ინსტრუმენტებითა და საქართველოს ტყეებსა და მიწათსარგებლობასთან დაკავშირებული ინფორმაციით. ტყის მონიტორინგის უახლესი ტექნოლოგიის გამოყენებით, მომხმარებლებს შეუძლიათ იხილონ და გაანალიზონ უახლესი მონაცემები როგორც ქვეყნის, ისე ადგილობრივ დონეზე. ატლასის რუკა შეიცავს ინსტრუმენტებს, რომლებიც იძლევა სხვადასხვა მიმართულებით ანალიზის საშუალებას, მათ შორის ტყის საფარის მატების ან კლების, ტყის ხანძრების, ტყის ხელუხლებელი ლანდშაფტისა და მიწის საფარის შესახებ. ის მოიცავს შემდეგი ტიპის მონაცემებს: ბიომრავალფეროვნება, მიწათსარგებლობა, მიწის საფარი, დაცული ტერიტორიები, ტყეების ინვენტარიზაცია და საფრთხეები. პორტალი შეიცავს ნიადაგის დეგრადაციის ინტერაქტიულ რუკას, რომელიც შედგენილია საქართველოს ნიადაგების ელექტრონული მონაცემთა ბაზიდან (2004) აღებული ინფორმაციის საფუძველზე. მონაცემთა ბაზის აღდგენა და განახლება გახორციელდა 2017 წელს.

სამეცნიერო მონაცემები

ჰაბიტატების დარუკება

საქართველოს ბიომრავალფეროვნების დაცვის სტრატეგიისა და გეგმის მომზადების (NBSAP) პროცესის ფარგლებში, შემუშავებული იქნა ქვეყნის პრიორიტეტული ჰაბიტატების სია. შერჩევის კრიტერიუმს წარმოადგენდა:

- ევროპის ველური ბუნებისა და ბუნებრივი ჰაბიტატების დაცვის კონვენციის (ბერნის კონვენცია) ფარგლებში დასაცავი ჰაბიტატები რომლებიც მითითებულია ბერნის კონვენციის მუდმომოქმედი კომიტეტის მე-4 რეზოლუციაში. აღნიშნული სიიდან 2012 წლის მდგომარეობით საქართველოში იდენტიფიცირებული იქნა 13 ჰაბიტატი.
- ეროვნული ექსპერტების მიერ შერჩეული იქნა საქართველოსთვის მნიშვნელოვანი ჰაბიტატები (ძირითადად წყალშემკრები ჰაბიტატები), საერთო ჯამში 14 ჰაბიტატი.

უნდა აღინიშნოს, რომ ბერნის კონვენციით დაცული ჰაბიტატების აღწერა განხორციელდა ევროპის ჰაბიტატების კლასიფიკაციის ახალი სისტემა - „ევროპის ბუნების ინფორმაციული სისტემა“ (EUNIS -ის ჰაბიტატების კლასიფიკაციის სისტემა) დახმარებით. იმავდროულად ქართველი ექსპერტების მიერ გამოყენებული იყო ე.წ. CORINE-ის ჰაბიტატების კლასიფიკაციის სისტემა, რომელიც 1985-1990 წლებში CORINE Biotopes project-ის ფარგლებში შემუშავდა და „ჰაბიტატების დირექტივის“ მიღების მომენტში და 2012 წლის შემდგომ ჩაანაცვლა EUNIS სისტემამ.

შედეგად NBSAP შემუშავების ეტაპზე შერჩეული იქნა 27 პრიორიტეტული ჰაბიტატი. საიდანაც 13 ბერნის კონვენციით დაცული ჰაბიტატი დარუკებული იქნა 2013-2018 წლებში „ზურმუხტის ქსელის განვითარების პროგრამის ფარგლებში“. იმავდროულად უნდა აღინიშნოს, რომ ბოლო წლებში, საქართველოში იდენტიფიცირებულ იქნა კიდევ 60-ზე მეტი ჰაბიტატი (ჩაანაცვლა EUNIS სისტემის მიხედვით) რომელთა დაცვა ქვეყანას ევალება ბერნის კონვენციის ფორმატში. ყველა ეს ჰაბიტატი წარმოადგენს პრიორიტეტს ქვეყნისთვის და „ზურმუხტის ქსელის“ ჩამოყალიბების ფარგლებში ახლად იდენტიფიცირებული ჰაბიტატების ნაწილი დარუკდა.

სამწუხაროდ გაურკვეველად რჩება ეროვნულ დონეზე CORINE-ის ჰაბიტატების კლასიფიკაციის სისტემის ფარგლებში შერჩეული 14 ჰაბიტატის საკითხი. ამ მიმართულებით ქვეყანაში ქმედებები არ განხორციელებულა.

შექმნილი ვითარება ცალსახად აყენებს ჰაბიტატების ერთიანი კლასიფიკაციის სისტემის გამოყენების გზით ეროვნულ დონეზე პრიორიტეტული ჰაბიტატების სიის განახლების აუცილებლობას.

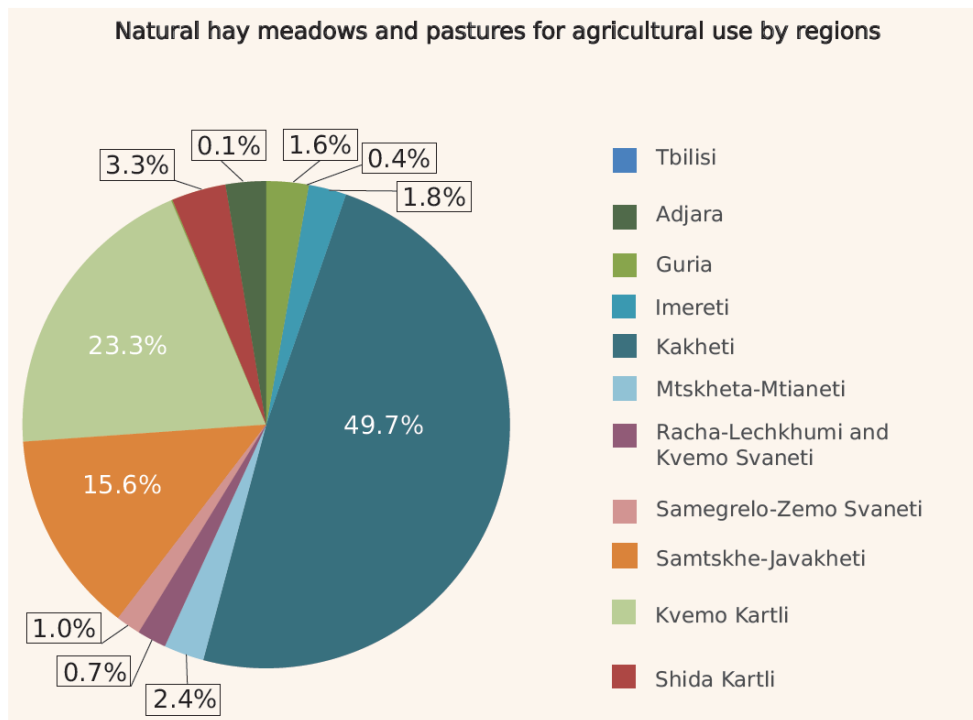
ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის (WWF) კავკასიის წარმომადგენლობის მიერ განხორციელდა პროექტი - საქართველოს შიდა წყლების ეკოსისტემების მტკნარი წყლის ბიომრავალფეროვნების შეფასების და კრიტიკული ჰაბიტატების გამოვლენის მიზნით, კავკასიაში ჰიდროენერგეტიკული რესურსებისა და წყალსაცავების მდგრადი განვითარების დაგეგმვის მიმართულებით. პროექტის ფარგლებში შეფასებული იქნა შავი ზღვისა (საქართველო) და მტკვარ-არაქსის აუზების მტკნარი წყლის ეკოსისტემები. პროექტის ფარგლებში განხორციელებული კვლევების შედეგად კავკასიის ეკორეგიონში გამოვლენილი იქნა მტკნარი წყლის 35 კრიტიკული ჰაბიტატი, მათგან საქართველოში 18 ჰაბიტატი, საერთო ფართობით 2 422

241 ჰა, მათ შორის სხვადასხვა კატეგორიის დაცული ტერიტორიებში მოქცეულია მხოლოდ 625 081 ჰა (25.81%), ეკორეგიონის დონეზე დაცული ტერიტორიების ფარგლებში მოქცეულია მხოლოდ 32%.

ბუნებრივი სათიბ-საძოვრები და კლიმატის ცვლილება

საქართველოს სოფლის მეურნეობის სექტორისათვის კლიმატის ცვლილებასთან ადაპტაციის ეროვნული გეგმის (2017) მიხედვით, რომელიც მომზადებულია საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს სისტემაში (ამჟამად, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო) შემაჯავლი სსიპ „გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის“ მიერ, ბუნებრივი სათიბ-საძოვრები საქართველოში 1,911.2 ათასი ჰა ფართობი უკავია, საიდანაც 143.0 ათასი ჰა სათიბზე მოდის, ხოლო 1,768.2 ათასი ჰა - საძოვარზე. ეს მიწები გვხვდება დაბლობის, საშუალო და დაბალმთიან, სუბალპურ და ალპურ ზონებში.

დიაგრამა 11. წარმოებისათვის გამოსაყენებლად ხელმისაწვდომი ბუნებრივი სათიბები და საძოვრები (ყველა კატეგორიის წარმოებისთვის, 2014 წლის 1 ოქტომბრის მონაცემებით, %)

კლიმატის ცვლილების გავლენა მეტ-ნაკლებად შეფასებულია მხოლოდ დედოფლისწყაროს საძოვრებისთვის; კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული სასოფლო-სამეურნეო მიწების დეგრადაცია ასევე გარკვეულწილად შეფასებულია აჭარაში და ნაწილობრივ კახეთში.

ბოლოდროინდელმა კვლევებმა აჩვენა, რომ კლიმატის ცვლილების არსებული და პროგნოზირებული გავლენა სოფლის მეურნეობის სექტორზე მოიცავს შემდეგს:

- აგროკლიმატური ზონების გადანაცვლება;
- სასოფლო-სამეურნეო კულტურათა უმეტესობის მოსავლიანობის შემცირება გვალვების, ძლიერი ქარების, არათანაბრად გადანაწილებული ნალექების, სეტყვის, სითბური ტალღებისა და ატმოსფეროში წყლის აორთქლების მატების შედეგად;
- სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების ნაყოფიერების შემცირება და დეგრადაციის ინტენსივობის ზრდა, რაც ხშირად გამძაფრებულია კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული ინტენსიური ექსტრემალური მოვლენებით (მეწყერი, ღვარცოფები, წყალდიდობა, დატბორვა და სხვ.);
- მოსავლიანობის დაკარგვა, ექსტრემალური ამინდების გახშირების გამო (სეტყვა, ყინვები და სხვ.);
- სარწყავი ფართობების შემცირება და სარწყავ წყალზე მოთხოვნის ზრდა.

საქართველოში კლიმატის ცვლილებებთან სოფლის მეურნეობის ადაპტაციის გეგმების მომზადების პროცესის დროს, კლიმატის ცვლილების სამოვრების ნაყოფიერებაზე გავლენის შეფასება განხორციელდა სამეგრელო-ზემო სვანეთის, მცხეთა-მთიანეთის და კახეთის რეგიონებში, აგრეთვე აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში.

EU/UNDP პროექტი "სამოვრების მდგრადი მართვა საქართველოში, ადგილობრივი თემებისათვის კლიმატის ცვლილებების შერბილებისა და ადაპტაციის სარგებლისა და დივიდენდების დემონსტრაციის მიზნით".

პროექტის მიზანი იყო ვაშლოვანის დაცულ ტერიტორიებზე კლიმატის ცვლილების ზეგავლენის შერბილება და დეგრადირებული სამოვრების რეაბილიტაცია, ასევე დედოფლისწყაროს რაიონში (როგორც საქართველოში კლიმატის ცვლილების თვალსაზრისით ერთ-ერთ ყველაზე მოწყვლად ტერიტორიაზე) ფერმერების/მცხვარეებისათვის მდგრადი სამოვრის მართვის პრაქტიკის დანერგვა და განხორციელების ხელშეწყობა. სხვა აქტივობებთან ერთად პროექტის ფარგლებში განხორციელდა ქმედებები, რომლებიც მიზნად ისახავდა ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიების მცენარეული საფარის რუკის მომზადებასა და მდგომარეობის შეფასებას.

მომზადდა სამიზნე ტერიტორიის მცენარეულობის რუკა (სატელიტური და ადგილზე ჩატარებული კვლევების საფუძველზე). ასევე საერთაშორისო და ადგილობრივი ექსპერტების დახმარებით შეფასდა სამოვრების მდგომარეობა. კვლევის შედეგად, ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიის ტრადიციული გამოყენების ზონის სამოვრების უმეტესი ნაწილი შეფასებული იქნა როგორც საშუალო ან კარგ მდგომარეობაში მყოფი.

კვლევის დროს ვერ მოხერხდა სამოვრის მდგომარეობაზე კლიმატის ცვლილების პოტენციური ზეგავლენის შეფასება. მიუხედავად ამისა, შემუშავდა სამოვრების მართვის გეგმა, რომელშიც მოცემულია კლიმატის ცვლილებისადმი ადაპტაციისა და ადგილობრივი თემების მდგრადობის გაზრდის საკითხები.

USAID პროგრამა „საქართველოს წყალშემკვრები აუზების ბუნებრივი რესურსების ინტეგრირებული მართვა.“

პროგრამის ფარგლებში მოხდა კლიმატის ცვლილების ზეგავლენის შეფასება საპილოტე ტერიტორიებზე მდინარე ალაზნის, რიონისა და იორის აუზებში.

პროექტის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებას წარმოადგენდა ლაგოდების დაცული ტერიტორიები (24,451 ჰა). სადაც ხელუხლებელი ტყეები და ალპური მდელოებია წარმოდგენილი.

პროექტის დახმარებით ჩატარდა კვლევები, რომლის მიზანი იყო მაღალმთიანი საძოვრების მდგომარეობის შეფასება. ჩატარდა ალპური მდელოების ბიოფიზიკური, გეოლოგიური და ბოტანიკური მდგომარეობის შეფასება. ამ მიზნით მოხდა ეროზიისადმი მოწყვლადობის ინდექსის (SEI), დეგრადაციის ინდექსის (PDI) და შემაჯამებელი მდგომარეობის ინდექსის (SPI) გამოთვლა. გამოყენებული იქნა გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) დახმარებით შემუშავებული საძოვრების მონიტორინგის მეთოდიკა „მონიტორინგის სახელმძღვანელო აზერბაიჯანში დიდ კავკასიონზე არსებული ზაფხულის საძოვრებისთვის“ (Etzold & Neudert 2013). განხორციელდა ლაგოდების დაცული ტერიტორიების მაღალმთიანი მდელოების და საძოვრების მდგომარეობის შეფასება და მომზადდა საძოვრების მართვის გეგმა, რომელიც გადაეცა დაცული ტერიტორიების სააგენტოს. გეგმის საფუძველზე განისაზღვრა დატვირთვის დასაშვები ნორმები და მომზადდა რეკომენდაციები, რომლის საფუძველზეც ლაგოდების დაცული ტერიტორიების ადმინისტრაციამ დაიწყო საძოვრების იჯარით გაცემის პროცედურები.

GIZ პროექტი „ეროზიების ინტეგრირებული მართვა სამხრეთ კავკასიაში“

პროექტის ძირითადი ამოცანა იყო საქართველოს მაღალმთიანი რეგიონ თუშეთის საძოვრებისა და ბუნებრივი მდელოების მდგომარეობის შეფასება და სხვადასხვა რისკების, მათ შორის კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული რისკების შეფასება, ბიოლოგიური რესურსების მდგრადი გამოყენების ხელშეწყობა. ასევე თუშეთის დაცული ტერიტორიების საძოვრებზე ეროზიების გამოვლენა, საპილოტე საძოვრებზე მცენარეული საფარის მდგომარეობის მონიტორინგი და გაუმჯობესების ღონისძიების განხორციელება, საძოვრების მართვის გეგმის მომზადების ხელშეწყობის მიზნით საბაზისო ინფორმაციის შეგროვება.

2014-2018 წლებში მიმდინარეობდა საველე კვლევები, რომელშიც მონაწილეობდნენ სახეობათა კონსერვაციის ცენტრი ნაკრესის, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის და ბოტანიკის ინსტიტუტის ექსპერტები. ადგილზე ივსებოდა საერთაშორისო კონსულტანტის მიერ მომზადებული ფორმები, რომლის საფუძველზე ივსებოდა ელექტრონული მონაცემთა ბაზა. გარდა ამისა, განხორციელდა თუშეთის მაღალმთიანი რეგიონის მცენარეული საფარის ანალიზი სანიტინელის თანამგზავრიდან მიღებული მულტისპექტრული სატელიტური გამოსახულებების ანალიზის საფუძველზე. საველე კვლევებისა და სატელიტური გამოსახულების ანალიზის შედეგად მომზადდა ე.წ. „თუშეთის საძოვრების ეროზიებისადმი მიდრეკილების მოდელი“, რომელიც მოიცავს თუშეთის დაცული ტერიტორიების მცენარეული საფარის ანალიზს და რომელმაც ხელი უნდა შეუწყოს დაცულ ტერიტორიებზე ეროზირებული მონაკვეთების გამოვლენას, მათ რეაბილიტაციას და კლიმატის ცვლილების პირობებში ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების ხელშეწყობას.

პროექტის ფარგლებში გამოვლენილ ეროზირებულ მონაკვეთებზე განხორციელდა საპილოტე აქტივობები, რაც გულისხმობდა აგრო-ტექნიკური ღონისძიებებს (სადოვრების შემოღობვა ელექტოლობით, ბალახეულის შეთესვა, სასუქის შეტანა, სადოვართბრუნვის სქემების დანერგვა და სხვა) რომელთა მიზანი იყო სადოვრების ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენება, მათი აღდგენა და კლიმატის ცვლილებისადმი მდგრადობის ამაღლება.

მიღებული მონაცემები საფუძვლად დაედო თუშეთის დაცული ტერიტორიების სადოვრების მართვის გეგმას, რომელიც ამჟამად შემუშავების სტადიაზეა.

აგრარული ბიომრავალფეროვნება

ქვეყანაში ჯერ კიდევ არ არსებობს აგრარული ბიომრავალფეროვნების ერთიანი, რეგულარულად განახლებადი მონაცემთა ბაზა. აგრარული ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის საქმიანობაში ჩართულია რამდენიმე ორგანიზაცია. თითოეულ მათგანს კონსერვაციის ღონისძიებების, მონაცემთა შეგროვებისა და ინფორმაციის მართვის საკუთარი დღის წესრიგი გააჩნია.

აგრარულ სექტორში სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობის აღდგენის მიზნით, საქართველოს მთავრობამ 2014 წლის 13 თებერვალს ჩამოაყალიბა სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი (SRCA). ცენტრის მიზნებს შორის არის შემდეგი:

- ერთწლიანი და მრავალწლიანი კულტურების ადგილობრივი გენოფონდის კვლევა-შესწავლა, აღდგენა და განვითარება;
- გენეტიკური ბანკის შექმნა;
- ადგილობრივი სასოფლო-სამეურნეო და შინაური ცხოველების, ფრინველის, თევზისა და სასარგებლო მწერების ადგილობრივ ჯიშთა პოპულაციების შესწავლა, აღდგენა და გაუმჯობესება; იმპორტირებული ჯიშების კვლევა და ადაპტაცია;
- ელექტრონული საინფორმაციო ბანკის შექმნა;
- საკონსულტაციო პროგრამების შემუშავება და განხორციელების ხელშეწყობა, რეგიონული ცოდნის გავრცელება.

თავისი მიზნების შესასრულებლად, ცენტრს გააჩნია შემდეგი ინფრასტრუქტურა:

- მრავალწლიანი კულტურების საკვლევი ბაზა და მცენარეთა დაცვის ახალი, ინტეგრირებული ლაბორატორია მცხეთის მუნიციპალიტეტის სოფელ ჯიდაურში;
- ერთწლიანი კულტურების კვლევის სადემონსტრაციო ბაზა მცხეთის მუნიციპალიტეტის სოფელ წილკანში;
- ერთწლიანი კულტურების ბაზა ახალქალაქის მუნიციპალიტეტის სოფელ ვაჩიანში;
- სელექციისა და ჯიშთა გამოცდის სადემონსტრაციო ნაკვეთები საქართველოს 23 მუნიციპალიტეტში;
- მეფუტკრეობის სადგური ჩხოროწყუს მუნიციპალიტეტის სოფელ მუხურში.

ცენტრის მიერ დღემდე განხორციელებულ ღონისძიებებს შორის უნდა აღინიშნოს შემდეგი:

- ვაზი - ვაზისა და ღვინის საერთაშორისო ორგანიზაციის (OIV) დესკრიპტორების შესაბამისად, აღწერილია ვაზის 50 ადგილობრივი ჯიშში; ადგილწარმოშობის დასახელების ახალი ღვინოების (მშრალი ღვინო „ხაშმი“, ნახევრადტკბილი „უსახელოური“ და „წარაფი“) წარმოებისათვის სათანადო გეოგრაფიული არელების დადგენისა და დარეგისტრირების მიზნით, შესწავლილია ხაშმის, უსახელოურის და წარაფის მიკროზონები საქართველოში; ვაზისა და ღვინის საერთაშორისო ორგანიზაციის დესკრიპტორების შესაბამისად, შესწავლილი და აღწერილია ველური და ველურად მზარდი ვაზის 32 ფორმა.

- ხეხილი - აღმოსავლეთ საქართველოს რაიონებში (კახეთი, შიდა ქართლი, ქვემო ქართლი, სამცხე-ჯავახეთი, მცხეთა-მთიანეთი) განხორციელდა იშვიათი და გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ჯიშების კვლევისა და კონსერვაციის სამუშაოები; შესწავლილია 40 ჯიშის აგრარული და ბიოლოგიური მახასიათებლები.

- ერთწლიანი კულტურები - მოეწყო სხვადასხვა ერთწლიანი კულტურის სადემონსტრაციო ნაკვეთები და პირველადი სანერგეები საქართველოს 12 მუნიციპალიტეტში (თელავი, ახმეტა, მცხეთა, ახალციხე, ახალქალაქი, ადიგენი, მესტია, ყაზბეგი, ხაშური, დედოფლისწყარო, მარნეული, ამბროლაური); განხორციელდა ხახვის (2), ნივრის (2) და ლობიოს (1) ადგილობრივი ჯიშების იდენტიფიკაცია და კონსერვაცია; იდენტიფიცირებულია კარტოფილის გვალვაგამძლე, მოსავლიანი და დაავადებების მიმართ რეზისტენტული 2 ადგილობრივი ჯიშები: ჯავახური და მესხური წითელი.

- გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) მხარდაჭერით, საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის მეცნიერებმა და ასოციაცია „ელკანა“-მ ერთობლივი ძალისხმევით შეაგროვეს ინფორმაცია ადგილობრივი სასოფლო-სამეურნეო მრავალფეროვნებისა და შინაური ცხოველების შესახებ; შეიქმნა კატალოგი, რომელიც ხელმისაწვდომია „ელკანა“-ს ვებ-გვერდზე ონლაინ რეჟიმში. კატალოგში წარმოდგენილია ინფორმაცია მინდვრისა და ბოსტნეულის კულტურების (317 ჯიშში), ვაზის (251 ჯიშში), ხილისა და კენკრის (217 ჯიშში), სასოფლო-სამეურნეო და შინაური ცხოველების (39 ჯიშში) შესახებ.

- 2016-2018 წლებში განხორციელდა საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის პროექტი, 1857 წლიდან დღემდე შეგროვებული ჰერბარიუმის მიკრო და მაკროსკოპული ნიმუშების აღწერისა და სისტემატიზაციის შესახებ; განხორციელდა აგრო-ბიოსფეროში არსებული მიკროსკოპული სოკოების შტამების შეგროვება, იდენტიფიკაცია და კონსერვაცია და გამოიცა 1857-2018 წლების მიკოლოგიური კოლექციის კატალოგი; ვებ-გვერდი: <http://agruni.edu.ge/herbarium>

- 2016 წელს მოეწყო ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის აგრარული და მემბრანული ტექნოლოგიების ინსტიტუტის სამეცნიერო ექსპედიცია ისტორიულ სამხრეთ საქართველოში - კლარჯეთისა და შავშეთის ტერიტორიებზე - მაშინეში, ართვინში, ბორჩხაში, იმერხევში, ბაზგირეთში და მათ მიმდებარე სოფლებში (ამჟამინდელი თურქეთის ტერიტორია), ძველი ქართული ვაზის ჯიშების შეგროვებისა და სიღრმისეული მასალის მოძიების, იდენტიფიცირებისა და შემდგომი შესწავლის მიზნით. მოკვლეულია ვაზის დაახლოებით 30 ჯიშში და მათი ველური მონათესავე ფორმები.

- 2016 წელს ეროვნულ ბოტანიკურ ბაღთან დაარსდა სათესლე მასალის ბანკი სახელწოდებით „ეროვნული თესლის ბანკი“. ეროვნულ სათესლე ბანკში დაცულია 26 ტაქსონომიური ჯგუფი (სახეობა, ქვესახეობა), რომლებიც შეგროვდა კულტურული მცენარეების ველური მონათესავე ფორმების 265 პოპულაციიდან (სახეობა, ქვესახეობა), აგრეთვე მინდვრის კულტურების სათესლე მასალის კოლექცია.

სამეცნიერო ცოდნის გაძლიერება

2014-2018 წლებში საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ვასილ გულისაშვილის სატყეო ინსტიტუტის მიერ განხორციელდა სამეცნიერო კვლევითი პროექტები, რამაც ხელი შეუწყო საქართველოს ბიომრავალფეროვნების შესახებ სამეცნიერო ცოდნის გაღრმავებას:

წელი	კვლევის დასახელება	დაფინანსების წყარო
2013-2015	„გლობალური დათბობის პირობებში საქართველოს წიფლნარებში ატმოსფერული ნახშირბადის მარაგების განსაზღვრა, კონვერსიული კოეფიციენტების დადგენა“	შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2014-2016	„ტყეების ბიოლოგიური დაცვა და მდგრადი ტურიზმის ხელშეწყობა ბორჯომის მუნიციპალიტეტში“	შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2014-2016	კოლხეთის ტყის გენეტიკური რესურსების შესწავლა და დაცვა	შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2014-2017	წაბლის კიბოს კვლევა ბალკანეთსა და საქართველოში: პოპულაციების შესწავლა და ბიოკონტროლის მეთოდები_ II ფაზა	შვეიცარიის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის (SCOPEs)
2014-2017	Beauveria bassiana-ს შტამების ეკომდგრადობის შესწავლა ბიოპესტიციდების წარმოებისა და ბიოტექნოლოგიის ოპტიმიზაციისთვის	შრესფ და MTC U
2014-2016	გლობალური დათბობის პირობებში საქართველოს წიწვოვანი ტყეების (სოჭი, ნაძვი, ფიჭვი) ფიტომასისა და დეპონირებული ნახშირბადის მარაგების განსაზღვრა, კონვერსიული კოეფიციენტების შედგენა	შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2016-2018	„Beauveria bassiana - "Bb007" - ის მასობრივი გამრავლების ტექნოლოგიის დამუშავება მავნე მწერების კონტროლისათვის საქართველოში	შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2016-2018	„საქართველოს ტყეებში დეპონირებული ნახშირბადის მარაგების შეფასება, კონვერსიული კოეფიციენტების დადგენა“	შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2016-2019	„ინოვაციური მეთოდების დამუშავება საქართველოსათვის ინვაზიური მავნე მწერის ბზის აღურას Cydalima perspectalis მონიტორინგისა და	შოთა რუსთაველის საქართველოს

	კონტროლისათვის“	ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2019-2022	„უცხო, პოტენციურად ინვაზიური მერქიანი მცენარეების შესწავლა საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე“	შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2019-2022	კლიმატის ცვლილების გავლენის მოდელირება თბილისის მუნიციპალიტეტის ურბანული ტყის ეკოსისტემაზე (model PICUS v1.5)	შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
<p>2014-2018 წლებში ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის მიერ განხორციელდა მნიშვნელოვანი კვლევები, რამაც ხელი შეუწყო საქართველოს ბიომრავალფეროვნების შესახებ სამეცნიერო ცოდნის გაღრმავებას.</p> <p><i>ცხრილი 6. ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის მიერ 2014-2018 წლებში განხორციელებული სამეცნიერო კვლევები ბიომრავალფეროვნების მიმართულებით</i></p>		
წელი	კვლევის დასახელება	დაფინანსების წყარო
2012-2014	მძიმე მეტალების კონცენტრაცია ნიადაგის უხერხემლო ცხოველებში და მათი ბიომრავალფეროვნება პოლიმეტალების საბადოებზე	შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2012-2014	საქართველოს კარსტული მღვიმეების უხერხემლო ცხოველთა ბიომრავალფეროვნება	შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2012-2014	ამიერკავკასიის მცენარეთა მრავალფეროვნების კონსერვაციის ინსტრუმენტების განვითარება	ბერლინის თავისუფალი უნივერსიტეტი
2014	Nitraria schoberi-ს ex situ და in situ კონსერვაცია	BGCI
2014	ჯავახეთის ზეგანის ტბების ეკოსისტემების კვლევა მდგრადი გარემოსა და მეთევზეობის განვითარებისთვის	შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2014	სსიპ ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის ინსტიტუტისა და საქართველოს ეროვნული ჰერბარიუმის განვითარება 2014 წელ	შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2014	საქართველოს სოკოებისა და ლიქენების ეთნოგრაფიული კვლევა	შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2014-2016	ბოტანიკის ინსტიტუტების მიერ საქართველოს კულტურულ მცენარეთა ველური წინაპრების კოლექციის შექმნა	მცენარეთა მსოფლიო ბიომრავალფეროვნების ფონდი
2015	მცენარეთა სახეობების საერთაშორისო ვაჭრობაში (CITES) - ტექნიკური შესწავლა საქართველოში	გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოება GIZ

2015	საქართველოს მცენარეთა მრავალფეროვნება: გადარჩენის მეცნიერული საფუძვლები და პრაქტიკული ღონისძიებები, საქართველოს ეროვნული ჰერბარიუმის განვითარება 2015 წელს	შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2015-2017	Supporting Sustainable Mountain Development in the Caucasus (Sustainable Caucasus)	შვეიცარიის ეროვნულ სამეცნიერო ფონდს და ჟენევის უნივერსიტეტის ერთობლივი პროექტი
2016-2019	ტრანსკავკასიის რელიქტური ხეების ex situ და in situ კონსერვაცია	ბოტანიკური ბაღების მცენარეთა კონსერვაციის სამეცნიერო საბჭოს პროექტი (BGCI)
2016-2019	მაღალი მთის ტბები, როგორც ლოკალური გარემოს საკვანძო კომპონენტი, ანთროპოგენული და ბუნებრივი გავლენის კვლევა (High Mountain lakes as a key component of local environment, study of natural and man-made impacts)	საერთაშორისო სამეცნიერო ტექნოლოგიური ცენტრი (ISTC)
2016-2018	ამიერკავკასიის მცენარეთა მრავალფეროვნების კონსერვაციის ინსტრუმენტების განვითარება - მეორე ფაზა	ბერლინის თავისუფალ უნივერსიტეტის პროექტი "ფოლკსვაგენ შთიფთუნგის" ფინანსური მხარდაჭერით
2016	სსიპ ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის ინსტიტუტის ამოცანები 2016 წელს 2014-2020 წწ. საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიასა და მოქმედებათა გეგმასთან მიმართებაში ბოტანიკის ინსტიტუტის ჰერბარიუმის (საქართველოს ეროვნული ჰერბარიუმი) განვითარება 2016 წელს	შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2016	საქართველოში, ფრინველთათვის სპეციალური დაცვის არელების (სდა) შერჩევა	GIZ, IBiS
2016	მილენიუმის თესლის ბანკთან თანამშრომლობა: კავკასიის ფლორის გადარჩენის პროგრამა, საქართველო	ქიუს სამეფო ბოტანიკური ბაღი (გაერთიანებული სამეფო KEW)
2016-2019	ზემო იმერეთის პლატოს კარსტული მღვიმეების უხერხემლო ცხოველთა მრავალფეროვნება	შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2016-2019	კლდის ხვლიკების სახეობათწარმოქმნა: მეორადი კონტაქტი იზოლირებულ პოპულაციებს შორის	შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2016-2019	საქართველოს მტკნარი წყლის მოლუსკების ბიომრავალფეროვნება	შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2017-2018	ერთობლივი მუშაობა საქართველოში გადაშენების საფრთხის წინაშე მდგომი მეგრული არყის (Betula	BGCI

	megrelica) გადასარჩენად	
2017-2018	საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობების Salix kikodseae-ს ex და in situ კონსერვაცია	BGCI
2017-2018	მილენიუმის თესლის ბანკთან თანამშრომლობა: კავკასიის ფლორის გადარჩენის პროგრამა, საქართველო	ქიუს სამეფო ბოტანიკური ბაღი (გაერთიანებული სამეფო KEW)
2017	ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის ინსტიტუტის ამოცანები 2017 წელს "2014-2020 წწ. საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიასა და მოქმედებათა გეგმასთან" მიმართებაში	შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდი
2017-2018	Supporting Sustainable Mountain Development in the Caucasus (Sustainable Caucasus)	შვეიცარიის ეროვნულ სამეცნიერო ფონდს და ჟენევის უნივერსიტეტის ერთობლივი პროექტი
2017-2019	თანასაზოგადოებების განვითარების კვლევა ჯავახეთის ხელოვნური ტყეების მაგალითზე	შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდი

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის მეცნიერებისა და/ან სტუდენტების მიერ ამ მათი ჩართულობით მომზადებულია და გამოქვეყნებულია 137 პუბლიკაცია ბიომრავალფეროვნების საკითხებზე („სკოპუსის“ მონაცემთა ბაზის მიხედვით).

უნივერსიტეტი ჩართულია საერთაშორისო სექტორში, რომლებიც ეხება ბიომრავალფეროვნების შესწავლასა და კონსერვაციას. მათ შორისაა პროექტის „კავკასიის სიცოცხლის ბარკოდინგი“ (დონორი - გერმანიის მთავრობა), რომელიც წარმოადგენს გერმანიის ეროვნული პროექტის GBOL გაგრძელებას (<https://ggbc.eu>).

მნიშვნელოვნად განახლდა ბიომრავალფეროვნების მოლეკულურ-გენეტიკური ლაბორატორია. განახლდა საზღვაო ცენტრი გრიგოლეთში. DAAD-ის დახმარებით ინტენსიურად გრძელდება 2011 წელს დაწყებული პროგრამა თანამედროვე სატყეო და ბუნებრივი რესურსების მართვისათვის.

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის გარდა, აღსანიშნავია ეროვნული მუზეუმის (რიგი პეპლები) და აგრარული უნივერსიტეტის (რიგი სიფრიფანაფრთიანები, ნიადაგის თავისუფლად მცხოვრები ტკიპები) კვლევები.

2014-2018 წლებში, რუსთაველის სამეცნიერო ფონდის მიერ დაფინანსებული იქნა შემდეგი სამეცნიერო კვლევები (გარდა ზემო აღნიშნულისა):

ცხრილი 7. რუსთაველის სამეცნიერო ფონდის მიერ განხორციელებული კვლევები

წელი	კვლევის დასახელება
2014	ლაგოდების დაცული ტერიტორიების სიფრიფანაფრთიანების ბიომრავალფეროვნება
2015	ფუნქციონალური დამტვერავენების ბიომრავალფეროვნება და მისი შემცირების საფრთხეები საქართველოში

2017 საქართველოს ბაზიდიომიცეტების პროტეაზული აქტივობა, ბიომრავალფეროვნება, ფიზიოლოგიური რეგულაცია, და ბიოქიმიური დახასიათება

დღეისათვის საქართველოში გავრცელებული ცხოველთა 10 ტიპიდან ექსპერტიზა ქვეყანაში ექსპერტიზა არსებობს მხოლოდ 6 ტიპში, აქედან სრულად მხოლოდ ხერხემლიანებში.

ყველაზე დიდი და მრავალრიცხოვანი ტიპი - ფეხსახსრიანები ასზე მეტ რიგს აერთიანებს, საქართველოში არა უმეტეს 10 ექსპერტისა სრულად ან ნაწილობრივ იკვლევენ ფეხსახსრიანების მხოლოდ 15 რიგს.

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ზმულები და ფაილები

<http://agruni.edu.ge/herbarium> ;

<https://www.bsu.edu.ge/sub-17/news/0/5/index.html> ;

<https://www.youtube.com/watch?v=9leH0Wew-cM> ;

http://nfa.gov.ge/ge/kanonmdebloba/mtavrobis-dadgenilebebi/mtvrobis-dadgenilebebi-da-gankargulebebi-universaluri/%20https://www.heritagesites.ge/ka/news_item/269 ;

<http://www.srca.gov.ge/pagenotfound> ;

<http://blacksea-riverbasins.net/> ;

http://greenalt.org/wp-content/uploads/2015/12/GA_comments_on_Chorokhi_River_Basin.pdf ;

http://greenalt.org/wp-content/uploads/2016/02/cklis_resursebis_mmartva_2016.pdf ;

<https://sites.google.com/a/g4g.ge/g4gpublicfiles/water-resource-management-reform>

განხორციელებულ ღონისძიებასთან დაკავშირებული დაბრკოლებები, სამეცნიერო და ტექნიკური საჭიროებები:

გამოწვევები:

- მთავრობა არ ახდენს ადგილობრივი აგრარული ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის ინიციატივების სტიმულირებას; დონორების მხრიდან ხელშეწყობაც მეტად შეზღუდულია.
- ადექვატური ფინანსური რესურსების ნაკლებობა კვლევითი პროექტების განხორციელებისა და კვლევით ინსტიტუტებში კვალიფიციური კადრების შენარჩუნებისათვის.

საჭიროებები:

- არ არსებობს ბიოუსაფრთხოების ერთიანი ეროვნული მონაცემთა ბაზა, სადაც თავს მოიყრიდა ინფორმაცია და მონაცემები ცოცხალი გენმოდულიზებული ორგანიზმების კონტროლისა და მონიტორინგის ღონისძიებებისა და მათი შედეგების შესახებ, რაც უფრო ეფექტურს გახდიდა დაგეგმვას რისკის შეფასების საფუძველზე.
- პროფესიონალების სიმცირე და პრაქტიკის არარსებობა. აუცილებელია სფეროში ადამიანური და ტექნიკური შესაძლებლობების გაძლიერება.

- საჭიროა შესაბამისი მიმართულებების ჩამოყალიბება უმაღლეს სასწავლებლებში და პროფესიონალი კადრების გაზრდა და გაძლიერება. აღნიშნული ღონისძიებები უზრუნველყოფენ კვლევის შესაძლებლობების გაძლიერებას, რაც თავის მხრივ გაზრდის შიდა წყლების შესახებ ცოდნას, ბიომრავალფეროვნების შეფასებას, საფრთხეების დადგენას, ეკოსისტემის მთლიანობის რღვევის რისკების მინიმიზაციას.

აღწერეთ ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის დანერგვისათვის განხორციელებული ქმედება

მდგრადი სარგებლობა და ადამიანის და ველური ბუნების კონფლიქტი

მოქმედი NBSAP-ით გათვალისწინებულია 16 ქმედება, რომელიც ბიომრავალფეროვნების კომპონენტებით მდგრადი სარგებლობის გაუმჯობესებას ითვალისწინებს.

მიუთითეთ, რომელ ეროვნულ ან აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების მიღწევას ემსახურება განხორციელებული ღონისძიება

ეროვნული მიზანი – B.5

აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზანი - 6

განხორციელებული ღონისძიების ეფექტურობის შეფასება:

- ღონისძიება ეფექტური იყო
- ღონისძიება ნაწილობრივ ეფექტური იყო
- ღონისძიება არაეფექტური იყო
- უცნობია

გთხოვთ ახსნათ არჩევანი და შეძლებისდაგვარად წარმოადგინოთ ინფორმაცია ეფექტურობის შეფასების ინსტრუმენტებისა და მეთოდოლოგიის შესახებ

თევზჭერა შავ ზღვაში

შავი ზღვის საქართველოს ტერიტორიულ წყლებში დაშვებულია 16 სახეობის თევზის სამრეწველო ჭერა, მათ შორის ქაფშია, ქარსალა, მერლანგი, სტავრიდა, ხონთქარა, კეფალი, კატრანი, ვარსკვლავთმრიცხველი, პელამიდა, ღორჯო, კამბალა, ქაშაყი, სმარისი, ლუფარი, სარდანი, ზღვის კატა. თევზჭერის ძირითადი ობიექტი ქაფშიაა, 2014-2017 წლებში მისი მოპოვება 50-70 ათას ტონას შორის მერყეობდა, რაც მთლიანად ჭერილის თითქმის 99 %-ს შეადგენს. სტავრიდა, ხონთაქარა და მერლანგი მნიშვნელოვანი სარეწი სახეობებია, თუმცა მათ გაცილებით მცირე რაოდენობით მოიპოვებენ ვიდრე ქაფშიას, ხოლო დანარჩენი სახეობების ყოველწლიური მოპოვება უმნიშვნელოა (ცხრილი 1). შავ ზღვაში თევზჭერისათვის ყოველწლიურად ფასდება სარეწი თევზის მარაგები, რის საფუძველზეც განისაზღვრება თევზჭერის კვოტა – კონკრეტული რაოდენობა, რომელის მოპოვებაც თევზჭერის სეზონის განმავლობაში შეუძლიათ ლიცენზიის მფლობელებს.

დღეისათვის შავ ზღვაში სამრეწველო თევზჭერის 9 ლიცენზიაა გაცემული, რომელთაც ფლობს 5 კომპანია. აღნიშნული ლიცენზიები გაიცა 2006 წელს 10 წლის ვადით. 2016 წლის აპრილში საქართველოს მთავრობის განკარგულების შესაბამისად, შავ ზღვაში თევზჭერის ლიცენზიების ვადა გაგრძელდა 2026 წლის 1 სექტემბრამდე. 2017 წლის პირველი ოქტომბრიდან ლიცენზიის მფლობელი ვალდებულია გემზე დაამონტაჟოს ელექტრონული მონიტორინგის სისტემა და აწარმოოს ელექტრონული თევზჭერის ჟურნალი.

2014-2016 წლებში აღნიშნული კომპანიები თევზჭერას ახორციელებდნენ 20 სეინერის მეშვეობით, რაც 2016-2017 წლების სეზონზე 15-მდე შემცირდა. თევზსაჭერი სეინერების საერთო ტევადობა 147-დან 694 ტონის ფარგლებში მერყეობს. თევზჭერა ხორციელდება ქისა ბადეებით და პელაგიური ტრალებით.

გარდა თევზსაჭერი სეინერებისა, შავ ზღვაში სამრეწველო თევზჭერას ახორციელებს 33 საშუალო ზომის თევზსაჭერი გემი, რომელთა საერთო ტევადობა 10 ტ-დან 109 ტონამდეა. აღნიშნული გემების უმრავლესობა აგებულია საბჭოთა პერიოდში და მათი მნიშვნელოვანი მოდერნიზაცია არ განხორციელებულა. აღნიშნულ გემებზე თანაბრად ნაწილდება შავ ზღვაში თევზჭერის კვოტის 12%. თევზჭერას ახორციელებენ ძირითადად ფსკერული და პელაგიური ტრალით.

ყველა სახეობის სარეწაო თევზის ფაქტიური ჭერა არის თევზჭერის კვოტის ფარგლებში, ხოლო ზოგიერთი სახეობის შემთხვევაში გაცილებით მცირეცაა.

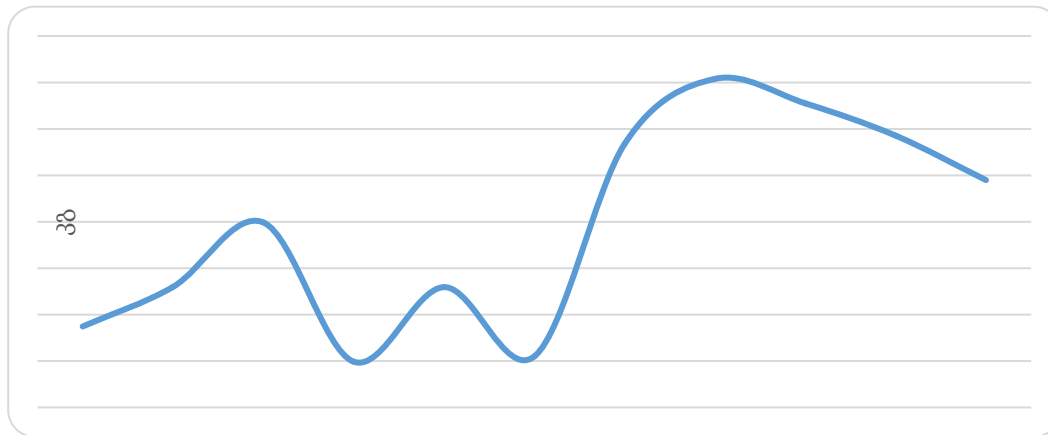
ცხრილი 8. შავ ზღვაში სამრეწველო თევზჭერის მოცულობა 2013-2017 წლებში (კგ). წყარო: სსდ გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი

თევზის სახეობები	თევზჭერის სეზონი							
	2013-2014 წ.წ.		2014-2015 წ.წ.		2015-2016 წ.წ.		2016-2017 წ.წ.	
	კვოტა, კგ	მოპოვება, კგ	კვოტა, კგ	მოპოვება, კგ	კვოტა, კგ	მოპოვება, კგ	კვოტა, კგ	მოპოვება, კგ
ქაფშია	85 000 000	70 774 141,720	85 000 000	65 493 458,026	85 000 000	58 548 826	90 000 000	48 972 234
ქარსალა	80000	-	60 000	22 526	60 000	1 500	60 000	-
მერლანგი	600 000	21 783,500	400 000	66 102,477	400 000	45 101,123	400 000	19 595
სტავრიდა	1 500 000	708 019,500	1 600 000	403 824,600	1 600 000	653 652,650	1 600 000	310 040,300
ხონთქარა	600 000	29 914,260	500 000	55 858,373	800 000	50 533,600	1 000 000	35 612,800
კეფალი	100 000	24,700	100 000	138,500	100 000	560,500	100 000	50
კატრანი	10 000	39	-	-	-	-	-	-
ვარსკვლავთ-მრიცხველი	30 000	204	30 000	187,400	30 000	196	30 000	37
პელამიდა	60 000	-	60 000	-	60 000	-	30 000	-
ღორჯო	30 000	74,500	30 000	75,800	30 000	14,300	30 000	9
კამბალა	20 000	53,700	20 000	433,700	20 000	1 263,800	30 000	451,500
ქაშაყი	30 000	582,100	30 000	655,700	30 000	253	30 000	1 364

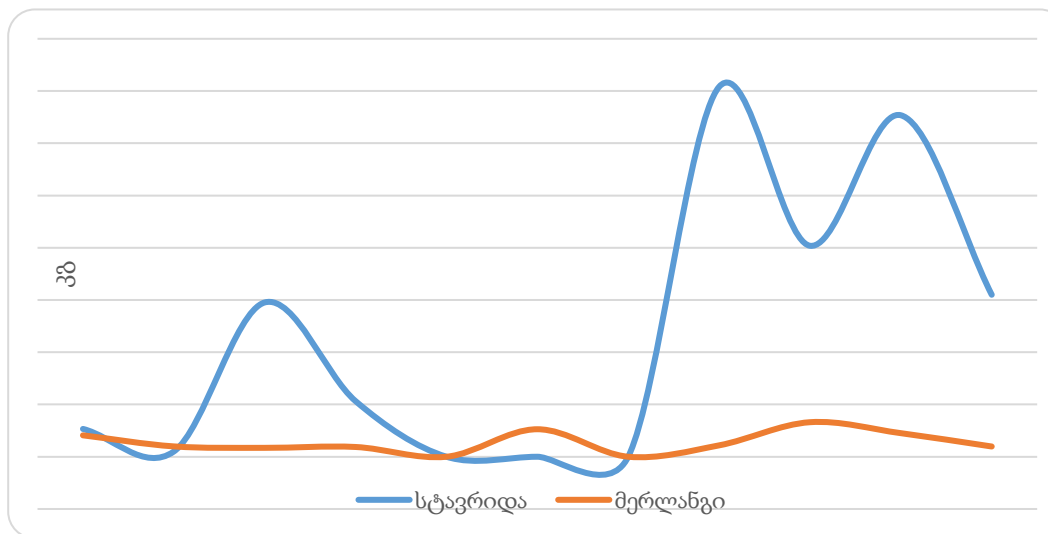
სმარისი	20 000	27	20 000	529,500	20 000	714,449	20 000	309
ლუფარი	100 000	143,500	100 000	1 655,300	100 000	1 303,800	500 000	1 403
სარგანი	10 000	-	10 000	-	10 000	2,351	10 000	-
ზღვის კატა	10 000	1 079,500	10 000	533,500	10 000	513	100 000	770,500
რაპანი	500 000	189 271	1 000 000	160 852	500 000	81 831,500	500 000	-
სულ	88 700 000	71 725 357,980	88 970 000	66 206 830,876	88 770 000	59 386 266,073	94 440 000	49 341 876,100

2014-2017 წლებში ზოგიერთი სახეობის თევზის ჭერა ხდებოდა მხოლოდ ზოგიერთ სეზონზე. მაგალითად, ქარსალას ჭერილი 2015-2016 წლების სეზონზე შეადგენდა 22,5 ტონას, ხოლო მომდევნო წლებში ქარსალას ჭერა მხოლოდ უმნიშვნელო ოდენობით ან საერთოდ არ განხორციელებულა. მიუხედავად განსაზღვრული კვოტისა, 2014-2017 წლებში პერიოდში თითქმის არ წარმოებდა კატრანის, პელამიდასა და სარგანის ჭერა.

დიაგრამა 12. ქაფშიის ჭერის ტენდენცია შავ ზღვაში, 2006-2017 წლები (კგ). წყარო: სსდ გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი

დიაგრამა 13. სტავრიდასა და მერლანგის ჭერის ტენდენცია შავ ზღვაში, 2006-2017 წლები (კგ). წყარო: სსდ გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი

დღეისათვის ელექტრონული მონიტორინგის სისტემა ფუნქციონირებს ყველა გემზე, რომლებიც თევზჭერას ახორციელებენ საქართველოს წყლებში. მონაცემები ავტომატურ რეჟიმში გადაეცემა გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტს, რომელიც შავ ზღვაში თევზჭერის კონტროლს ამ სისტემის მეშვეობით ახორციელებს. სამრეწველო თევზჭერის თვითმონიტორინგისა და ანგარიშგების ელექტრონული სისტემის დანერგვა საქართველო-ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმებით გათვალისწინებული ერთ-ერთი ვალდებულებაა.

2014-2017 წლებში შავ ზღვაზე არ გამოვლენილა უკანონო თევზჭერის არც ერთი შემთხვევა, თუმცა ადგილი ჰქონდა თევზჭერის წესების დარღვევის 117 შემთხვევას, ძირითადად სანაპირო თევზჭერისას.

დღეისათვის სარეწაო თევზის მარაგები ფასდება შავ ზღვაში თევზჭერის ლიცენზიანტების მიერ, ასევე, გარემოს ეროვნული სააგენტოს მიერ ტარდება კვლევები შიდა წყალსატევებში. NBMS-ის ფარგლებში 3-ჯერ იქნა დათვლილი შავ ზღვაში სახეობების მიხედვით კვოტებისა და ფაქტიური ჭერების შეფარდება, მიმდინარეობს ინდიკატორის რევიზია სარეწაო სახეობების მარაგების დინამიკის მონიტორინგის მიზნით.

თევზჭერა შიდა წყალსატევებში

საქართველოს შიდა წყლებში თევზჭერა ექვემდებარება ლიცენზირებას, რომელიც რეგულირდება საქართველოს მთავრობის 2005 წლის 11 აგვისტოს №138 დადგენილებით „თევზჭერის ლიცენზიის გაცემის წესისა და პირობების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“. თუმცა, ლიცენზირებულ წყალსატევებში მიმდინარე პროცესების, ლიცენზიანტების მიერ განხორციელებული საქმიანობების ზოგიერთი შემთხვევა უხეშად არღვევს ეკოსისტემის კანონზომიერებას. ლიცენზირებისას, წყალსატევების და მათი რესურსის შეფასების პროცესი საჭიროებს გაუმჯობესებას, შეფასების მეთოდების დახვეწის, სპეციალისტთა კვალიფიკაციის ამაღლების ან/და კვალიფიციური კადრების მოზიდვის, მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის გაუმჯობესების თვალსაზრისით. არასათანადო კონტროლისა და სისტემის ევროპულ სტანდარტებთან მიახლოების თვალსაზრისით ნაკლოვანებების მიზეზია ლიცენზირებული წყალსატევების (4 ტბა, 3 წყალსაცავი) როგორც მცირე რაოდენობა, ქვეყანაში არსებული წყლის რესურსების გათვალისწინებით, ისე ლიცენზირებულ შიდა წყლებში არსებული ეკოლოგიური პრობლემები, ამასთან ერთად არაა მჭიდრო და ეფექტური თანამშრომლობა ლიცენზიის მფლობელებსა და დარგის ექსპერტებს შორის.

საქართველოში სარეწაო თევზჭერა წარმოებს მხოლოდ ოთხ ტბაში - ჯანდარის, ტაბაწყურის, სულდისა და ნადარბაზევის ტბებში და სამ წყალსაცავში - წალკის, დალის მთისა და შაორის წყალსაცავებში. ძირითადი სარეწაო ობიექტებია: კარჩხანა, ჭაფალა, სქელშუბლა, ვიძმა, კობრი, თეთრი ამური, ხრამული, ჭანარი, ლოქო, პელიადი. სხვადასხვა სეზონზე ჭერილის 50-70%-ს შეადგენს კარჩხანა, ხოლო 11-27 %-ს სქელშუბლა.

ცხრილი 9. თევზჭერის მოცულობა შიდა წყალსატევებში წყალსატევების მიხედვით (ტონა)

წყალსატევი	2014	2015	2016	2017
ტაბაწყურის ტბა	-	0,847	-	-
წალკის წყალსაცავი	79,129	5,105	22,04	10,5
ნადარბაზევის ტბა	-	2,000	3,200	-
სულდის ტბა	-	-	0,064	-
დალის მთის წყალსაცავი	31,383	4,181	2,441	-
შაორის წყალსაცავი	3,1	0,249	3,309	2,936

ჯანდარის ტბა	-	2,047	4,057	5,545
სულ	113,612	14.429	35.111	18,981

საქართველოს ტბებსა და წყალსაცავებში აბორიგენულ სახეობათა შემცირების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიზეზი არის კარჩხანას ინტროდუქცია გასულ საუკუნეში. კარჩხანა ადგილობრივი თევზების კონკურენტია კვებასა და გამრავლების ადგილებში, ინტენსიურად მრავლდება, მთლიანად იკავებს წყალსატევის სივრცეს, გამოდევნის თევზის სხვა სახეობებს და უარყოფით ზეგავლენას ახდენს მათ პოპულაციებზე.

2014 წლიდან საქართველოს გარემოს დაცვის და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო აქტიურად თანამშრომლობს რეგიონულ თევზჭერის მენეჯმენტის ორგანიზაციასთან (RFMO – Regional Management Fisheries Organization), როგორც წარმოადგენს ხმელთაშუაზღვის მეთევზეობის გენერალური კომისია (GFCM). რასაც ქვეყანას ავალდებულებს საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შეთანხმება (მუხლი 234 და 336), საერთაშორისო წყლებში თევზსაჭერი გემების მიერ კონსერვაციისა და მენეჯმენტის საერთაშორისო ზომებთან შესაბამისობის ხელშეწყობის შესახებ FAO-ს შეთანხმება (საქართველო ხელმოწერილი მხარეა 1994 წლიდან) და გაეროს კონვენცია საზღვაო სამართლის შესახებ (ხელმოწერილია 1996 წელს). თანამშრომლობა გამოიხატება ინფორმაციის გაცვლაში თევზსაჭერი გემების რაოდენობისა და პარამეტრების შესახებ, ჭერისთვის დასაშვები კვტების და დაჭერილი თევზის რაოდენობის შესახებ, თევზჭერის სფეროში კანონმდებლობის და სამეცნიერო საქმიანობის შესახებ.

GFCM-ის კომპეტენციაში შედის ხმელთაშუა და შავი ზღვის რეგიონში ბიოლოგიური, სოციალური, ეკონომიური და გარემოსდაცვითი დონეების გათვალისწინებით კონსერვაცია და მდგრადი გამოყენება, აგრეთვე მდგრადი აკვაკულტურის განვითარება.

2015 წელს GFCM-ის შესაბამისობის კომიტეტმა არსებული თანამშრომლობისა და საქართველოდან მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე (მარაგის შეფასება, თევზსაჭერი ფლოტი, ჭერები, აკვაკულტურა) საქართველოს თანამშრომელი ქვეყნის სტატუსი მიანიჭა.

აკვაკულტურა

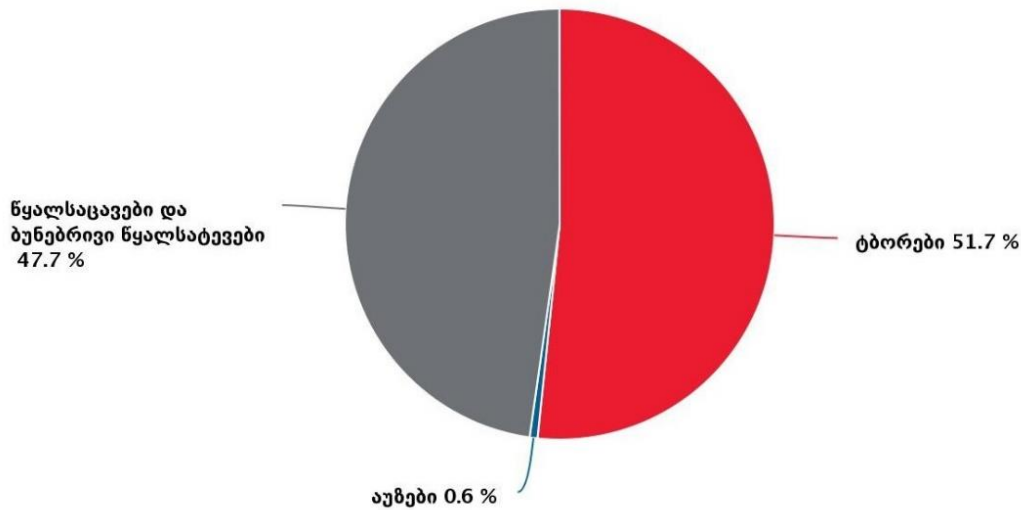
2018 წლის თებერვალში საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და FAO/GFCM-ს შორის ხელმოწერილი შეთანხმების წერილის საფუძველზე საქართველო სარგებლობს ტექნიკური დახმარებით თევზჭერის და აკვაკულტურის სექტორის მდგრადი განვითარებისათვის.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნულმა სამსახურმა 2018 წელს პირველად ჩაატარა ქვეყანაში არსებული აკვაკულტურის მეურნეობების საპილოტე გამოკვლევა, რომლის ფარგლებშიც გამოიკითხა 700-მდე აკვაკულტურის მეურნეობა. გამოკვლევის შედეგად მიღებულ იქნა აკვაკულტურის დარგის ძირითადი სტატისტიკური მაჩვენებლები, როგორცაა წყალსატევეებში არსებული და წარმოებული თევზის მოცულობა, რეალიზებული თევზის საშუალო ფასები, აკვაკულტურისათვის განკუთვნილი წყალსატევეების ფართობი და მისი სტრუქტურა. გამოკვლევის შედეგად, 2017 წლის ბოლოსათვის აკვაკულტურისათვის განკუთვნილი წყალსატევეების ფართობი 4 309.0 ჰექტარით განისაზღვრა, საიდანაც ტბორების ფართობმა 2 224.6 ჰექტარი, აუზების ფართობმა - 27.6 ჰექტარი, ხოლო წყალსაცავების და ბუნებრივი წყალსატევეების (ტბა ან ტბის ნაწილი, მდინარის ნაწილი, ზღვის ნაწილი) ფართობმა - 2 056.8 ჰექტარი შეადგინა.

2017 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით, ტბორების ყველაზე დიდი ნაწილი კახეთში მდებარეობდა და საერთო ფართობი 1 473.5 ჰექტარი იყო. ტბორების ფართობმა სამეგრელო-ზემო სვანეთში 476.2 ჰექტარი, იმერეთში 103.5 ჰექტარი, ხოლო დანარჩენ რეგიონებში ჯამურად 171.5 ჰექტარი შეადგინა. 2017 წლის ბოლო მდგომარეობით აუზების ყველაზე დიდი ნაწილი

შიდა ქართლშია განთავსებული, საერთო ფართობით - 18.2 ჰექტარი. სამცხე-ჯავახეთში არსებული აუზების ფართობი შეადგენს 3.5 ჰექტარს, აჭარაში - 1.8 ჰექტარს, გურიაში - 1.7 ჰექტარს, ხოლო დანარჩენ რეგიონებში არსებული აუზების მთლიანი ფართობი 2.4 ჰექტარს არ აღემატება.

დიაგრამა 14. აკვაკულტურისათვის განკუთვნილი წყალსატევების ფართობის სტრუქტურა წყალსატევის ტიპის მიხედვით, 2017 წლის ბოლო მდგომარეობით (%). წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

ცხრილი 10. წყალსატევებში არსებული თევზი რეგიონების მიხედვით (2017 წლის ბოლოსათვის, ტონა). წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

წყალსატევები	2017
საქართველო	2 067.6
აჭარის არ	121.2
გურია	106.6
იმერეთი	90.3
კახეთი	882.0
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	184.5
სამცხე-ჯავახეთი	112.9
ქვემო ქართლი	97.6
შიდა ქართლი	361.9
დანარჩენი რეგიონები	110.6

ცხრილი 11. წყალსატევებში არსებული ორაგულისებრნი რეგიონების მიხედვით (წლის ბოლოსათვის, ტონა). წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

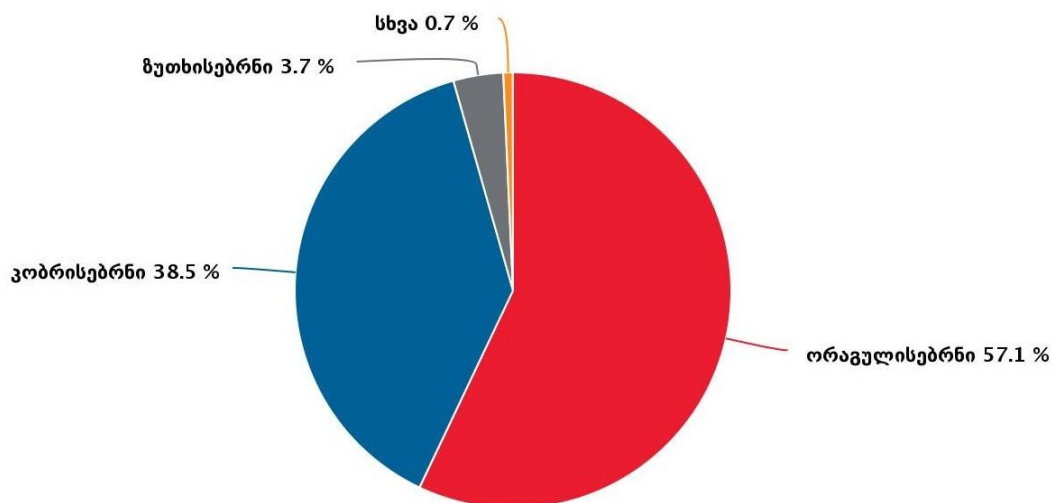
წყალსატევები	2017	
	წყალსატევებში არსებული ორაგულისებრნი	აქედან, ცისარტყელა კალმახი
საქართველო	780.8	755.7
აჭარის არ	102.3	96.2
გურია	101.3	101.3

კახეთი	35.6	17.2
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	135.7	135.7
სამცხე-ჯავახეთი	96.2	96.1
შიდა ქართლი	284.0	284.0
დანარჩენი რეგიონები	25.7	25.2
ორაგულისებრი - ცისარტყელა კალმახი, მდინარის კალმახი, ტბის კალმახი, კიჟუჭი.		

ცხრილი 12. წყალსატევებში არსებული კობრისებრი რეგიონების მიხედვით (წლის ბოლოსათვის, ტონა). წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

წყალსატევები	2017			
	წყალსატევებში არსებული კობრისებრი	აქედან: კობრი და სარკისებრი კობრი	თეთრი ამური	თეთრი და ჭრელი სქელშუბლა
საქართველო	1 063.9	475.9	170.3	405.3
იმერეთი	68.0	39.4	11.7	16.5
კახეთი	667.9	253.5	103.4	309.3
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	47.0	27.6	10.5	7.0
ქვემო ქართლი	92.4	49.7	8.3	34.5
შიდა ქართლი	65.8	49.1	12.7	3.3
დანარჩენი რეგიონები	122.8	56.7	23.8	34.7
ზოგიერთ შემთხვევაში უმნიშვნელო განსხვავება ჯამურ შედეგსა და შესაკრებთა ჯამს შორის აიხსნება მონაცემთა დამრგვალებით.				
კობრისებრი - კობრი, სარკისებრი კობრი, ამური, თეთრი სქელშუბლა, ჭრელი სქელშუბლა, ხრამული, ჭანარი, წვერა, შამაია, კარასი.				

დიაგრამა 15. თევზის წარმოების სტრუქტურა თევზის ოჯახების მიხედვით, 2017. წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

ორაგულისებრნი - ცისარტყელა კალმახი, მდინარის კალმახი, ტბის კალმახი, კიუჭი.
კობრისებრნი - კობრი, სარკისებრი კობრი, ამური, თეთრი სქელშუბლა, ჭრელი სქელშუბლა, ხრამული, ჭანარი, წვერა, შამაია, კარასი.
ზუთხისებრნი - რუსული ზუთხი, ციმბირული ზუთხი, ცქვრინი.
სხვა - ევროპული ლოქო, აფრიკული კლარისებული ლოქო, ქარიყლაპია, ქაშაყი, ქორჭილა, ღორჯო.

2017 წელს

აკვაკულტურის მეურნეობებში წარმოებული იქნა 2 041,7 ტონა თევზი, რომლის ძირითად ნაწილს შეადგენს ცისარტყელა კალმახი და სქელშუბლა.

2017 წელს თევზის 35,1% კახეთის სატბორე და საკალმახე მეურნეობებში იქნა წარმოებული, ხოლო 26,6% - შიდა ქართლში და 14,3%- გურიაში.

დღეისათვის აკვაკულტურაში ზუთხისებრთა ოჯახის წილი მხოლოდ 3,7%-ია. მაშინ, როცა 2014-2017 წლებში საქართველოში იმპორტირებული იქნა 300 ტონამდე ცოცხალი ზუთხი და ზუთხის ხორცი.

ზუთხისებრთა ოჯახის ყველა სახეობა, რომელიც გავრცელებულია საქართველოში, გადაშენების პირასაა და შეტანილია საქართველოს წითელ ნუსხაში. შესაბამისად, აკრძალულია მათი კომერციული მოპოვება. საქართველოს ბაზარზე ძირითადად გვხვდება აკვაკულტურაში გამრავლებული და გაზრდილი ზუთხები, მათ შორის ციმბირული ზუთხი (*Acipenser baerii*), რუსული ზუთხი (*Acipenser gueldenstaedtii*), სტერლეტი (*Acipenser ruthenus*), ამურის ზუთხი (*Acipenser schrenckii*) და თეთრი ზუთხი (*Acipenser transmontanus*). ამ სახეობებიდან საქართველოში ბუნებრივად გვხვდება მხოლოდ ერთი სახეობა - რუსული ზუთხი.

საქართველოში თევზსაშენი მეურნეობების მოწყობა არ საჭიროებს ლიცენზიას. 2018 წლამდე გარემოზე ზემოქმედების ნებართვას საჭიროებდა 10 ათას მ³ და მეტი წყალსაცავების მოწყობა. ხოლო 2018 წლიდან, თევზსაშენი მეურნეობის მოწყობა, რომლის წარმადობაც წელიწადში აღემატება 40 ტონას, ექვემდებარება სკრინინგს, რათა განისაზღვროს გარემოზე ზემოქმედების შეფასებისა და, შესაბამისად, საქმიანობის განხორციელებაზე გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების მიღების აუცილებლობა.

სხვა შესაბამისი ინფორმაცია

მიუხედავად იმისა, რომ ლიცენზირებული წყალსატევების მფლობელებს ევალებათ მართვის გეგმების შემუშავება, მარაგების კვლევა და კვოტების დადგენა, ბიოლოგიური მონიტორინგის წარმოება, დღემდე პრობლემად რჩება მარაგების და ქვოტების დადგენის უნიფიცირებული, გასაგები მეთოდოლოგია, მარაგების, ქვოტების და ჭერილების მიხედვით იკვეთება, რომ არსებული მეთოდოლოგია არაა სრულყოფილი, ხშირ შემთხვევაში ბუნდოვანია როგორ განისაზღვრა კონკრეტული სახეობის ქვოტა. შეფასებისას მწელია კანონზომიერების პოვნა, თუ როგორ მოხდა მომდევნო წლისათვის ქვოტის გაზრდა თუ შემცირება, რადგან ამ მონაცემებში ხშირ შემთხვევაში არის სრული შეუსაბამობა.

ძალზე მნიშვნელოვანია საქართველოსთვის თევზჭერის სფეროში ელექტრონული მონიტორინგის სისტემის აწყობა, რომელიც სრულ შესაბამისობაში იქნება ევროპულ სტანდარტებთან და მოთხოვნებთან. ეს საშუალებას მისცემს ქართველ მეწარმეებს მიიღონ შესაბამისი სერტიფიკატი და გაიტანონ თავისი პროდუქცია საერთაშორისო ბაზარზე.

განხორციელებულ ღონისძიებასთან დაკავშირებული დაბრკოლებები, სამეცნიერო და ტექნიკური საჭიროებები:

გამოწვევები:

- პროფესიონალების სიმცირე და პრაქტიკის არარსებობა.
- საქართველოს შიდა წყალსატევებში ხშირია უკანონო თევზჭერა და თევზჭერა წესების დარღვევით. 2014-2017 წლებში საქართველოს შიდა წყალსატევებში გამოვლინდა უკანონო თევზჭერის 778 შემთხვევა, რის შედეგადაც მოპოვებული იქნა 720,31 კგ თევზი. უკანონო თევზჭერის ძირითადი ობიექტებია ხრამული და კეფალი. გარდა აღნიშნულისა, იმავე პერიოდში გამოვლინდა თევზჭერისა და თევზის მარაგის დაცვის წესების დარღვევის 2872 შემთხვევა, მათ შორის სამოყვარულო და სპორტული თევზჭერის წესების დარღვევის 1392 შემთხვევა. ამავე პერიოდში გამოვლენილი იქნა ელექტროდენით, ფეთქებადი და მომწამლავი ნივთიერების გამოყენებით თევზჭერის 277 შემთხვევა. იმის გამო რომ გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის სამსახური შეზღუდულია მონიტორინგის წარმოებაში ადამიანური რესურსების სიმწირის გამო, სავარაუდოა რომ ზემოაღნიშნული ციფრი მნიშვნელოვნად ჩამორჩება რეალურ მაჩვენებელს.
- თევზჭერის სექტორში კვლევები და განათლება დაბალ დონეზეა. არ არსებობს სპეციალური საგანმანათლებლო პროგრამები. ქვეყანას არ აქვს სპეციალურად აღჭურვილი სანაოსნო (მცურავი) საშუალება შავ ზღვაში თევზის რესურსების კვლევისათვის, ასევე, უკიდურესად მცირეა შესაბამისი კვალიფიკაციის სპეციალისტების რაოდენობა.

საჭიროებები:

- აუცილებელია სფეროში ადამიანური და ტექნიკური შესაძლებლობების გაძლიერება, გარემოსდაცვითი ინსპექციის სამსახურის გაძლიერება, კერძოდ აუცილებელია ხშირი მონიტორინგი როგორც ლიცენზირებული, ისე არალიცენზირებული წყალსატევების შემთხვევაში.

ნაწილი III. თითოეული ეროვნული მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის შეფასება

ეროვნული მიზანი A.1. 2020 წლისთვის საქართველოს მოსახლეობის სულ მცირე 50% ინფორმირებულია ბიომრავალფეროვნების, მის მიმართ არსებული საფრთხეებისა და მათი გადაჭრის გზების შესახებ და გაცნობიერებული აქვს ბიომრავალფეროვნების სოციალური და ეკონომიკური ფასეულობები და სარგებელი

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა

☐ უცნობია
შეფასების თარიღი ივნისი 2019
დამატებითი ინფორმაცია მიზნის მიღწევის შეფასება ეფუძნება ორპუსის კონვენციის განხორციელების ეროვნულ ანგარიშს (2016 წელი), კვლევას „Public Knowledge, Attitude and Practice (KAP) assessment in relation to Biodiversity and Environmental issues (Georgia), რომელიც განხორციელდა GIZ-ის პროექტის „ბიომრავალფეროვნების მდგრადი მართვა სამხრეთ კავკასიაში“ ფარგლებში 2017 წელს.
შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები A.1- i1. - ბიომრავალფეროვნების შესახებ სხვადასხვა სამიზნე ჯგუფების ცნობიერებისა და მის მიმართ დამოკიდებულების ტენდენცია: თვისობრივი და რაოდენობრივი კვლევის შედეგები გენდერულ ჭრილში A.1- i2. - მედიის მიერ ბიომრავალფეროვნების საკითხების გაშუქების ინტენსივობა (გამოქვეყნებული სტატიების, რადიო და ტელეგადაცემების რაოდენობა) A.1- i3. კომუნიკაციის, განათლებისა და ცნობიერების ამაღლების მხარდამჭერი ჯგუფების რაოდენობა A.1- i4. ბიომრავალფეროვნების ინტერნეტპორტალზე „პიტების“/“კლიკების“/ვიზიტორების რაოდენობა
შეფასების სარწმუნოების ხარისხი ☐ ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით ☒ ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით ☐ შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება სარწმუნოების ხარისხი დაბალია, ვინაიდან ეყრდნობა ცალკეულ კვლევებს და არ არსებობს მონიტორინგის მუდმივი მონაცემები.
შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი ☐ აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი ☐ ნაწილობრივი მონიტორინგი ☒ მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული ☐ მონიტორინგის საჭიროება არ არის
შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები <u>„Public Knowledge, Attitude and Practice (KAP) assessment in relation to Biodiversity and Environmental issues (Georgia)“</u>

ეროვნული მიზანი A.2. 2020 წლისთვის საზოგადოების, განსაკუთრებით ადგილობრივი მოსახლეობის, მნიშვნელოვნად მეტი წილი იღებს ეფექტიან მონაწილეობას

ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების, ბიოლოგიური რესურსებით სარგებლობისა და ბიოუსაფრთხოების შესახებ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში.

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

ეროვნული მიზანი

ივნისი, 2019

დამატებითი ინფორმაცია

მიზნის მიღწევის შეფასება ეფუძნება ორჰუსის კონვენციის განხორციელების ეროვნულ ანგარიშს (2016 წელი), კვლევას „Public Knowledge, Attitude and Practice (KAP) assessment in relation to Biodiversity and Environmental issues (Georgia), რომელიც განხორციელდა GIZ-ის პროექტის „ბიომრავალფეროვნების მდგრადი მართვა სამხრეთ კავკასიაში“ 2017 წელს, დამოუკიდებელ შეფასებებს („მწვანე ალტერნატივა“ , 2014-2018 წლები).

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

NBSAP-ით განსაზღვრულია A.2. ეროვნული მიზნის მიღწევის 3 ინდიკატორი:
A2-i1. ბიომრავალფეროვნებასა და ბიოუსაფრთხოებასთან დაკავშირებული პოლიტიკის, სტრატეგიული და საკანონმდებლო დოკუმენტების პროცენტული რაოდენობა, რომელთა სამუშაო ვერსიები ღიაა საჯარო კონსულტაციებისათვის;
A2-i2. გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობის გაუმჯობესების მიზნით მიღებული საკანონმდებლო ცვლილებები;
A2-i3. განვითარების პროექტებსა და ბუნებრივი რესურსების მართვის გეგმებთან დაკავშირებულ საჯარო კონსულტაციებში მონაწილე არასამთავრობო ორგანიზაციების, მათ შორის ქალთა ორგანიზაციების, და სხვა დაინტერესებული პირების (განსაკუთრებით ადგილობრივი თემების წარმომადგენლების, ქალებისა და მამაკაცების თანაფარდობის გათვალისწინებით) რაოდენობა.

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება

ინდიკატორების მიხედვით შეფასება განხორციელდა შემდეგი მიმართულებებით:

1. განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებები;
2. საჯარო განხილვის მიზნით გამოქვეყნებული სტრატეგიული და საკანონმდებლო დოკუმენტები;
3. საჯარო კონსულტაციებში მონაწილეთა რაოდენობა.

პირველი ორი მიმართულებით შეფასება ეყრდნობა საკანონმდებლო ცვლილებების ანალიზს და არსებული სიტუაციის შეფასებას ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული სტრატეგიული და საკანონმდებლოს აქტების გამოქვეყნების კუთხით.

ხელმისაწვდომია ინფორმაცია საქმიანობების ინიციატორებისა და სამინისტროს მიერ ორგანიზებული საჯარო კონსულტაციებისა და მათში მონაწილე პირების რაოდენობის შესახებ, თუმცა, არსებული ინფორმაცია არასრულია. ასევე, საზოგადოების მონაწილეობის ეფექტურობა უარყოფითად ფასდება დამოუკიდებელი შეფასებებით. არ არის დოკუმენტირებული ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობის წარმატებული ან წარუმატებელი მაგალითები.

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

აღწერეთ როგორ ხდება მიზნის მონიტორინგი და არის თუ არა მონიტორინგის სისტემა ჩამოყალიბებული

არ ხორციელდება გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობისა და მათი მოსაზრებების გათვალისწინების მონიტორინგი. შესაბამისად, არ არის ხელმისაწვდომი ბიომრავალფეროვნების საკითხებზე გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობის შესახებ სრულყოფილი რაოდენობრივი მონაცემები და ინფორმაცია, ასევე, ინფორმაცია საზოგადოების მონაწილეობის ეფექტურობის შესახებ.

ეროვნული მიზანი A.3. 2020 წლისთვის მდგრადი სარგებლობის საკითხები, ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემების ეკონომიკური ფასეულობები ინტეგრირებულია რეგიონული განვითარების, სოფლის მეურნეობის, სიღარიბის შემცირებისა და სხვა შესაბამის სტრატეგიებში და ეროვნული აღრიცხვისა და სტატისტიკის სისტემებში; დანერგილია ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისთვის პოზიტიური ეკონომიკური წამახალისებელი მექანიზმები და აღმოფხვრილია ან რეფორმირებულია ბიომრავალფეროვნებისთვის საფრთხის შემცველი წამახალისებელი მექანიზმები

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

შეფასების თარიღი

ივნისი, 2019

დამატებითი ინფორმაცია

ეროვნული მიზანი A.3. მოიცავს ხუთ ამოცანას და 21 მიზანს. ამ ეტაპზე სახეზეა გარკვეული პროგრესი ეროვნული მიზნის მიღწევისადმი. თუმცა, ქმედებებიდან არცერთი არ შეიძლება განხილული იქნას, როგორც სრულად განხორციელებული. განხორციელების მდგომარეობა განსხვავებულია ამოცანების მიხედვით. თუმცა არცერთი მათგანი არ არის სრულად მიღწეული (A.3-01) და ზოგიერთ ამოცანასთან დაკავშირებით ამ ეტაპზე არ არის რაიმე პროგრესი (A.3-02).

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ A.3. ეროვნული მიზანი მნიშვნელოვნად ჩამორჩება განხორციელების გეგმას, ვინაიდან ქმედებების უმრავლესობა უნდა განხორციელებულიყო 2014-2015 წლებში.

სახეზეა გარკვეული პროგრესი ახალი მარეგულირებელი ჩარჩოს შემუშავების და დამტკიცების სახით - გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი ოფიციალურად მიღებულია საქართველოს პარლამენტის მიერ 2018 წელს. კოდექსმა შემოიტანა სიახლე სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსის, გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცესში სკრინინგის და სკოპინგის ფაზების შემოტანის და გარემოზე ზემოქმედების შეფასებას დაქვემდებარებული საქმიანობების ორ დანართად ჩამოყალიბების სახით (გარემოზე ზემოქმედების შეფასება სავალდებულოა I დანართის საქმიანობებისთვის, ხოლო II დანართის შემთხვევაში კი გადაწყვეტილება გარემოზე ზემოქმედების შეფასების განხორციელების შესახებ მიიღება სკრინინგის შედეგად). ეს შეიძლება განხილული იქნას, როგორც ქვეყნის მნიშვნელოვანი მიღწევა, რომელიც შესაძლოა ჩამოყალიბდეს, როგორც ქვაკუთხედი გარემოსდაცვითი საკითხების განვითარების პროგრამებში ასახვის უზრუნველსაყოფად. თუმცა, ჯერ კიდევ საჭიროა განხორციელების დამატებითი მექანიზმების შექმნა სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების და გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცესში ბიომრავალფეროვნების ღირებულებების ასახვისათვის. ასევე აღსანიშნავია, რომ 2018 წლიდან წიაღის მოპოვების ინდუსტრიაც ასევე დაექვემდებარა გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცედურას, რომელიც თავის მხრივ ძალაშია 2006 წლიდან.

დღეისათვის არაერთი საკვანძო პოლიტიკის დოკუმენტი მოიცავს ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებულ საკითხებს. უფრო მეტიც, აღნიშნული დოკუმენტების უმეტესობა გარკვეულწილად უკავშირდება ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიითა და სამოქმედო გეგმით (NBSAP) განსაზღვრულ ქმედებებს. „საქართველოს სოციო-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია „საქართველო 2020“, „2018-2021 წლებისათვის საქართველოს რეგიონული განვითარების გეგმა“, „2017-2020 წლების სოფლის განვითარების ეროვნული სტრატეგია“, „2015-2020 წლებისათვის სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგია“ - ყველა ეს მნიშვნელოვანი სექტორული პოლიტიკის დოკუმენტი მოიცავს ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებულ საკითხებს (მათ შორის აგრობიომრავალფეროვნება, დაცული ტერიტორიები, ბუნებრივი რესურსების დაცვა და მდგრადი გამოყენება და სხვა). თუმცა, ასევე აღსანიშნავია, რომ ბიომრავალფეროვნების საკითხების ასახვა სექტორული განვითარების პოლიტიკის დოკუმენტებში ძირითადად ხდება საჭიროების მიხედვით და არ არსებობს რაიმე ეროვნული სახელმძღვანელო პრინციპები, რაც უზრუნველყოფდა ბიომრავალფეროვნების და ეკოსისტემური მიდგომის საკითხების ყოვლისმომცველ ასახვას პოლიტიკის დაგეგმვის და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში.

მეტნაკლებად წარმატებულ შემთხვევებისგან განსხვავებით, როდესაც ნაწილობრივ მოხდა მიზნის მიღწევა, ძირითადად არ არის პროგრესი TEEB-ის ინიციატივის ეროვნულ დონეზე დანერგვის კუთხით, ან ეკოსისტემების ღირებულებების განვითარების პროგრამებსა და ეროვნული აღრიცხვის პროცესში ინტეგრირების მიმართულებით. შესაბამისად, A.3-02 ქმედება (A.3-02.1., A.3-02.2. და A.3-02.3 ქმედებებთან ერთობლიობაში) შეიძლება განხილული იქნას, როგორც წარუმატებელი, A.3. ეროვნული მიზნის მიღწევაზე რაიმე ზეგავლენის მოხდენის გარეშე.

2015 წელს გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის მხარდაჭერით მომზადდა რეკომენდაციები სივრცული დაგეგმვის პროცესში ბიომრავალფეროვნების საკითხების ასახვის უზრუნველსაყოფად და შემუშავდა შესაბამისი სახელმძღვანელო. აღნიშნული სახელმძღვანელოს გამოყენებით განხორციელდა ახმეტის მუნიციპალიტეტის სივრცული დაგეგმვა, თუმცა ამ ეტაპზე სახელმძღვანელოს არ აქვს იურიდიულად სავალდებულო ხასიათი. 2018 წელს დამტკიცდა საქართველოს სივრცის დაგეგმარების, არქიტექტურული და სამშენებლო საქმიანობის კოდექსი, რომელიც გარემოს დაცვას (ბიომრავალფეროვნების ჩათვლით) განიხილავს ურბანული განვითარების ერთერთ ძირითად პრინციპად.

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ, გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) მხარდაჭერით, მომზადდა ბიომრავალფეროვნების შესახებ კანონის პროექტი, რომელიც დღეისათვის განხილვის ეტაპზეა. დაინტერესებული მხარე, მათ შორის ბიომრავალფეროვნებისა და სატყეო დეპარტამენტი ადასტურებს, რომ კანონპროექტი მეტწილად ფოკუსირდება კონსერვაციის საკითხებზე და არ მოიცავს ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების საკითხებს. სამინისტროს თანახმად, რესურსების გამოყენებასთან დაკავშირებული საკითხები ასახული იქნება სექტორულ კანონმდებლობაში (მაგ: ტყის კოდექსი, ლიცენზიების და ნებართვების კანონი და ა.შ.) ამ ეტაპზე მიმდინარეობს მუშაობა არამერქნული ტყის რესურსების კომერციული მიზნით გამოყენების რეგულირების მიზნით კანონქვემდებარე აქტის შემუშავებაზე. თუმცა, მიუხედავად იმისა, რომ არსებობს ცხოველთა სახეობების (მაგ: ბაყაყების სხვადასხვა სახეობები, რეპტილიები) მოპოვების და ექსპორტის ცალსახა ინტერესი, დღეისათვის კომერციული მიზნით ცხოველთა სახეობების კომერციული მიზნით მოპოვება რეგულირების გარეშე რჩება.

2018 წელს ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების ინიციატივის (BIOFIN) ფარგლებში განხორციელდა საქართველოში ბიომრავალფეროვნებისათვის საჭირო ფინანსური საჭიროებების შეფასება, რაც მოიცავდა ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიითა და სამოქმედო გეგმით (NBSAP) განსაზღვრული ქმედებების განფასებას. ანგარიშის თანახმად, A.3. ეროვნული მიზნის განხორციელების ღირებულება დაახლოებით შეადგენს 4, 073, 000 აშშ დოლარს, რომელთაგან TEEB მიდგომის დანერგვასთან დაკავშირებული ქმედებების ღირებულება შეადგენს 2,700,000 აშშ დოლარს. იმავე კვლევის თანახმად, 2017 წლამდე A.3 ეროვნული მიზნის მისაღწევად განხორციელებულ ქმედებებზე დახარჯული თანხა მცირედ აჭარბებს სრული თანხის 15%-ს.

ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ეროვნული სისტემის ჩამოყალიბება გარემოს დაცვის სამინისტროს მიერ ინიცირდა 2008 წელს. 2012 წელს, მინისტრის #262 ბრძანებით დამტკიცდა მონიტორინგის 25 ინდიკატორი (მდგომარეობის, ზეწოლის და რეაგირების). მეთოდოლოგიები შემუშავდა ინდიკატორების უმეტესობისათვის და 2012-2015 წლებში განმეორებითად შეფასდა 12 ინდიკატორი. 2018 წელს მხოლოდ ორი ინდიკატორის შეფასება განხორციელდა. მონიტორინგის ინდიკატორები გადაიხედა და განახლდა 2016 წელს, რათა ასახულიყო 2011-2020 წლების ბიომრავალფეროვნების გლობალური სტრატეგიული გეგმა და მისი აიჩის მიზნები. საბოლოოდ შემუშავდა 35 ინდიკატორი. თუმცა, ახალი ინდიკატორები დღემდე არ არის დამტკიცებული. დღეისათვის ხორციელდება 4 ინდიკატორის შეფასება. ინდიკატორების შეფასების შედეგები არ არის საჯაროდ ხელმისაწვდომი.

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

A.3 მიზნისათვის NBSAP-ში გათვალისწინებული ინდიკატორები:

A.3 – i1. - ამოქმედებული ახალი პოლიტიკა, კანონები, კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები და ინსტიტუციური ცვლილებები, რაც უზრუნველყოფს ბიოლოგიური მრავალფეროვნების

შესახებ კონვენციისა და ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული სხვა საერთაშორისო შეთანხმებების მოთხოვნების შესრულებას

A.3 – i2. - გადაწყვეტილების მიღების პროცესში გამოყენებული ეკონომიკური მექანიზმებისა და ინსტრუმენტების (მათ შორის TEEB) რაოდენობა, რომელიც უზრუნველყოფს ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციასა და ეკოსისტემურ მომსახურებებს (სერვისებს)

A.3.-i3.- ვებ-ვერდზე: www.geostat.ge განთავსებული სტატისტიკური ინფორმაცია; ვებგვერდზე: www.biomonitoring.moe.gov.ge განთავსებული ბიომონიტორინგის ანგარიშები/დაანგარიშებული ბიომრავალფეროვნების ინდიკატორები

გთხოვთ აღწეროთ პროგრესის შეფასების პროცესში გამოყენებული სხვა ინსტრუმენტები ან საშუალებები

ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების ინიციატივის ფარგლებში ბიომრავალფეროვნებისთვის ფინანსური საჭიროებების შეფასების შესახებ 2018 წელს განხორციელებული კვლევიდან ნათლად გამოჩნდა და გაანგარიშებული იქნა საქართველოში ბიომრავალფეროვნების დაცვისათვის საჭირო ფინანსური რესურსების ოდენობა. ფინანსური საჭიროებების შეფასებამ მოიცვა არა მხოლოდ ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიითა და სამოქმედო გეგმით (NBSAP) განსაზღვრული ქმედებები, არამედ სხვა მიმართულებებიც, რომლებსაც მნიშვნელოვანი გავლენა აქვთ ბიომრავალფეროვნებასა და ეკოსისტემურ მომსახურებებზე. გარდა ამისა, კვლევის ფარგლებში მოხდა NBSAP-ით განსაზღვრული ქმედებების პრიორიტეტიზაცია საერთო გავლენის და საჭიროების მიხედვით. პრიორიტეტიზაცია, ხარჯების შეფასებასთან ერთობლიობაში პოლიტიკის განმსაზღვრელებს შესაძლებლობას აძლევს კონცენტრირდნენ ყველაზე კრიტიკულ საკითხებზე.

ბიომრავალფეროვნებისათვის საჭირო დაფინანსების ოდენობა 10 წლიანი პერიოდისათვის (2013-2022 წლები) შეადგენდა 390 აშშ დოლარს. სრული ფინანსური საჭიროების არსებულ დაფინანსებასთან შედარების შედეგად გაანგარიშდა ამ ეტაპზე არსებული ფინანსური დანაკლისი. 2018-2022 წლების ხუთწლიანი პერიოდისათვის საჭირო დაფინანსებამ შეადგინა 135 მლნ აშშ დოლარი.

ბიომრავალფეროვნების საკვანძო ექსპერტების მონაწილეობით გამართულ სამუშაო შეხვედრებზე შეგროვებული მონაცემების ანალიზის საფუძველზე შეფასდა, რომ ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიითა და სამოქმედო გეგმით (NBSAP) გათვალისწინებული ყველა ქმედების დაფინანსებისთვის საჭიროა 95.7 მლნ აშშ დოლარი. 2013-2017 წლებში უკვე დახარჯულია 18.9 მლნ აშშ დოლარი და გამოყოფილია 25 მლნ აშშ დოლარი მომავალი ხუთწლიანი პერიოდისათვის. შესაბამისად, მოსაძიებელი დაფინანსება უტოლდება 51.8 მლნ აშშ დოლარს, რაც მთლიანი საჭიროების დაახლოებით 54%-ს შეადგენს.

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

<http://biodiversityfinance.org/knowledge-product/financial-needs-assessment-fna-0> - ფინანსური

საჭიროებების შეფასება, BIOFIN

NBSAP-სა და სექტორულ სტრატეგიებს შორის ურთიერთკავშირის ანალიზი, BIOFIN

ბიომრავალფეროვნების ინდიკატორების ჰარმონიზაცია

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება

A.3. ეროვნული მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის შეფასება ეყრდნობა სამაგიდო კვლევას, კერძოდ, არსებული საკანონმდებლო და პოლიტიკის დოკუმენტების ანალიზს, ინტერვიუებს და სამუშაო შეხვედრებს სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარეებთან (სახელმწიფო უწყებები, მათ შორის გარემოს დაცვის, სოფლის მეურნეობის, წიაღის მოპოვების და ა.შ) და ავტორის მოსაზრებებს.

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

აღწერეთ როგორ ხდება მიზნის მონიტორინგი და არის თუ არა მონიტორინგის სისტემა ჩამოყალიბებული

2014 წელს ჩამოყალიბდა ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის (NBSAP) დანერგვის საკოორდინაციო საბჭო. საბჭოს შემადგენლობაში შედიან მაღალი რანგის (მინისტრის მოადგილის დონე) წარმომადგენლები სხვადასხვა სექტორული სამინისტროებიდან, ასევე არასამთავრობო სექტორისა და საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციების წარმომადგენლები. თუმცა, აღნიშნული ქმედება არაეფექტური აღმოჩნდა, იმის გათვალისწინებით, რომ საბჭო მხოლოდ ერთხელ შეიკრიბა.

სხვა ტიპის მონიტორინგის სისტემა დანერგილი არ არის.

ეროვნული მიზანი A.4. 2020 წლისთვის სრულად და ეფექტიანად მოქმედებს ბიოუსაფრთხოების ეროვნული სისტემა, რითაც უზრუნველყოფილია საქართველოს ბიომრავალფეროვნების ადეკვატური დაცვა ცოცხალი მოდიფიცირებული ორგანიზმების ნებისმიერი უარყოფითი ზემოქმედებისაგან

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

შეფასების თარიღი

ივნისი, 2019

დამატებითი ინფორმაცია

მიზნის მიღწევის შეფასება ეფუძნება ბიოუსაფრთხოების სფეროში არსებული საკანონმდებლო და მარეგულირებელი ნორმატიული აქტებს, შესაბამისი აღმასრულებელი უწყებებიდან მიღებულ ოფიციალურ მონაცემებს.

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

NBSAP-ით განსაზღვრულია A.4. ეროვნული მიზნის მიღწევის 4 ინდიკატორი:

A4-i1. - მიღებულია ბიოუსაფრთხოების კანონმდებლობა.

A4-i2. - ცმო-ს მართვის, მონიტორინგისა და კონტროლის სფეროში სახელმწიფო უწყებების მკაფიოდ განსაზღვრული ფუნქციები, რაც ასახული მათ დებულებებში.

A4-i3. - ცმო-ს მონიტორინგის, მართვისა და კონტროლისათვის შესაბამისი ფუნქციონირებადი ინფრასტრუქტურა, მათ შორის აკრედიტირებული ლაბორატორიები.

A4-i4. - სპეციალისტთა რაოდენობა, გენდერული პარამეტრების გათვალისწინებით, რომლებსაც გავლილი აქვთ ტრენინგი და გააჩნიათ ცმო-სთან დაკავშირებული რისკების შეფასების, მონიტორინგის, მართვისა და კონტროლის კვალიფიკაცია.

ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სისტემის ფარგლებში მიღებულია შემდეგი ინდიკატორები:

1. გარემოში გმო-ს არალეგალური გამოთავისუფლების შემთხვევები - მონაცემები მუნიციპალიტეტების, ჯიშების, კულტივირების ფართობის და გატარებული ღონისძიებების შესახებ;

2. ჩაკეტილ სისტემაში გმო-ს გამოყენების ტენდენცია

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება

შეფასებაში გამოყენებულია მაკონტროლებელი ორგანოების ოფიციალური მონაცემები. ფინანსური, ტექნიკური და ადამიანური რესურსების სიმცირის გამო შესაძლებელია ვერ ხდებოდეს ცოცხალი გენმოდირებული ორგანიზმების არალეგალური ინტროდუცირების, ბაზარზე განთავსების ან ტრანსსასაზღვრო გადაადგილების სრულყოფილი გამოვლენა, კერძოდ, არასაკმარისია გარემოში გამოთავისუფლებისა და ბაზარზე განთავსების კონტროლის მიზნით სინჯების აღების სიხშირე, არ ხდება ცხოველთა საკვების, სათესლე და სანერგე მასალების კონტროლი.

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

აღწერეთ როგორ ხდება მიზნის მონიტორინგი და არის თუ არა მონიტორინგის სისტემა ჩამოყალიბებული

მიზნის მიღწევის მონიტორინგს ახორციელებს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ბიომრავალფეროვნებისა და სატყეო დეპარტამენტი, როგორც ბიოუსაფრთხოების კარტახენას ოქმის პასუხისმგებელი პირი. შესაბამისი სახელმწიფო უწყებების მიერ ხორციელდება ცოცხალი გენმოდირებული ორგანიზმების ტრანსსასაზღვრო გადაადგილების, გარემოში ინტროდუქციისა და საბაზრო ქსელში განთავსების კონტროლი და მონიტორინგი. ფინანსური, ტექნიკური და ადამიანური რესურსების სიმცირის გამო, შესაძლებელია ვერ ხდებოდეს ცოცხალი გენმოდირებული ორგანიზმების არალეგალური

ინტროდუცირების, ბაზარზე განთავსების ან ტრანსსასაზღვრო გადაადგილების სრულყოფილი გამოვლენა.

ეროვნული მიზანი B.1. 2020 წლისთვის მნიშვნელოვნად არის შემცირებული საფრთხეში მყოფ ბუნებრივ ჰაბიტატებზე მოქმედი ნეგატიური ფაქტორები, ამ ჰაბიტატების სულ მცირე 60%-ის (მათ შორის, ტყის ფონდის სულ მცირე 60%-ის, წყალჭარბი ტერიტორიების 80%-ის, სათიბ - სამოვრების 70%-ის) მდგრადი მართვის უზრუნველყოფის გზით

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

შეფასების თარიღი

ივნისი, 2019

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

- B.1. მიზნისათვის NBSAP-ში გათვალისწინებული ინდიკატორები:
- B.1-i1. - მენეჯმენტის გეგმების საფუძველზე მართული ბუნებრივი ჰაბიტატების პროცენტული რაოდენობა.
 - B.1-i2. - შესაბამისი ნორმატიული ბაზა, რომელიც უზრუნველყოფს ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის მოთხოვნების ინტეგრირებას გზშ-ს პროცესში, გზნ-ისა და ლიცენზიის პირობების მონიტორინგსა და კანონდარსრულებას
 - B.1- i3. - ტყის ჰაბიტატების კარგვის ტემპი.
 - B.1- i4. - ტყის დეგრადირებული ჰაბიტატების ფართობი.
 - B.1 – i5. - ტყეში პირუტყვის ძოვების მასშტაბები
 - B.1 – i6. - ხანძრებისგან დაზიანებული ტყის ფართობი
 - B.1 – i7. - მავნებელ-დაავადებებისგან დაზიანებული ტყის ფართობი

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება

B.1. ეროვნული მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის შეფასება ეყრდნობა სამაგიდო კვლევას, კერძოდ, არსებული საკანონმდებლო და პოლიტიკის დოკუმენტების ანალიზს, ინტერვიუებს და სამუშაო შეხვედრებს სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარეებთან და ავტორის მოსაზრებებს.

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი

- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

ეროვნული მიზანი B.2. 2020 წლისთვის შეფასებულია უცხო ინვაზიური სახეობების მდგომარეობა და მათ მიერ გამოწვეული საფრთხეები; დადგენილია ინვაზიური სახეობების ინტროდუქციის გზები და შემუშავებულია მათი გავრცელების გზების მართვის, შემოღწევისა და დამკვიდრების თავიდან ასაცილებელი ღონისძიებები; არ არის დაფიქსირებული არც ერთი ახალი უცხო სახეობა.

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

შეფასების თარიღი

ივნისი, 2019

დამატებითი ინფორმაცია

1. სიტუაციის მოკლე მიმოხილვა
 - 1.1. ცხოველები

ძუძუმწოვრებიდან რამდენიმე უცხო სახეობა ინტროდუცირებული იქნა საქართველოში გასულ საუკუნეში. ენოტი (*Procion lotor*), ონდატრა (*Ondatra zibethicus*), ნუტრია (*Myocastor coypus*) და ჩვეულებრივი ციყვი (*Sciurus vulgaris*) წარმატებით ადაპტირდა და გავრცელდა. სახეობებმა სავარაუდოდ ნეგატიურად იმოქმედეს ადგილობრივ ბიომრავალფეროვნებაზე, თუმცა ამ ინვაზიების ზეგავლენა ადგილობრივ სახეობებზე არასდროს არ ყოფილა დეტალურად შესწავლილი. ასევე, არ არსებობს სარწმუნო მასალა მათი გავრცელების და რიცხოვნობის შესახებ. არასრული ინფორმაციის საფუძველზე შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ზოგიერთი მათგანი (მაგ. ენოტი და ონდატრა) აფართოვებენ თავის არეალს.

ფრინველებიდან აღსანიშნავია პარაკიტის თუთიყუში (*Psittacula krameri*), რომელიც ბოლო დროს იქნა შემჩნეული თბილისში. ექსპერტები ფიქრობენ, რომ ამ სახეობას აქვს უნარი გადარჩეს ჩვენ კლიმატურ პირობებში, გამრავლდეს, რამაც შეიძლება უარყოფითი ზეგავლენა იქონიოს ადგილობრივ სახეობებზე.

არ არსებობს ინფორმაცია უცხო ინვაზიური ამფიბიების არსებობის შესახებ საქართველოში.

რეპტილიებიდან რამდენიმე ახალი, უცხო სახეობა იქნა ნანახი ველურ ბუნებაში. მათგან აღსანიშნავია წითელყურა კუ (*Trachemys scripta elegans*), რომელიც სიონის წყალსაცავსა და კუს ტბაზე იქნა შემჩნეული. ეს სახეობა შეტანილია მსოფლიოს 100 ყველაზე საშიშ ინვაზიურ სახეობათა შორის.

ილიას უნივერსიტეტის მეცნიერებმა ნახეს ახალი სახეობა ლიბანური ხვლიკის (*Phoenicolacerta laevis*) იზოლირებული პოპულაცია ანაკლიაში. ლიბანური ხვლიკი სავარაუდოდ თურქეთიდან შემოყვა სამშენებლო მასალებს. ექსპერტების აზრით სახეობა ვერ ვრცელდება, არახელსაყრელი კლიმატური პირობებისა და ადგილობრივ სახეობებთან კონკურენციის გამო.

2014 წლიდან საქართველოში დაფიქსირდა სამი ახალი ინვაზიური სახეობა. ბზის ალურას ინვაზია: საქართველოს მთავრობა ცდილობდა ბზის ალურას (*Cydalima perspectalis*) კონტროლს ბიოლოგიური მეთოდების გამოყენებით - სპეციფიკური ბაქტერიით, რომელიც კლავს ბზის ალურას ლარვის სტადიაზე. აღნიშნული მეთოდი არაეფექტური აღმოჩნდა და ბზის ალურასთან საბრძოლველად გადაწყდა პესტიციდების გამოყენება, სახელმწიფო ტყის ფონდის მცირე ნაწილზე (203ა), რათა მომავალში ბზის კორომების აღსადგენად აღნიშნული ტერიტორიიდან აღებული იქნას სათესლე და საკალმე მასალა. გამოყოფილი ტერიტორია სრულიად იზოლირებულია და დიდი მანძილითაა მოშორებული დასახლებულ ტერიტორიებიდან.

აზიური ფაროსანა (*Halyomorpha halys*) საქართველოში პირველად იქნა ნანახი 2015 წელს. 2016 წელს, ფაროსანას სწრაფმა გავრცელებამ დასავლეთ საქართველოში სოფლის მეურნეობას მიაყენა დიდი ზარალი. განსაკუთრებით დაზარალდა თხილის პლანტაციები. აზიური ფაროსანა გამოცხადდა ნომერ პირველ პარაზიტად და მთავრობამ მიმართა სხვადასხვა ზომებს მისი რიცხოვნობის შესამცირებლად. აქტიურად გამოიყენებოდა ბიფედრინის შემცველი ფართო სპექტრის ინსექტიციდები, რომელიც გარდა სამიზნე სახეობისა უარყოფითად მოქმედებდა ადგილობრივი სახეობის მწერებსა და შინაური ფუტკრის პოპულაციებზე. არ არსებობს მონაცემები თუ რა ზეგავლენა იქონია ამ სახეობის ინვაზიამ ადგილობრივ სახეობებზე და რა უარყოფითი ეფექტი ქონდა მასიურად, ფართო სპექტრის ინსექტიციდების გამოყენებას ადგილობრივ ბიომრავალფეროვნებაზე.

2018 წლის შემოდგომაზე დაფიქსირდა ახალი, პოტენციურად ინვაზიური სახეობა - *Drosophila suzukii*. შესაძლებელია საქმე გვქონდეს აგრესიულ ინვაზიასთან, რომელსაც შეუძლია სოფლის მეურნეობისათვის განსაკუთრებული ზიანის მიყენება.

წარსულში საქართველოში გავრცელდა მავნე მწერების რამდენიმე სახეობა რუსეთიდან მერქნის შემოტანის დროს, რომელთა შორის ყველაზე მეტი მავნებლობით ქერქიჭამიების ოჯახი გამოირჩევა, როგორებიცაა: მბეჭდავი ქერქიჭამია (*Ips typographus*), ნაძვის დიდი ლაფანჭამია (*Dendroctonus micans Kugel*), კენწეროს ქერქიჭამია (*Ips acuminatus*), ექსვსკიბა ქერქიჭამია (*Ips sexdentatus*), ფიჭვის დიდი (*Tomicus piniperda*), პატარა მებაღეები (*Tomicus minor*) და სხვ. სსიპ დაცული ტერიტორიების სააგენტოსა და ეროვნული სატყეო სააგენტოს მიერ მუდმივად წარმოებს ქერქიჭამიების მონიტორინგი და მათ წინააღმდეგ გამოიყენება ფერომონიანი საჭერები და ხორციელდება სანიტარული ჭრები.

პათოგენურ სოკოებს მიეკუთვნება ორი ინტროდუცირებული სახეობა, რომელიც იწვევს მცენარეთა დაავადებებს, ესენია: (1) ბზის სიდამწვრე *Calonectria pseudonaviculata* იწვევს ბზის სიდამწვრეს და (2) ქერქის კიბო (*Cryphonectria parasitica*) იწვევს წაბლის კიბოს. ბოლო დროს ეროვნულმა სატყეო სააგენტომ დაიწყო კვლევითი სამუშაოები *Cryphonectria parasitica*-ს ვირულენტური ხაზის გამოყოფის მიზნით. ასეთი ხაზის გამოყოფით შესაძლებელი იქნება წაბლის კიბოს გამომწვევი სოკოს დათრგუნვა და მათგან გამოწვეული უარყოფითი ზეგავლენის შესუსტება წაბლის კორომებზე.

2019 წელს კარწახის ტბაზე უხერხემლოთა კვლევის შედეგად გამოვლინდა 4 ინვაზიური სახეობა: სამი სახეობის თევზი - კარჩხანა, კობრი და ფსევდორაზბორა, ასევე ვიწრომარწუხა კიბორჩხალა არის ხელოვნურად გაშვებული, ინვაზიური სახეობა. აღნიშნული სახეობები ხელოვნურად იქნა შემოყვანილი და გაშვებული ტბაში. ისინი სერიოზულ ზიანს აყენებენ

კარწახის ტბის ბიომრავალფეროვნებას. ტბის ბიომრავალფეროვნების აღდგენისათვის დაგეგმილია მათი ამოჭერა.

1.2. მცენარეები

ბოლო წლების განმავლობაში იდენტიფიცირებულია 50 ყველაზე მნიშვნელოვანი უცხო ინვაზიური სახეობა. განხორციელდა რამდენიმე სახეობის კვლევა, რიცხოვნობის მონიტორინგი და ველზე შემოწმდა მათი რიცხოვნობის შემცირების მეთოდები. დეტალებისათვის იხილეთ მცენარეთა გლობალური სტრატეგიისადმი კონტრიბუციის შეფასების ანგარიში (თავი V).

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის, ვ. გულისაშვილის სატყეო ინსტიტუტის მიერ 2019 წელს დაიწყო პროექტი: „უცხო, პოტენციურად ინვაზიური მერქიანი მცენარეების შესწავლა საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე“. პროექტი დაფინანსებულია შოთა რუსთაველის სამეცნიერო ეროვნული ფონდის მიერ.

2. NBSAP-ით განსაზღვრული ამოცანები და ქმედებები

2.1. ამოცანა

B.2-01. უცხო ინვაზიური სახეობების გავრცელების პრევენცია და არსებული სახეობების კონტროლი;

ქვეყანამ ვერ შეძლო ახალ ინვაზიებისთვის თავის არიდება. უცხო ინვაზიური მწერების საწინააღმდეგოდ გატარებული მასშტაბური აქტივობების მიუხედავად ინვაზიური პროცესები ჯერ კიდევ მიმდინარეობს ქვეყნის მასშტაბით. გარდა მბეჭდავი ქერქიჭამისა, სხვა არსებული ინვაზიური სახეობების კვლევა არ ჩატარებულა.

2.2. ქმედებები

არ განხორციელებულა ქმედება B.2-01.1 საქართველოს სახმელეთო, საზღვაო და შიდა წლის ეკოსისტემებში უცხო ინვაზიური სახეობებისა და ქვესახეობების შემოღწევის არსებული თუ პოტენციური გზების ინდენტიფიკაცია, შეფასება და პრევენციული ღონისძიებების შემუშავება;

B.2-01.2. უცხო ინვაზიური სახეობების პოპულაციების მდგომარეობისა და გავრცელების შეფასება და მათ მიერ გამოწვეული საფრთხეების მოდელირება

მიმდინარეობა ორი უცხო ინვაზიური სახეობის, აზიური ფაროსანას და ბზის ალურას პოპულაციების მონიტორინგი. ამ უცხო ინვაზიური სახეობების ზეგავლენა ადგილობრივ ბიომრავალფეროვნებაზე არ შეფასებულა.

B.2-01.3. უცხო ინვაზიური სახეობების მართვის სტრატეგიისა და ნორმატიული ბაზის შემუშავება;

აზიური ფაროსანას წინააღმდეგ შედგა მართვის სტრატეგია და დამტკიცდა საქართველოს მთავრობის 2017 წლის 24 მარტის №588 განკარგულებით.

B.2-01.4. ზღვის ინვაზიური სახეობების (მათ შორის: *Mnemyopsis leidy*, რაპანა - *Rapana venosa*), რიცხოვნობის რეგულირების ეფექტური მექანიზმების შემუშავება

მიღებული იქნა საქართველოს მთავრობის დადგენილება №17 (2014 წლის 3 იანვარი ქ.თბილისი) - გარემოსდაცვითი ტექნიკური რეგლამენტების დამტკიცების თაობაზე

B.2-ი1.5. ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემის ფარგლებში უცხო ინვაზიურ სახეობებზე მონიტორინგის წარმოება

არ განხორციელებულა

3. დასკვნები

არ მომხდარა მნიშვნელოვანი ინვაზიური სახეობების იდენტიფიკაცია და არ ჩატარებულა კვლევა მათი გავრცელების, ან რიცხოვნობის დადგენის მიზნით. არ გამოკვლეულა უცხო ინვაზიური სახეობების ზეგავლენა ბიომრავალფეროვნებაზე. ასევე არ შეფასდა ინვაზიის გზები და ახალი ინვაზიის რისკები. არ არსებობს უცხო ინვაზიური სახეობების მართვის ერთიანი სტრატეგია.

საქართველოს მთავრობა ფოკუსირდა ორ უცხო ინვაზიურ სახეობაზე (მწერებზე), რომელთა გავრცელებამ დიდი ფინანსური ზარალი მიაყენა სოფლის მეურნეობას. უცხო ინვაზიური მწერების სწრაფმა გავრცელებამ და მათთან ინტენსიურმა ბრძოლამ შესაძლებელია უარყოფითი ზეგავლენა იქონია ადგილობრივ სახეობებზე.

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

B.2- i1. უცხო ინვაზიური სახეობების მართვისა და მათი გავრცელების და დამკვიდრების პრევენციის სტრატეგიის დოკუმენტი

B.2-i2. უცხო ინვაზიური სახეობების რაოდენობა და არეალი

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება

გამოკითხულ იქნა 8 ექსპერტი, სხვადასხვა სამთავრობო და კვლევითი ინსტიტუტიდან. მათი მონაცემების, მოწოდებულ მასალასა და იდეებზე დაყრდნობით გაკეთდა წინამდებარე შეფასება. ქვეყნის პროგრესი ეროვნულ მიზანთან მიმართებაში განხილული და შეჯერებულია ექსპერტთა შეხვედრებზე (სულ 3 შეხვედრა).

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

აღწერეთ როგორ ხდება მიზნის მონიტორინგი და არის თუ არა მონიტორინგის სისტემა ჩამოყალიბებული

ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ეროვნული სისტემის ფარგლებში ინვაზიური სახეობების გავრცელებასთან დაკავშირებული ინდიკატორის არსებობის მიუხედავად, უცხო

ინვაზიური სახეობების მონიტორინგის მოქმედი სისტემა არ არსებობს, რაც ძირითადად დაკავშირებულია დაფინანსების სიმცირესთან.

ეროვნული მიზანი B.3. 2020 წლისთვის ბუნებრივი გარემოს დაბინძურება, ნუტრიენტების სიჭარბით გამოწვეული დაბინძურების ჩათვლით, შემცირებული იმ დონემდე, რომ არ არის სახიფათო ეკოსისტემების ფუნქციონირებისა და ბიომრავალფეროვნებისათვის

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

შეფასების თარიღი

ივნისი, 2019

დამატებითი ინფორმაცია

მიზნის მიღწევის შეფასება ეფუძნება ზედაპირული წყლებისა და შავი ზღვის დაბინძურების მონიტორინგის შედეგებს, რაც ხორციელდება გარემოს ეროვნული სააგენტოს მიერ, ასევე, სხვადასხვა პროექტების მხარდაჭერით. მონიტორინგის შედეგები გამოქვეყნებულია ეროვნული სააგენტოს ვებ-გვერდზე (<http://nea.gov.ge/>), სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებს (www.geostat.ge), ასევე, შემდეგ ბმულებზე შეგიძლიათ იხილოთ პროექტების ფარგლებში მომზადებული ანგარიშები, რომლებიც გამოყენებული იქნა შეფასების პროცესში: <http://blacksea-riverbasins.net>; <http://emblasproject.org/>

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

NBSAP-ით განსაზღვრულია B.3. ეროვნული მიზნის მიღწევის 3 ინდიკატორი:

- B3-i1 - შავი ზღვის ეკტროფიკაციის გამომწვევი იდენტიფიცირებული ძირითადი ანთროპოგენული წყაროები; მათ აღმოსაფხვრელად მიმდინარე ღონისძიებები;
- B3-i2 - გარემოს დაბინძურების მარეგულირებელი მოქმედი კანონმდებლობა;
- B3-i3 - ანგარიშები გარემოს დაბინძურების კონტროლის შესახებ.

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება

შიდა წყლებისა და შავი ზღვის წყლის ხარისხის მონიტორინგის ქსელი ამჟამად ვითარდება. შესაბამისად, არ არის ხელმისაწვდომი სხვადასხვა პარამეტრებით წყლის დაბინძურების უწყვეტი მონაცემები დროის ხანგრძლივი პერიოდისათვის, დაბინძურების ტენდენციის გამოსავლენად.

დაიწყო შიდა წყლებისა და შავი ზღვის ბიომონიტორინგი და ჯერჯერობით არ არის შეფასებული თუ რა ზემოქმედებას ახდენს წყლის ხარისხი ბიომრავალფეროვნებაზე.

აუცილებელია ზეგავლენის (impact) ინდიკატორების შერჩევა და მონიტორინგის განხორციელება ბიომრავალფეროვნებაზე გარემოს დაბინძურების ზემოქმედების შესაფასებლად.

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

აღწერეთ როგორ ხდება მიზნის მონიტორინგი და არის თუ არა მონიტორინგის სისტემა ჩამოყალიბებული

გარემოს დაბინძურების მონიტორინგს ახორციელებს გარემოს ეროვნული სააგენტო.

ეროვნული მიზანი B.4. 2020 წლისთვის გაუმჯობესებულია აგრარული ეკოსისტემების და ბუნებრივი სათიბ-სადოვრების მართვა და კონსერვაცია

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

შეფასების თარიღი

ივნისი 2019

დამატებითი ინფორმაცია

სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთები, მათ შორის ბუნებრივი სათიბ-სადოვრების მართვაზე კომპეტენტურ ორგანოს წარმოადგენს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს დაქვემდებარებაში მყოფ სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტოს (NASP), კატეგორიით „უძრავი ქონება - სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების მიწის ნაკვეთი“. გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს არ გააჩნია უფლებამოსილება სადოვრების მართვაზე. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ზემოხსენებული ქმედების განხორციელების პროგრესი შესაძლებელია შეფასდეს როგორც უკუსვლა დასახული მიზნიდან. არსებული კანონმდებლობის მიხედვით, სადოვრების იჯარით გაცემის წესს და პირობებს განსაზღვრავს სახელმწიფო ქონების მართვის სააგენტო (NASP) (გარდა დაცული ტერიტორიების საზღვრებში არსებული სადოვრებისა), ადგილობრივმა თვითმმართველობებმა დაკარგეს სოფლის სადოვრების მართვის უფლება. მიუხედავად იმისა, რომ სადოვრების პრივატიზაცია აკრძალულია, კანონი ითვალისწინებს სადოვრების გრძელვადიანი (49 წლამდე) იჯარით გაცემის შესაძლებლობას.

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

შეფასებისთვის გამოყენებული იყო ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის (NBSAP) ინდიკატორები.

B.4 - i1. - შესაბამისი ცვლილებები კანონმდებლობაში

B.4- i2. - სოფლის მეურნეობის განვითარების ეროვნული სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა

გთხოვთ აღწეროთ პროგრესის შეფასების პროცესში გამოყენებული სხვა ინსტრუმენტები ან საშუალებები

სამაგიდო კვლევა, ინტერვიუები შესაბამის ექსპერტებთან და ელექტრონული ფოსტით კომუნიკაცია; ექსპერტთა შეხვედრის ორგანიზება 05.06.19. ექსპერტთა შეხვედრას დაესწრო 9 ექსპერტი.

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

აღწერეთ როგორ ხდება მიზნის მონიტორინგი და არის თუ არა მონიტორინგის სისტემა ჩამოყალიბებული

ბიოლოგიური მრავალფეროვნების მონიტორინგის ერთიანი სისტემის ინდიკატორები, რომელიც მინისტრის 2012 წლის დადგენილებით დამტკიცდა, მოიცავს აგროეკოსისტემებისა და ბუნებრივი სათიბ-სადოვრების შესახებ მონაცემთა შეგროვების მონიტორინგის მეთოდოლოგიას. ამასთან, აგროეკოსისტემებისა და ბუნებრივი სათიბ-სადოვრების მონიტორინგის ყოვლისმომცველი სისტემა საქართველოში ჯერჯერობით არ არსებობს, რადგან ქვეყანაში ჯერ კიდევ არ არის მიწის ნაკვეთების ერთიანი მონაცემთა ბაზა. თუმცა, ახლახან შედგენილ ტყის და მიწათსარგებლობის ონლაინ ატლასში სისტემური მიდგომა უკვე არსებობს. მისი მეშვეობით, სატყეო სექტორისა და მიწათსარგებლობის შესახებ არსებული ინფორმაცია ხელმისაწვდომი იქნება დაინტერესებული პირებისთვის. ატლასი შეიქმნა გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის (GEF), UN Environment-ის, Global Forest Watch-ის (GFW) და რესურსების მსოფლიო ინსტიტუტის (World Resources Institute) მხარდაჭერით. ის უნდა გახდეს მონიტორინგის პლატფორმა, ანალიზის ინსტრუმენტებითა და საქართველოს ტყეებსა და მიწათსარგებლობასთან დაკავშირებული ინფორმაციული უზრუნველყოფით.

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

www.atlas.mepa.ge;

ეროვნული მიზანი B.5. 2020 წლისთვის თევზჭერისა და აკვაკულტურის ზეგავლენა თევზის მარაგებზე, ცალკეულ სახეობებსა და ეკოსისტემებზე არ სცდება ეკოლოგიურად უსაფრთხო ფარგლებს

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია
- Unknown

შეფასების თარიღი

ივნისი, 2019

დამატებითი ინფორმაცია

მიზნის მიღწევის შეფასება ეფუძნება შესაბამისი უწყებებიდან მიღებულ ოფიციალურ მონაცემებს, დაინტერესებულ მხარეებთან შეხვედრების დროს მიღებულ ინფორმაციას და ექსპერტულ მოსაზრებებს.

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

NBSAP-ით განსაზღვრულია B.5. ეროვნული მიზნის მიღწევის 4 ინდიკატორი:
B.5 - i1. შიდა წყლებში სარეწაო სახეობების მარაგების შეფასების დამტკიცებული და მეცნიერულად დასაბუთებული მეთოდოლოგია.
B.5 - i2. შიდა წყლებსა და შავ ზღვაში სარეწაო სახეობებით სარგებლობის კვოტების განსაზღვრის დამტკიცებული და მეცნიერულად დასაბუთებული მეთოდოლოგია
B.5 – i3. შიდა წყლებსა და შავ ზღვაში სარეწაო სახეობების მარაგის დინამიკა
B.5 - i4 აკვაკულტურის მართვის გამართული საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ბაზა ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სისტემის ფარგლებში მიღებული ინდიკატორი

NBMS ინდიკატორი:

P4. თევზჭერის ინტენსივობა - თევზჭერის ინტენსივობის ცვლილება, წლიურად დაჭერილი თევზის რაოდენობასა (სახეობების მიხედვით) და თევზჭერის ყოველწლიურად დადგენილი კვოტების ამოწურვასთან (თევზჭერის პროცენტული რაოდენობა თევზის შესაბამისი სახეობის ჭერის ნებადართულ კვოტებთან მიმართებით) მიმართებით.

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება

შეფასებაში გამოყენებულია გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს შესაბამისი სამსახურებიდან, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ვებ-

გვერდიდან ოფიციალური მონაცემები, ასევე ზოგიერთი პროექტის ფარგლებში განხორციელებული ქმედებები და ექსპერტული მოსაზრებები.

არ არსებობს სისტემური კვლევები თევზების პოპულაციების რიცხოვნობის, გავრცელების, შემადგენლობის შესახებ. არ არსებობს ერთიანი საინფორმაციო ბაზა და შესაბამისად მისაწვდომი სტატისტიკური მონაცემები საექვოა.

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

აღწერეთ როგორ ხდება მიზნის მონიტორინგი და არის თუ არა მონიტორინგის სისტემა ჩამოყალიბებული

მონიტორინგს ახორციელებს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ბიომრავალფეროვნებისა და სატყეო დეპარტამენტი, დაცული ტერიტორიების სააგენტო, გარემოს ეროვნული სააგენტო.

ეროვნული მიზანი B.6. 2020 წლისთვის ჩამოყალიბებულია მდგრადი ნადირობის სისტემა და უზრუნველყოფილია სანადირო სახეობების პოპულაციების სიცოცხლისუნარიანობა.

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

შეფასების თარიღი

ივნისი, 2019

დამატებითი ინფორმაცია

საქართველოში ნადირობის საკითხებს ძირითადად აწესრიგებს „ცხოველთა სამყაროს შესახებ“ საქართველოს კანონი. კანონის თანახმად, ნადირობა დაიშვება მხოლოდ ამისათვის სპეციალურად გამოყოფილ ტერიტორიებზე (გარდა გადამფრენი ფრინველებისა) - კანონით დადგენილ შემთხვევებში (სამონადირეო მეურნეობებში).

სამონადირეო მეურნეობის მოწყობისათვის, „ტყით სარგებლობის ლცენზიების გაცემის წესისა და პირობების შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2005 წლის 11 აგვისტოს N132 დადგენილების შესაბამისად, სამინისტროს მიერ გაიცემა სამონადირეო მეურნეობის სპეციალური ლიცენზია, აუქციონის წესით. ლიცენზიის გამცემი

ადმინისტრაციული ორგანოა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სსიპ გარემოს ეროვნული სააგენტო.

„ცხოველთა სამყაროს შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად მიღებული კანონქვემდებარე აქტით დადგენილია ნადირობის ობიექტებს მიკუთვნებულ გარეულ ცხოველთა ჩამონათვალი და ნადირობა დაიშვება მხოლოდ ამ აქტში მოტანილ ცხოველთა სახეობებზე.

ნადირობას დაქვემდებარებული ცხოველთა სამყაროს ობიექტები (გარდა გადამფრენი ფრინველებისა)

1. ძუძუმწოვრები

1. ნუტრია - *Myocastor coypus*
2. კურდღელი - *Lepus europaeus*
3. მაჩვი - *Martes meles*
4. ტყის კვერნა - *Martes Martes*
5. ქვის კვერნა - *Martes foina*
6. მგელი - *Canis lupus*
7. ტურა - *Canis aureus*
8. მელა - *Vulpes vulpes*
9. ენოტისებური ძაღლი - *Nyctereutes procyonoides*
10. ტყის კატა - *Felis silvestris*
11. გარეული ღორი - *Sus scrofa*
12. შველი - *Capreolus capreolus*
13. ენოტი - *Procyon lotor*

2. ფრინველები

1. ხოხობი - *Phasianus colchicus*
2. კაკაბი - *Alectoris graeca*

რაც ეხება გადამფრენ ფრინველებზე ნადირობას:

პირი, რომელიც ახორციელებს გადამფრენ ფრინველებზე ნადირობას, ვალდებულია თან იქონიოს „ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის მოსაკრებლების შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული გარემოდან გადამფრენი ფრინველების ამოღებაზე დაწესებული მოსაკრებლის გადახდის დამადასტურებელი ქვითარი (დედანი) და საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს შესაბამისი ორგანოს მიერ გაცემული შესაბამისი სანადირო თოფის შენახვისა და ტარების უფლების დამადასტურებელი დოკუმენტი.

პირი, რომელსაც გააჩნია ზემოთ აღნიშნული დოკუმენტები, უფლებამოსილია ინადიროს ნადირობის ობიექტებს მიკუთვნებულ გადამფრენ ფრინველებზე. კანონმდებლობით განსაზღვრულია ამ ფრინველთა სახეობები, მათი მოპოვების ადგილები, ვადები და ოდენობები.

კანონმდებლობის თანახმად, ნადირობა აკრძალულია:

მთელი წლის განმავლობაში იმ სახეობებზე, რომლებიც არ არიან შეტანილნი „ნადირობის ობიექტებს მიკუთვნებული ცხოველთა სამყაროს ობიექტების ჩამონათვალიში“; საქართველოს ქალაქების ადმინისტრაციულ საზღვრებში, სახელმწიფო ნაკრძალებში, ეროვნულ პარკებში,

ასევე სახელმწიფო ნაკრძალების გარშემო 500-მეტრიან და ეროვნული პარკების გარშემო 250-მეტრიან ზონებში. აკრძალულია ყველა სხვა იარაღით ნადირობა, რომელიც მითითებული არ არის „იარაღის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლში, კერძოდ: სანადირო გლუვლულიანი ცეცხლსასროლი იარაღი (თოფი); სანადირო ხრახნილლულიანი ცეცხლსასროლი იარაღი (კარაბინი ან შაშხანა); სანადირო კომბინირებული ცეცხლსასროლი იარაღი (ხრახნილლულიანი და გლუვლულიანი თოფი); სანადირო ცივი და ცივი სასროლი იარაღი; სანადირო პნევმატური იარაღი.

ნადირობის აკრძალული მეთოდები:

აკრძალულია მთელი წლის განმავლობაში, ნადირობისას:

- მცენარეული საფარის დაწვა;
- გარეულ ფრინველთა კვერცხის შეგროვება და გაყიდვა;
- ცხოველთა ბუდეების, ბუნაგების, საცხოვრებელი ადგილების მოშლა ან განადგურება;
- ცხოველთა მასობრივი მოპოვების საშუალებებით – ყოველგვარი კუსტარული ან ქარხნული წესით დამზადებული ბადეებით, ხაფანგებით, მარყუჟებით, აგრეთვე ორმოებით, სარეგავებით (სარეჯგველებით), ხმოვანი სიგნალების გამომცემი ელექტრონული (მათ შორის, ავტონომიურ კვების წყაროზე მომუშავე) მოწყობილობების მეშვეობით ფრინველის მოზიდვა, საწამლავით, სანადირო იარაღზე დამონტაჟებული რეფლექტორებით, ასაფეთქებელი საშუალებების გამოყენებით, თოფებისა და სხვა თვითმსროლელი იარაღების დაგუშვება;
- ნადირობა და/ან ცხოველთა მოპოვება (დაჭერა) თვითმფრინავიდან, ვერტმფრენიდან, ავტომობილიდან, მოტოციკლეტიდან, კატარღებიდან, ძრავიანი ნაგებიდან და სხვა მოტორიანი სატრანსპორტო საშუალებებიდან, მათ შორის, ღამით განათებული ფარებისა და პროექტორების მეშვეობით, ცხოველთა დევნა სატრანსპორტო საშუალებებით, წყალმცურავ ფრინველებზე ნადირობა ძრავაგამოურთველი მოტორიანი ნაგებიდან და კატერებიდან (მოპოვება დევნით), ასევე ნადირობა ღამის ცეცხლის დანთებით;
- სტიქიური უბედურებების (წყალდიდობა, ხანძარი, დიდი თოვლი და სხვა) დროს დაუძღვრებული ცხოველების მოპოვება, აგრეთვე მათზე ნადირობა წყალში გადასვლისას ან სხვა დაბრკოლებების გადალახვისას, მათ შორის, სტიქიური უბედურებისაგან თავის დაღწევის დროს.
- ცხოველების ბუნაგებიდან გამოდევნა მათი შებოლვით ან დატბორვით, აგრეთვე სოროების გათხრით;
- მსხვილი ჩლიქოსნების მოპოვება მცირეკალიბრიანი სანადირო იარაღითა და საფანტით, რომლის დიამეტრიც 5 მმ-ზე ნაკლებია.

ნადირობისას დაშვებულია მონადირე ძაღლების ასევე, სანადიროდ გაწვრთნილი მტაცებელი ფრინველების გამოყენება, ამ ფრინველის ფლობის კანონიერების დამადასტურებელი დოკუმენტის არსებობის შემთხვევაში.

აღსანიშნავია, რომ ნადირობის მარეგულირებელი სამართლებრივი ბაზა საჭიროებს სერიოზულ განახლებას. ამიტომ მიმდინარეობს ნადირობის მარეგულირებელი კანონმდებლობის შემუშავების პროცესი. ამ ეტაპზე მომზადებულია კანონპროექტის განახლებული ვერსიის ნულოვანი ვარიანტი.

NBSAP-ით განსაზღვრული ამოცანა

B.6 -01. მდგრადი ნადირობის სისტემის (საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ბაზის) ჩამოყალიბება ყველა დაინტერესებულ მხარის მონაწილეობით

2019 წლის მარტში, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ №2-249 ბრძანების საფუძველზე და სსიპ ეროვნული საშენი მეურნეობის ბაზაზე შექმნა სსიპ – ველური ბუნების ეროვნული სააგენტო. სააგენტოს დებულების მიხედვით მას გააჩნია მრავალფეროვანი მიწნები და მათ შორისაა მდგრადი ნადირობის უზრუნველყოფა.

NBSAP-ით განსაზღვრული ქმედებები

B.6-01.1. დაინტერესებული მხარეების მონაწილეობით და საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკის გამოყენებით მდგრადი ნადირობის ეროვნული სტრატეგიის ჩამოყალიბება

2016 წელს შემუშავდა ნადირობის ახალი კონცეფცია, რომლის საფუძველზე საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ მოამზადა ნადირობის შესახებ კანონის პროექტი. მთავრობამ უზრუნველყო კანონპროექტის საჯარო განხილვები. ჯამში ჩატარდა 11 შეხვედრა, რომელსაც 700-ზე მეტი ადამიანი დაესწრო. განხილვები ჩატარდა თბილისსა და რეგიონებში. მოსახლეობის დამოკიდებულება კანონის მიმართ მკვეთრად ნეგატიური იყო, ამიტომ სამინისტრომ შეაჩერა კანონპროექტზე მუშაობა.

მოგვიანებით, 2017 წელს გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაციამ (FAO) შეიმუშავა ნადირობის პოლიტიკის დოკუმენტი. FAO-ს ორგანიზებით ჩატარდა რამდენიმე საჯარო განხილვა სამინისტროში. თუმცა, აღნიშნული დოკუმენტის დამტკიცება მთავრობის მიერ არ მომხდარა.

მნიშვნელოვანია, რომ საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ უზრუნველყოფილი იქნეს ნადირობის პოლიტიკის დოკუმენტის საჯარო განხილვები და შენიშვნების ინტეგრირების შემდეგ, მოხდეს მისი დამტკიცება მთავრობის მიერ. პოლიტიკის დოკუმენტის საფუძველზე შესაძლებელი იქნება ნადირობის შესახებ ახალი კანონპროექტის მომზადება.

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

B.6 - i1. ნადირობის მართვის გაუმჯობესებული საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ბაზა.

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

www.sanerge.com

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოველსმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება

შეფასების მომზადების ეტაპზე, განხილულ იქნა ოფიციალური ანგარიშები და ჩატარებულ იქნა ინტერვიუ, როგორც სამეცნიერო, ისე სამთავრობო უწყებების წარმომადგენლებთან. ქვეყნის პროგრესი ეროვნულ მიზნის მიღწევასთან დაკავშირებით განხილულ იქნა ორ შეხვედრაზე, რომელსაც ესწრებოდნენ დაინტერესებული მხარეები და ექსპერტები.

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

ეროვნული მიზანი C.1. 2020 წლისთვის დადგენილია ბიომრავალფეროვნების სტატუსი (სახეობებისა და ჰაბიტატების მდგომარეობა) სამეცნიერო-საბაზისო ცოდნის გაუმჯობესებისა და მონიტორინგის ეფექტიანი სისტემის შექმნის გზით

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

შეფასების თარიღი

ივნისი, 2019

დამატებითი ინფორმაცია

2008 წლიდან მიმდინარეობს ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ეროვნული სისტემის ჩამოყალიბება. ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ერთიანი სისტემა მოიცავს 26 ინდიკატორს, რომლებიც შერჩეული იქნა ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) მიერ შემუშავებული და საერთაშორისო დონეზე მიღებული მოდელის - ზეწოლა/მდგომარეობა/რეაგირება (Pressure/State/Response) შესაბამისად. აღნიშნული ინდიკატორები დამტკიცებულია ბიოლოგიური მრავალფეროვნების მონიტორინგის ერთიანი სისტემის ინდიკატორების, მათი აღწერის მეთოდოლოგიებისა და წარმოების წესის დამტკიცების თაობაზე გარემოს დაცვის მინისტრის 2012 წლის 18 დეკემბრის № 262 ბრძანებით.

შექმნილია ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ეროვნული საბჭო.

დღემდე შემუშავებული და ტესტირებულია მეთოდოლოგია 12 ინდიკატორისათვის. ანგარიშები „ბიოტრენდების“ სახით სულ მცირე ერთხელ გამოიცა 12-ვე ინდიკატორისთვის. აღნიშნული ინდიკატორებია:

- P1: ლანდშაფტის ფრაგმენტაცია;
- P4: თევზჭერის ინტენსივობა (ინდიკატორის მიხედვით მონაცემები დათვლილია 3-ჯერ);
- P9: ინვაზიური სახეობების გავრცელება (GIZ-ის დახმარებით შეფასდა მცენარეთა ძირითადი ინვაზიური სახეობების არეალისა და სიხშირის ცვლილება შერჩეულ დაცულ ტერიტორიებში);
- P11: ტყეების დაავადებები და ტყის ხანძრები;
- S1: ტყით დაფარული ფართობი (GIZ-ის დახმარებით მომზადებულია ტყის საფარის რუკა);
- S7: საზოგადოების ცნობიერება;
- S3 c: მცენარეთა შერჩეული სახეობების პოპულაციები (GIZ-ის დახმარებით შეფასდა თეთრყვავილას (*Galanthus woronowii*) პოპულაციის მდგომარეობა, მომზადდა ბალახოვანი მცენარეების წითელი ნუსხა (სახეობების ნუსხა, რომელთა შეტანაც რეკომენდირებული წითელ ნუსხაში), მოზამთრე ფრინველების სიხშირე, მურა დათვის მონიტორინგი);
- R1: დაცული ტერიტორიების ქსელის საერთო ფართობი (ინდიკატორის მიხედვით მონაცემები დათვლილია 2-ჯერ);
- R2: დაცული ტერიტორიები, რომლებიც იმართება მენეჯმენტის გეგმის საფუძველზე;
- R5: ტყის ფონდის რეაბილიტაცია (ინდიკატორის მიხედვით მონაცემები დათვლილია 2-ჯერ);
- R6: სოფლის მეურნეობის მართვა ბიომეურნეობის პრინციპების შესაბამისად (ინდიკატორის მიხედვით მონაცემები დათვლილია 2-ჯერ);
- R7: ფინანსური რესურსები ბუნების კონსერვაციისათვის.

ამ ეტაპზე, გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) დახმარებით მიმდინარეობს მეთოდოლოგიის დამუშავება/საბაზისო ინფორმაციის მოპოვება შემდეგი ინდიკატორის მიხედვით:

S5 - განსაკუთრებული კონსერვაციული მნიშვნელობის მქონე ჰაბიტატების ფართობი. დაწყებულია ინდიკატორის განსაზღვრებასა და მეთოდოლოგიაზე მუშაობა. ასევე, მიმდინარეობს ტყესთან დაკავშირებული ინდიკატორების (P2, P3 P11) ინტეგრირება.

ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ერთიანი სისტემის ფარგლებში გარემოსა დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ინიციატივით 2012-2014 წლებში ჩატარდა მსხვილი ძუძუმწოვრების საჭაერო აღრიცხვები, ხოლო 2014 წელს კალმახისა და ხელფრთიანების საბაზისო შესწავლები, მოზუდარი ფრინველების მონიტორინგი და დელფინების მონიტორინგი.

ინფორმაციის მართვისა და მონიტორინგის კოორდინირებული სისტემის ჩამოყალიბების მიზნით განხორციელებული პროექტის „ინფორმაციის მართვის ჰარმონიზაცია გარემოს შესახებ ცოდნისა და მონიტორინგის გაუმჯობესებისათვის საქართველოში“ ფარგლებში მომზადდა ბიომრავალფეროვნების ინდიკატორების განახლებული ნუსხა. კერძოდ განხორციელდა 2012 წლის N262 ბრძანებით დამტკიცებული ინდიკატორების ჰარმონიზაცია 2011-2020 წლების ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიული გეგმის და აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების ინდიკატორების შესახებ კონვენციის XIII/28 გადაწყვეტილებით დამტკიცებულ ინდიკატორებთან. თუმცა განახლებული ინდიკატორები ამ ეტაპზე დამტკიცებული არ არის.

ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის ერთიანი სისტემის დანერგვაზე პასუხისმგებელ უწყებას წარმოადგენს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ბიომრავალფეროვნებისა და სატყეო დეპარტამენტი. თუმცა აუცილებელია მკაფიოდ განისაზღვროს ინფორმაციის შეგროვების და ინდიკატორების მიხედვით შეფასების მომზადების პროცესში სამინისტროს სხვა სტრუქტურული ერთეულების როლი და ვალდებულებები.

საქართველოს წითელი ნუსხა დამტკიცებულია საქართველოს „წითელი ნუსხის“ დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 20 თებერვლის N190 დადგენილებით, თუმცა წითელ ნუსხაში შეტანილი სახეობების საკონსერვაციო სტატუსის შეფასება და ნუსხის ფაქტობრივი განახლება არ განხორციელებულა 2006 წლიდან. ასევე არ არის შეფასებული საკონსერვაციო სტატუსი ეკონომიკური ღირებულების მქონე სახეობებისათვის, რაც უზრუნველყოფდა აღნიშნული სახეობების მდგრად გამოყენებას.

საქართველოს წითელი ნუსხა არ მოიცავს კულტურულ მცენარეთა და შინაურ ცხოველთა ადგილობრივი ჯიშებისა და კულტურულ მცენარეთა ველური მონათესავე სახეობებს და დღეისათვის არ არსებობს მეთოდოლოგია ასეთი სახეობების საკონსერვაციო სტატუსის შემუშავების და წითელი ნუსხის შემუშავების თაობაზე.

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

C.1. მიზნისათვის NBSAP-ში გათვალისწინებული ინდიკატორები:

C.1- i1. - ყველა იშვიათი და ეკონომიკური ღირებულების ცხოველთა სახეობისთვის დადგენილი კონსერვაციული სტატუსი და განახლებული „წითელი ნუსხა“

C.1- i2. - ფართოდ აღიარებული ნომენკლატურული სიები ორგანიზმთა ძირითადი ჯგუფებისათვის

C.1- i3. - ფუნქციონირებადი ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემა

C.1- i4. - “წითელი ნუსხის” შედგენის მეთოდოლოგიის სახელმძღვანელოები კულტურულ მცენარეთა და შინაურ ცხოველთა ადგილობრივი ჯიშებისა და კულტურულ მცენარეთა ველური მონათესავე სახეობებისთვის

C.1- i5. - კულტურულ მცენარეთა და შინაურ ცხოველთა ადგილობრივი ჯიშებისა და კულტურულ მცენარეთა ველური მონათესავე სახეობების “წითელი ნუსხა”

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება

C.1. ეროვნული მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის შეფასება ეყრდნობა სამაგიდო კვლევას, ინტერვიუებს და ავტორის მოსაზრებებს.

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

ეროვნული მიზანი C.2. 2020 წლისთვის გაუმჯობესებულია სახეობების სტატუსი, ეფექტიანი კონსერვაციული ღონისძიებების გატარებისა და მდგრადი გამოყენების გზით, მათ შორის „წითელი ნუსხის“ სახეობების 75%-ისთვის გაუმჯობესებულია კონსერვაციული სტატუსი

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

შეფასების თარიღი

ივნისი, 2019

დამატებითი ინფორმაცია

საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი სახეობების საკონსერვაციო სტატუსი ანგარიშგების პერიოდში მნიშვნელოვნად არ გაუმჯობესებულა. თუმცა აღსანიშნავია, რომ სახეობათა

საკონსერვაციო სტატუსის ფორმალური შეფასება არ განხორციელებულა. ქვეყნის ზოგიერთ რეგიონში შეინიშნება წითელ ნუსხაში შეტანილი ზოგიერთი სახეობის (მურა დათვი - *Ursus arctos*, ირემი - *Cervus elaphus*, აღმოსავლეთ კავკასიური ჯიხვი - *Capra cylindricornis*) პოპულაციის პოზიტიური ტრენდი. თუმცა, ეროვნულ დონეზე აღნიშნული სახეობების პოპულაციების ტრენდი გაურკვეველია.

საანგარიშო პერიოდში შემუშავდა კონსერვაციის სამოქმედო გეგმები ზოგიერთი იშვიათი სახეობისათვის (ირემი - *Cervus elaphus*, ნიამორი - *Capra aegagrus*), თუმცა აღნიშნული საკონსერვაციო გეგმების დამტკიცება არ მოხდა. განხორციელდა ტყვეობაში გამრავლების პროგრამები, თუმცა აღნიშნული აქტივობები არ ყოფილა საკონსერვაციო გეგმების ნაწილი.

2014 წელს ბუნების მსოფლიო ფონდმა (WWF) დაიწყო ჯეირნის (*Gazella subgutturosa*) რეინტროდუქციის პროგრამა. პროგრამის ფარგლებში აზერბაიჯანიდან განხორციელდა 63 ინდივიდის ტრანსლოკაცია სამუხის ველზე საქართველოში. პოპულაციის მონიტორინგის შედეგად დასტურდება პოპულაციის პოზიტიური ტრენდი. ამ ეტაპზე ჯეირნის პოპულაცია არა უმცირეს 80 ინდივიდს მოიცავს.

კვლევითი აქტივობები განხორციელდა ხელფრთიანთა კვლევის მხრივ. გარდა ამისა, არაერთი მღვიმე, როგორც ღამურებისთვის მნიშვნელოვანი ჰაბიტატი წარმოადგენს დაცული ტერიტორიების ნაწილს ბუნების ძეგლის სტატუსით.

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს დაქვემდებარებაში მყოფმა სსიპ ველური ბუნების ეროვნული სააგენტოს მიერ განხორციელდა კალმახის (*Salmo fario*) ტყვეობაში გამრავლების პროგრამა. სააგენტოს მიერ ასევე ინიცირებული იქნა ეკონომიკურად მნიშვნელოვანი სახეობების (ხოხობი - *Phasianus colchicus*, კაკაბი - *Alectoris chukar*, ხონთქრის ქათამი - *Porphyrio porphyrio*) გამრავლების პროგრამები.

თბილისის ზოოლოგიურ პარკში იგეგმება მურა დათვის (*Ursus arctos*) რეაბილიტაციის პროგრამის განხორციელება. გარდა ამისა, თბილისის ზოოლოგიური პარკი და ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი ახორციელებენ ირმის (*Cervus elaphus*) გამრავლების პროგრამას.

გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფაუნისა და ფლორის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ კონვენციის (CITES) დანერგვა

კონვენციის მოთხოვნებიდან გამომდინარე საქართველო რეგულარულად ახორციელებს კომერციული მნიშვნელობის სახეობების სავაჭრო კვლევებს და სამეცნიერო საბჭოს საშუალებით ადგენს მოპოვების მდგრად კვოტებს. 2014 და 2018 წლებში განხორციელდა თეთრყვავილას (*Galanthus woronowii*), ხოლო 2019 წელს ყოჩივარდას (*Cyclamen coum*) კვლევები. გარდა ამისა, 2018-2020 წლებში მიმდინარეობს თეთრყვავილას პოპულაციებზე ბოლქვების მოპოვების ზეგავლენის კვლევა.

“Fauna and Flora International”-ის და გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების მხარდაჭერით განხორციელდა საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საბაჟო დეპარტამენტისა და გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტის წარმომადგენლების ტრენინგი კონვენციის საკითხებთან დაკავშირებით.

2015 წელს განხორციელდა საერთაშორისო ვაჭრობისათვის მნიშვნელოვანი სახეობების კვლევა. კვლევის მიზანი იყო საქართველოში ბუნებრივად გავრცელებული სახეობებისათვის კონვენციის დანართებში შეტანის კრიტერიუმებთან შესაბამისობის დადგენა.

2019 წელს, საქართველოს „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის“ შესახებ საქართველოს კანონმდებლობის შეტანილი ცვლილებების შედეგად საქართველოს კანონმდებლობა გადატანილი იქნა პირველ

კატეგორიაში, რაც კონვენციის განმარტების თანახმად ნიშნავს, რომ ეროვნული კანონმდებლობა შეესაბამება კონვენციის დანერგვის უზრუნველსაყოფად აუცილებელ მოთხოვნებს.

ამ ეტაპზე მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს სახეობათა იდენტიფიცირების მიზნით სამეცნიერო ინსტიტუტების შესაძლებლობების გაძლიერება, კონფისკირებული ინდივიდების განთავსების უზრუნველყოფა და დაფინანსების მოძიება კონვენციის დანერგვისათვის აუცილებელი ქმედებების განსახორციელებლად.

გარეულ ცხოველთა რაოდენობის რეგულირება

მოსახლეობასა და მათ ქონებაზე (მათ შორის შინაურ ცხოველებზე) გარეული ცხოველების თავდასხმებისას, ადამიანთა სიცოცხლისა და ჯანმრთელობის დაცვის უზრუნველსაყოფად, ასევე სანიტარულ-ეპიდემიოლოგიური ვითარების გაუარესების საფრთხის არსებობისას, საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებულია თავდამსხმელ გარეულ ცხოველთა რაოდენობის რეგულირების ქმედებების განხორციელების სამართლებრივი მექანიზმები, კერძოდ:

„ცხოველთა სამყაროს შესახებ“ საქართველოს კანონის თანახმად:

ცხოველთა სამყაროს ობიექტებით რაციონალური სარგებლობის ერთ-ერთი მოთხოვნაა გარეულ ცხოველთა რაოდენობის რეგულირება, მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და გარემოსთვის ზიანის მიყენების თავიდან აცილების მიზნით. ამავ კანონის თანახმად, სანიტარულ-ეპიდემიოლოგიური, მოსახლეობის ჯანმრთელობისა და სიცოცხლის დაცვის, სასოფლო-სამეურნეო და სხვა შინაურ ცხოველთა დაავადებების პროფილაქტიკის, ბუნებრივი გარემოსა და სამეურნეო საქმიანობისათვის ზიანის აცილების მიზნით ხორციელდება ცალკეულ სახეობათა გარეული ცხოველების რაოდენობის რეგულირების ღონისძიებები. ცალკეულ სახეობათა გარეული ცხოველების რაოდენობის რეგულირების ღონისძიებები უნდა ხორციელდებოდეს ჰუმანური ხერხებით, რომლებიც გამორიცხავენ სხვა სახეობის გარეული ცხოველებისათვის ზიანის მიყენებას და უზრუნველყოფენ გარეულ ცხოველთა საბინადრო გარემოს შენარჩუნებას. აკრძალულია გარეულ ცხოველთა ცალკეული სახეობების მოპოვებაზე პრემიალური სისტემის არსებობა.

ზემოაღნიშნული კანონის თანახმად მიღებულია **„გარეული ცხოველების რეგულირების წესის შესახებ დებულების დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის მინისტრის 2014 წლის 31 ოქტომბრის №146 ბრძანება**, რომელიც აწესრგეგმს გარეულ ცხოველთა რაოდენობის რეგულირების საკითხებს. დებულების თანახმად, თუ გარეული ცხოველი საფრთხეს უქმნის ადამიანთა ჯანმრთელობას, სიცოცხლეს, ზიანს აყენებს მათ ქონებას, თავდასხმის მომენტში მისი ბუნებიდან ამოღება (რეგულირების ღონისძიება) ხორციელდება დაუყოვნებლივ და არ საჭიროებს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს წინასწარ თანხმობას.

თუ თავდამსხმელი გარეული ცხოველის გარემოდან ამოღება ვერ მოხერხდა ადამიანზე და მის ქონებაზე თავდასხმის მომენტში, რეგულირების ღონისძიება ხორციელდება ადგილობრივი თვითმმართველობის იმ ორგანოზე/მუნიციპალიტეტზე, სამინისტროს მიერ გარეულ ცხოველთა რაოდენობის რეგულირების უფლების დელეგირების საფუძველზე, სადაც დაფიქსირდა გარეულ ცხოველთა მიერ მიყენებული ზიანი/საფრთხე. გარეული ცხოველის გარემოდან ამოღების უფლების ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოზე დელეგირების მიზნით, მათ შორის ფორმდება შესაბამისი ხელშეკრულება.

ამასთან, საქართველოს ორგანული კანონის ”ადგილობრივი თვითმმართველობის კოდექსი” თანახმად, სახელმწიფო/ავტონომიური რესპუბლიკის ხელისუფლების ორგანოს უფლებამოსილებების ხელშეკრულებით დელეგირების შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს საქართველოს/ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობა.

სამინისტრომ შეიძლება დამოუკიდებლად მიიღოს გარეულ ცხოველთა რაოდენობის რეგულირების შესახებ გადაწყვეტილება, სათანადო კვლევებზე დაყრდნობით.

დაუშვებელია რეგულირების ღონისძიების შედეგად გარემოდან ამოღებული გარეული ცხოველის, ან მისი ნაწილის გაყიდვა, ან რაიმე ფორმით გასხვისება, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც რეგულირების ღონისძიების განხორციელების შედეგად გარემოდან ამოღებული გარეული ცხოველი მინისტრის გადაწყვეტილების საფუძველზე გადაეცემა სამეცნიერო დაწესებულებას, ზოოპარკს ან ცხოველთა თავშესაფარს.

რეგულირების ღონისძიების შედეგად გარემოდან ამოღებული გარეული ცხოველი ნადგურდება კანონმდებლობით დადგენილი წესით, რომელიც უზრუნველყოფს სანიტარულ-ეპიდემიოლოგიური მოთხოვნების დაცვასაც.

პროცესების კონტროლს ახორციელებს სამინისტროს სსდ გარემოსდაცვითი ზედამხედველობის დეპარტამენტი.

ადამიანი-მტაცებლის კონფლიქტში მონაწილე გარეული ცხოველები:

მოსახლეობის შინაურ ცხოველებზე თავდასხმის ძირითადი შემთხვევები მგელსა და ტურაზე იშვიათად არის დათვის თავდასხმასთან დაკავშირებული შემთხვევებიც.

უნდა აღინიშნოს, რომ წლების მანძილზე (2008-2019) განხორციელებული, გარეულ ცხოველთა რეგულირების ღონისძიებების შედეგად თავდამსხმელი გარეული ცხოველების გარემოდან ამოღების ძალიან მცირე შემთხვევაა დაფიქსირებული. აღნიშნულის მიზეზი შესაძლოა იყოს სამინისტროსა და შესაბამის მუნიციპალიტეტს შორის, გარეულ ცხოველთა რაოდენობის რეგულირების უფლების დელეგირების თაობაზე ხელშეკრულების გაფორმების არაადექვატურად ხანგრძლივი ვადა. ამ ვადაში დიდი ალბათობით თავდამსხმელი გარეული ცხოველები გადაადგილდებიან სხვა ტერიტორიაზე.

გარეულ ცხოველთა თავდასხმების მიზეზები კომპლექსურია და შესაძლოა იყოს:

- კონკრეტული ცხოველის რაოდენობის მატება;
- ტყეში, ტყისპირებში, სოფლის განაპირა ადგილებში და ა.შ. დაუცველი (მწყემსებისა და სპეციალურად გაწვრთნილი ძალების გარეშე), უპატრონოდ გაშვებული შინაური ცხოველები; ასევე ნარჩენების განთავსება სტიქიურად, უკანონო ნაგავსაყრელებზე. ეს ყოველივე გარეული ცხოველებისათვის საკვების მოპოვების იოლ წყაროს წარმოადგენს, რაც მათი მოსახლეობასთან ახლოს დამკვიდრების მიზეზი შეიძლება გახდეს. შესაბამისად, იზრდება ადამიანი-მტაცებლის კონფლიქტიც;
- არასაკმარისი საგანმანათლებლო/ცნობიერების ამაღლების ქმედებები;
- ცხოველთა თავშესაფრების ნაკლებობა, სადაც შესაძლებელი იქნება გარემოდან ამოღებული ცხოველის (მაგალითად დათვის) განთავსება.
- სათანადო კვლევის და რესურსის არარსებობა;

გარეულ ცხოველთა თავდასხმების პრევენცია

მიღებულ უნდა იქნას ზომები, რათა:

- მოსახლეობამ არ გაუშვას საკუთარი შინაური ცხოველები ტყესა და ტყისპირებში მწყემსებისა და ძარღლების გარეშე; აღმოიფხვრას ნარჩენების განთავსება სტიქიურად, უკანონოდ;
- ვლევების საფუძველზე განისაზღვროს: ცალკეული თავდამსხმელი ცხოველის შემთხვევაში პოპულაციის მდგომარეობა, რაოდენობა და მომზადდეს რეკომენდაციები;
- ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებთან ერთად დაიგეგმოს და ჩატარდეს საგანმანათლებლო-ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებები, მომზადდეს სათანადო მასალა;
- გადაიჭრას თავშესაფრის პრობლემა, მაგალითად დათვისთვის;
- ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოებთან ერთად შემუშავდეს და ხელი შეეწყოს პროექტების განხორციელებას, როგორცაა მაგალითად ელექტროლობების მოწყობა, იმ ადგილებში, სადაც პერიოდულად შეინიშნება გარეული ცხოველების მოსახლეობის სამეურნეო ტერიტორიაზე შეღწევა და ზიანის/საფრთხის შექმნა/მიყენება.

უნდა აღინიშნოს, რომ წლების განმავლობაში, რეგულირების ღონისძიებების ზემოთ აღწერილი წესით განხორციელების პრაქტიკამ აჩვენა, რომ კანონმდებლობით დადგენილი რეგულირების მექანიზმების მიხედვით ქმედებების განხორციელება არაეფექტურია, რადგან გადაწყვეტილების მისაღებად დიდ დროს მოითხოვს და ამავდროულად არასაკმარისი რესურსის და არასრულყოფილი სამეცნიერო მონაცემების გამო. ამიტომ საჭიროა კანონმდებლობაში ცვლილებების შეტანა, რაც ერთის მხრივ, უზრუნველყოფს უფრო მოქნილი და ეფექტური რეგულირების მექანიზმების შემოღებას და მეორეს მხრივ, ხელს შეუწყობს გარეულ ცხოველთა დაცვასა და შენარჩუნებას.

ამიტომ მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება საქართველოს კანონმდებლობაში ცვლილებების შეტანის თაობაზე, რომელიც მოაწესრიგებს ზემოაღნიშნულ პრობლემას.

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

C.2-i1. - ცვლილებები წითელ ნუსხაში არსებული სახეობების კონსერვაციულ სტატუსში

C.2-i2. - ეკონომიკური ღირებულების მქონე სახეობების პოპულაციების დინამიკა

C.2-i3. - ადამიანსა და ველურ ბუნებას შორის კონფლიქტის შერბილების ფუნქციონირებადი სისტემა (კონფლიქტში ჩართული სახეობების, კონფლიქტის ფორმებისა და მასშტაბების იდენტიფიცირების, კონფლიქტის შერბილების სტრატეგიის შემუშავებისა და დანერგვის გზით)

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

ეროვნული მიზანი C.3. 2020 წლისთვის ტყეების ბიომრავალფეროვნება დაცულია მდგრადი მეტყევეობის საუკეთესო პრაქტიკის დანერგვის გზით

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

შეფასების თარიღი

ივნისი, 2019

დამატებითი ინფორმაცია

ტყის მდგრადი მართვის უზრუნველყოფის მიზნით გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ შემუშავდა საქართველოს ტყის კოდექსის პროექტი. ახალი ტყის კოდექსის კანონპროექტი პასუხობს საქართველოს პარლამენტის მიერ 2013 წელს დამტკიცებული ეროვნული სატყეო კონცეფცია და დარგში არსებულ გამოწვევებს, აგრეთვე კოდექსი ემყარება გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1992 წელს მიღებულ «გარემოსა და განვითარების რიოს დეკლარაციის», «21-ე საუკუნის გლობალური მდგრადი განვითარების პროგრამის - დღის წესრიგ 21-ის» და «ტყეების დაცვის, მდგრადი განვითარებისა და მართვის პრინციპების შესახებ არასაკანონმდებლო ვალდებულებათა განცხადების» დოკუმენტების მიერ აღიარებულ მდგრადი განვითარების პრინციპებს განსაზღვრულ პრინციპებს და ცვლის მიდგომებს ისეთ პრობლემატურ საკითხებთან დაკავშირებით როგორცაა:

- ✓ ტყის ფონდის ფრაგმენტაცია და შემცირება
- ✓ ტყეების მრავალფუნქციური გამოყენებისა და ეკონომიკური პოტენციალის უგულვებელყოფა
- ✓ სოციალური ჭრის გაუქმება და ორგანიზებულ ტყითსარგებლობაზე გადასვლა, რაც თავის მხრივ უზრუნველყოფს როგორც დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნას სოფლად, ასევე ტყიდან ეკონომიკური სარგებლის ეფექტურ მიღებას
- ✓ ტყის მართვის ორგანოების სტატუსი და მათი შესაძლებლობების განვითარება
- ✓ მეტყევის პროფესიის პოპულარიზაცია და სოციალური გარანტიები

ამ ეტაპზე ტყის კოდექსის პროექტი განიხილება პარლამენტის მიერ.

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

C.3. მიზნისათვის NBSAP-ში გათვალისწინებული ინდიკატორი:

C.3 - i1. - მიღებული კანონები, დებულებები და სტანდარტები

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება

C.3. ეროვნული მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის შეფასება ეყრდნობა სამაგიდო კვლევას, კერძოდ, არსებული საკანონმდებლო და პოლიტიკის დოკუმენტების ანალიზს, ინტერვიუებს და სამუშაო შეხვედრებს სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარეებთან (სახელმწიფო უწყებები, მათ შორის გარემოს დაცვის, სოფლის მეურნეობის, წიაღის მოპოვების და ა.შ) და ავტორის მოსაზრებებს.

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

ეროვნული მიზანი C.4. 2020 წლისთვის დაცული ტერიტორიები მოიცავს ქვეყნის სახმელეთო ფართობის სულ მცირე 12%-ს, და აკვატორიის - 2.5%-ს. ეკოსისტემური სერვისების თვალსაზრისით, განსაკუთრებული მნიშვნელობის ტერიტორიების მართვა ხორციელდება ეფექტიანი, ეკოლოგიურად წარმომადგენლობითი სისტემისა და სხვა ეფექტიანი კონსერვაციული ღონისძიებების მეშვეობით; მიმდინარეობს დაცული ტერიტორიების ქსელის შექმნა და მისი ინტეგრირება ფართო სახმელეთო და საზღვაო ლანდშაფტებში.

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

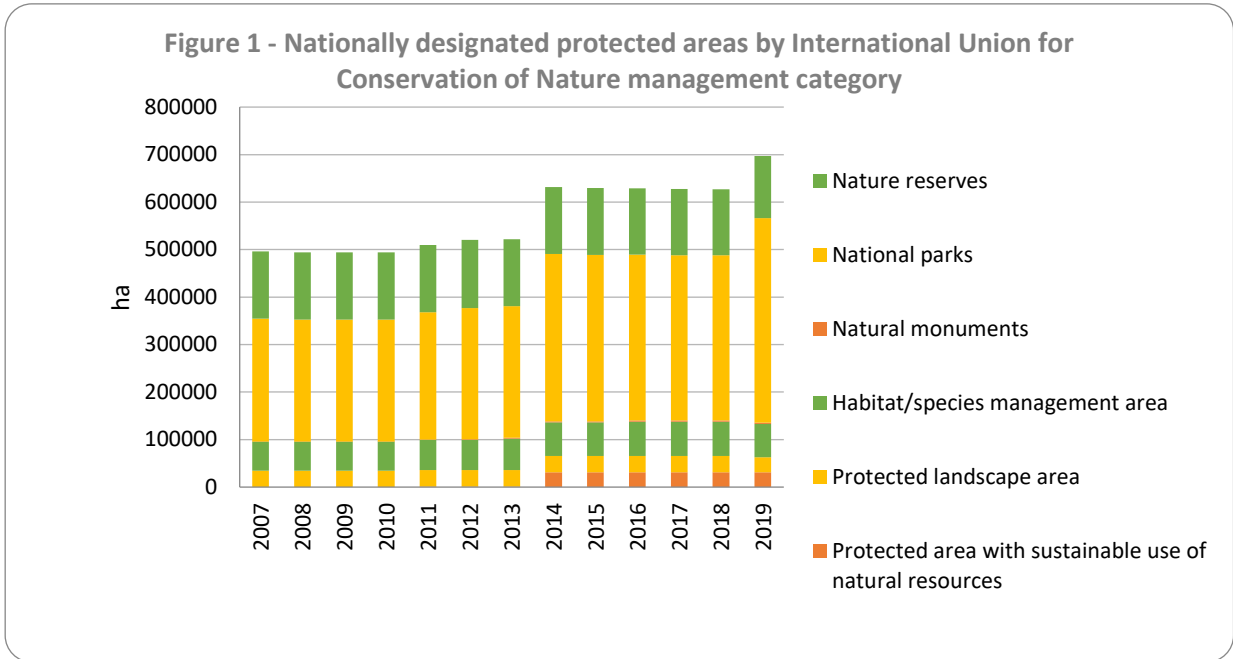
შეფასების თარიღი

23 July, 2019

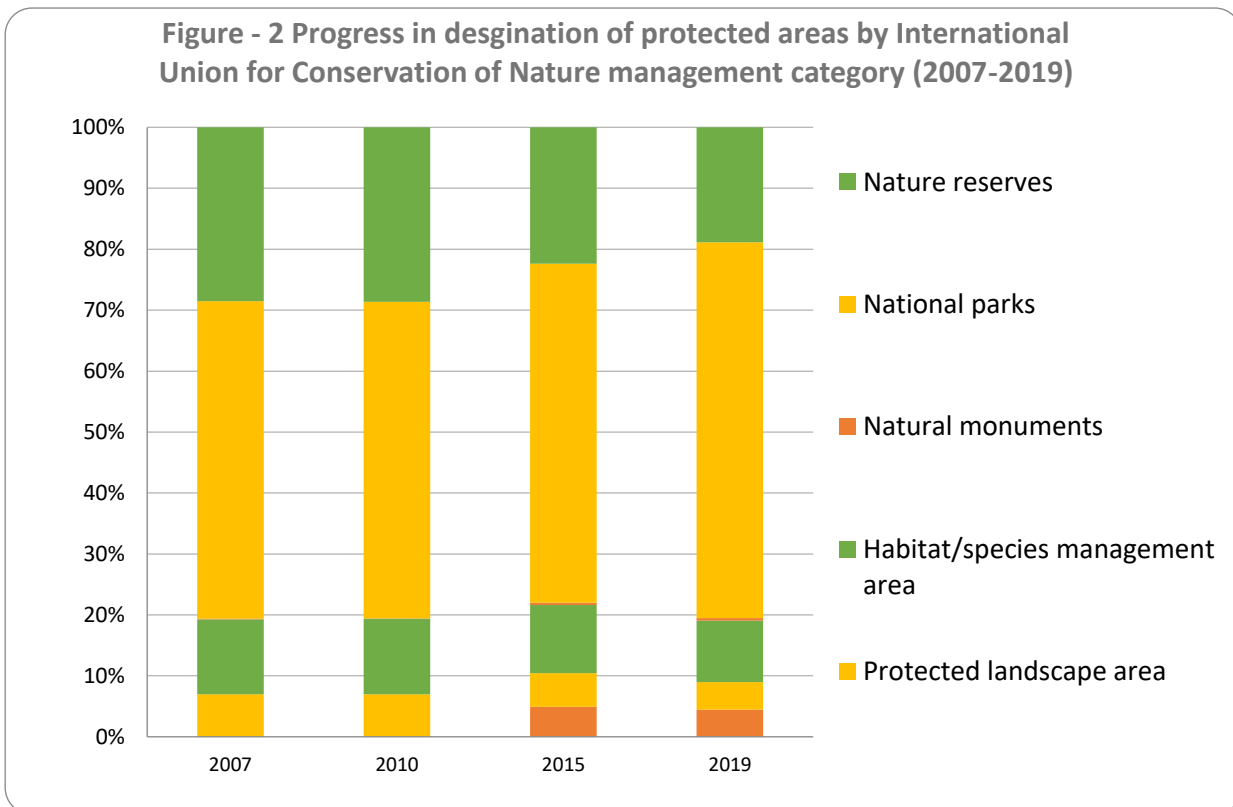
დამატებითი ინფორმაცია

2014 წლამდე, დაცული ტერიტორიების საერთო დაფარვა 6.5% იყო სახმელეთო და შიდა წყლების მხრივ. მომდევნო წლებში ეს მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად გაიზარდა და 2018 წლის ბოლოსთვის 10.3%-ს მიაღწია. მაგრამ ადგილი არ ჰქონია საზღვაო აკვატორიის მხრივ დაფარვის (0.67%) ზრდას. აღსანიშნავია, რომ ამჟამად მიმდინარეობს რამდენიმე ახალი დაცული ტერიტორიის (როგორც სახმელეთო, ისე საზღვაო) შექმნის პროცესი. ამიტომ მოსალოდნელია, რომ მხოლოდ ეროვნული კატეგორიების გათვალისწინებით, 2020 წლამდე მიღწეული იქნება ხმელეთის და შიდა წყლის 12%-იანი დაფარვის სამიზნე მაჩვენებელი. ამრიგად, ეროვნული მიზნის შესრულების სტატუსი მისი რაოდენობრივი კომპონენტის მხრივ, ხმელეთის და შიდა წყლების დაფარულობის კუთხით, ქვეყანა არის "მიზნის შესრულების გზაზე" ("on track to achieve target"). ასევე, თუ გავითვალისწინებთ ახლად შექმნილ ზურმუხტის ქსელს და ვივარაუდებთ, რომ დაცული ტერიტორიების გარეთ არსებული ზურმუხტის ტერიტორიებიდან რამდენიმეზე მაინც იქნება ჩამოყალიბებული მეტ-ნაკლებად ეფექტური მართვა, შეგვიძლია ვქვათ, რომ ქვეყანა გადაჭარბებითაც კი შეასრულებს დასახულ მიზანს ("on track to exceed target") ხმელეთის და შიდა წყლის დაფარვის მხრივ.

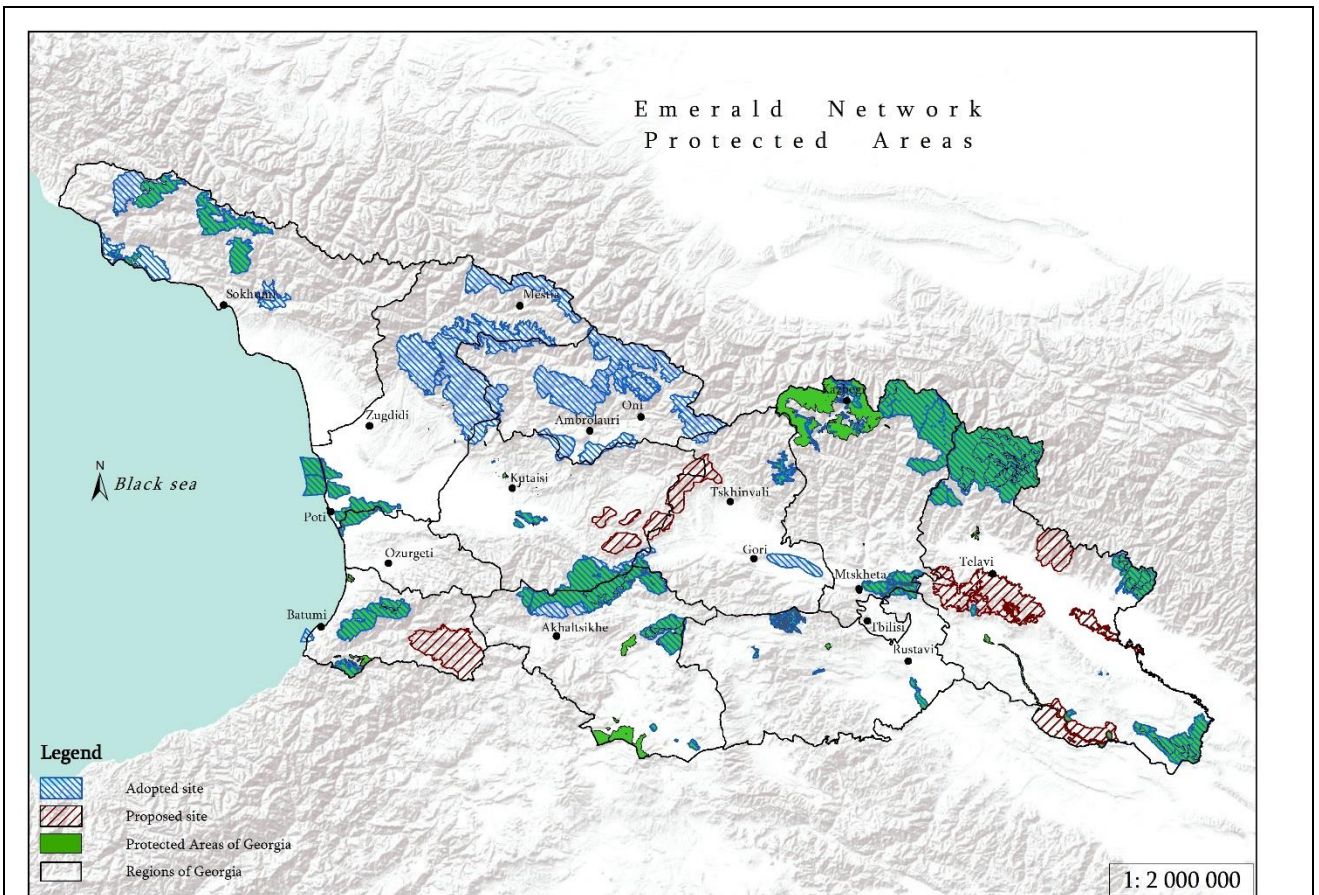
დიაგრამა 1. დაცული ტერიტორიების ფართობი (ჰა)

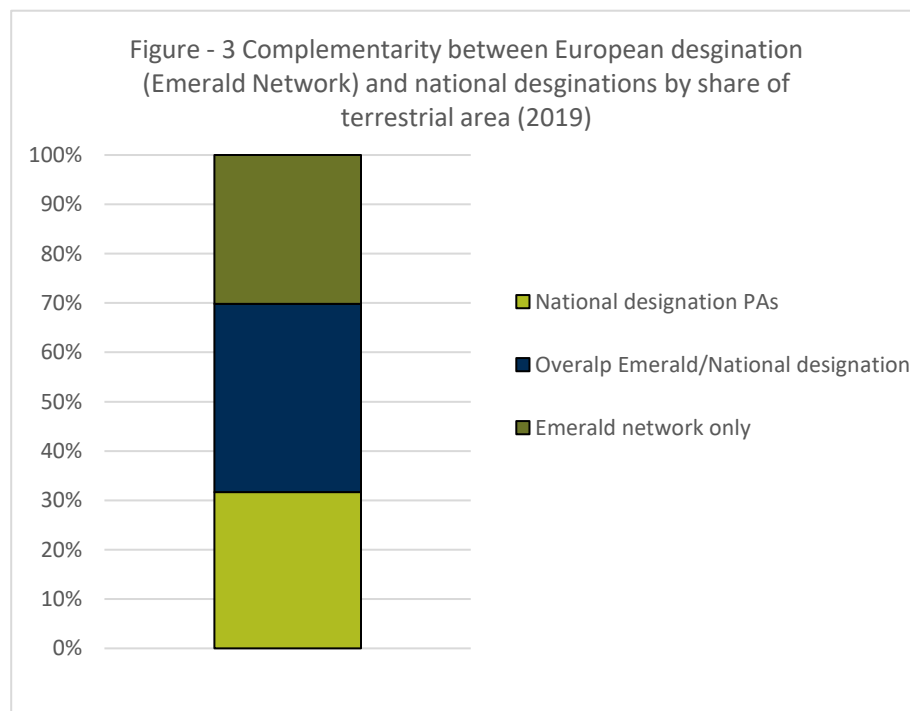
დიაგრამა 2. დაცული ტერიტორიების დაარსების პროგრესი IUCN-ის კატეგორიების მიხედვით

რუკა 1: დაცული ტერიტორიებისა და ზურმუხტის ქსელის ტერიტორიების გადაფარვა

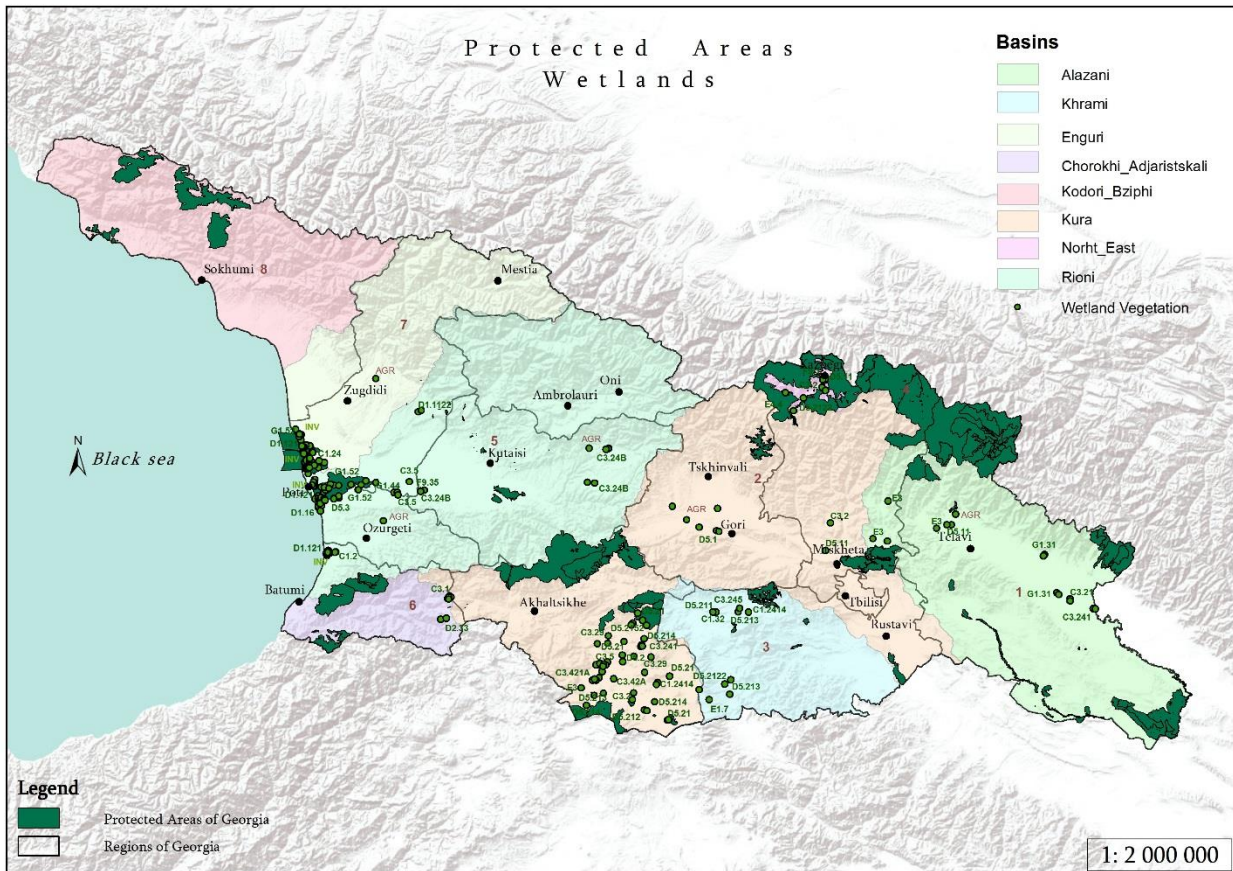

დიაგრამა 3. დაცული ტერიტორიებისა და ზურმუხტის ტერიტორიების გადაფარვა

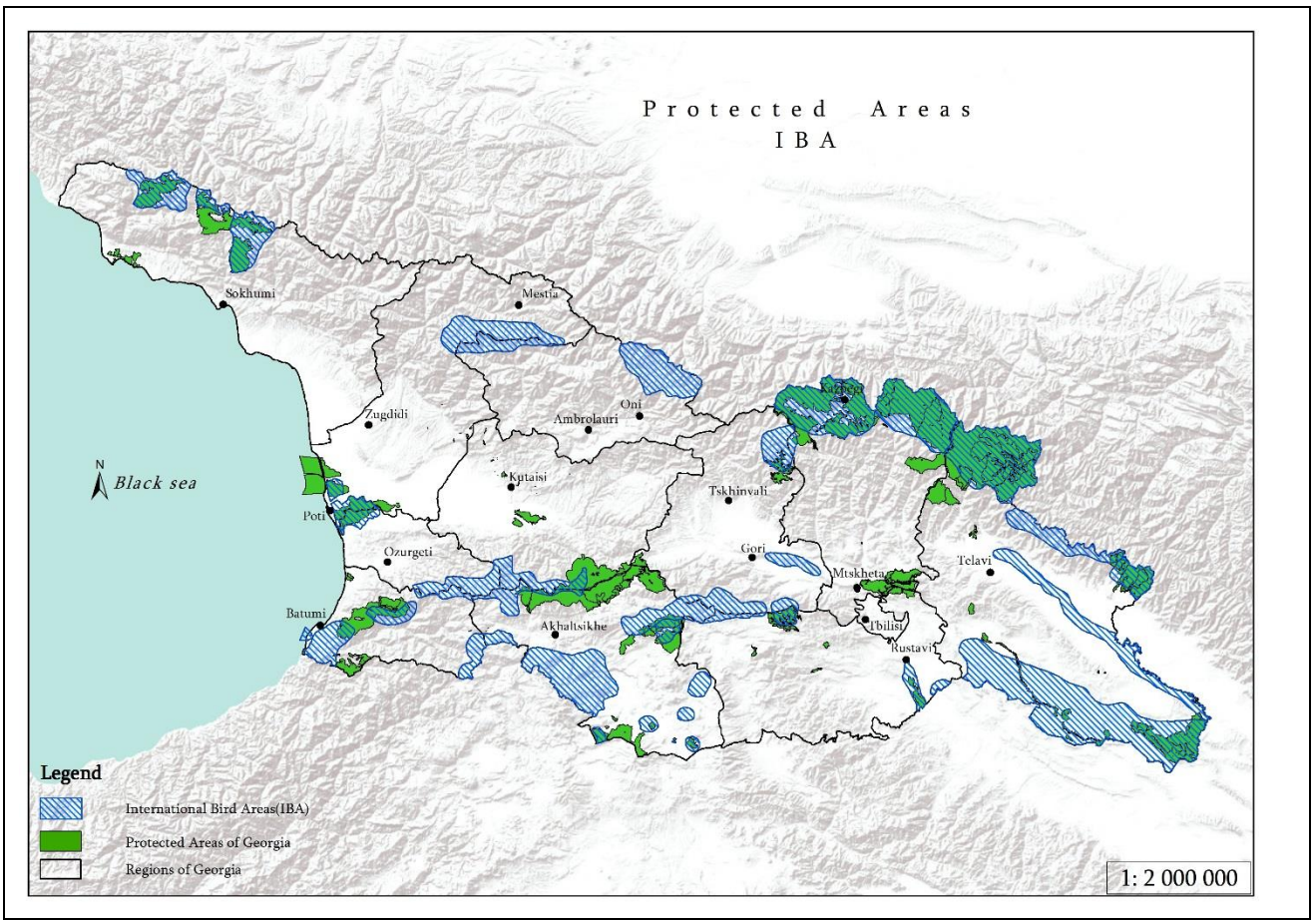
ასევე აღსანიშნავია, რომ კოლხეთის და მტირალას ეროვნული პარკების, კინტრიშის და ქობულეთის დაცული ტერიტორიების კოლხური ტყეები და ჭარბტენიანი ტერიტორიები წარდგენილია UNESCO-ს მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის სტატუსის მოსაპოვებლად.

რუკა 2. დაცული ტერიტორიებისა და ჭარბტენიანი ტერიტორიების გადაფარვა

საერთო წინსვლა შედარებით მოკრძალებული იყო ეროვნული მიზნის სხვა კომპონენტებთან მიმართებაში; კერძოდ, დაცული ტერიტორიების ეფექტური მენეჯმენტის, ეკოლოგიური რეპრეზენტატულობის, დაცული ტერიტორიების ქსელის განვითარების და ფართო ლანდშაფტებსა და საზღვაო სივრცეში ინტეგრაციის კუთხით. მიუხედავად იმისა, რომ გადაიდგა მნიშვნელოვანი ნაბიჯები (რაც მომავალში ხელს შეუწყობს ამ მიმართულებით პროგრესს), სიტუაციის გაუმჯობესების საერთო ტემპი მიანიშნებს, რომ მიზნის მიღწევა 2020 წლისთვის მხოლოდ ნაწილობრივ იქნება შესაძლებელი.

რუკა 3. დაცული ტერიტორიებისა და ფრინველთა მნიშვნელოვანი ტერიტორიების გადაფარვა

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

შეფასებისას გამოყენებული იყო NBSAP 2014-2020 ში მითითებულ ინდიკატორებს, ამ ეროვნული მიზნისთვის:

- C.4-i1. - მიღებული შესაბამისი რეგულაციები
- C.4-i2. - დაცული ტერიტორიების ეროვნული ქსელის დამტკიცებული გეგმა
- C.4-i3. - დაცული ტერიტორიების საერთო ფართობი
- C.4-i4. - ურთიერთდაკავშირებული დაცული ტერიტორიებისა და ეკოლოგიური კორიდორების რაოდენობა
- C.4-i5. - ტრანსსასაზღვრო თანამშრომლობის ხელშეკრულებების რაოდენობა
- C.4-i6. - დაცული ტერიტორიების მართვის ეფექტიანობის მაჩვენებელი
- C.4-i7. - დაცული ტერიტორიების მოქმედი საკონსულტაციო საბჭოების რაოდენობა

გთხოვთ აღწეროთ პროგრესის შეფასების პროცესში გამოყენებული სხვა ინსტრუმენტები ან საშუალებები

ამ ეროვნული მიზნისთვის საქართველოს NBSAP-ში მითითებული ინდიკატორების გარდა, პროგრესის შესაფასებლად ასევე გამოყენებული იყო ექსპერტული მოსაზრებები და დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციების შედეგები, რაც მოიცავდა ინდივიდუალურ და ჯგუფური შეხვედრებს, ასევე სემინარებს.

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება

დაცული ტერიტორიების სრული დაფარვის შეფასება დაეფუძნა სრულყოფილ ინფორმაციას, რადგან ამგვარი მონაცემები ხელმისაწვდომი იყო. ინფორმაცია არასაკმარისი იყო ეროვნული მიზნის სხვა კომპონენტების შეფასებისთვის, განსაკუთრებით რაც შეეხებოდა მენეჯმენტის ეფექტურობას და დაცული ტერიტორიების სისტემაში ეკოლოგიურ წარმომადგენლობას.

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

აღწერეთ როგორ ხდება მიზნის მონიტორინგი და არის თუ არა მონიტორინგის სისტემა ჩამოყალიბებული

ეროვნული მონიტორინგის ამჟამინდელი სისტემა აღიწერავს მხოლოდ დაცული ტერიტორიების სრულ დაფარვას, შესაბამისი ეროვნული ინდიკატორის მეშვეობით.

ეროვნული მიზანი C.5. 2020 წლისთვის შენარჩუნებულია მცენარეთა და ცხოველთა ადგილობრივი ჯიშებისა და კულტურულ მცენარეთა ენდემური სახეობების, ასევე მათი მონათესავე ველური სახეობების, სხვა სოციო-ეკონომიკური თუ კულტურული მნიშვნელობის სახეობების გენეტიკური მრავალფეროვნება; ჩამოყალიბებულია და ინერგება სტრატეგიები მათი გენეტიკური მრავალფეროვნების დასაცავად.

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

შეფასების თარიღი

ივნისი, 2019

დამატებითი ინფორმაცია

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ ხორციელდება სხვადასხვა სასოფლო – სამეურნეო პროგრამა, თუმცა აღნიშნული პროგრამებში აგრარული ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის საკითხები არასაკმარისად არის ასახული. პირიქით, უპირატესობა ენიჭება ინტენსიფიკაციასა და ახალი ჯიშების დანერგვას.

არ კეთდება აგრარული ბიომრავალფეროვნების ინვენტარიზაცია და სტატუსი არ არის დადგენილი; სტატისტიკური მონაცემების შეგროვება არ ხდება.

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

შეფასებისათვის გამოყენებული იყო ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის (NBSAP) ინდიკატორები.

C.5- i1. - In situ მცენარეთა და ცხოველთა ადგილობრივი ჯიშებისა და კულტურულ მცენარეთა ენდემური სახეობების, ასევე მათი მონათესავე ველური სახეობების, სხვა სოციო-ეკონომიკური თუ კულტურული მნიშვნელობის სახეობების *in situ* კონსერვაციული სტატუსი
- არ განხორციელებულა

C.5- i2. - დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმები, რომლებიც მოიცავს აგრარული ბიომრავალფეროვნების საკითხებს
- პროგრესი მიზნის მისაღწევად

C.5- i3. - სახელმწიფო მნიშვნელობის *ex situ* კოლექციების სია და მონაცემთა ბაზები
- მსვლელობა მიზნისაკენ

C.5- I4. - სახელმწიფო მნიშვნელობის *ex situ* კოლექციების მენეჯმენტის გეგმები
- მსვლელობა მიზნისაკენ

ამასთან, 2016 წლის UNDP / GEF პროექტის ფარგლებში შექმნილი დოკუმენტის მიხედვით - „ინდიკატორების ჰარმონიზაცია ბიომრავალფეროვნების შესახებ კონვენციის ეროვნულ დონეზე განხორციელების მონიტორინგისა და ანგარიშგებისათვის“, შემდეგი მიზნებია განსაზღვრული:

S 2 - აგრობიომრავალფეროვნების განვითარება (საქართველოში არსებული შინაური ცხოველებისა და სასოფლო-სამეურნეო მცენარეების ჯიშების რაოდენობის ცვლილება)
- არ არის ცნობილი, რადგან სტატისტიკური მონაცემები შეგროვება ამ ეტაპზე არ ხდება

გთხოვთ აღწეროთ პროგრესის შეფასების პროცესში გამოყენებული სხვა ინსტრუმენტები ან საშუალებები

სამაგიდო კვლევა, ინტერვიუები შესაბამის ექსპერტებთან და ელექტრონული ფოსტით კომუნიკაცია; ექსპერტთა შეხვედრის ორგანიზება 12.06.19. ექსპერტთა შეხვედრას დაესწრო 9 ექსპერტი.

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

აღწერეთ როგორ ხდება მიზნის მონიტორინგი და არის თუ არა მონიტორინგის სისტემა ჩამოყალიბებული

არ კეთდება აგრარული ბიომრავალფეროვნების ინვენტარიზაცია და მისი სტატუსი არ არის დადგენილი. არ იწარმოება სტატისტიკა არ არსებობს მონიტორინგის ერთიანი სისტემა

აგრარული ბიომრავალფეროვნების დაცვაში ჩართული ინსტიტუტების მიერ ხდება სხვადასხვა მართვის გეგმებისა და მონაცემთა ბაზების შემუშავება, თუმცა მათ შორის კოორდინაციის ეფექტიანი მექანიზმი არ არსებობს.

ეროვნული მიზანი C.6. 2020 წლისთვის ანთროპოგენური ზეწოლა შემცირებულია შავ ზღვასა და შიდა წყლების ეკოსისტემებზე და შენარჩუნებულია წყლის სისტემების მთლიანობა და ფუნქციონირება

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

შეფასების თარიღი

ივნისი, 2019

დამატებითი ინფორმაცია

მიზნის მიღწევის შეფასება ეფუძნება ჩატარებული პროექტების ანალიზს, ოფიციალურ მონაცემებს, რომელიც მოწოდებულია გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ, აგრეთვე შესაბამისი აღმასრულებელი უწყებებიდან მიღებულ ოფიციალურ მონაცემებს.

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

NBSAP-ით განსაზღვრულია 4 ინდიკატორი:

- C.6-i1. - სახეობების რაოდენობა და მათი რიცხოვნობა (მრავალფეროვნების ინდექსი) შავ ზღვასა და შიდა წყლებში
- C.6-i2. - შიდა წყლებში თევზის შერჩეული სახეობების მენეჯმენტის გეგმები
- C.6-i3. - შავ ზღვაში დაარსებული ახალი დაცული ტერიტორიები
- C.6-i4. - შავ ზღვაში მოწყობილი ხელოვნური რიფების რაოდენობა

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება

შეფასება ეყრდნობა ყველა არსებული რელევანტური დოკუმენტის განხილვას და ყველა მნიშვნელოვანი მხარის კონსულტაციების ანალიზს

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

აღწერეთ როგორ ხდება მიზნის მონიტორინგი და არის თუ არა მონიტორინგის სისტემა ჩამოყალიბებული

მტკნარი წყლის ეკოსისტემების მდგომარეობაზე მონიტორინგის სისტემა არ არსებობს

ეროვნული მიზანი D.1. 2015 წლისთვის საქართველოს რატიფიცირებული აქვს ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ კონვენციის „ნაგოიას ოქმი გენეტიკურ რესურსების ხელმისაწვდომობისა და მათი გამოყენებით მიღებული სარგებლის სამართლიანი და თანაბარი განაწილების შესახებ“ და “სურსათისა და სოფლის მეურნეობისთვის მნიშვნელოვან მცენარეთა გენეტიკური რესურსების შესახებ საერთაშორისო შეთანხმება” და დაწყებულია მათი განხორციელება

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

შეფასების თარიღი

ივნისი, 2019

დამატებითი ინფორმაცია

დღეისათვის საქართველოს არ აქვს რატიფიცირებული გენეტიკურ რესურსებზე ხელმისაწვდომობისა და მათი გამოყენებით მიღებული სარგებლის სამართლიანი განაწილების შესახებ ნაგოიას ოქმი. თუმცა, საქართველოსთვის ოქმის მნიშვნელობის გათვალისწინებით, ქვეყანამ უკვე გადადგა გარკვეული ნაბიჯები ოქმის რატიფიცირების და შესაბამისი კანონმდებლობის შემუშავების კუთხით.

2014-2020 წლების ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიითა და სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ეროვნული მიზნის D.1. თანახმად, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ, როგორც ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ კონვენციის (CBD) დანერგვაზე პასუხისმგებელმა უწყებამ, აიღო ვალდებულება უზრუნველყოს ნაგოიას ოქმის დანერგვა.

D.1. მიზნის თანახმად, უნდა შეფასებულიყო ნაგოიას ოქმის რატიფიცირების ფინანსური და ინსტიტუციური ასპექტები, საქართველოს ასევე უნდა მოეხდინა ოქმის რატიფიცირება და მიეღო შესაბამისი კანონმდებლობა რათა 2015 წლისათვის უზრუნველყოფილი ყოფილიყო ნაგოიას ოქმის დანერგვა. რატიფიკაციის პროცესის დაწყების მიზნით მომზადდა ოქმის ავთენტური ქართული თარგმანი.

გარდა ამისა, სამინისტრომ, გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) მხარდაჭერით მოამზადა ბიომრავალფეროვნების შესახებ კანონის პროექტი. კანონის პროექტი, სხვა საკითხებთან ერთად მოიცავს გენეტიკური რესურსების საკითხებსაც და მიღების შემდეგ შექმნის სამართლებრივ ჩარჩოს ნაგოიას ოქმის დანერგვისათვის. მიჩნეულია, რომ საქართველო მოახდენს ნაგოიას ოქმის რატიფიცირებას ბიომრავალფეროვნების შესახებ კანონის მიღების შემდეგ.

საქართველო “სურსათისა და სოფლის მეურნეობისთვის მნიშვნელოვან მცენარეთა გენეტიკური რესურსების შესახებ საერთაშორისო შეთანხმების” მხარეს წარმოადგენს 2019 წლის ივლისიდან. შესაბამისად ამ ეტაპზე რთულია ასეთ ადრეულ ეტაპზე შეთანხმების დანერგვის მდგომარეობის შეფასება. თუმცა, ქვეყანაში უკვე ხორციელდება გარკვეული ქმედებები.

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

ამ მიზნის მიღწევის შეფასებისათვის ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიითა და სამოქმედო გეგმით განსაზღვრული ინდიკატორი:

D.1- i1. - რატიფიკაციის დოკუმენტები და ამ შეთანხმებების დანერგვისთვის მოქმედი ეროვნული კანონმდებლობა

გთხოვთ აღწეროთ პროგრესის შეფასების პროცესში გამოყენებული სხვა ინსტრუმენტები ან საშუალებები

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის შეფასება განხორციელდა ინდიკატორსა და ავტორის მოსაზრებაზე დაყრდნობით.

შესაბამისი ვებ-გვერდები, ბმულები და ფაილები

[NBSAP 2014-2020](#)

[Draft law on Biodiversity](#)

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

აღწერეთ როგორ ხდება მიზნის მონიტორინგი და არის თუ არა მონიტორინგის სისტემა ჩამოყალიბებული

ამ ეტაპზე არ არსებობს რაიმე სპეციალური მონიტორინგის სისტემა აღნიშნული ინდიკატორის პროგრესის მონიტორინგისათვის. ერთადერთი შესაძლებლობა პროგრესის მონიტორინგისათვის გათვალისწინებულია ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიითა და სამოქმედო გეგმით, კერძოდ, ქმედება A.3-04.3. - ბიომრავალფეროვნების დაცვის ეროვნული

სტრატეგიისა და მოქმედებათა გეგმის განხორციელების ზედამხედველობისა და მონიტორინგის საბჭოს შექმნა.

ეროვნული მიზანი D.2. 2020 წლისთვის შეფასებულია კლიმატის ცვლილების პოტენციური ზეგავლენა ბიომრავალფეროვნებაზე და ამაღლებულია ეკოსისტემების მდგრადობა შესაბამისი გარემოსდაცვითი პოლიტიკის შემუშავებისა და ადეკვატური საქმიანობების დანერგვის გზით

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

შეფასების თარიღი

ივნისი, 2019

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

D.2. მიზნისათვის NBSAP-ში გათვალისწინებული ინდიკატორები:
D.2- i1. - კლიმატის ცვლილების ბიომრავალფეროვნებაზე ზეგავლენის შეფასების ანგარიში და არსებული სიტუაციის დამლევის რეკომენდაციები
D.2- i2. - ეროვნული და ადგილობრივი (რეგიონების ან მუნიციპალიტეტების) სტრატეგიების რაოდენობა, რომლებშიც ინტეგრირებულია კლიმატის ცვლილებისა და ბიომრავალფეროვნების საკითხები

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება

D.2. ეროვნული მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის შეფასება ეყრდნობა სამაგიდო კვლევას, ინტერვიუებს და სამუშაო შეხვედრებს სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარეებთან (სახელმწიფო უწყებები, მათ შორის გარემოს დაცვის, სოფლის მეურნეობის, და ა.შ) და ავტორის მოსაზრებებს.

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

ეროვნული მიზანი E.1. 2020 წლისათვის გაზრდილია ბიომრავალფეროვნებასთან, მის ფასეულობებთან, ფუნქციონირებასთან, სტატუსთან, ტენდეციებთან, ასევე, ბიომრავალფეროვნების კარგვით გამოწვეულ შედეგებთან დაკავშირებული ცოდნა და გაუმჯობესებულია შესაბამისი სამეცნიერო ბაზა

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

შეფასების თარიღი
ივნისი, 2019

დამატებითი ინფორმაცია

მიზნის მიღწევის შეფასება ეფუძნება ინფორმაციისა და განათლების ცენტრის, დაცული ტერიტორიების სააგენტოსა და ეროვნული სატყეო სააგენტოს, ასევე შესაბამისი პროექტების აღმასრულებელი ორგანიზაციების, ილიას სახელწიფო უნივერსიტეტისა და რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მიერ მოწოდებულ ინფორმაციასა და მონაცემებს.

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

E.1-i1. - საქართველოს ჰაბიტატების კლასიფიკაცია, ევროკავშირის რეკომენდაციების შესაბამისად

E.1-i2. - ბიომრავალფეროვნების, მათ შორის პრიორიტეტული ჰაბიტატების, განახლებული და სისტემატიზირებული მონაცემთა ბაზა

E.1 - i3. - გადამზადებული რეინჯერების, მეტყვევების, სამოვრების მართვის ექსპერტების, ნადირთ-მცოდნეების, მონადირეებისა და მეთევზეების რაოდენობა

E.1 - i4. - თანამედროვე ტექნოლოგიებით აღჭურვილი დაცული ტერიტორიების, სატყეო მეურნეობებისა და სამონადირეო მეურნეობების რაოდენობა

E.1 - i5. - შესაბამის საგანმანათლებლო დაწესებულებებში დანერგილი თანამედროვე სატყეო კურიკულუმები

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება

გადამზადებული რეინჯერების, ტყის მცველებისა და სხვა დარგობრივი სპეციალისტების მონაცემთა ბაზის არარსებობის გამო, მწელია რაოდენობრივად შეფასდეს შესაბამისი

მიმართულებების (ტყის მართვა, დაცული ტერიტორიები, ნადირობა და თევზჭერა), კვალიფიციური კადრებით უზრუნველყოფის რაოდენობრივი ტრენდი.

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

ეროვნული მიზანი E.2. 2020 წლისთვის ბიომრავალფეროვნების საკითხების სწავლება გაუმჯობესებულია ფორმალური და არაფორმალური განათლების ყველა საფეხურზე და არსებობს ბიომრავალფეროვნების სწავლების უწყვეტი სისტემა და შესაბამისი საგანმანათლებლო რესურსები

მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი

- წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ
- წინსვლა დასახული მიზნისკენ
- პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით
- არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება
- დასახული მიზნისგან უკუსვლა
- უცნობია

შეფასების თარიღი

ივნისი, 2019

შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები

E.2. მიზნისათვის NBSAP-ში გათვალისწინებული ინდიკატორები:

- E.2- i1. - ბიომრავალფეროვნების სწავლების ეროვნული კონცეფცია
- E.2- i2. - ბიომრავალფეროვნების თემების სრულფასოვანი ასახვა სახელმძღვანელოებში
- E.2-i3. - ბიომრავალფეროვნების თემების გაშუქება პედაგოგთა მომზადებისა და კვალიფიკაციის ამაღლების პროგრამებში
- E.2-i4. - ბიომრავალფეროვნების საკითხების გაფართოებული ასახვა უმაღლესი და პროფესიული განათლების კურიკულუმებში
- E.2-i5. - მოსწავლეთა, სტუდენტთა და პედაგოგთა პროცენტული რაოდენობა, რომლებიც ინფორმირებულები არიან ბიომრავალფეროვნების შესახებ (რაოდენობრივი და თვისობრივი კვლევის შედეგები გენდერულ ჭრილში)
- E.2-i6. - ბიომრავალფეროვნების შესახებ ცოდნის ამაღლების მიზნით ჩატარებული კურსების რაოდენობა სხვადასხვა სექტორში დასაქმებული პერსონალისთვის (სექტორების მიხედვით)
- E.2-i7. - სასკოლო კლუბების, ეროვნული პარკების, მუზეუმების, ბიბლიოთეკებისა და ახალგაზრდული ცენტრების ბიომრავალფეროვნების საკითხებზე ორიენტირებული საგანმანათლებლო პროგრამების რაოდენობა; ამ პროგრამებში მონაწილეთა რაოდენობა

შეფასების სარწმუნოების ხარისხი

- ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
- ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით

☐ შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით
<p>გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება</p> <p>E.2. ეროვნული მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის შეფასება ეყრდნობა სამაგიდო კვლევას, ინტერვიუებს და სამუშაო შეხვედრებს სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარეებთან (სახელმწიფო უწყებები, მათ შორის გარემოს დაცვის, სოფლის მეურნეობის და ა.შ) და ავტორის მოსაზრებებს.</p>
<p>შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი</p> <p>☐ აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი</p> <p>☐ ნაწილობრივი მონიტორინგი</p> <p>☒ მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული</p> <p>☐ მონიტორინგის საჭიროება არ არის</p>

<p>ეროვნული მიზანი E.3. 2020 წლისთვის ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციასა და მდგრად გამოყენებასთან დაკავშირებული ტრადიციული ცოდნა და საჭიროებები ინტეგრირებულია კანონმდებლობასა და სტრატეგიებში.</p>
<p>მიზნის მიღწევისადმი პროგრესის ხარისხი</p> <p>☐ წინსვლა დასახული მიზნის გადაჭარბებისკენ</p> <p>☐ წინსვლა დასახული მიზნისკენ</p> <p>☒ პროგრესი დასახული მიზნისკენ, მაგრამ არასაკმარისი ხარისხით</p> <p>☐ არ არის მნიშვნელოვანი ცვლილება</p> <p>☐ დასახული მიზნისგან უკუსვლა</p> <p>☐ უცნობია</p>
<p>შეფასების თარიღი</p> <p>ივნისი, 2019</p>
<p>დამატებითი ინფორმაცია</p> <p>მიზნის მიღწევის შეფასება ეფუძნება ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული ტრადიციული ცოდნის დაცვისა და შენარჩუნების კუთხით არსებული საკანონმდებლო და მარეგულირებელი ნორმატიული აქტების ანალიზს, ასევე, შესაბამისი სამთავრობო უწყებებიდან მიღებულ ინფორმაციას.</p>
<p>შეფასებისთვის გამოყენებული ინდიკატორები</p> <p>NBSAP-ით განსაზღვრულია E.3. ეროვნული მიზნის მიღწევის შემდეგი ინდიკატორი: E.3.- i1 - მიღებული კანონმდებლობა და დამტკიცებული სახელმძღვანელოები</p>
<p>შეფასების სარწმუნოების ხარისხი</p> <p>☐ ყოვლისმომცველ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით</p> <p>☒ ნაწილობრივ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით</p> <p>☐ შეზღუდულ მტკიცებულებაზე დაყრდნობით</p>
<p>გთხოვთ განმარტოთ სარწმუნოების ხარისხის შეფასება</p>

არ არის მკაფიოდ იდენტიფიცირებული ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული ტრადიციული ცოდნის დაცვასა და შენარჩუნების კუთხით არსებული სამართლებრივი და ინსტიტუციური ხარვეზები. გარემოსთან დაკავშირებული ტრადიციული გამოცდილებების არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლებად გამოცხადება არის მნიშვნელოვანი წინგადადგმული ნაბიჯი. თუმცა, სისტემური მიდგომის არარსებობის გამო, ძნელია შეფასდეს ტრადიციული ცოდნის იდენტიფიცირების და შესაბამისი სამართლებრივი დაცვის უზრუნველყოფის ტენდეცია.

შეფასებისთვის საჭირო ინფორმაციის ადეკვატურობის მონიტორინგი

- აღნიშნული მიზნისთვის არსებობს სათანადო მონიტორინგი
- ნაწილობრივი მონიტორინგი
- მონიტორინგის სისტემა არ არის ჩამოყალიბებული
- მონიტორინგის საჭიროება არ არის

ნაწილი IV: აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნების მიღწევისადმი კონტრიბუცია

აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზანი 3: წამახალისებელი ღონისძიებების რეფორმა

გთხოვთ აღწერთ აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნის მიღწევისადმი თქვენი ქვეყნის კონტრიბუცია, შესაბამისი დასაბუთებით

არსებული წამახალისებელი ღონისძიებების და ბიომრავალფეროვნებაზე მათი პოტენციური ზეგავლენის მიმოხილვა არ განხორციელებულა.

გარკვეული ქმედებები არის დაგეგმილი შენობებში ენერგო-ეფექტურობის მიღწევის მიზნით. კერძოდ, გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) მიერ დაგეგმილია ახალი პროექტის დაწყება, რომელიც ხელს შეუწყობს ქვეყანაში ენერგო-ეფექტურობის გაუმჯობესებას.

სხვა შესაბამისი ინფორმაცია წარმოდგენილია ანგარიშის I თავში, A.3. ეროვნული მიზნის აღწერაში.

აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზანი 4: მდგრადი წარმოება და მოხმარება

გთხოვთ აღწერთ აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნის მიღწევისადმი თქვენი ქვეყნის კონტრიბუცია, შესაბამისი დასაბუთებით

ბუნებრივი რესურსების მოპოვება და მოხმარება

CITES-ის სახეობები

საქართველო გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ კონვენციის (CITES) მხარეს წარმოადგენს 1996 წლიდან. საქართველოში ბუნებრივად გავრცელებული არაერთი მცენარისა და ცხოველის სახეობა არის შეტანილი აღნიშნული კონვენციის I და II დანართებში.

როგორც CITES-ის მხარე, საქართველო ვალდებულია დაუშვას კონვენციის დანართებში შეტანილი სახეობების ნიმუშებით ვაჭრობა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ვაჭრობა არ წარმოშობს გადაშენების საფრთხეს აღნიშნული სახეობისათვის. კონვენციის მხარეთა კონფერენციაზე დამტკიცებული, ექსპორტის კვოტების შესახებ N14.7 რეზოლუციის თანახმად ექსპორტის კვოტები გამოყენებულია როგორც ძირითადი ინსტრუმენტი ველური ფაუნისა და ფლორის სახეობების კონსერვაციისათვის. რეზოლუცია განიხილავს ექსპორტის კვოტებს, როგორც მნიშვნელოვან ინსტრუმენტს კონვენციის მეორე დანართში შეტანილი სახეობების

მართვისათვის და ვაჭრობის მონიტორინგისათვის, რათა უზრუნველყოფილი იქნას, რომ ბუნებრივი რესურსების გამოყენება ხდება მდგრადად. იმავე რეზოლუციის თანახმად, ე.წ. არასაზიანო მოპოვების შესახებ დასკვნა (Non-detriment findings - NDF) გამოტანილი უნდა იქნას ექსპორტის კვოტების პირველადი დადგენის ეტაპზე და უნდა განახლდეს ყოველწლიურად.

არასაზიანო მოპოვების შესახებ კვლევის თაობაზე CITES-ის N16.7 რეზოლუცია ადგენს კონცეფციას და სახელმძღვანელო პრინციპებს, რომლებიც მხედველობაში უნდა იქნას მიღებული არასაზიანო მოპოვების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. რეზოლუცია ასევე ადგენს, რომ კონვენციის I და II დანართის სახეობებისათვის არასაზიანო მოპოვების შესახებ დასკვნა უნდა დაეყრდნოს სამეცნიერო შეფასებას, რომელიც ადასტურებს, რომ აღნიშნული ექსპორტი არ იქნება საზიანო სახეობის გადარჩენისათვის.

საქართველოში ბუნებრივად გავრცელებული სახეობებიდან კონვენციის მეორე დანართში შეტანილია არაერთი სახეობა, კერძოდ: *Galanthus spp.*, *Cyclamen spp.*, *Orchis spp.* etc. თუმცა კომერციული მიზნით ხდება მხოლოდ ორი სახეობით ვაჭრობა. საქართველო არის ბუნებიდან მოპოვებული თეთრყვავილას (*Galanthus woronowii*) ბოლქვების მთავარი ექსპორტიორი. ყოველწლიურად კომერციული მიზნით ექსპორტზე გადის ამ სახეობის 15 მლნ ბოლქვი. მეორე სახეობა, რომლის მოპოვება და ექსპორტი ხდება კომერციული მიზნით არის კავკასიური ყოჩივარდა (*Cyclamen coum*) რომლის ექსპორტიც ხდება გორგლების ან ექსტრაქტის სახით. თუმცა ვაჭრობა ხდება გაცილებით მცირე ოდენობებით და ბოლო წლებში არ სცდება 40 000 გორგალს.

CITES-ის დანართებში შეტანილი სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობა რეგულირდება საქართველოს „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის“ შესახებ საქართველოს კანონით და „ექსპორტის მიზნით სოჭის გირჩისა და „გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ“ კონვენციის (CITES) დანართებში შეტანილი თეთრყვავილას ბოლქვებით ან/და ყოჩივარდას გორგლებით სარგებლობის ლიცენზიების გაცემის წესისა და პირობების თაობაზე დებულების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2007 წლის 6 თებერვლის N21 დადგენილებით. საქართველოს „წითელი ნუსხისა“ და „წითელი წიგნის“ შესახებ საქართველოს კანონის თანახმად, კონვენციის დანართებში შეტანილი სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობა დასაშვებია მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ ვაჭრობა არ იქნება საზიანო აღნიშნული სახეობისათვის და ხორციელდება მხოლოდ შესაბამისი ლიცენზიის საფუძველზე. გარდა ამისა, კონვენციის მოთხოვნების საფუძველზე ჩამოყალიბებული სამეცნიერო საბჭო პასუხისმგებელია გამოიტანოს არასაზიანო მოპოვების შესახებ დასკვნა და დაადგინოს მოპოვების/ექსპორტის ყოველწლიური კვოტა. ლიცენზია გაცივმა მხოლოდ ექსპორტის მიზნით მოპოვებისათვის.

2019 წლამდე საქართველოს კანონმდებლობა CITES-ის კრიტერიუმების მიხედვით წარმოადგენდა მე-2 კატეგორიის კანონმდებლობას, რაც ნიშნავს, რომ კანონმდებლობა კონვენციის დანართებში შეტანილი ველური ფაუნისა და ფლორის ნიმუშებით საერთაშორისო ვაჭრობის კუთხით აკმაყოფილებს კონვენციის ეფექტური დანერგვისათვის აუცილებელი 4 მოთხოვნიდან ერთიდან სამ მოთხოვნას. თუმცა 2019 წლის ნოემბრიდან კანონმდებლობაში განხორციელებული ცვლილებებიდან გამომდინარე საქართველოს კანონმდებლობამ გადაინაცვლა პირველ კატეგორიაში, რაც ნიშნავს, რომ კანონმდებლობა აკმაყოფილებს კონვენციის ეფექტური დანერგვისათვის აუცილებელ ოთხივე მოთხოვნას.

2008 წელს ოთხ კომპანიას მიენიჭა თეთრყვავილას (*Galanthus woronowii*) ბოლქვების მოპოვებისა და ექსპორტის ათწლიანი ლიცენზია. ივარაუდება, რომ ლიცენზირების ათწლიანმა ციკლმა უზრუნველყო ამ სახეობის მდგრადი მოპოვებისათვის აუცილებელი გარემო და კონვენციის ეფექტური დანერგვა. თუმცა კვლავაც საჭიროა გარკვეული საკითხების მოწესრიგება. მაგ: საველე კვლევების და შეფასებისათვის საჭირო მდგრადი დაფინანსების წყაროს შექმნა, ექსპორტზე გატანილი ბოლქვების ხარისხის გაუმჯობესება და ადგილობრივი მოსახლეობის მხარდაჭერა საარსებო წყაროს გაზრდისათვის. 2019 წელს ლიცენზიები გაიცა ხუთწლიანი ვადით.

მოპოვების/ექსპორტის კვოტის დასადგენად სამეცნიერო საფუძვლების შექმნისათვის საქართველოს მთავრობა ახორციელებს თეთრყვავილას (*Galanthus woronowii*) რესურსის რეგულარულ შეფასებებს. შეფასებები განხორციელდა 2009, 2014 და 2018 წლებში. უკანასკნელი კვლევა დაფინანსებული იქნა სახელმწიფო ბიუჯეტიდან. საველე მონაცემების ანალიზი გვაჩვენებს, რომ საქართველოს CITES-ის ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ გატარებული ქმედებები ეფექტურია და უზრუნველყოფილია აღნიშნული სახეობის მდგრადი მართვა.

რამდენიმე ერთწლიანი ლიცენზია გაიცა 2012-2018 წლებში კავკასიური ყოჩივარდას (*Cyclamen coum*) გორგლების მოპოვებისა და ექსპორტის მიზნით. სამეცნიერო ორგანოს მიერ დადგენილი ყოველწლიური საექსპორტო კვოტა არ აჭარბებდა 250 000 ცალ გორგალს, თუმცა ლიცენზია გაიცემოდა გაცილებით მცირე რაოდენობისათვის, არაუმეტეს 40 000 გორგლისა წელიწადში. საქართველოს CITES-ის სამეცნიერო ორგანოს მიერ არასაზიანო მოპოვების შესახებ დასკვნა გაკეთდა აღნიშნული სახეობის შესახებ არსებული შეზღუდული ინფორმაციის საფუძველზე. ვინაიდან ამ კავკასიური ყოჩივარდას საველე კვლევა არ განხორციელებულა, სამეცნიერო ორგანომ ვერ შეძლო უფრო მაღალი კვოტის დადგენა. სამეცნიერო ცოდნის შესავსებად, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ წამოიწყო სახელმწიფო ბიუჯეტიდან დაფინანსებული ახალი პროექტი, რომლის მიზანი იყო ყოჩივარდას ველური პოპულაციების შეფასება. პროექტი განხორციელდა 2019 წელს. პროექტის ფარგლებში შესწავლილი იქნა ყოჩივარდას 10 პოპულაცია.

საქართველო ასევე ჩართული იყო მრავალწლოვანი მცენარეებისათვის არასაზიანო მოპოვების დასკვნის მომზადების სახელმძღვანელოს შემუშავებაში. კერძოდ, უმასპინძლა ერთერთ სამუშაო შეხვედრას, მოამზადა ე.წ. case-study თეთრყვავილას და ყოჩივარდასთვის. სახელმძღვანელო ითარგმნა ქართულ ენაზე და ამ ეტაპზე საქართველოში CITES-ის ადმინისტრაციული ორგანო და სამეცნიერო საბჭო ახდენენ სახელმძღვანელოს დანერგვის პილოტირებას.

ამ ეტაპზე, კონვენციის დანართებში შეტანილი ცხოველთა სახეობის ბუნებიდან მოპოვებული ნიმუშების კომერციული მიზნით ექსპორტი პრაქტიკულად არ ხდება. კონვენციის რეგულაციების შესაბამისად საქართველოს დარეგისტრირებული აქვს ზუთხის და ზუთხის ხიზილალის მწარმოებელი 2 კომპანია. თუმცა ექსპორტი ხორციელდება უმნიშვნელო ოდენობებით. საწყისი სანაშენე თაობის იმპორტი განხორციელდა სომხეთში არსებული ტყვეობაში გამრავლების საშენებიდან. ამ ეტაპზე არსებობს დიდი ინტერესი შევარდნისებრთა ტყვეობაში გამრავლების მიზნით საშენების მოწყობისათვის. რაც მომავალში სამინისტროს მიერ მკაცრი მონიტორინგის ობიექტი უნდა გახდეს, რათა თავიდან იქნას აცილებული გარემოდან ფრინველების არალეგალური ამოღება და ტყვეობაში გამრავლებული ფრინველების ჩანაცვლება.

ძირითადად შესაძლებელია ითქვას, რომ CITES-ის დანართებში შეტანილი სახეობების მართვისათვის ქვეყანაში არსებობს შესაბამისი და ეფექტური კანონმდებლობა და მოქმედებს შესაბამისი ინსტიტუციები, რათა უზრუნველყოფილი იქნას კონვენციის დანართებში შეტანილი სახეობების მდგრადი გამოყენება.

სხვა სახეობები

საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიასა და სამოქმედო გეგმაში არაერთი ეროვნული მიზანია, რომელიც შეესაბამება აიჩის მიზან 4-ს, მათ შორის არის ეროვნული მიზანი A.3. - “2020 წლისთვის მდგრადი სარგებლობის საკითხები, ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემების ეკონომიკური ფასეულობები ინტეგრირებულია რეგიონული განვითარების, სოფლის მეურნეობის, სიღარიბის შემცირებისა და სხვა შესაბამის სტრატეგიებში და ეროვნული აღრიცხვისა და სტატისტიკის სისტემებში; დანერგილია ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისთვის პოზიტიური ეკონომიკური წამახალისებელი მექანიზმები და აღმოფხვრილია ან რეფორმირებულია ბიომრავალფეროვნებისთვის საფრთხის შემცველი

წამახალისებელი მექანიზმები”. A.3. მიზნის ქვეშ წარმოდგენილი ერთერთი აქტივობა მიზნად ისახავს კომერციული მიზნით არამერქნული მცენარეული რესურსების შეგროვების რეგულირების საკანონმდებლო და ინსტიტუციური ბაზის გაუმჯობესებას.

დღეისათვის, არამერქნულ მცენარეთა სახეობების მოპოვება, გარდა კავკასიური სოჭისა (*Abies nordmanniana*) და CITES-ის დანართებში შეტანილი სახეობებისა, არ რეგულირდება კანონმდებლობით. კავკასიური სოჭის ექსპორტის მიზნით მოპოვება ხორციელდება ლიცენზიის საფუძველზე, როგორც ეს დადგენილია „ექსპორტის მიზნით სოჭის გირჩისა და „გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ“ კონვენციის (CITES) დანართებში შეტანილი თეთრყვავილას ბოლქვებით ან/და ყოჩივარდას გორგლებით სარგებლობის ლიცენზიების გაცემის წესისა და პირობების თაობაზე დებულების დამტკიცების შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2007 წლის 8 თებერვლის N21 დადგენილებით. აღნიშნული დადგენილების თანახმად, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს სსიპ გარემოს ეროვნული სააგენტო პასუხისმგებელია დაადგინოს მოპოვების კვოტები კავკასიური სოჭის გირჩის მოპოვებისათვის. თუმცა ამ ეტაპზე კანონმდებლობაში არ არსებობს მოთხოვნა, რომ მოპოვების კვოტები დადგენილი უნდა იყოს საველე კვლევების და სამეცნიერო შეფასების საფუძველზე.

დღეისათვის არ არსებობს მკაფიო მონაცემები, რომ რომელიმე ისეთი სახეობის მოპოვება, რომელიც არ არის შეტანილი CITES-ის დანართებში, ხდება არამდგრადი მასშტაბებით. საქართველოს კანონმდებლობა არ რეგულირებს მცენარეთა სხვა სახეობების მოპოვებას. თუმცა ფიტოსანიტარული სერტიფიკატების ანალიზი აჩვენებს, რომ მცენარეთა ზოგიერთი სახეობით ვაჭრობა მიმდინარეობს მნიშვნელოვანი მასშტაბებით. მაგ> 2014-2018 წლებში ექსპორტზე გატანილი იქნა 52 369 კგ ძირტკბილა (*Glycyrrhiza glabra*), 157 076 კგ ძმერხლი (*Ruscus hypophyllum*), 45 330 კგ ჭინჭარი (*Urtica dioica*) და 14 551 481 კგ მცენარეთა მშრალი მასა, რომელიც მოიცავდა ძირტკბილას, ძმერხლს, ცხენისკბილას, ჭინჭარს და ა.შ. (*Glycyrrhiza glabra*, *Ruscus hypophyllum*, *Leucojum aestivum*, *Urtica* spp., *Hippophae rhamnoides*, etc.).

გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ მომზადებული ტყის კოდექსის ახალი პროექტი მოიცავს გარკვეულ მუხლებს მცენარეთა არამერქნული სახეობების მოპოვებისა და ამ სახეობების ნიმუშებით ვაჭრობის რეგულირების კუთხით. ამ ეტაპზე კოდექსის განხილვა მიმდინარეობს საქართველოს პარლამენტის მიერ. კოდექსის დამტკიცების შემდეგ დაგეგმილია შესაბამისი კანონქვემდებარე აქტის მომზადება.

წარმოება და მოხმარება

საქართველოს მთავრობის მიერ 2018 წლის 14 სექტემბრის #472 დადგენილებით დამტკიცებული იქნა ტექნიკური რეგლამენტი - „პლასტიკისა და ბიოდეგრადირებადი პარკების რეგულირების წესის შესახებ“. აღნიშნული დადგენილების შემუშავებისას გათვალისწინებული იქნა „შეფუთვისა და შეფუთვის ნარჩენების შესახებ“ ევროკავშირის 94/62 დირექტივის მოთხოვნები და მისი მიზანია პლასტიკის პარკების მოხმარებით გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე გამოწვეული მავნე ზემოქმედების შემცირება.

ზემოაღნიშნული დადგენილება საერთაშორისო სტანდარტის შესაბამისად ადგენს შესაბამის ტექნიკურ მოთხოვნებს და პირობებს საქართველოში წარმოებული, იმპორტირებული, რეალიზებული პლასტიკის პარკებისა და ბიოდეგრადირებადი პარკების მიმართ. კერძოდ, აწესებს შეზღუდვებს გარკვეული სისქის პლასტიკის პარკებზე (პირველ ეტაპზე, 2018 წლის პირველი ოქტომბრიდან აიკრძალა 15 მიკრონზე ნაკლები სისქის პლასტიკის პარკების, ხოლო 2019 წლის 20 ივლისიდან - ნებისმიერი სისქის პლასტიკის პარკების წარმოება, რეალიზაცია და იმპორტი), ასევე დაწესდა მოთხოვნები ბიოდეგრადირებადი პარკის შემადგენლობის მიმართ და სხვა. კერძოდ, საქართველოში დასაშვებია მხოლოდ სტანდარტიზაციის ევროპული კომიტეტის EN 13432:2000 სტანდარტის შესაბამისი ბიოდეგრადირებადი ან/და კომპოსტირებადი პარკების იმპორტი.

გლობალური მიზანი 11: დაცული ტერიტორიები

გთხოვთ აღწეროთ აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნის მიღწევისადმი თქვენი ქვეყნის კონტრიბუცია, შესაბამისი დასაბუთებით

ეროვნულ დონეზე დაცული ტერიტორიების დაფარვის 10.3% -მდე გაზრდით (2013 წლის 6.5% - დან), საქართველომ თავისი წვლილი შეიტანა დაცული ტერიტორიების გლობალური დაფარვის მიღწევაში სახმელეთო და შიდა წყლების მხრივ (მხოლოდ ეროვნული კატეგორიების გათვალისწინებით). თუმცა დაგეგმილი და მიმდინარე საქმიანობებისა და ზურმუხტის ქსელის შექმნის პროცესის გათვალისწინებით, სავარაუდოდ, საქართველო თავისი იურისდიქციის ფარგლებში შეასრულებს 17% -იან მიზანს სახმელეთო და შიდა წყლის ფართობებისთვის. მაგრამ ქვეყანა მნიშვნელოვნად ჩამორჩება სანაპირო და საზღვაო აკვატორიის დაფარვის მხრივ (ამჟამად მხოლოდ 0.67% -ით ეროვნული და 0.8% -ით ეროვნული და საერთაშორისო კატეგორიებით) და ნაკლებად სავარაუდოა, რომ მიაღწიოს 10% -იან სამიზნე მაჩვენებელს 2020 წლისთვის.

შეუძლებელია ზუსტად შეფასდეს ქვეყნის პროგრესი დაცული ტერიტორიების სისტემის რეპრეზენტატულობის და მენეჯმენტის საერთო ეფექტურობის კუთხით, თეთრი ლაქების ანალიზის, მენეჯმენტის ეფექტურობის და სანდო მონიტორინგის მონაცემების არარსებობის გამო სისტემის დონეზე.

გადადგმულია მნიშვნელოვანი ნაბიჯები დაცული ტერიტორიების "ეფექტურად და სამართლიანად მართული, ეკოლოგიურად წარმომადგენლობითი და კარგად დაკავშირებული სისტემებისა და სხვა ეფექტური ტერიტორიული საკონსერვაციო ზომების" განვითარებისაკენ, მართვის ეფექტურობასა და სისტემის გაფართოების, ასევე ზურმუხტის ქსელის ოფიციალურად დაარსების საშუალებით. მიუხედავად იმისა, რომ ზურმუხტის ქსელის დაახლოებით 44% ემთხვევა არსებულ დაცულ ტერიტორიებს, დანარჩენი 56% ამ სისტემის გარეთა არის და, შესაბამისად, მნიშვნელოვნად ზრდის დაცულ ტერიტორიებს შორის კავშირებსა და სისტემის საერთო ეფექტურობას. გარდა ამისა, ახალი მიდგომები (როგორცაა არის ადგილობრივ თემებთან საკონსერვაციო ხელშეკრულების გაფორმება) ხელს შეუწყობს ეკოლოგიური დერეფნების გაძლიერებას.

გამოვლენილი და რუკაზე დატანილია 31 ფრინველთათვის მნიშვნელოვანი ტერიტორია (IBA), რომელთა საერთო ფართობია 1,432,960 ჰა. ამ ტერიტორიების მნიშვნელოვანი ნაწილი ეროვნული დაცული ტერიტორიების სისტემის ან ზურმუხტის ქსელის ფარგლებშია მოქცეული. ის ტერიტორიები, რაც ჯერ კიდევ გარეთ რჩება, განიხილება, როგორც პოტენციური დაცული ტერიტორიები ან ზურმუხტის ტერიტორიები.

გლობალური მიზანი 16: ნაგოიას ოქმი გენეტიკურ რესურსებზე ხელმისაწვდომობისა და სარგებლის სამართლიანი განაწილების შესახებ

გთხოვთ აღწეროთ აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნის მიღწევისადმი თქვენი ქვეყნის კონტრიბუცია, შესაბამისი დასაბუთებით

დღეისათვის საქართველოს არ აქვს რატიფიცირებული გენეტიკურ რესურსებზე ხელმისაწვდომობისა და მათი გამოყენებით მიღებული სარგებლის სამართლიანი განაწილების შესახებ ნაგოიას ოქმი. თუმცა, საქართველოსთვის ოქმის მნიშვნელობის გათვალისწინებით, ქვეყანამ უკვე გადადგა გარკვეული ნაბიჯები ოქმის რატიფიცირების და შესაბამისი კანონმდებლობის შემუშავების კუთხით.

2014-2020 წლების ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიითა და სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ეროვნული მიზნის D.1. თანახმად, გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ, როგორც ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ კონვენციის (CBD) დანერგვაზე პასუხისმგებელმა უწყებამ, აიღო ვალდებულება უზრუნველყოს ნაგოიას ოქმის დანერგვა.

D.1. მიზნის თანახმად, უნდა შეფასებულიყო ნაგოიას ოქმის რატიფიცირების ფინანსური და ინსტიტუციური ასპექტები, საქართველოს ასევე უნდა მოეხდინა ოქმის რატიფიცირება და მიეღო შესაბამისი კანონმდებლობა რათა 2015 წლისათვის უზრუნველყოფილი ყოფილიყო ნაგოიას ოქმის დანერგვა.

სამინისტრომ, გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) მხარდაჭერით მოამზადა ბიომრავალფეროვნების შესახებ კანონის პროექტი. კანონის პროექტი, სხვა საკითხებთან ერთად მოიცავს გენეტიკური რესურსების საკითხებსაც და მიღების შემდეგ შექმნის სამართლებრივ ჩარჩოს ნაგოიას ოქმის დანერგვისათვის. მიჩნეულია, რომ საქართველო მოახდენს ნაგოიას ოქმის რატიფიცირებას ბიომრავალფეროვნების შესახებ კანონის მიღების შემდეგ.

გლობალური მიზანი 17: ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა

გთხოვთ აღწერთ აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნის მიღწევისადმი თქვენი ქვეყნის კონტრიბუცია, შესაბამისი დასაბუთებით

საქართველომ 2014-2020 წლების ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის შემუშავება დაიწყო 2011 წელს გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების (GIZ) მხარდაჭერით. დოკუმენტის შემუშავებაში მონაწილეობას იღებდა ბიომრავალფეროვნების საკითხებთან დაკავშირებული ყველა ძირითადი არასამთავრობო თუ საერთაშორისო ორგანიზაცია. პროცესის საწყის ეტაპზევე მიღებული იქნა გადაწყვეტილება, დოკუმენტის შემუშავების პროცესში დაინტერესებული მხარეების ფართო სპექტრის ჩართვის თაობაზე, მათ შორის კერძო სექტორი, ადგილობრივი საზოგადოებები და ქალთა ჯგუფები. პროცესის კოორდინაცია განხორციელდა სამინისტროს მიერ ჩამოყალიბებული საკოორდინაციო საბჭოს საშუალებით.

დოკუმენტის შემუშავების პირველ ეტაპზე მომზადდა სიტუაციური ანალიზი სხვადასხვა თემატური მიმართულებების მიხედვით, რომლის საფუძველზეც მომზადდა სტრატეგიები სხვადასხვა თემატური მიმართულებებისათვის.

საბოლოო დოკუმენტი მოიცავს შემდეგ თემატურ მიმართულებებს:

- სახეობები და ჰაბიტატები
- დაცული ტერიტორიები
- ტყის ეკოსისტემები
- აგრარული ბიომრავალფეროვნება და ბუნებრივი სათიბ-სადოვრები
- შიდა წყლის ეკოსისტემები
- შავი ზღვის ბიომრავალფეროვნება
- საზოგადოების მონაწილეობა, ცნობიერების ამაღლება და განათლება
- გამჭოლი საკითხები და მმართველობა

ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა 2014-2020 წლებსათვის დამტკიცდა საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 8 მაისის N343 დადგენილებით.

მიიჩნევა, რომ დოკუმენტის შემუშავების პროცესი წარიმართა მონაწილეობრივი გზით. გაიმართა არაერთი სამუშაო შეხვედრა და ინტერვიუ თემატური მიმართულებების მიხედვით, როგორც საჯარო უწყებების, ისე არასამთავრობო და საერთაშორისო ორგანიზაციების მონაწილეობით.

დამატებითი ინფორმაცია ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის შემუშავების პროცესის შესახებ მოცემულია ბუნების დაცვის მსოფლიო კავშირის მიერ მომზადებულ კვლევაში „დაინტერესებული მხარეების მონაწილეობა NBSAP-ის შემუშავების პროცესში: საქართველო“. კვლევა ხელმისაწვდომია ბმულზე <https://www.iucn.org/sites/dev/files/import/downloads/georgia.pdf>

გთხოვთ აღწერთ აიჩის მიზნების მიღწევისადმი კონტრიბუციისათვის გლობალურ დონეზე განხორციელებული ქმედებები

მდგრადი განვითარების მიზნების მიღწევისადმი კონტრიბუცია

გლობალური მიზანი 20: ფინანსური რესურსების მობილიზაცია

გთხოვთ აღწერთ აიჩის ბიომრავალფეროვნების მიზნის მიღწევისადმი თქვენი ქვეყნის კონტრიბუცია, შესაბამისი დასაბუთებით

ფინანსური რესურსების მობილიზაცია საქართველოში აღიარებულია, როგორც საკვანძო კომპონენტი ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისათვის. 2005 წელს საქართველოს პირველი ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის თანახმად დაფინანსების სიმცირე და ფინანსური მექანიზმების არარსებობა იდენტიფიცირებული იქნა, როგორც მთავარი პრობლემა, რომელიც ზეგავლენას ახდენს ბიომრავალფეროვნებასა და კონსერვაციაზე. შესაბამისად, პირველი სტრატეგიის (2005-2015) ერთ-ერთ სტრატეგიულ მიზნად განისაზღვრა რესურსების მობილიზაცია, კერძოდ სტრატეგიული მიზანი H - შესაბამისი ფინანსური და ეკონომიკური პროგრამების დანერგვა ბიომრავალფეროვნების ეფექტიანი კონსერვაციის მხარდასაჭერად. თუმცა, 2014-2020 წლების ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის შემუშავების პროცესში განხორციელებული სიტუაციური ანალიზის თანახმად აღნიშნული მიზნის მისაღწევად დაგეგმილი ქმედებები არ განხორციელებულა.

საქართველოს მეორე ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა დამტკიცდა მთავრობის 2014 წლის 8 მაისის N343 დადგენილებით. მიუხედავად თავდაპირველი განზრახვისა დოკუმენტში ასახული ყოფილიყო დაგეგმილი ქმედებების განფასება, დამტკიცებული დოკუმენტი არ მოიცავს ქმედებების განფასებას და რესურსების მობილიზაციის გეგმას. ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის მიმართულებით მიმდინარე პროექტებისა და ინფორმაციის გაცვლის მექანიზმის არარსებობა ასევე წარმოადგენს დაბრკოლებას რესურსების მობილიზებისათვის, ზოგიერთ შემთხვევაში კი იწვევს გადაფარვებს დონორული დაფინანსების მხრივ.

2014-2020 წლების ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა აღიარებს რესურსების მობილიზაციას, როგორც დოკუმენტის დანერგვისათვის აუცილებელ საკითხს. დოკუმენტის თანახმად დადგენილია, რომ საქართველომ უნდა მოამზადოს რესურსების მობილიზაციის სტრატეგია. სტრატეგიამ უნდა მოიცვას რესურსები ყველა წყაროდან, მათ შორის

საბიუჯეტო რესურსები, დონორები და ინოვაციური ფინანსური მექანიზმები, მაგ: პარტნიორობა კერძო სექტორთან.

2. ფინანსირების შესახებ ანგარიშგების პირველი ციკლი

ბიომრავალფეროვნებისათვის გაწეული დანახარჯებისა და ფინანსური საჭიროებების შეფასების პირველ მცდელობას წარმოადგენდა საქართველოს მიერ მომზადებული ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების ანგარიში საბაზისო ინფორმაციის და 2015 წლამდე მიზნის მიღწევის შეფასების თაობაზე. თუმცა შეზღუდული რესურსებიდან გამომდინარე ანგარიში არაზუსტი იყო.

ანგარიშში ასევე მითითებული იყო, რომ დეტალური შეფასება განხორციელდებოდა BIOFIN-ის პროექტის ფარგლებში.

3. ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების ინიციატივა (BIOFIN)

საქართველო შეუერთდა გაეროს განვითარების პროგრამის ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების ინიციატივას (BIOFIN) 2016 წელს. პროექტის პირველმა ფაზამ, რომელიც განხორციელდა 2016-2019 წლებში, მნიშვნელოვანი კონტრიბუცია შეიტანა ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის დანერგვაში ბიომრავალფეროვნებისათვის გაწეული დანახარჯების და ფინანსური საჭიროებების შეფასების გზით, ასევე რესურსების მობილიზაციის სტრატეგიის შემუშავების მხრივ.

პროექტის ფარგლებში მომზადდა ოთხი ძირითადი დოკუმენტი:

1. ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების პოლიტიკისა და ინსტიტუციონალური შესაძლებლობების შეფასება
2. ბიომრავალფეროვნების დანახარჯების შეფასება
3. ფინანსური საჭიროებების შეფასება
4. ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების გეგმა

გარდა ამისა, პროექტის ფარგლებში დაიწყო ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების გეგმით განსაზღვრული ქმედებების განხორციელება.

4. BIOFIN-ის მიერ განხორციელებული კვლევის შედეგები

ბიომრავალფეროვნებისათვის გაწეული დანახარჯების შეფასებაზე დაყრდნობით ცხადია, რომ ბიომრავალფეროვნებისათვის გამოყოფილი დაფინანსება მნიშვნელოვნად ჩამორჩება სხვა სექტორების დაფინანსებას, მიუხედავად იმისა, რომ გარემოს დაცვა აღიარებულია, როგორც ეროვნული პრიორიტეტი.

განვითარებადი და გარდამავალი ეკონომიკის ქვეყნების უმეტესობის მსგავსად საქართველოში წარმოდგენილია ბიომრავალფეროვნების დაფინანსების სამი ტიპის წყარო:

- საჯარო სექტორი
- საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციები და სამოქალაქო საზოგადოება
- კერძო სექტორი

ცხადია, რომ ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული ქმედებების დაფინანსების უდიდეს წყაროს წარმოადგენს სახელმწიფო დაფინანსება. თუმცა, დაფინანსების ზრდა შეიმჩნევა სამივე წყაროდან. გარემოს დაცვის სამინისტროს ბიუჯეტის 60% დაიხარჯა ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული ქმედებების განხორციელებისათვის. გარდა ამისა, სხვა სამინისტროების ბიუჯეტებშიც გათვალისწინებულია ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებულ ქმედებები.

ცხრილი 1. საქართველოში ბიომრავალფეროვნებისათვის გაწეული დანახარჯების შეჯამება (ნომინალური, მილიონი აშშ დოლარი)

წყარო	2013	2014	2015	2016	2017
საჯარო სექტორი	7.1	12.1	16.0	17.6	17.2
დონორი	3.7	7.3	6.8	6.7	6.7
კერძო სექტორი *	1.2	1.9	2.6	3.2	4.0
სულ	12.0	21.3	25.4	27.5	27.8

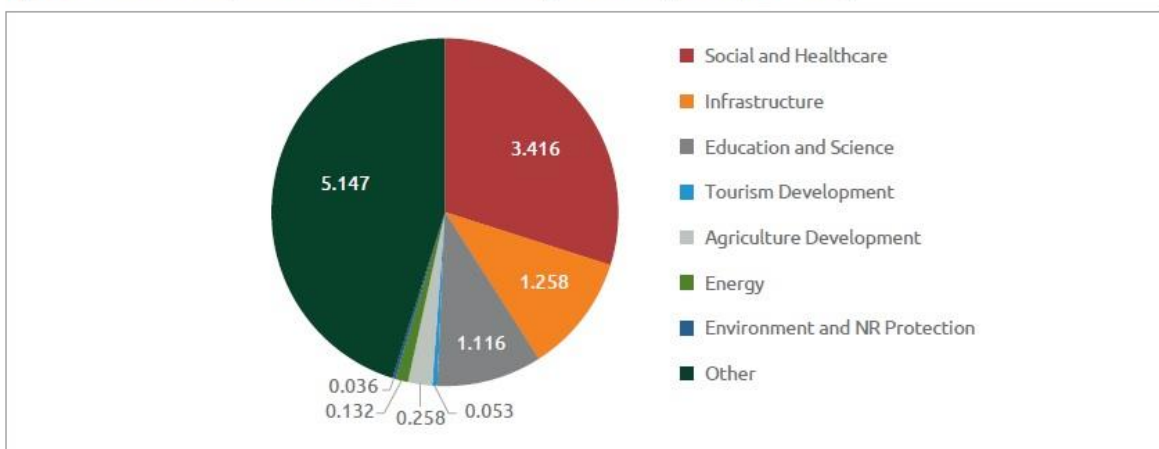
* კერძო სექტორის დანახარჯი წარმოადგენს გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის მფლობელი კიდროელექტრო სადგურების მიერ გაწეულ დანახარჯებს

თუმცა, მიუხედავად ამისა აღსანიშნავია, რომ ბიომრავალფეროვნებისათვის საჯარო სექტორის მიერ გაწეული დანახარჯები მნიშვნელოვნად მცირეა სხვა სექტორებთან შედარებით და წარმოადგენს საქართველოს მთავრობის სრული ბიუჯეტის არაუმეტეს 4%-ს.

ცხრილი 2. შერჩეული პრიორიტეტული სექტორების და გარემოს დაცვის დაფინანსება სახელმწიფო ბიუჯეტის ფარგლებში (მლრდ ლარი)

	2012	2013	2014	2015	2016
სოციალური და ჯანდაცვის ხარჯები	1.783	2.126	2.643	2.906	3.265
	22.80%	26.20%	29.30%	29.90%	31.70%
ინფრასტრუქტურა	0.655	0.799	0.905	0.898	0.972
	8.40%	9.90%	10.00%	9.30%	9.40%
განათლება და მეცნიერება	0.627	0.676	0.741	0.804	0.948
	8.00%	8.30%	8.20%	8.30%	9.20%
ტურიზმის განვითარება	0.007	0.006	0.012	0.026	0.028
	0.10%	0.10%	0.10%	0.30%	0.30%
სოფლის მეურნეობის განვითარება	0.228	0.227	0.266	0.29	0.33
	2.90%	2.80%	2.90%	3.00%	3.20%
ენერჯეტიკა	0.279	0.156	0.169	0.15	0.189
	3.60%	1.90%	1.90%	1.5%	1.80%
გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვა	0.017	0.021	0.032	0.038	0.042
	0.20%	0.30%	0.40%	0.40%	0.40%

Figure 13. Selected Priority and Environmental Sectors According to State Budget 2017 (GEL billions)

Source: Ministry of Finance of Georgia

ასევე აღსანიშნავია, რომ არსებული დაფინანსების 95% გამოყენებულია მიმდინარე ხარჯებისათვის. მიმდინარე ხარჯები გულისხმობს ისეთ დანახარჯებს, რომლებიც გაწეულია

ბიომრავალფეროვნების არსებული მდგომარეობის შენარჩუნებისათვის და არა მდგომარეობის გაუმჯობესებისათვის. მიმდინარე ხარჯების მაღალი წილი აჩვენებს, რომ არსებული დაფინანსება არ არის საკმარისი არსებული მდგომარეობის პოზიტიური ცვლილებებისათვის. ინფორმაციის ანალიზი აჩვენებს, რომ დაფინანსების ძირითადი ნაწილი ფარავს დაცული ტერიტორიების, ტყის და ურთიერთგადამკვეთი საკითხების დაფინანსებას.

5. ფინანსური საჭიროებების შეფასება

სხვადასხვა დაინტერესებული მხარეების მონაწილეობით გამართული სამუშაო შეხვედრების საშუალებით შეგროვებული ინფორმაციის საფუძველზე, BIOFIN-ის პროექტის მიერ შეფასებული იქნა ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმით განსაზღვრული ქმედებების განხორციელებისათვის საჭირო დაფინანსების ოდენობა. კერძოდ, იდენტიფიცირებულია, რომ ქმედებების განხორციელება საჭიროებს დაფინანსებას 95.7 მლნ აშშ დოლარის ოდენობით. 2013-2017 წლებში დახარჯულია 18.9 მლნ აშშ დოლარი, ხოლო 2018-2022 წლებისათვის გამოყოფილია დაფინანსება 25 მლნ დოლარის ოდენობით. დანაკლისი ქმედებების სრულად განხორციელებისათვის შეადგენს 51.8 მლნ აშშ დოლარს, რაც წარმოადგენს სრული საჭიროების 54%-ს.

ცხრილი 3. ფინანსური საჭიროებები და დანაკლისი თემატური მიმართულებების მიხედვით (აშშ დოლარი)

მიმართულ ება	ქმედებ ის ღირებ ულება	დახარ ჯულია	დარჩე ნილი საჭირო დაფინ ანსება	გამოყოფ ილი დაფინან სება	დანაკლ ისი	სრული საჭიროებ ების %- ით გამოხატ ული დანაკლი სი
NBSAP სულ	95,650,535	18,894,600	76,755,934	24,972,497	51,783,437	54%
ტყე	35,330,482	8,845,551	26,484,931	20,462,760	6,022,171	17%
აგრობიომრავ ალფეროვნება	20,952,445	2,329,835	18,622,610	286,904	18,335,706	88%
სახეობები და ჰაბიტატები	17,812,148	2,358,836	15,453,312	1,875,724	13,577,588	76%
დაცული ტერიტორიებ ი	7,489,074	2,081,418	5,407,655	1,679,655	3,728,000	50%
ცნობიერების ამაღლება	4,498,873	2,433,732	2,065,141	41,193	2,023,948	45%
შავი ზღვა	4,525,924	107,559	4,418,365	49,000	4,369,365	97%
შიდა წყლები	2,897,237	365,198	2,532,038	177,753	2,354,285	81%
ურთიერთგა დამკვეთი საკითხები	1,149,298	206,296	943,002	108,215	834,788	73%
ბიოუსაფრთხ ობა	995,054	166,174	828,880	291,293	537,588	54%

ბიომრავალფეროვნების საჭიროებების შეფასებამ ასევე გამოავლინა დანაკლისი სამთავრობო პროგრამებში 25.2 მლნ აშშ დოლარის ოდენობით, რაც მოიცავს დამატებითი კადრების, ხელფასის ზრდის, აღჭურვილობის და ტრენინგის საჭიროებებს.

6. ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების გეგმა და ფინანსური გადაწყვეტილებები

პროექტის საბოლოო ეტაპზე მომზადდა ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების გეგმა (BFP). გეგმა წარმოადგენს 9 ფინანსურ გადაწყვეტილებას, რომლებიც გრძელვადიან პერიოდში უზრუნველყოფენ ბიომრავალფეროვნებისათვის საჭირო დაფინანსების მობილიზაციას. აღნიშნული ფინანსური გადაწყვეტილებებია:

- სახელმწიფო ბიუჯეტის დასაბუთების შესაძლებლობების გაუმჯობესება გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში

დაფინანსების მოპოვების აღნიშნული გზა მიზნად ისახავს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ბაზაზე შემუშავდეს კარგად დასაბუთებული და შედეგზე ორიენტირებული ბიუჯეტები, რომლებიც დააკმაყოფილებს „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსი“-თ გათვალისწინებულ მოთხოვნებს და გამყარებული იქნება სოციალურ-ეკონომიკური არგუმენტაციით. ეს გამოიწვევს ბიომრავალფეროვნების პრიორიტეტულ

მიმართულებებზე სახელმწიფო ბიუჯეტის ასიგნებების გაზრდას. დაფინანსების მოპოვების აღნიშნული გზა მოითხოვს ტექნიკური დახმარების, შესაძლებლობების გაძლიერებისა და კვლევების ხელშეწყობის ელემენტების გათვალისწინებას გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მუშაობაში.

- *დაცული ტერიტორიების სისტემის ფინანსური მდგრადობის გაუმჯობესება გაწეული მომსახურებიდან მიღებული შემოსავლების გაზრდით*

დაფინანსების მოპოვების ამ გზის მიზანია დაცული ტერიტორიების საკუთარი შემოსავლების ზრდის ტემპის ამაღლება, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სახელმწიფო ბიუჯეტის შეზღუდვების ფონზე. დაფინანსების მოპოვების მოცემული გზა შერჩეული დაცული ტერიტორიებისთვის მდგრადი ტურისტული ინფრასტრუქტურის განვითარების გეგმების შემუშავებას ითვალისწინებს, და ეს გეგმები მთავრობის, დონორების და პოტენციურად ფინანსური ინსტიტუტების მიერ დაფინანსდება. ფინანსური უკუგების მისაღებად ამოღებული შესასვლელი მოსაკრებლებისა და გამოყენების საფასურის საფუძველზე ახალი ინფრასტრუქტურა შეიქმნება. შემოსავლები ხელს შეუწყობს დაცული ტერიტორიების მთელი სისტემის მართვას.

- *გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ხარისხის, კომპეტენტურობისა და ეფექტიანობის გაუმჯობესება*

დაფინანსების მოპოვების მოცემული გზა მიზნად ისახავს გზშ პროცესში ბიომრავალფეროვნების ადეკვატური შეფასება და განსაზღვრა უზრუნველყოს. აღნიშნულის შედეგი იქნება ბიომრავალფეროვნების დაკარგვის თავიდან აცილება და სხვადასხვა გეგმიური ეკონომიკური საქმიანობის შემდეგ საჭირო აღდგენის ღირებულების შემცირება. ეს საქმიანობა შეიძლება მოიცავდეს: (ა) ბიომრავალფეროვნების სპეციფიკურ სახელმძღვანელო მითითებებს გზშ-ს პროცესთან დაკავშირებით, (ბ) ბიომრავალფეროვნების საკონტროლო ცხრილებს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს პერსონალისთვის, რათა შეაფასოს/შეასწოროს წარმოდგენილი გზშ-ს ანგარიშები და (გ) შესაბამისი უნარ-ჩვევების განმავითარებელ საქმიანობას.

- *გზშ-სთან დაკავშირებული სათანადოდ შედგენილი, განსაზღვრული და აღსრულების მექანიზმის მქონე ჯარიმების სისტემა*

გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის პირობების დარღვევების ამჟამინდელი ჯარიმების სისტემა არ არის ეფექტური, რადგან საჯარიმო თანხები ძალიან დაბალია ბიზნესების უმრავლესობის მოცულობებთან შედარებით; ჯარიმებს სასამართლოში ასაჩივრებენ, რაც ხშირად 3-5 წლიან განხილვას მოითხოვს და მათი გარკვეული ნაწილი გადაუხდელი რჩება. გზშ-ს ჯარიმების კარგად შემუშავებულ სისტემას, რომელიც სათანადოდ არის გაწერილი და აღსრულებული, შეუძლია შეაჩეროს გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის მფლობელების უპასუხისმგებლო ქმედება. დაფინანსების მოპოვების მოცემული გზა მიზნად ისახავს ეკონომიკურად გამართლებული ჯარიმების შემოღებას, კანონმდებლობის ცვლილებისა და შესწორებული სისტემის საფუძველზე ჯარიმების დაწესებისა და ამოღების მკაფიო და აღსასრულებლად ქმედითი მექანიზმის შექმნას. შედეგად, მივიღებთ სისტემას, რომელიც აფერხებს პოტენციურ კანონდამრღვევებს და ახდენს მდგრადი პრაქტიკის სტიმულირებას. კონკრეტული ქმედებები მოიცავს: (ა) ჯარიმების არსებული სისტემის გადახედვას; (ბ) ჯარიმების სისტემის რეფორმირებას, საჯარიმო თანხების სათანადო დონემდე გაზრდის ჩათვლით; და (გ) განახლებული სისტემის დანერგვასა და დახვეწას.

- *გარემოს დაცვასა და ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული, ზიანის აღმოფხვრისა და კომპენსაციის ეფექტური სისტემის შექმნა*

დაფინანსების მოპოვების აღნიშნული გზა გააუმჯობესებს ზიანის გაანგარიშების მეთოდოლოგიას და, სისხლის სამართლებრივი დანაშაულის შემთხვევაში, გააადვილებს სათანადო ზღვრის გამოთვლას, აგრეთვე ხელს შეუწყობს „გარემოსდაცვითი პასუხისმგებლობის შესახებ“ კანონის საბოლოო ფორმით ჩამოყალიბებას. აღნიშნული ცვლილებები გაზრდის გარემოსდაცვითი პასუხისმგებლობის სისტემის ეფექტურობას, რადგან უფრო მეტი შემთხვევა იქნება ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი და არა სისხლის-სამართლებრივი. ამ გზით გაიზრდება გადასახადის განაკვეთები და ჯარიმების, როგორც უკანონო ქმედებების შემაკავებელი ფაქტორის, ეფექტიანობა. საჭირო კონკრეტული ნაბიჯები მოიცავს „გარემოსდაცვითი პასუხისმგებლობის შესახებ“ კანონის საბოლოო ფორმით შემუშავებას და წარდგენას, ზიანის გაანგარიშების მეთოდების გადასინჯვას და სისხლის სამართლის საქმის წარმოებისთვის სათანადო ზღვრის დადგენას.

- *ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობისათვის დაწესებული მოსაკრებლებისა და კვოტების სისტემის განხილვა და განახლება*

დაფინანსების მოპოვების მოცემული გზა მოიცავს მოსაკრებლების და კვოტების არსებული სისტემის გადახედვას და განახლებადი ბუნებრივი რესურსების მონიტორინგს ეფექტიანი, სამართლიანი და მდგრადი კომერციული მოპოვების უზრუნველსაყოფად. გადაწყვეტილების განხორციელება გამოიწვევს რესურსების ზრდას მონიტორინგისათვის, შემოსავლებს ადგილობრივი ხელისუფლებისათვის, გააუმჯობესებს ბუნებრივი რესურსების მოპოვების მდგრადობას და ბუნებრივი რესურსების წარმოშობის მიკვლევადობას. დაფინანსების მოპოვების მოცემული გზა მოიცავს მოსაკრებლების და კვოტების არსებული სისტემის განხილვას, ძლიერი სამეცნიერო საფუძვლის შექმნას მოსავლის აღების მდგრადი დონის უზრუნველყოფის მიზნით, დაცული ტერიტორიების სააგენტოს, ეროვნული სატყეო სააგენტოს და სხვა ორგანიზაციების მონიტორინგის სისტემების შემუშავებას, სისტემური სტრუქტურების, მოსაკრებლებისა და კვოტების გადახედვას, ბუნებრივი პროდუქტების კომერციული გამოყენების მონიტორინგს/კონტროლს/დადგენას. გარდა ამისა, საჭიროა იმის უზრუნველყოფა, რომ ადგილობრივმა ხელისუფლებამ მოსაკრებლებიდან მიღებული შემოსავლების უმეტესი ნაწილის რეინვესტირება ბუნებრივი რესურსების დაცვისა და მოვლა-შენახვის საქმიანობაში მოახდინოს.

- *საშეშე მერქნის წარმოების სფეროში პროფესიონალური მიდგომების დანერგვა*

დაფინანსების მოპოვების მოცემული გზის მიზანია საშეშე მერქნის წარმოების სფეროში პროფესიონალური მიდგომების დანერგვა, იმისათვის, რომ ხელი შეუწყოს სოციალური ჭრის არაეფექტური პრაქტიკის ისეთ ეფექტურ, მდგრად და რეგულირებად სისტემად გარდაქმნას, რომელიც აკმაყოფილებს საშეშე მერქანზე მოთხოვნას. ეს ხელს შეუწყობს ადმინისტრაციული და საოპერაციო ეფექტიანობის გაუმჯობესებას, მდგრად მოპოვებას და გაზრდის სააგენტოს მიერ მიღებული მოსაკრებლების ოდენობას. აუცილებელი ნაბიჯები მოიცავს სისტემური კრიტერიუმების განსაზღვრას (ხელმისაწვდომი ფასი, სამართლიანობა და ა.შ.), განხორციელებადობის და ალტერნატივების დეტალურ შესწავლას, სისტემის შემოთავაზებული სტრუქტურისა და რეგულაციების გადასინჯვას (საჭიროების შემთხვევაში), პილოტირებას და გამეორებას.

- *ეკოტურიზმის შეთავაზებების გაუმჯობესება სახელმწიფო ტყის ფონდში*

დაფინანსების მოპოვების მოცემული გზა მიზნად ისახავს სააგენტოს ინსტიტუციური შესაძლებლობების გაზრდას ტურიზმის მდგრადი პროდუქტების შემუშავების, შესაბამისი შემოსავლების გენერირებისა და მიღების მიზნით და ამგვარი შემოსავლების ტყის მდგრადი მართვის მიზნებისთვის გამოსაყენებლად. ამ ღონისძიების გატარების შედეგი იქნება ეკოტურიზმის ობიექტების რაოდენობის და ტყის ეკოსისტემების მდგრადი დაფინანსების ზრდა. აუცილებელი ნაბიჯები მოიცავს ეროვნულ სატყეო სააგენტოში აღნიშნული პროცესის ზედამხედველობაზე პასუხისმგებელი პირის დანიშვნას, კვლევის ჩატარებას მაღალი ღირებულების ტურისტული ადგილების და პოტენციური პროდუქტების იდენტიფიცირების მიზნით, პრიორიტეტული ადგილებისა და პროექტების საინვესტიციო გეგმების შემუშავებას, შემოსავლების სტრატეგიის შემუშავებას (საკონცესიო გეგმა, შესასვლელი მოსაკრებელი, შემოსავლების გაზიარება ადგილობრივი თემებისთვის და ა.შ.), ბანკების და სხვა საფინანსო ინსტიტუტების ჩართვას საპილოტე ობიექტების დაფინანსებასა და პროგრამების მასშტაბირებაში.

- *ქვეყნის შესაძლებლობების გაზრდა ბუნების კონსერვაციისა და მართვის პრიორიტეტული მიზნების შესაბამისი დაფინანსების მოძიებისთვის*

დაფინანსების მოპოვების მოცემული გზა გააძლიერებს ქვეყნის შესაძლებლობას სახსრების მოსაძიებლად. ამ საქმიანობის სამიზნეს წარმოადგენენ: ა) კერძო პირები სახალხო დაფინანსების ე.წ. „crowdfunding“-ის და სხვა ინტერნეტ საშუალებების გამოყენებით; ბ) ბანკები და სხვა კომპანიები კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის პროგრამებით და გ) ზემოაღნიშნული და სხვა „კლასიკური“ დონორები და საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტები. ყოველივე ამის საწინდარი გარემოსდაცვით ორგანიზაციებში კომუნიკაციისა და სახსრების მოძიების გაუმჯობესებული უნარი იქნება. დაფინანსების მოპოვების აღნიშნული გზის მეშვეობით გაიზრდება ფინანსური ნაკადები გარემოსდაცვითი მიმართულების არასამთავრობო ორგანიზაციებში, სამთავრობო უწყებებსა და სხვა ჯგუფებში. მიუხედავად იმისა, რომ დაფინანსების მოპოვების მოცემული გზის განვითარებას გარკვეული დრო დასჭირდება, თავდაპირველი ქმედებები მოიცავს შემდეგს: თბილისის ზოოპარკის საპილოტე პროგრამების შემუშავება კერძო პირებისა და კორპორაციული დონორებისათვის, საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის პრიორიტეტული ქმედებების საფუძველზე შემოწირულობების ონლაინ პლატფორმის შექმნა და ტრენინგების ჩატარება ორგანიზაციებისთვის კონკრეტული სახსრების მოძიებასა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის კამპანიების ორგანიზებაში ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებასთან დაკავშირებული ქმედებების განსახორციელებლად.

ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების გეგმა დამტკიცდა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2019 წლის 29 მაისის N2-454 ბრძანებით.

მიიჩნევა, რომ ფინანსური გადაწყვეტილებების დანერგვის შემთხვევაში, საწყისი ინვესტიციების გათვალისწინებით, ჯამური წმინდა ფინანსური სარგებელი 10 წლიან პერიოდში, დაახლოებით 160 მილიონი ლარი იქნება.

7. ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების გეგმის დანერგვა

მიუხედავად იმისა, რომ ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების გეგმა დამტკიცდა 2019 წლის მაისში, პროექტის ფარგლებში უკვე განხორციელდა ფინანსური გადაწყვეტილებების საპილოტე ქმედებები.

- პროექტის ფარგლებში განხორციელდა ბიომრავალფეროვნებისა და სატყეო დეპარტამენტის და სამინისტროს სხვა სტრუქტურული ერთეულების შესაძლებლობების გაძლიერება შედეგზე ორიენტირებული და კარგად დასაბუთებული ბიუჯეტების მომზადების მხრივ, რომელიც დააკმაყოფილებს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მოთხოვნებს. განხორციელდა სამინისტროს თანამშრომლების ტრენინგები. შედეგად, მომდევნო ოთხწლიანი პერიოდისათვის ბიომრავალფეროვნებისა და სატყეო დეპარტამენტის საკონსერვაციო პროექტების ბიუჯეტი გაიზარდა 100 000 ლარიდან 400 000 ლარამდე ყოველწლიურად. დამატებით 80 000 ლარი იყო გათვალისწინებული 2019 წელს სამინისტროს სხვა სტრუქტურული ერთეულებისათვის.

ბიომრავალფეროვნებისა და სატყეო დეპარტამენტის გაძლიერებულმა შესაძლებლობამ საშუალება მისცა დეპარტამენტს გაეგრძელებინა მოლაპარაკებები ფინანსთა სამინისტროსთან ბიუჯეტის შემდგომი ზრდის თაობაზე.

- პროექტის ფარგლებში შემუშავდა ჰიდროელექტროსადგურებისათვის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის მომზადების სახელმძღვანელო. სახელმძღვანელო მომზადდა სხვადასხვა დაინტერესებული მხარეებისათვის, მათ შორის, სამინისტრო, კერძო სექტორი, საკონსულტაციო კომპანიები. ამ ეტაპზე მიმდინარეობს სახელმძღვანელოს პილოტირება სამინისტროს შესაბამისი დეპარტამენტების მიერ. მიიჩნევა, რომ სახელმძღვანელოს პრაქტიკაში დანერგვა მნიშვნელოვნად ხელს შეუწყობს ბიომრავალფეროვნებისათვის სამომავლო დანახარჯების თავიდან აცილებას.

- პროექტის ფარგლებში შემუშავდა ეკო-ტურიზმის განვითარების სამოქმედო გეგმა ბორჯომის მუნიციპალიტეტის ტყის ფონდისათვის. დოკუმენტის მიზანია ბორჯომის მუნიციპალიტეტში ეროვნული სატყეო სააგენტოს მიერ მართვაში მყოფი ტერიტორიის ფარგლებში ეკო-ტურიზმის განვითარებისათვის გამოსადეგი ტერიტორიების შერჩევა. დოკუმენტი ასევე მოიცავს სხვადასხვა შესაძლო სცენარს ტერიტორიების მართვასთან და ტურისტული აქტივობებიდან შემოსავლების ზრდასთან დაკავშირებით. დოკუმენტში წარმოდგენილია ფინანსური შეფასება ყველა ტურისტული პროდუქტისა და მიმართულებისათვის, მათ შორის საწყისი და ოპერირების ხარჯები. გეგმაში შემოთავაზებული ქმედებები შესაძლებელია განხორციელდეს საქართველოს სხვა რეგიონებში.

ამ ეტაპზე სამოქმედო გეგმის განხორციელების მიზნით დაფინანსება გამოყოფილია British Petroleum-ის (BP) მიერ.

- პროექტის ფარგლებში განხორციელდა თბილისის ზოოლოგიური პარკისათვის თანხების მოზიდვის კამპანია. კერძოდ, შემუშავდა ფიზიკურ პირებსა და კერძო კომპანიებზე ფოკუსირებული საპილოტე პროგრამა ზოოპარკის საკონსერვაციო პროგრამებისათვის ფინანსური რესურსების მობილიზაციისათვის.

პროექტის მეორე ფაზის (სექტემბერი, 2019-აგვისტო, 2020) ფარგლებში განხორციელდება ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების გეგმაში გათვალისწინებული ქმედება. კერძოდ, გადაიხედება ლიცენზირებას დაქვემდებარებული მცენარეთა სახეობების ბუნებრივი რესურსების მოსაკრებლები. გარდა ამისა, მოსაკრებლები დადგინდება მცენარეთა იმ სახეობებისთვისაც, რომელთა მოპოვებაც ამ ეტაპზე არ რეგულირდება. ახალი რეგულაციები ხელს შეუწყობს ბუნებრივი რესურსების გამოყენების ეფექტიანი, სამართლიანი და მდგრადი სისტემის ჩამოყალიბებას.

8. პროგრესის შეფასება

საქართველომ ფინანსური რესურსების მობილიზაციის მიმართულებით მიაღწია მნიშვნელოვან პროგრესს ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების ინიციატივის მხარდაჭერით. თუმცა, პროგრესის მასშტაბი არასაკმარისია და დგას დაფინანსების ზრდის საჭიროება. დაფინანსება უნდა გაიზარდოს ყველა არსებული წყაროდან, რათა უზრუნველყოფილი იქნას 2011-2020 წლების ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიული გეგმის და და 2020 წლის შემდგომი სტრატეგიული გეგმის დანერგვა.

BIOFIN-ის პროექტის ფარგლებში მომზადებული დოკუმენტები და სხვა ინფორმაცია ხელმისაწვდომია ბიომრავალფეროვნების ფინანსირების ინიციატივის ვებ-გვერდზე:

<https://www.biodiversityfinance.net/georgia>

[The Biodiversity Finance Policy and Institutional review](#)

[The Biodiversity Expenditure Review](#)

[The Financial Needs Assessment](#)

[The Biodiversity Finance Plan](#)

[Eco-tourism Development Action Plan for Borjomi Municipality State Forest Fund](#)

მცენარეთა კონსერვაციის გლობალური სტრატეგიის (GSPC) მიზნების მიღწევაში ეროვნული წვლილის აღწერა

1 GSPC მიზანი 1: ყველა ცნობილი სახეობის ონლაინ ფლორა

NBSAP ეროვნული მიზანი C1:

C.1-01.3. ფლორისა და ფაუნის მონაცემთა ელექტრონული ბაზების შექმნა (2014-2020)

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის ინსტიტუტმა (წარსულში - საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ბოტანიკის ინსტიტუტი) მოამზადა და გამოაქვეყნა საქართველოს ფლორის ორი გამოცემა ქართულ ენაზე. პირველი რვატომიანი გამოცემა გამოქვეყნდა 1941-1952 წლებში (საქართველოს ფლორა, რედაქტორები: ა. მაყაშვილი, დ. სოსნოვსკი. 1941-1952. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა. ტ. 1-8). მეორე გამოცემაზე მუშაობა დაიწყო 1971 წ. დღემდე სულ გამოქვეყნებულია თექვსმეტი (16) ტომი (საქართველოს ფლორა. 1971-2011. რედაქტორები: ნ. კეცხოველი, რ. გაგნიძე. ტ. 1-16). ამჟამად დამუშავების ეტაპზეა ბოლო, მე-17 ტომი, რომელიც ეძღვნება მსხვილ ბოტანიკურ ოჯახს Poaceae (მარცვლოვნები).

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის ინსტიტუტმა (შემდგომში - ბოტანიკის ინსტიტუტი) დაამუშავა და გამოაქვეყნა საქართველოს ფლორის ნომენკლატურული ნუსხის ორი გამოცემა (რ. გაგნიძე, 2005; რედაქტორები: გ. ნახუცრიშვილი, მ. ჭურაძე, 2018). ნომენკლატურული ნუსხის უკანასკნელ გამოცემაში ჩამოთვლილია უმაღლეს მცენარეთა 4275 სახეობა, რომლებიც გაერთიანებულია 1048 გვარსა და 185 ოჯახში. დაგეგმილია ზემოაღნიშნული ნომენკლატურული ნუსხის მეორე გამოცემის მობილური აპლიკაციის შექმნა ბოტანიკის ინსტიტუტისა და საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის მიერ.

დღეისათვის საქართველოს ბიროფლორაში აღნუსხულია 675 სახეობა და 152 ინტრა-სპეციფიკური ტაქსონი. უმნიშვნელოვანეს სათანადო პუბლიკაციებს განეკუთვნება: (1) საქართველოს სპოროვან მცენარეთა ფლორა (1986). ი. ნახუცრიშვილი (რედ.), თბილისი, მეცნიერება, (2) Chikovani, N., &

Svanidze, T. (2004). Checklist of bryophyte species of Georgia. *Braun-Blanquetia*, 34, 97-116 and (3) Bakalin, V., Tigishvili, K., & Arutinov, G. (2016). A new checklist of the liverworts and hornworts of Georgia (Caucasus). *Botanica pacifica*, 5(1), 69-78).

საქართველოს ტერიტორიაზე დღევანდელი მდგომარეობით წარმოდგენილია წყალმცენარეების 1772 სახეობა და 749 ინტრა-სპეციფიკური ტაქსონი. უმნიშვნელოვანესი ინფორმაცია ალგოფლორის შესახებ მოცემულია შემდეგ ნაშრომებში: (1) საქართველოს სპოროვან მცენარეთა ფლორა (1986). ი. ნახუცრიშვილი (რედ.), თბილისი, მეცნიერება, (2) Barinova, S., Kukhaleishvili, L., Nevo, E., & Janelidze, Z. (2011) Diversity and ecology of algae in the Algeti National Park as a part of the Georgian system of protected areas. *Turkish Journal of Botany*, 35(6), 729-774).

საქართველოში აღრიცხულია სოკოების 6337 სახეობა და 439 ინტრა-სპეციფიკური ტაქსონი. საქართველოს სოკოების შესახებ შემაჯამებელი ინფორმაცია მოყვანილია შემდეგ ლიტერატურულ წყაროში: საქართველოს სპოროვან მცენარეთა ფლორა (1986). ი. ნახუცრიშვილი (რედ.), თბილისი, მეცნიერება.

საქართველოს ტერიტორიაზე დღეისათვის წარმოდგენილია ლიქენების 741 სახეობა და 249 ინტრა-სპეციფიკური ტაქსონი ((1) საქართველოს სპოროვან მცენარეთა ფლორა (1986). ი. ნახუცრიშვილი (რედ.), თბილისი, მეცნიერება, (2) Kupradze, I., Inashvili, T., Batsatsashvili, K., Lachashvili, N., & Gabelashvili, S. (2018). Lichens of the Arid Region of David Gareji, Georgia (South Caucasus). *Herzogia*, 31(1), 268-276), (3) Burgaz, A. R., Ahti, T. T., Inashvili, T., Batsatsashvili, K., & Kupradze, I. (2018). Study of Georgian Cladoniaceae. *Botanica Complutensis*).

2007 წელს გამოცემული ორენოვანი (ქართული და ინგლისური ენები) საველე მეგზური „საქართველოს მცენარეები“ (125 სახეობა) ხელმისაწვდომია ონლაინ (https://interesi.files.wordpress.com/2013/03/saqartvelos_mcenareebi_plants_of_georgia_2007.pdf).

ონლაინ აგრეთვე ხელმისაწვდომია საქართველოს ყვავილოვანი მცენარეები - საქართველოს ფლორის 800 სახეობის ილუსტრირებული მეგზური, რომელიც შეადგინა კ. სუხიტაშვილმა და გამოსცა კავკასიის გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელმა (CENN) 2018 წ. (<http://environment.cenn.org/app/uploads/2018/07/mcenareebi-saq-Nata.pdf>). გარდა ამისა, საქართველოს ფლორის საველე მეგზურის (სამხრეთ კავკასია) (ე. ფიშერი et al, 2018) ელექტრონული ვერსია ამჟამად ითარგმნება ქართულ ენაზე და ქართული და ინგლისური ვერსიები ასევე ხელმისაწვდომი იქნება ონლაინ.

საქართველოს ფლორის ელექტრონული ვერსია ამჟამად არ არსებობს. რამდენიმე ტომი დასკანირდა ქართველი ბოტანიკოსების მიერ, მათი პირადი ინიციატივით და ოფიციალურად ხელმისაწვდომი არ არის. საქართველოს ბოტანიკური დაწესებულებები არ მონაწილეობენ მსოფლიო ფლორა ონლაინ კონსორციუმში (World Flora Online Consortium).

საქართველო (ბოტანიკის ინსტიტუტი) მონაწილეობს „მსოფლიო ფლორის“ მიმდინარე პროექტში (floraoftheworld.org), რომლის მიზანია ყვავილოვან მცენარეთა ყველა ოჯახის წარმომადგენელთა დაფიქსირება (ციფრული გამოსახულება) ბუნებრივ ჰაბიტატებში, განსაკუთრებით კი - ბიომრავალფეროვნების ცხელ წერტილებში და ბოტანიკური ბაღების კოლექციების ინვენტარიზაციის დოკუმენტირება; დღემდე ამ პროექტისათვის გადაცემულია მცენარეთა სახეობებისა და ჰაბიტატების 4714 ფოტოგამოსახულება მეტამონაცემებთან ერთად.

საქართველოს მცენარეების 4854 და სოკოების 666 ფოტოგამოსახულება მეტამონაცემების გარეშე ხელმისაწვდომია საქართველოს ბიომრავალფეროვნების მონაცემთა ბაზაში (biodiversity-georgia.net). ფოტოგამოსახულებათა უმრავლესობა გარკვეულია გვარის და სახეობის ან მცენარეთა მსხვილი ჯგუფის დონეზე; მხოლოდ მცირე ნაწილი არ არის გარკვეული.

საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ვ.გულისაშვილის სატყეო ინსტიტუტის (წარსულში ვ. გულისაშვილის სამთო მეტყევეობის ინსტიტუტი) და სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის აგროსატყეო კულტურების კვლევის სამსახურის მეცნიერების მიერ მომზადებულია აჭარის კოლხური ტყის 7 მერქნიანი, წითელი ნუსხის სახეობის [უხრავე (Ostrya carpinifolia Scop.), ხემარწყვა (Arbutus andrachne L.) მედვედევის არყი (Betula medwedewii Regel), სმირნოვის შქერი (Rhododendron smirnowii Trautv.) უნგერნის შქერი (Rhododendron ungerii Trautv.), ზეთის ხე (Osmanthus decorus Boiss. & Balansa) და უთხოვარი (Taxus baccata L.)] შესახებ ინვენტარიზაციის მასალები, გავრცელების ამსახველი რუკები და მონაცემთა ბაზა. აღნიშნული მასალები განთავსებულია საიტზე [forestgenresources.ge](https://www.researchgate.net/publication/326479853) გამოიყენება ასევე ნაშრომის სახით: გოგინაშვილი ნ., თვაური ი., მანველიძე ზ., მემიაძე ნ., ასანიძე ზ., ღამბაშიძე გ. 2018. აჭარის ტყის იშვიათი მერქნიანი სახეობების ინვენტარიზაციის მასალები, <https://www.researchgate.net/publication/326479853> Inventary Materials of Rare Woody Species of Adjara Forest *acharis tqis ishviati merkniani sakheobebis inventarizatsiis masalebi gamomtsemloba u niversali*

დასკვნის სახით შესაძლებელია განვაცხადოთ, რომ სანდო სამეცნიერო წყაროები საქართველოს ფლორის შესახებ უმთავრესად ხელმისაწვდომია ნაბეჭდო ფორმატში. ადგილი აქვს მცენარეთა შერჩეულ ჯგუფებზე ელექტრონული წვდომის უზრუნველყოფის რამდენიმე, ცუდად კოორდინირებულ მცდელობას; თუმცა, მოსალოდნელი არ არის, რომ საქართველოს ფლორის სრული ელექტრონული მონაცემთა ბაზა ხელმისაწვდომი იქნება 2020 წლისათვის.

აღინიშნება პროგრესი დასახული მიზნის მისაღწევად ეროვნულ დონეზე, თუმცა არასაკმარისი ტემპით

2 GSPC მიზანი 2: ყველა ცნობილი სახეობის საკონსერვაციო სტატუსის შეფასება შესაძლებლობის ფარგლებში საკონსერვაციო მოქმედებების წარსამართავად

ეროვნული მიზანი C.1: C.1-01.4. კონსერვაციის თვალსაზრისით მცენარეთა პრიორიტეტული სახეობების არსებული სიის განახლება და შესაბამისი ცვლილებების შეტანა წითელ ნუსხაში (2014-2019)

საერთო ჯამში, 817 საქართველოს და კავკასიის ენდემური მცენარის სახეობა შეფასდა ბუნებისა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის საერთაშორისო კავშირის (IUCN) კატეგორიებისა და კრიტერიუმების გამოყენებით (Red List of the Endemic Plants of the Caucasus: Armenia, Azerbaijan, Georgia, Iran, Russia and Turkey. (2013): Solomon., J., Shulkina, T. & Schatz, G.E. (eds.). Monographs in Systematic Botany from the Missouri Botanical Garden (MSB) 125. Missouri Botanical Garden Press, Saint Louis) პროექტის - „კავკასიის ბიომრავალფეროვნების ცხელი წერტილისათვის მცენარეთა წითელი ნუსხის შეფასების დამუშავება და კოორდინირება“- ფარგლებში; პროექტი განახორციელა IUCN-მა მისურის ბოტანიკურ ბაღთან (აშშ) და კავკასიის ექვსი ქვეყნის (სომხეთი, აზერბაიჯანი, საქართველო, რუსეთი, თურქეთი და ირანი) ბოტანიკოსებთან თანამშრომლობის საფუძველზე 2005 – 2009 წლებში, კრიტიკული ეკოსისტემების პარტნიორობის ფონდის (CEPF) მხარდაჭერით.

საქართველოს ფლორის ორმოცდათექვსმეტი (56) მერქიანი მცენარის სახეობა შეფასდა IUCN-ის კატეგორიებისა და კრიტერიუმების და ეროვნული სისტემის შეჯერებით, რის საფუძველზეც შედგა საქართველოს წითელი ნუსხა (<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2256983?publication=0>), რომლის ბოლო რედაქცია დამტკიცდა 2014 წლის 20 თებერვალს.

საქართველოს ფლორის ასჩვიდმეტი (117) ბალახოვანი მცენარის სახეობა შეფასდა ბოტანიკის ინსტიტუტის მიერ IUCN-ის კატეგორიებისა და კრიტერიუმების და ეროვნული სისტემის შეჯერებით, რისი მიზანიც იყო საქართველოს მოქმედი წითელი ნუსხის შევსება, რომელიც ამჟამად მოიცავს მხოლოდ მერქიან მცენარეებს. პროექტი - ინდიკატორების S3 - „შერჩეულ სახეობათა პოპულაციების სიდიდე“ და P9 - „ინვაზიური სახეობების რაოდენობა და განაწილება“ (50 ყველაზე საშიში არაადგილობრივი მცენარის სახეობა საქართველოში) (2013-2014) - დაფინანსდა GIZ-ის სამხრეთ კავკასიის ოფისის მიერ.

ამჟამად საქართველოში დაფიქსირებული ოთხასი (400) მცენარის სახეობა შეტანილია IUCN-ის წითელ ნუსხაში (<http://www.iucnredlist.org>).

საქართველოს ფლორის დაახლოებით 52% შეფასებულია ეროვნული და გლობალური მასშტაბით; თუმცა IUCN-ის წითელ ნუსხაში შეტანილია 400 სახეობა, რაც შეადგენს ქვეყნის ფლორის 9%-ს.

ამჟამად მიმდინარეობს საქართველოს ფლორის ათი იშვიათი და პოტენციურად საფრთხის წინაშე მდგომი სახეობის შეფასება, რომელსაც ატარებენ ბოტანიკის ინსტიტუტისა და საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის ექსპერტები კოლაბორაციული პროექტის - „ხეილოვანი და კაკლოვანი მცენარეების კონსერვაციის მეშვეობით კავკასიაში სოფლის თემების საარსებო წყაროების გაძლიერება“ - ფარგლებში; აღნიშნული პროექტი ხორციელდება ქიუს სამეფო ბოტანიკურ ბაღსა და არასამთავრობო ორგანიზაციასთან - ბუნებრივი მემკვიდრეობა (სომხეთი) პარტნიორობის საფუძველზე (<https://www.kew.org/science/our-science/projects/enhancing-rural-caucasian-livelihoods-fruit-and-nut-conservation>), დარვინის ინიციატივის ფონდის (დიდი ბრიტანეთი) მხარდაჭერით.

კონსერვაციის სამოქმედო გეგმები მომზადდა რამდენიმე საფრთხის წინაშე მდგომი მცენარეთა სახეობისათვის ბოტანიკური ბაღების კონსერვაციის საერთაშორისო საბჭოსთან (BGCI) მჭიდრო თანამშრომლობითა და ფინანსური მხარდაჭერით. კონსერვაციის სამხრეთ სახეობებია: შობერის

ნიტრარია (*Nitraria schoberi*), ქართული ნუში (*Amygdalus georgica*), მეგრული არყი (*Betula megrelica*), წვრილნაყოფა ბალი (*Prunus microcarpa*) და ქიქობის ტირიფი (*Salix kikodseae*) (<http://globaltrees.org/projects/supporting-native-plants-conservation-georgia-caucasus/>; <https://www.bgci.org/where-we-work/georgia/>).

2010-2019 წლების განმავლობაში საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ვ.გულისაშვილის სატყეო ინსტიტუტისა და სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის აგროსატყეო კულტურების კვლევის სამსახურის მეცნიერების მიერ მომზადებულია წითელი ნუსხის 56 მერქნიანი სახეობიდან 15 სახეობაზე (შიშველი თელადუმა-*Ulmus glabra* Huds, უთხოვარი-*Taxus baccata* L., ქართული ნეკერჩხალი-*Acer ibericum* Bieb., კეცხოველის ბერყენა-*Pyrus ketzkhovelii* Kuth., სახოკიას ბერყენა-*Pyrus sachokiana* Kuth., დიმიტრის ბერყენა-*Pyrus demetii* Kuth., ჭალის მუხა-*Quercus pedunculiflora* C.Koch., იმერული მუხა-*Quercus imeretina* Stev., ქართული ნუში-*Amigdalus georgica* Desf., თურანულა-*Populus euphratica* Oliv., ზეთის ხე (წყავმაზა)-*Osmanthus decorus* Boiss. & Balansa, მედვედევის არყი-*Betula medwediewii* Regel., ხემარწყვა-*Arbutus andrachne* L., სმირნოვისშქერი-*Rhododendron smirnowii* Trautv., უნგერნის შქერი-*Rhododendron ungerii* Trautv.) მონაცემთა ბაზა და გავრცელების ამსახველი წერტილოვანი რუკები.

შეჯამების სახით, შესაძლებელია ითქვას, რომ საქართველოს წითელ ნუსხაში დამატებით შესატანი მცენარეთა სახეობების ნუსხის პროექტი მომზადებულია, თუმცა საქართველოს წითელი ნუსხაში ცვლილების შეტანა შეიძლება ვერ დასრულდეს 2020 წელს.

ეროვნულ დონეზე დასახული მიზანი მნიშვნელოვანწილად მიღწეულია

3 GSPC მიზანი 3: ინფორმაცია, კვლევა და შესაბამისი შედეგები და სტრატეგიის განხორციელებისათვის საჭირო მეთოდები შემუშავებული და გაზიარებულია

საქართველოს ფლორის თანმიმდევრული შესწავლა დაიწყო XVIII საუკუნიდან. კვლევებმა უფრო ინტენსიური ხასიათი მიიღო XX საუკუნეში, როდესაც შეიქმნა რამდენიმე სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულება, როგორცაა: ბოტანიკის ინსტიტუტი, ბათუმის ბოტანიკური ბაღი, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის კათედრა და ა.შ. მსხვილ-მასშტაბიანი სისტემატიკური და ფიტოგეოგრაფიული კვლევები დაგვირგვინდა საქართველოს ფლორის ორი გამოცემისა და საქართველოს მცენარეთა ორტომეული სარკვევის (1964 – 1968) გამოქვეყნებით. გარდა ამისა, საქართველოში გავრცელებული მცენარეულობის ტიპები აღწერილი იქნა რამდენიმე ნაშრომში.

2010 წლის შემდეგ გამოქვეყნდა „საქართველოს მცენარეულობის (სამხრეთ კავკასია)“ (გ. ნახუცრიშვილი, 2013) და „საქართველოს ფლორის ნომენკლატურული ნუსხის“ (რედაქტორები: გ. ნახუცრიშვილი, მ. ჭურაძე, 2018) ახალი გამოცემები. მომზადდა და გამოიცა ფუნდამენტური მონოგრაფია „მცენარეთა მრავალფეროვნება დიდი კავკასიონის ცენტრალურ ნაწილში“ (G. Nakhutsrishvili *et al*, 2017) ინგლისურ ენაზე.

2005 წელს გამოქვეყნებული „საქართველოს ფლორის ნომენკლატურული ნუსხის“ პირველი გამოცემის შემდეგ საქართველოს ფლორის ტაქსონომიური სტრუქტურის კრიტიკული რევიზიისა და ახალი, მათ შორის ინვაზიური, მცენარეების აღმოჩენის შედეგად, მცენარეთა სახეობების რიცხვი 4130-დან (პირველი გამოცემა, 2005) გაიზარდა 4275-მდე (მეორე გამოცემა, 2018).

საქართველოს სხვადასხვა ნაწილში ფლორისა და მცენარეულობის შესასწავლად ჩატარდა კვლევების მთელი რიგი, როგორც ქვეყნის, ისე რეგიონის მასშტაბით (ნ. ლაჩაშვილი *et al*, 2015. ტყისშემდგომი მცენარეულობის სუქცესიები თბილისის მიდამოებში; შ. შეთეკაური, დ. ჭელიძე, 2016. მესხეთ-ჯავახეთის მაღალმთის ფლორა; საქართველოს ყვავილოვანი მცენარეები - საქართველოს ფლორის 800 სახეობის ილუსტრირებული მეგზური, რომელიც შეადგინა კ. სუხიტაშვილმა და გამოსცა CENN-მა 2018 წ.; E. Fischer *et al*, 2018. საქართველოს ფლორის ილუსტრირებული მეგზური (სამხრეთ კავკასია) და სხვ.). გარდა ამისა, შეფასდა ზოგიერთი ტაქსონომიურად რთული მცენარეთა ჯგუფების მრავალფეროვნება (რ. გაგნიძე *et al*, 2010. საქართველოს ფლორის გვარ Rosa-ს სახეობების მორფო-გეოგრაფიული ანალიზი; ჟ. ეხვია *et al*, 2017. ქართული მუხისა (*Q. petraea* subsp. *iberica*) და მონათესავე მუხის სახეობების მორფოლოგიური მრავალფეროვნება და ფილოგეოგრაფია საქართველოში (სამხრეთ კავკასია), და ა.შ.).

აჭარის რეგიონში საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის ვ.გულისაშვილის სატყეო ინსტიტუტის მეცნიერების მიერ ჩატარდა მაღალკონსერვაციული ღირებულების ტყის უბნების გამოვლენა საერთაშორისო მეთოდების გამოყენებით. გამოვლინდა 5 ასეთი უბანი, რომლებიც იმყოფება დაცული ტერიტორიების მიღმა. ამ თემაზე მომზადდა ერთი პუბლიკაცია (გოგინაშვილი ნ. 2019. მაღალი კონსერვაციული ღირებულების ტყის უბნების გამოვლენა და მათი მართვა) და მზადდება ბროშურა.

მიუხედავად რამდენიმე სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულების მიერ ჩატარებული სისტემატიკური კვლევებისა, საქართველოს ზოგიერთი რეგიონი შედარებით სუსტადაა შესწავლილი სხვადასხვა მიზეზის გამო. ასეთი მხარეებია გურიისა და იმერეთის მთიანი ნაწილები და სამეგრელოს კირქვიანი მაღალმთიანი ნაწილი, რომელთა შესწავლაც ვერ მოხერხდა რთული რელიეფის გამო. გარდა ამისა, ახალი ინფორმაცია აფხაზეთსა და სამაჩაბლოში მცენარეთა

მრავალფეროვნების შესახებ ხელმისაწვდომი არ არის, რადგანაც ეს ტერიტორიები არ იმყოფება საქართველოს მთავრობის კონტროლის ქვეშ.

დღეისათვის საქართველოში დაფიქსირებული ყველა მცენარის სახეობა აღწერილია და დოკუმენტირებულია ჰერბარიუმებში ან პუბლიკაციებში.

საქართველოს ჰერბარიუმებში მთლიანობაში დაცულია 940615 საჰერბარიუმო ნიმუში (TBI – ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის ინსტიტუტის ეროვნული ჰერბარიუმის კოლექციები: 600000 ნიმუში; TGM – საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ჰერბარიუმის კოლექციები: 200000; BAT – ბათუმის ბოტანიკური ბაღის ჰერბარიუმის კოლექციები: 49555; TB – ივ. ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის განყოფილების ჰერბარიუმის კოლექციები: 30000; TBPH - თბილისის სამედიცინო უნივერსიტეტის ი. ქუთათელაძის სახელობის ფარმაცოქიმიის ინსტიტუტის ჰერბარიუმის კოლექციები: 30000; Herbarium of A. Tsereteli Kutaisi University აკაკი წერეთლის სახელობის ქუთაისის უნივერსიტეტის ჰერბარიუმის კოლექციები: 30560; ბათუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფიტოპათოლოგიისა და ბიომრავალფეროვნების ინსტიტუტის ჰერბარიუმის კოლექციები: 500).

საჰერბარიუმო ნიმუშების აციფრვა მიმდინარეობს მხოლოდ ბოტანიკის ინსტიტუტის ეროვნულ ჰერბარიუმში. დღემდე აციფრულია 40986 საჰერბარიუმო ნიმუში, რაც საერთო საჰერბარიუმო ნიმუშების 4%-ს შეადგენს. აციფრული კოლექციის ნაწილი (3106 ნიმუში) ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე www.jstor.org (JSTOR არის ციფრული ბიობლიოთეკა, რომელიც განკუთვნილია მკვლევარებისა და სტუდენტებისათვის. ეს პლატფორმა არაკომერციული ორგანიზაცია ITHAKA-ს ნაწილია). 11784 საჰერბარიუმო ნიმუშის ციფრული გამოსახულება ხელმისაწვდომია ვებ-გვერდზე: herbarium.univie.ac.at/database/collections.htm (ვენის უნივერსიტეტის ბოტანიკის ინსტიტუტის ვირტუალური ჰერბარიუმი). ყველა აციფრული კოლექცია ხელმისაწვდომია ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის ინსტიტუტის ეროვნულ ჰერბარიუმში, თუმცა არ არის განთავსებული ონლაინ.

საქართველოს ფლორის მეორე გამოცემაზე მუშაობა დაიწყო 1971 წელს და დღესაც გრძელდება. მიმდინარეობს ყველა ტაქსონომიური ჯგუფის კრიტიკული გადახედვა თანამედროვე ბოტანიკურ ნომენკლატურასთან შესაბამისობაში მოსაყვანად. ეს გამოცემა აგრეთვე მოიცავს მცენარეთა სახეობებს, რომლებიც აღიწერა საქართველოდან და დაფიქსირებული იქნა ქვეყნის ტერიტორიაზე 1952 წლიდან, როდესაც გამოქვეყნდა საქართველოს ფლორის პირველი გამოცემის უკანასკნელი ტომი.

Ex situ გამრავლების მეთოდები (პროტოკოლები / პროცედურები) დამუშავდა რამდენიმე, კოსერვაციაზე-დამოკიდებული, საფრთხის წინაშე მდგომი სახეობისათვის BGCI-ის მიერ დაფინანსებული პროექტების ფარგლებში. ეს პროექტებია:

1. შობერის ნიტრარიას (*Nitraria schoberi*) ინტეგრირებული *ex situ* და *in situ* კონსერვაცია (2013-2015) – შობერის ნიტრარიას გამრავლების პროტოკოლის დამუშავება პროექტის ნაწილს წარმოადგენდა.
2. თანამშრომლობა საქართველოს ფლორის საფრთხის წინაშე მდგომი სახეობის – მეგრული არყის (*Betula megrelica*) კონსერვაციისათვის (2015-2018) - მეგრული არყის გამრავლების პროტოკოლის დამუშავება პროექტის ნაწილს წარმოადგენდა; პროტოკოლის მომზადებაში დაგვეხმარა სთოუნ ლეინის ბაღი (დიდი ბრიტანეთი).
3. საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობის ქიქოდის ტირიფის (*Salix kikodseae*) ინტეგრირებული კონსერვაცია (2016 -2018) - ქიქოდის ტირიფის გამრავლების პროტოკოლის დამუშავება პროექტის ნაწილს წარმოადგენდა.

4. ქართული ნუშის (*Amygdalus georgica*) ინტეგრირებული *ex situ* და *in situ* კონსერვაცია (2014 – 2016) – ამ სახეობისათვის გამრავლების პროტოკოლი დამუშავდა, როგორც პროექტის ნაწილი.

საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის მცენარეთა კონსერვაციის განყოფილებაში დამუშავებულია გამრავლების პროტოკოლები საქართველოს ფლორის ორმოცდაექვსი (46) იშვიათი და საფრთხის წინაშე მდგომი სახეობისათვის, მათ შორის - ცხრა საქართველოს წითელი ნუსხის და ერთი IUCN წითელი ნუსხის სახეობისათვის.

რესურსის შეფასება და მდგრადი შეგროვების სახელმძღვანელო მითითებები დამუშავდა გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ" კონვენციის (CITES) II დანართში შეტანილი სახეობისათვის - ვორონოვის თეთრყვავილასთვის (*Galanthus woronowii*) 2009 – 2018 წლებში Noel McGough, David Kikodze, Richard Wilford, Lucy Garrett, Grigol Deisadze, Natalie Jaworska, and Matthew J. Smith. 2014. Assessing non-detrimental trade for a CITES Appendix II-listed plant species: the status of wild and cultivated *Galanthus woronowii* in Georgia, in Oryx, The International Journal of Conservation, Cambridge Journals). საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ პროექტი - ვორონოვის თეთრყვავილას ველური და კულტივირებული რესურსის შეფასება - ელექტრონული ტენდერის (SPA180002902) შედეგად გადასცა ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის ინსტიტუტს 2018 წლის მარტში.

CITES-ით დაცული კიდევ ერთი სახეობის - ქიოსის ყოჩივარდას (*Cyclamen coum* subsp. *caucasicum*) რესურსის შეფასება ამჟამად მიმდინარეობს; კვლევას ახორციელებს ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის ინსტიტუტი საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს დაფინანსებით.

ეროვნულ დონეზე დასახული მიზანი მნიშვნელოვანწილად მიღწეულია

4 GSPC მიზანი 4: თითოეული ეკოლოგიური რეგიონის ან მცენარეულობის ტიპის მინიმუმ 15%-ის კონსერვაცია უზრუნველყოფილია ეფექტური მართვით და / ან აღდგენით

დაცული ტერიტორიებით მოცული მცენარეულობის ტიპების პროცენტული წილის გამოსათვლელად გამოყენებული იქნა ევროპის ბუნებრივი მცენარეულობის რუკა და მისი მისადაგება კავკასიის ეკორეგიონისათვის (U. Bohn, N. Zazanashvili, G. Nakhutsrishvili, 2007, Bulletin of the Georgia Academy of Science (უ. ბონი, ნ. ზაზანაშვილი, გ. ნახუცრიშვილი, 2007. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე)). ბუნებრივი მცენარეულობის ტიპები, მათ მიერ დაკავებული ფართობები და დაცული ტერიტორიებით მოცული პროცენტი შეჯამებულია ქვემოთ.

ნარეულობის ტიპი	აკვეთული ფართობი, ჰა	ბუნებრივი ტერიტორიებში, ჰა	დაცული პროცენტი %
ქენებითა და ხავსებით შექმნილი ვასიური მცენარეულობა ერთეული დღესი მცენარეებით კლდოვან რტატებსა და ნაშალებზე	3,798	1,245	32.1%
სავლეთ კავკასიონის მაღალმთის ელოები კირქვიან კლდეებზე და დაბალბალახოვანი მცენარეული სასაზოგადოებები ბუჩქნარების, დეებისა და ნაშალების ნარეულობის მონაცვლეობით	59,570		
ოსავლეთ კავკასიონის მაღალმთის ელოები და დაბალბალახოვანი ნარეული თანასაზოგადოებები ბუჩქნარების, კლდეებისა და ნაშალების ნარეულობის მონაცვლეობით	74,695	10,403	13.8%
ბილოეთ კავკასიონის მაღალმთის ელოები და დაბალბალახოვანი ნარეული თანასაზოგადოებები ბუჩქნარების, კლდეებისა და ნაშალების ნარეულობის მონაცვლეობით	3,821	1,011	26.3%
ბრეთ-დასავლეთ კავკასიონის ბრეცილი და მეჩხერი ტყეები, ბუნარი კირქვიან კლდეებზე, დაბალბალახეულობა კირქვიანებზე და ელოები კარბონატულ სუბსტრატზე	15,939	15,776	98.8%
ბილო-აღმოსავლეთ კავკასიონის ბრეცილი და მეჩხერი ტყეები, ბუნარი, მაღალბალახეულობა და ელოები	61,085	12,119	19.7%
ბრეთ-აღმოსავლეთ კავკასიონის ბრეცილი და მეჩხერი ტყეები, ბუნარი, მაღალბალახეულობა და ელოები	31,950	14,013	43.9%

ნარეულობის ტიპი	საკვებელი თოობი ართველოში, ჰა	თოობი რეტორიებში, დაცულ	ჯული %
სავლეთ კავკასიონის ტანბრეცილი და ხერი ტყეები, ბუჩქნარი, ალბალახეულობა და მდელოები	15,536	5,967	2.5%
ოსავლეთ კავკასიონის ტანბრეცილი მეჩხერი ტყეები, ბუჩქნარი, ალბალახეულობა და მდელოები	3,663	1,461	0.3%
სავლეთ კავკასიონის სოჭნარი, სოჭნარ-ვანარი, წიფლნარ-სოჭნარი ტყეები	79,937	8,233	0.1%
სავლეთ კავკასიონის სოჭნარი, სოჭნარ-ვანარი, წიფლნარ-სოჭნარი ტყეები	17,816	1,358	0.0%
სავლეთ კავკასიონის ფიჭვნარები	3,960	3,454	1.0%
ოსავლეთ ევქსინურ-კავკასიური ფიჭვნარები	108,054	4,530	0.6%
კასპიური წიფლნარები რცხილით და ილობრივ სოჭით	15,305	4,117	0.5%
ოსავლეთ კავკასიონის მთის ქვედა ტყლიდან მთის სარტყლამდე	6,696	157	0.0%
ოსავლეთ ევქსინური მუხნარები და ილინარ-მუხნარები	32,687	3,606	0.2%
სავლეთ კავკასიური მუხნარები, ილინარ-მუხნარები და მუხნარ-ილინარები	1027,122	10,436	0.0%
სავლეთ კავკასიური მუხნარები და ილინარ-მუხნარების მონაცვლეობით	73,661	1,097	0.2%

ნარეულობის ტიპი	კვებული თობი ართველოში, ჰა	თობი ტერიტორიებში, დაცული	პროცენტი %
სავლეთ კავკასიური ბიჭვინთის ფიჭვის ტყეები რცხილით, საკმლითა და კვისარათი	547	667	0.7%
სამხრეთ კავკასიური ბორცვოვან-მთიანი ტყის ნათელი ტყეები საკმლის ხის ნათელ ტყეების მონაცვლეობით	6,429	6,023	8.4%
სამხრეთ კავკასიური მაღალმთის მდელო- ტყეები ტრაგაკანთულ და ტომილარულ ნარეულობასთან ერთად	91,256	7,660	1.1%
ბილოეთი და სამხრეთ კავკასიის ბუნებრივი სტეპები ტომილარული და ტრაგაკანთული მცენარეულობის საცვლეობით	10,230	10,783	1.6%
სავლეთ სამხრეთ კავკასიური ტრაგაკანთული და ტომილარული ნარეულობა	1,995	1,537	1.95%
სავლეთ სამხრეთ კავკასიური ბუნებრივი უდაბნოები ეფემეროიდების საცვლეობით	7,452	7,703	1.5%
სავლეთ სამხრეთ კავკასიური ბუნებრივი უდაბნოები ეფემეროიდებისა და ტომილარული მცენარეულობის საცვლეობით	1,861	1,108	1.68%
სამხრეთ-დასავლეთი მდიდარი ალტაიური ისლის ჭაობები გნუმინი ტორფნარებით	4,074	3,585	1.97%
სამხრეთ მურყნარები ალუვიური ტყეებით, მაღალტაიური ლელიანითა და ბუნებრივი ჭაობებით	104,135	12,830	1.99%
სამხრეთ კავკასიური ფოთლოვანი ტყეური ტყეები ალუვიური ტყეებისა და ტორფნარებით და ბუნებრივი ტყეებით	6,544	1,594	3.4%

ზემო მოყვანილი ცხრილის მიხედვით, საქართველოს დაცული ტერიტორიების სისტემით უზრუნველყოფილია ყველა ტიპის ბუნებრივი მცენარეულობის დაახლოებით 15%-ის დაცვა. თუმცა ბუნებრივი მცენარეულობის 17 ტიპის მიერ დაკავებული ფართობის 15%-ზე ნაკლები წარმოდგენილია დაცული ტერიტორიების საზღვრებში, ისეთი მნიშვნელოვანი მცენარეულობის ტიპების ჩათვლით, როგორც კავკასიური სოჭის, აღმოსავლური ნაძვის-კავკასიური სოჭის და აღმოსავლური წიფლის-კავკასიური სოჭის (*Abies nordmanniana*, *Picea orientalis*, *Fagus sylvatica* subsp. *orientalis*) გაბატონებით და თანადომინანტობით შექმნილი ტყეები მარადმწვანე ქვეტყის გარეშე, რომლებიც ნაწილობრივ მონაცვლეობენ აღმოსავლური წიფლის დომინანტობით შექმნილ ტყეებთან (2%) და სამხრეთ-დასავლეთი კავკასიონის ტანბრეცილ და მეჩხერ ტყეებთან, კარბონატულ ქანებზე განვითარებულ ბუჩქნართან, მაღალბალახეულობასა და მდელოებთან (3.8%). აღსანიშნავია, რომ უნიკალური შერეული ტყეებისა და ტანბრეცილი ტყეების ფართობები მცირდება საქართველოს მასშტაბით.

მცირე მასშტაბის საცდელი პროექტები კოლხური ტყის აღდგენის მიზნით განხორციელდა კოლხეთის ეროვნულ პარკსა და ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალში პროექტ “Zelkova”-თან (შვეიცარია) პარტნიორობით 2015 წელს.

საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობის - შობერის ნიტრარიას (*Nitraria schoberi*) შერჩეული ველური პოპულაციების შევსება განხორციელდა BGCI-ის მიერ დაფინანსებული პროექტის - შობერის ნიტრარიას (*Nitraria schoberi*) ინტეგრირებული *ex situ* და *in situ* კონსერვაცია (2013-2015წწ) ფარგლებში. 2015 წლის სექტემბერში მოხდა სამიზნე სახეობის თესლიდან გამოყვანილი ნერგების საცდელი დარგვა ორ შერჩეულ უბანზე (ჩოჩეთი, კასპის მუნიციპალიტეტი და უბანი ასპინძასა და რუსთავს შორის, ასპინძის მუნიციპალიტეტი). მთლიანობაში, განხორციელდა 200 შობერის ნიტრარიას ნერგის რეინტროდუქცია ბუნებრივ ჰაბიტატში ორ უბანზე (100 ნერგი დაირგო თითოეულ უბანზე). რეინტროდუქციის უბნებზე დამონტაჟდა საინფორმაციო ნიშნები. ინფორმაცია ამ პროექტის შესახებ ხელმისაწვდომია შემდეგ ვებ-გვერდზე <https://www.bgci.org/where-we-work/georgia/>.

საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობის - ქართული ნუშის (*Amygdalus georgica*) გამქრალი პოპულაციის აღდგენა განხორციელდა 2016 წელს, რაც წარმოადგენდა BGCI-ის მიერ მხარდაჭერილი პროექტის - ქართული ნუშის (*Amygdalus georgica*) *In situ* და *ex situ* საკონსერვაციო ღონისძიების - ნაწილს. ორასი ორწლიანი ნერგი დაირგო სამიზნე სახეობის კლასიკურ ლოკაციაზე, სადაც ქართული ნუშის პოპულაცია განადგურდა გზის გაფართოების შედეგად (<https://www.bgci.org/where-we-work/georgia/>; <http://globaltrees.org/projects/supporting-native-plants-conservation-georgia-caucasus/>).

ეროვნულმა სატყეო სააგენტომ განახორციელა ტყის აღდგენის ღონისძიებები საქართველოს ხუთ მხარეში 2013-2018 წლებში. ეს მხარეებია: სამცხე-ჯავახეთი, მცხეთა-მთიანეთი, იმერეთი, გურია და აჭარა. სულ, ტყის აღდგენა ჩატარდა 211.13ა ფართობზე. მთლიანობაში დაირგა ადგილობრივი და ინტროდუცირებული ფოთლოვანი და წიწვოვანი სახეობების (მათ შორის, სამი საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი სახეობის - ჩვეულებრივი კაკლის ხის, მაღალმთის მუხის და ჩვეულებრივი წაბლის) 331000 ნერგი შერეული და ფოთლოვანი ტყეების აღდგენის მიზნით. გარდა ამისა, 2014-2018 წლებში ეროვნულმა სატყეო სააგენტომ გაატარა სხვადასხვა ღონისძიება საქართველოს ხუთი რეგიონის (სამცხე-ჯავახეთი, შიდა ქართლი, იმერეთი, გურია და აჭარა) ტყეების ფრაგმენტებში ბუნებრივი რეგენერაციის ხელშესაწყობად 584 ჰა ფართობზე. აქედან, ტყის დაცვა განხორციელდა 63 ჰა ფართობზე, ეკლიანი მავთულით ღობეების დამონტაჟებითა და ადგილობრივი მერქნიანი მცენარეების ნერგების დარგვით; დაირგა როგორც ვარჯის შემქმნელი სახეობები, ისე ბუჩქებიც. აღსანიშნავია, რომ დაირგო საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი ორი სახეობის - იმერული მუხისა და ჩვეულებრივი წაბლის - ნერგები.

სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის აგროსატყეო კულტურების კვლევის სამსახურის ბაზებზე, ჯიდაურას საცდელ ფართობზე, გაშენებულია ტყის მერქნიანი სახეობების საკოლექციო ნარგაობა, სადაც, წითელი ნუსხის 17 სახეობა იზრდება.

ამავე სამსახურის თესლთა ბანკში ინახება მერქნიანი მცენარეების საერთაშორისო სტანდარტებით დამუშავებული თესლის ნიმუშები (წითელი ნუსხის 12 სახეობა).

ველური ბუნების ეროვნულმა სააგენტომ (საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო) განახორციელა რამდენიმე აღდგენითი პროექტი დედაქალაქი თბილისის მიდამოებში. მთლიანობაში, 2016-2019 წლებში დაირგა 47000 ხემცენარის ნერგი.

აღინიშნება პროგრესი დასახული მიზნის მისაღწევად ეროვნულ დონეზე, თუმცა არასაკმარისი ტემპით

5 GSPC მიზანი 5: თითოეული ეკოლოგიური რეგიონის მცენარეთა მრავალფეროვნების მნიშვნელოვანი ტერიტორიების მინიმუმ 75% დაცულია შემუშავებული ეფექტური მენეჯმენტით, მცენარეთა და მათი გენეტიკური მრავალფეროვნების კონსერვაციისათვის

NBSAP National Target C1: C.1-ი1.5. მნიშვნელოვანი ბოტანიკური ადგილების იდენტიფიკაციის დასრულება (2014 – 2016)

2016 წელს ჩატარდა სემინარი საქართველოში მნიშვნელოვანი ბოტანიკური ადგილების გამოსაყოფად შესაძლებლობების განვითარების მიზნით, რომელიც ორგანიზებული იყო BGCI-ის მიერ Plantlife International-თან პარტნიორობითა და რუბიკონის ფონდის (Rubicon Foundation) ტექნიკური მხარდაჭერით. სემინარში მონაწილეობას იღებდნენ საქართველოს ბოტანიკური ბაღების, უნივერსიტეტების, ბოტანიკის ინსტიტუტის, საქართველოში მოქმედი არასამთავრობო ორგანიზაციების, სახეობათა კონსერვაციის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი ნაკრესისა და GIZ საქართველოს ბიომრავალფეროვნების პროგრამის წარმომადგენლები.

სემინარის მიზანი იყო მნიშვნელოვანი ბოტანიკური ადგილების კონცეფციის გაცნობა და ტრენინგის უზრუნველყოფა მნიშვნელოვანი ბოტანიკური ადგილების გამოყოფის კრიტერიუმების საქართველოსთვის გამოყენების საკითხებში. აღნიშნული სემინარის შედეგად, მომზადდა თექვსმეტი პოტენციური მნიშვნელოვანი ბოტანიკური ადგილის წინასწარი სია; ეს ადგილებია:

1. კოლხეთის დაბლობი (ჭარბტენიანი ტერიტორიები, ჭაობები, ტყე, რელიქტები
2. სამხრეთ კოლხეთის მთის ტყე South colchic mountain forest
3. პონტური მუხნარი (ბახმარო)
4. დიდი კავკასიონის კირქვიანების კომპლექსი Greater Caucasus calcareous complex
5. პიცუნდას რელიქტური სანაპირო ფიჭვნარი Relic coastal Pitsunda Pine Forest
6. იმერული მუხის მუხნარი Imeretian oak woodland
7. ჯავახეთის პლატო
8. ივრის, ალაზნისა და მტკვრის აუზების ჭალის ტყე Iori, Alazani and Mtkvari basin floodplain forest
9. ნათელი მშარი ტყე Open dry woodland
10. ლაგოდეხის ტყე Lagodekhi Forest
11. ბაწარა-ბაბანეურის ტყეები Batsara Babaneuri forests
12. მცენარეულობა ტყის გავრცელების საზღვარზე Timberline vegetation
13. სუბნივალური მცენარეულობა Subnival vegetation
14. სურამის ქედი
15. თიკერის დაბლობის ტყე Tikeri lowland forest
16. თეთრობის კომპლექსი.

აღინიშნება პროგრესი დასახული მიზნის მისაღწევად ეროვნულ დონეზე, თუმცა არასაკმარისი ტემპით

6 GSPC მიზანი 6: თითოეული სექტორის საწარმოო მიწების მინიმუმ 75% მართულია მდგრადად, მცენარეთა მრავალფეროვნების კონსერვაციის მიზნების შესაბამისად

მნიშვნელოვანი ცვლილება არ აღინიშნება ეროვნულ დონეზე

7 GSPC მიზანი 7: გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების მინიმუმ 75%-ის *IN SITU* კონსერვაცია უზრუნველყოფილია

***NBSAP* ეროვნული მიზანი C2: C.2-ი1.21. გადაშენების უკიდურესი საფრთხის წინაშე მყოფ მცენარეთა სახეობების ბუნებრივი პოპულაციების არანაკლებ 10%-ის აღდგენა (2014 – 2020)**

ამჟამად საქართველოში მხოლოდ 56 მერქიანი მცენარის სახეობა არის დაცული კანონმდებლობით (საქართველოს წითელი ნუსხა). უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილი სახეობების ველური პოპულაციების მდგრადობის უზრუნველსაყოფად აუცილებელია დაცული ტერიტორიების სისტემის საზღვრებში, სულ მცირე, რამდენიმე პოპულაციის დაცვა.

წითელ ნუსხაში შეტანილი ოთხი სახეობა (*Cistus creticus*, *Erica arborea*, *Genista abchasica* და *Pinus pityusa*) გვხვდება მხოლოდ აფხაზეთში და ინფორმაცია მათი ველური პოპულაციების მიმდინარე სტატუსის შესახებ ხელმისაწვდომი არ არის.

გარდა ზემოაღნიშნულისა, დაცული ტერიტორიების საზღვრებში არ გვხვდება ცხრამეტი სახეობა, მათ შორის ისინიც, რომლებიც წარმოდგენილია რამდენიმე ინდივიდით ან მცირე პოპულაციებით და წითელ ნუსხაში მინიჭებული აქვთ გადაშენების უკიდურესი საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების სტატუსი. ასეთი სახეობებია ხემარწყვა (*Arbutus andrachne*), რომელიც ცნობილია მხოლოდ ერთი პუნქტიდან აჭარაში და წითელი დიდგულა (*Sambucus tigranii*), რომელიც წარმოდგენილია სულ რამდენიმე ინდივიდით სამცხე-ჯავახეთში.

IUCN-ის წითელ ნუსხაში შეტანილია საქართველოს ფლორის საფრთხის წინაშე მყოფი 61 სახეობა. აქედან, საქართველოს დაცული ტერიტორიების სისტემის საზღვრებში უზრუნველყოფილია მხოლოდ თერთმეტი მცენარის სახეობის *in situ* კონსერვაცია. ხუთი სახეობის ყველა დაფიქსირებული პოპულაცია განლაგებულია დაცული ტერიტორიების საზღვრებში. ცნობილია, რომ ორმოცდაათი საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობის პოპულაციები გვხვდება დაცული ტერიტორიების სსაზღვრებს გარეთ.

ველური პოპულაციების განაწილებისა და სტატუსის დეტალური შესწავლა ჩატარდა მხოლოდ ორი საფრთხის წინაშე მყოფი ხემცენარის სახეობისათვის. ეს სახეობებია: (1) ფრთანაყოფა ლაფანი (*Pterocarya fraxinifolia*) და (2) რცხილისფოთოლა ძელქვა (*Zelkova carpinifolia*). შესწავლა განხორციელდა ფრიბურგის უნივერსიტეტის ბოტანიკური ბაღის (შვეიცარია) კოორდინაციის ქვეშ. ორივე პროექტის ფარგლებში დამუშავდა სამიზნე სახეობების *in situ* კონსერვაციის გეგმების პროექტები

<http://zelkova.ch/sites/default/files/Pterocarya%20and%20Juglandaceae%20web%20version%202018.pdf>;
<http://zelkova.ch/sites/default/files/The%20Red%20List%20of%20Zelkova%202018.pdf>.

საქართველოში შექმნილია ზურმუხტის ქსელი, რომელიც მოიცავს ტერიტორიებს, სადაც გვხვდება ბერნის კონვენციით დაცული ბევრი სახეობა და ჰაბიტატი. 2017 წლის ბოლოსთვის საქართველოს მთავრობამ 58 შემოთავაზებული უბნიდან სამს (ლაგოდეხი, ვაშლოვანი და ბაწარას ალკვეთილი) ოფიციალურად მიანიჭა ზურმუხტის უბნის სტატუსი. ამ უბნებზე პოტენციურად გავრცელებულია საქართველოს ფლორის საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობები, რომლებიც კანონმდებლობით დაცული არ არის.

ცენტრალური მარეგულირებელი ორგანოების (საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, დაცული ტერიტორიების ეროვნული სააგენტო, ეროვნული სატყეო

სააგენტო) მჭიდრო თანამშრომლობა არასამთავრობო ორგანიზაციებსა და აკადემიურ წრეებთან ხელს უწყობს დაცული ტერიტორიების, განსაკუთრებით შემოთავაზებული დაცული ტერიტორიების, გაფართოებას საფრთხის წინაშე მყოფი მცენარეთა სახეობების პოპულაციების დასაფარავად. ასეთი თანამშრომლობის კარგი მაგალითია WWF სამხრეთ კავკასიის ოფისის ინიციატივა დასავლეთ საქართველოში სამეგრელოს ეროვნული პარკის შექმნის შესახებ. ბოტანიკის ინსტიტუტის, BGCI-ისა და სთოუნ ლეინ ბალის (დიდი ბრიტანეთი) ერთობლივი კვლევით დადგინდა, რომ საფრთხის წინაშე მყოფი მეგრული არყის (*Betula megrelica*) ველური პოპულაციები გავრცელებულია შემოთავაზებული პარკის საზღვრებს გარეთ. კონსულტაციების შედეგად, მხარეები შეთანხმდნენ, რომ მეგრული არყის ველური პოპულაციები შევა ახალი შემოთავაზებული დაცული ტერიტორიის საზღვრებში.

WWF სამხრეთ კავკასიის ოფისი ახორციელებს ეკო-კორიდორების პროგრამას (ECF - ეკო-კორიდორების ფონდი), რომელიც წარმოადგენს სამხრეთ კავკასიის მრავალფეროვან ლანდშაფტებში ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის ფინანსურ ინსტრუმენტს საკონსერვაციო შეთანხმებების საფუძველზე. კავკასიაში შერჩეულ ეკო-კორიდორებში ეკოლოგიურად მდგრადი მიწათსარგებლობის დაფინანსებით, ფონდი აქტიურად უწყობს ხელს დაცული ტერიტორიების დაკავშირებას და ეკოლოგიური მდგრადობის გაძლიერებას ისე, რომ ადგილობრივი თემების სოციო-ეკონომიკური სტატუსი არ ზიანდება და ხშირ შემთხვევაში, უმჯობესდება. დღეისათვის საკონსერვაციო შეთანხმებები ხელმოწერილია ხუთ თემთან საქართველოს სამცხე-ჯავახეთის რეგიონში. ხუთი შეთანხმება მომზადების ეტაპზეა; შეთანხმებები გაფორმდება 4 თემთან სამცხე-ჯავახეთში და ერთ თემთან აჭარაში.

საქართველოში კოლხეთის ჭარბტენიანი ტერიტორიებისა და ტყეების UNESCO-ს მსოფლიო მემკვიდრეობის უზნად ნომინირების ინიციატივა წამოწყებული იქნა 2017 წელს ბუნების დაცვის მსოფლიო კავშირისა და მიხაელ ზიუკოვის ფონდის მხარდაჭერით; აღნიშნული ინიციატივის ფარგლებში ჩატარდა სამიზნე ტერიტორიების ბიომრავალფეროვნების კვლევები. ქართველი და უცხოელი ეკოლოგების თანამშრომლობის შედეგად, გლობალურ სიაში შესატანად ნომინირებული იქნა კოლხეთის, მტირალას, კინტრიშისა და ქობულეთის დაცული ტერიტორიები.

ბათუმის ბოტანიკური ბაღი აქტიურად არის ჩართული აჭარაში მაღალი საკონსერვაციო ღირებულების ტყეების გამოყოფისა და დარუკების პროექტში, რაც შექმნის დასავლეთ საქართველოში პირველადი ტყის ეკოსისტემების ეფექტური მართვის საფუძველს.

აღინიშნება პროგრესი დასახული მიზნის მისაღწევად ეროვნულ დონეზე, თუმცა არასაკმარისი ტემპით

8 GSPC მიზანი 8: გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების მინიმუმ 75%-ის კონსერვაცია უზრუნველყოფილია *EX SITU* კოლექციებში, უპირატესად წარმოშობის ქვეყანაში და მინიმუმ 20% ხელმისაწვდომია აღდგენის პროგრამებისათვის

NBSAP ეროვნული მიზანი C2:

C.2-01.18. გადაშენების უკიდურესი საფრთხის წინაშე მყოფ მცენარეთა სახეობების სულ მცირე 40%-ის კონსერვაციის უზრუნველყოფა ex-situ ცოცხალ კოლექციებში (2014-2020)

C.2-01.20. არსებული თესლის ბანკის შემდგომი შევსება, რათა მასში დაცული იყოს საფრთხეში მყოფ სახეობათა სულ მცირე 75%-ის სათესლე მასალა, მათგან სახეობათა სულ ცოტა 20%-სთვის ხელმისაწვდომი იყოს სათესლე მასალა სახეობათა აღდგენის სამუშაოებისათვის (2014-2020)

საქართველოს წითელ ნუსხაში შეტანილია გადაშენების უკიდურესი საფრთხის წინაშე მყოფი ორი სახეობა: ევფრატის ტურანგი (*Populus euphratica*) და წითელი დიდგულა (*Sambucus tigranii*). ევფრატის ტურანგი დაცულია საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის ცოცხალ კოლექციებში, ხოლო წითელი დიდგულას თესლი განთავსებულია საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის მცენარეთა კონსერვაციის განყოფილების თესლის ბანკში, რომელსაც აგრეთვე ეწოდება კავკასიის რეგიონული თესლის ბანკი. ზემოაღნიშნული უზრუნველყოფს გადაშენების უკიდურესი საფრთხის წინაშე მყოფი მცენარეთა სახეობების 100%-ით კონსერვაციას *ex situ* კოლექციებში.

IUCN-ის წითელ ნუსხაში შესულია გადაშენების უკიდურესი საფრთხის წინაშე მყოფი ცხრა სახეობა; მათგან ხუთი სახეობის თესლი დაცულია საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის თესლის ბანკში, რაც უზრუნველყოფს გადაშენების უკიდურესი საფრთხის წინაშე მყოფი და IUCN-ის წითელი ნუსხით დაცული სახეობების 55%-ის კონსერვაციას *ex situ* კოლექციებში.

მთლიანობაში, საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის თესლის ბანკში განთავსებულია საქართველოს წითელი ნუსხის ოცდაათობმეტი სახეობისა და IUCN-ის წითელი ნუსხის ოცდაექვსი სახეობის თესლი. გარდა ამისა, საქართველოს წითელი ნუსხის მხოლოდ ერთი სახეობის - წვრილნაყოფა ბაღის (*Prunus microcarpa*) ნერგები ხელმისაწვდომია აღდგენის პროგრამებისათვის. საერთო ჯამში საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის თესლის ბანკში განთავსებულია საქართველოს წითელი ნუსხის მცენარეთა სახეობების 61%-ისა და IUCN-ის წითელი ნუსხის სახეობების 43%-ის თესლი.

საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის ცოცხალ კოლექციებში დაცულია საქართველოს წითელი ნუსხის ოცი სახეობისა და IUCN-ის წითელი ნუსხის სამი სახეობის ინდივიდები.

ბათუმის ბოტანიკური ბაღის ცოცხალ მცენარეთა კოლექციები მოიცავს საქართველოს წითელი ნუსხის თექვსმეტი სახეობის ინდივიდებს; აქედან მხოლოდ ორი სახეობის (ფრთანაყოფა ლაფანი - *Pterocarya fraxinifolia* და კოლხური მუხა - *Quercus hartwissiana*) მერგებია ხელმისაწვდომი აღდგენისა და რეინტროდუქციის პროგრამებისათვის.

საქართველოს წითელი ნუსხის ათი სახეობაა წარმოდგენილი ქუთაისის ბოტანიკური ბაღის ცოცხალ მცენარეთა კოლექციებში; მათგან სამი სახეობა (კოლხური ბუჩქი, კეთილშობილი დაფნა და ფრთანაყოფა ლაფანი) ხელმისაწვდომია აღდგენისა და რეინტროდუქციის პროგრამებისათვის.

საერთო ჯამში, საქართველოს ბოტანიკური ბაღების ცოცხალ მცენარეთა კოლექციებში წარმოდგენილია საქართველოს წითელი ნუსხის ოცი სახეობა და IUCN-ის წითელი ნუსხის სამი სახეობა, რაც შეადგენს შესაბამისი ნუსხის სახეობების 36% და 5%-ს.

მთლიანობაში, საქართველოს წითელი ნუსხის მცენარეთა სახეობების 61%-ისა და IUCN-ის წითელი ნუსხის სახეობების 43%-ის თესლი ხელმისაწვდომია ადდგენის ან ველური პოპულაციების შევსების პროგრამებისათვის.

დღემდე საქართველოს წითელი ნუსხით დაცული ხუთი სახეობა (*Nitraria schoberi*, *Amygdalus georgica*, *Quercus hartwissiana*, *Pterocarya fraxinifolia* და *Prunus microcarpa*) წარმოადგენენ აქტიური ადდგენის პროგრამების სამიზნეს. პირველი ორი სახეობის თესლიდან გამოყვანილი ნერგები დაირგაველური პოპულაციების შესავსებად და აღსადგენად, ხოლო *Quercus hartwissiana*-სა და *Pterocarya fraxinifolia*-ს ნერგები - კოლხეთის ეროვნულ პარკში კოლხეთის დაბლაბის ტყის ადდგენის ხელშეწყობის მიზნით. ამჟამად *Prunus microcarpa* არის BGCI-ის მიერ მხარდაჭერილი საკონსერვაციო ღონისძიებათა პროგრამის სამიზნე (<https://www.bgci.org/where-we-work/georgia/>); აღნიშნული პროგრამით დაგეგმილია საფრთხის წინაშე მყოფი ველური პოპულაციების შევსება. საქართველოში ადდგენის ღონისძიებები განხორციელდა ევქსინისა და კავკასიის ბოტანიკურ პროვინციებში (A. Takhtajan, 1986. Floristic Regions of the World).

სსიპ ველური ბუნების ეროვნულ საააგენტოს გააჩნია საქართველოს წითელი ნუსხის 12 სახეობის 129500 ნერგი, რომლებიც გამოყენებული იქნება საექსპოზიციო დენდროპარკის კორომების შესაქმნელად თბილისის ადმინისტრაციულ ტერიტორიაზე (ყოფილი კრწანისის დენროლოგიური პარკი).

საქართველოს ბოტანიკური ბაღები არ არიან გაწევრიანებული ბოტანიკური ბაღების ეკოლოგიური ადდგენის ალიანსში (Ecological Restoration Alliance of Botanic Gardens).

ეროვნულ დონეზე დასახული მიზანი მნიშვნელოვანწილად მიღწეულია

9 GSPC მიზანი 9: სასოფლო-სამეურნეო კულტურების, მათ შორის მათი ველური მონათესავე სახეობებისა და სხვა სოციო-ეკონომიკური მნიშვნელობის მცენარეთა გენეტიკური მრავალფეროვნების 70%-ის კონსერვაცია უზრუნველყოფილია, ამავდროულად, მათთან ასოცირებული ტრადიციული და ადგილობრივი ცოდნის მნიშვნელობა, შენარჩუნება და მდგრადობა უზრუნველყოფილია

NBSAP ეროვნული მიზანი C1:

C.1-01.6. ცხოველთა და მცენარეთა ადგილობრივი ჯიშებისა და კულტურულ მცენარეთა ველური მონათესავე სახეობების (სურსათად შეგროვებული და სამკურნალო მცენარეების ჩათვლით), აგრეთვე ტრადიციული პროდუქტების ენდემური მიკროფლორის და მათთან დაკავშირებული ტრადიციული ცოდნის ინვენტარიზაცია; მათი მოწყვლადობის შეფასება და წითელი ნუსხის შედგენა (2015)

NBSAP ეროვნული მიზანი C5: 2020 წლისთვის შენარჩუნებულია მცენარეთა და ცხოველთა ადგილობრივი ჯიშებისა და კულტურულ მცენარეთა ენდემური სახეობების, ასევე მათი მონათესავე ველური სახეობების, სხვა სოციო-ეკონომიკური თუ კულტურული მნიშვნელობის სახეობების გენეტიკური მრავალფეროვნება; ჩამოყალიბებულია და ინერგება სტრატეგიები მათი გენეტიკური მრავალფეროვნების დასაცავად

C.5-01.4. კულტურულ მცენარეთა ველური მონათესავე სახეობების (ბუნებაში შეგროვებული და სამკურნალო მცენარეების ჩათვლით) საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე გავრცელების შესწავლა და რუკაზე დატანა, მათი კონსერვაციის საკუთხების დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმებში ასახვა (2015)

დღეისათვის საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის თესლის ბანკში დაცულია სასოფლო-სამეურნეო კულტურების ველური მონათესავე 33 ტაქსონის 195 პოპულაციაში შეგროვილი თესლის კოლექცია, რომელიც შეგროვდა ერთობლივად ბოტანიკის ინსტიტუტისა და საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის მიერ 2014-2016 წლებში პროექტის - „*ex situ* კოლექციებში სასოფლო-სამეურნეო კულტურების ველური მონათესავე სახეობების მრავალფეროვნების უფრო სრული დაფარვისთვის“ (“Towards a more complete coverage of the diversity of crop wild relatives in *ex situ* collections”) - ფარგლებში, სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მრავალფეროვნების გლობალური ფონდის მხარდაჭერითა და ქიუს სამეფო ბოტანიკურ ბაღთან პარტნიორობით. ზემოაღნიშნული თესლის კოლექციის დუბლიკატი დაცულია ქიუს ბოტანიკური ბაღის ათასწლეულის თესლის ბანკში (შესაბამისი მონაცემები ხელმისაწვდომია ათასწლეულის თესლის ბანკის საპარტნიორო მონაცემთა ბაზაში <http://brahmsonline.kew.org/msbp>).

ბოტანიკის ინსტიტუტმა და საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღმა ერთობლივად შეაგროვეს სასოფლო-სამეურნეო კულტურების 18 მერქნიანი ველური მონათესავე სახეობის თესლი 2015-2018 წლებში, გარფილდ უესთონის ხემცენარეთა გლობალური თესლის ბანკის პროექტის (საქართველო) ფარგლებში, ქიუს სამეფო ბოტანიკური ბაღის მხარდაჭერით. თესლის კოლექციები განთავსებულია ათასწლეულის თესლის ბანკსა და სეებ-ში (<http://brahmsonline.kew.org/msbp>).

გარდა ამისა, სასოფლო-სამეურნეო კულტურების დამატებითი 84 ველური მონათესავე სახეობის (ხეხილოვანი და კაკლოვანი მერქნიანი მცენარეები) თესლი ერთობლივად შეგროვდება ბოტანიკის ინსტიტუტისა და საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის მიერ პროექტის - „ხეხილოვანი და კაკლოვანი მცენარეების კონსერვაციის მეშვეობით კავკასიაში სოფლის თემების საარსებო წყაროების გაძლიერება“ - ფარგლებში, ქიუს სამეფო ბოტანიკურ ბაღსა და არასამთავრობო

ორგანიზაცია „ბუნებრივი მემკვიდრეობა“-თან პარტნიორობის საფუძველზე(<https://www.kew.org/science/our-science/projects/enhancing-rural-caucasian-livelihoods-fruit-and-nut-conservation>), დარვინის ინიციატივის ფონდის (დიდი ბრიტანეთი) მხარდაჭერით.

საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის ეთნობოტანიკური კოლექცია მოიცავს მარცვლოვან და პარკოსან მცენარეთა 66 ჯიშს.

საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო კულტურების ველური მონათესავე სახეობების საერთო რაოდენობა, შეფასების მიხედვით, მოიცავს დაახლოებით 450 ტაქსონს. შესაბამისად, *ex situ* კოლექციებში დაცულია საქართველოს ფლორის ველური მონათესავე სახეობების დაახლოებით 30%.

აღინიშნება პროგრესი დასახული მიზნის მისაღწევად ეროვნულ დონეზე, თუმცა არასაკმარისი ტემპით

10 GSPC მიზანი 10: შემუშავებულია მცენარეთა ეფექტური მართვა ახალი ბიოლოგიური ინვაზიების პრევენციისა და ინვაზიების გავლენის ქვეშ მყოფი მცენარეთა მრავალფეროვნების მნიშვნელოვანი ტერიტორიების სამართავად

NBSAP ეროვნული მიზანი B.2: 2020 წლისთვის შეფასებულია უცხო ინვაზიური სახეობების მდგომარეობა და მათ მიერ გამოწვეული საფრთხეები; დადგენილია ინვაზიური სახეობების ინტროდუქციის გზები და შემუშავებულია მათი გავრცელების გზების მართვის, შემოღწევისა და დამკვიდრების თავიდან ასაცილებელი ღონისძიებები; არ არის დაფიქსირებული არცერთი ახალი უცხო სახეობა

B.2-01.1 საქართველოს სახმელეთო, საზღვაო და შიდა წლის ეკოსისტემებში უცხო ინვაზიური სახეობებისა და ქვესახეობების შემოღწევის არსებული თუ პოტენციური გზების ინდენტიფიკაცია, შეფასება და პრევენციული ღონისძიებების შემუშავება (2014-2018)

B.2-01.2. უცხო ინვაზიური სახეობების პოპულაციების მდგომარეობისა და გავრცელების შეფასება და მათ მიერ გამოწვეული საფრთხეების მოდელირება (2014-2018)

B.2-01.3. უცხო ინვაზიური სახეობების მართვის სტრატეგიისა და ნორმატიული ბაზის შემუშავება (2015-2020)

B2-01.5. ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემის ფარგლებში უცხო ინვაზიურ სახეობებზე მონიტორინგის წარმოება (2014-2016)

საქართველოს ფლორა მოიცავს 185 ბოტანიკური ოჯახის 4275 ადგილობრივ სახეობას (ქვესახეობებისა და უფრო დაბალი რანგის ტაქსონების გამოკლებით). დღეისათვის საქართველოში დაფიქსირებულია 380 არაადგილობრივი ტაქსონი, რაც საქართველოს ფლორის 9%-ს შეადგენს (http://sr-sc-8f00.unifr.ch/ecology/groupmueller/assets/files/Final_The%20invasive%20flora%20of%20Georgiared_2010_ver2.pdf).

ინვაზიურ მცენარეებთან დაკავშირებული საფრთხეების გათვალისწინებით, საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო და აკადემიური საზოგადოება მჭიდროდ თანამშრომლობს რამდენიმე საერთაშორისო სამეცნიერო-კვლევით ორგანიზაციასა და ფონდთან, ქვეყანაში არსებული ინვაზიური მცენარეების სახეობების გამოსავლენად, მათი ინვაზიურობის პოტენციალის შესაფასებლად და მათი სტატუსის სამონიტორინგოდ მცენარეთა ინვაზიის თვალსაზრისით მომატებულ რისკის მქონე, შერჩეულ დაცულ ტერიტორიებზე.

საქართველოს მაღალი საკონსერვაციო ღირებულების ტერიტორიებზე ინვაზიურ არაადგილობრივ მცენარეებთან დაკავშირებული მიმდინარე და მომავალი საფრთხეები შეფასდა შვეიცარიელი (ფრიბურგის უნივერსიტეტი, ლოზანის უნივერსიტეტი) და ქართველი (ბოტანიკის ინსტიტუტი) მეცნიერების ერთობლივი ჯგუფის მიერ 2013-2014 წლებში. კვლევის შედეგები გამოქვეყნდა „ბიოლოგიურ ინვაზიებში“ (Biological invasions, 17(4) 2014; <https://www.researchgate.net/publication/271658258>). შეირჩა ჩრდილო ამერიკული და აღმოსავლეთ აზიური წარმოშობის ცხრა ინვაზიური არაადგილობრივი სახეობა სხვა ქვეყნებში მათი სტატუსის შესახებ ექსპერტული ცოდნის, ინვაზიური არაადგილობრივი სახეობების პრიორიტეტიზაციის ხელმისაწვდომი შეფასების სისტემების, ადგილობრივი ჰაბიტატების მოწყვლადობის შესახებ ექსპერტული ცოდნისა და საფრთხის წინაშე მყოფი ენდემური სახეობების გავრცელების გათვალისწინებით. შერჩეული ინვაზიური სახეობებიდან ორი წარმოადგენს ხემცენარეს, ხუთი - ბუჩქს და ორი - ბალახოვან მცენარეს, რომლებიც გვხვდება სხვადასხვა ჰაბიტატში (ტყე, მშრალი მდელო და რუდერალური ჰაბიტატი). ყველა შერჩეული ინვაზიური არაადგილობრივი სახეობა ნატურალიზებულია საქართველოში და იძლევა რეპროდუქციულ შთამომავლობას, ხშირად დიდი რაოდენობით და მშობელი მცენარეებისაგან დიდი მანძილის დაშორებით და, აქედან

გამომდინარე, ხასიათდება გავრცელების მაღალი პოტენციალით. აღნიშნული კვლევის შედეგად გამოვლინდა ორი ტერიტორია: თბილისი აღმოსავლეთ საქართველოში და აჭარა დასავლეთ საქართველოში, რომლებიც ხასიათდება ყველაზე მაღალი რისკით ინვაზიური არაადგილობრივი მცენარეების ინვაზიის კუთხით, რადგანაც ეკოლოგიური პირობები ხელსაყრელია ბევრი ინვაზიური მცენარის სახეობისათვის. პროგნოზირებული იქნა, რომ ავმანისფოთოლა ამბროზიას, ცრუაკაცისა და მაღალ ხემყრალს გააჩნია ყველაზე მაღალი პოტენციალი როგორც დაცულ ტერიტორიებზე, ისე ქვეყნის მასშტაბით გავრცელების თვალსაზრისით, საქართველოში ჰაბიტატების ხელსაყრელობის ანალიზიდან გამომდინარე. აღნიშნული კვლევა საქართველოს ხელისუფლებას უზრუნველყოფს საიმედო ბაზისით არაადგილობრივი ინვაზიური მცენარეების პრიორიტეტიზაციისათვის, რომელიც ეფუძნება გავრცელების მაღალ პოტენციალსა და დაცული ტერიტორიების ჩამონათვალს, რომლებიც ხასიათდება ყველაზე მაღალი რისკებით არაადგილობრივი ინვაზიური მცენარეების გავრცელების თვალსაზრისით.

2013-2014 წლებში ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის ინსტიტუტმა მოამზადა 50 ყველაზე საშიში არაადგილობრივი მცენარის სახეობის სია, რომლებიც საფრთხეს უქმნის საქართველოს ბიომრავალფეროვნებას GIZ-ის სამხრეთ კავკასიის ოფისის მიერ დაფინანსებული პროექტის - ინდიკატორების S3 - „შერჩეულ სახეობათა პოპულაციების სიდიდე“ და P9 - „ინვაზიური სახეობების რაოდენობა და განაწილება“ (50 ყველაზე საშიში არაადგილობრივი მცენარის სახეობა საქართველოში) - ფარგლებში. გარდა ამისა, ჩატარდა მონიტორინგის პროგრამა ფონური მონაცემების შესაგროვებლად ინვაზიური არაადგილობრივი მცენარეების არსებობის დასადგენად, გავრცელების ტემპისა და ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების შესაფასებლად საქართველოს ხუთ შერჩეულ დაცულ ტერიტორიაზე (სამი დაცული ტერიტორია აღმოსავლეთ საქართველოში და ორი დაცული ტერიტორია დასავლეთ საქართველოში). სანიმუშო ნაკვეთები (1-დან 3-მდე თითოეულ დაცულ ტერიტორიაზე) შეირჩა გზების გასწვრივ და მათგან მომორებით, ვინაიდან გზები განიხილება ინვაზიური არაადგილობრივი მცენარეების შემოჭრის პუნქტებად. მთლიანობაში, გამოვლინდა 12 ინვაზიური არაადგილობრივი მცენარე; აქედან ხუთი დაფიქსირდა აღმოსავლეთი საქართველოს სამ დაცულ ტერიტორიაზე, ხოლო რვა - დასავლეთ საქართველოს ორ დაცულ ტერიტორიაზე. ყველაზე საშიშრო / მავნე ინვაზიური სახეობა - ავმანისფოთოლა ამბროზია (*Ambrosia artemisiifolia*) აღირიცხა როგორც აღმოსავლეთ (ბაზანეულის სახელმწიფო ნაკრძალი), ისე დასავლეთ საქართველოში (ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალი).

2016-2017 წლებში განხორციელდა ინვაზიური მცენარეების მონიტორინგი შერჩეულ დაცულ ტერიტორიებზე (კოლხეთის ეროვნული პარკი, ქობულეთის დაცული ტერიტორიები, მტირალას ეროვნული პარკი და თბილისის ეროვნული პარკი). ჩატარებულმა სამუშაოებმა აჩვენა, რომ მტირალას ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე ინვაზიური სახეობების არეალის გაზრდას ადგილი არ აქვს, ხოლო თბილისის ეროვნულ პარკში ცალკეული ინვაზიური სახეობები ხასიათდება არეალის ზრდის ტენდენციით (საქართველოს დაცულ ტერიტორიებზე ინვაზიური მცენარეებისა და ცხოველების სახეობების მონიტორინგის ანგარიში, 2016-2017 წლების მონაცემებით).

2013 წლის ზაფხულში ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის ინსტიტუტის მკვლევარებმა ახალი ინვაზიური არაადგილობრივი სახეობა - გრინდელია (*Grindelia squarrosa*) დააფიქსირეს თბილისის მიდამოებში (სოფ. კარსანი). რთულყვავილოვანთა ოჯახის ეს მრავალწლიანი სახეობა ჩრდილოეთი და ცენტრალური ამერიკის მცენარეა. დაფიქსირებული პოპულაცია წარმოდგენელი იყო მჭიდროდ მოზარდი მრავალწლიანი ინდივიდებით 100მ² ფართობზე. აღინიშნებოდა მდგრადი გამრავლება (ლ. ჯინჯოლია, ნ. შაქარიშვილი, 2014. *Grindelia squarrosa* (Pursh) Dunal – ახალი გვარი და სახეობა საქართველოს არაადგილობრივი ფლორისათვის. საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის მოამბე, ტომ. 8, #3).

საქართველო SMARTER-ის (ევროპაში *Ambrosia artemisiifolia*-ს მდგრადი მართვის ორგანიზაციის; www.cost.eu/actions/FA1203/#tabs|Name:overview) სრული წევრია. SMARTER წარმოადგენს ავშანისფოთოლა ამბროზიას კონტროლის სფეროს ექსპერტების ინტერდისციპლინურ ქსელს, რომელშიც ასევე გაერთიანებული არიან Non-COST (ევროპული თანამშრომლობა მეცნიერებასა და ტექნოლოგიაში) წამყვანი ექსპერტები, ჯანმრთელობის დაცვის სფეროს სპეციალისტები, აერობიოლოგები, ეკონომისტები და ატმოსფერული და სასოფლო-სამეურნეო მოდელირების სპეციალისტები. ეს ქსელი უზრუნველყოფს ფორუმს, სადაც განიხილება გრძელვადიანი მართვისა და მონიტორინგის სხვადასხვა ვარიანტი და მუშავდება ინოვაციური სამენეჯმენტო გადაწყვეტილებები, როგორცაა ბიოლოგიური, ფიზიკური და ქიმიური კონტროლის ღონისძიებების სინერგია და მცენარეულობის მართვა; აგრეთვე ხდება მათი ინვაზიური არაადგილობრივი სახეობებით გამოწვეული ზემოქმედებების შერბილების ეკონომიკური ეფექტურობის შეფასება. SMARTER ხელს უწყობს გრძელვადიან კვლევების, უზრუნველყოფს ინფორმაციულ პლატფორმას და ამუშავებს საუკეთესო პრაქტიკის სახელმძღვანელოებს ავშანისფოთოლა ამბროზიას ინტეგრირებული მენეჯმენტისათვის. იგი აგრეთვე ხელს უწყობს სხვა ინვაზიურ არაადგილობრივ სახეობებთან დაკავშირებული პრობლემების გადაწყვეტას, უზრუნველყოფს სარგებელს ინვაზიური არაადგილობრივი სახეობების ზემოქმედების ქვეშ მყოფი ყველა სექტორისათვის, ხელს უწყობს წარმოებაში სამეცნიერო კვლევების მიღწევებისა და ინოვაციების დანერგვას და ეხმარება გადაწყვეტილებების მიმღებებს ევროპული კვლევის სფეროში (ERA).

კომპანია „ბიპი - ჯორჯიას“ სახელით, საერთაშორისო ექსპერტებისა და ქართველი ეკოლოგების ერთობლივმა ჯგუფმა ჩაატარა ინვაზიური ავშანისფოთოლა ამბროზიის (*Ambrosia artemisiifolia*) კონტროლი და არაადგილობრივი / ინვაზიური სახეობების შესწავლა ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენისა (ბთჯ) და სამხრეთ კავკასიური მილსადენის (სკმ) დერეფანში 2010 – 2015 წლებში. დამუშავდა და სავლეთ პირობებში გამოიცადა კომბინირებული მართვის მეთოდი, რომლის უპირველესი მიზანი იყო ავშანისფოთოლა ამბროზიის თესლის ფორმირების პრევენციის გზით მისი შემდგომი ექსპანსიის აღკვეთა. ამ მეთოდის შესაბამისად, ტარდებოდა სამიზნე ინვაზიური სახეობის ორი თანმიმდევრობითი მოცელება; ერთი - მდედრობითი სქესის მცენარეების ყვავილობის დასაწყისში, ხოლო მეორე - თესლმწიფობის საწყის ეტაპზე. ამ მეთოდმა მნიშვნელოვნად შეამცირა მხოლოდ ორლებნიანი სახეობების დაფარულობა (25%-ით) და სახეობების რაოდენობა (11%-ით) და ზეგავლენა არ მოახდინა ერთლებნიანებზე; ამის შედეგად, მცენარეულობა ტრანსფორმირდა მარცვლოვნების გაბატონების მიმართულებით. ამ შედეგებმა დაადასტურა, რომ გამოყენებული მეთოდი ახდენს ამბროზიაზე ზემოქმედებების მაქსიმალიზაციას, ზრდის მცენარეულობის კონკურენტუნარიანობას და მინიმუმამდე ამცირებს უარყოფით ზემოქმედებას სახეობრივ მრავალფეროვნებაზე (These results confirmed that the method maximized effects on *Ambrosia*, increased the competitive ability of the vegetation cover and minimized negative effects on the species diversity).

არაადგილობრივი / ინვაზიური სახეობების შესწავლა ბთჯ და სკმ მილსადენების დერეფანში დღემდე გრძელდება. სულ აღირიცხა რვა არაადგილობრივი სახეობის პოპულაციები; აქედან მხოლოდ ორი - ავშანისფოთოლა ამბროზია (*Ambrosia artemisiifolia*) და ცრუაკაცია (*Robinia pseudoacacia*) - წარმოადგენს ინვაზიურ სახეობას. დაფიქსირებულ არაადგილობრივ სახეობათა უმრავლესობა ნატურალიზებული ერთწლოვანი მცენარეებია. ერთწლოვანი არაადგილობრივი სახეობების შედარებით მაღალი წილი მილსადენების დერეფნის გარკვეულ ნაწილებში არ განიხილება როგორც საფრთხე ადგილობრივი მრავალფეროვნების შენარჩუნების კუთხით, რადგანაც მომდევნო ეტაპებზე ისინი თანდათანობით ჩანაცვლდებიან ადგილობრივი მრავალწლოვანი მცენარეებით.

არაადგილობრივი / ინვაზიური სახეობების შესწავლა სამხრეთ კავკასიური მილსადენის სისტემის გაფართოების პროექტის (SCPX) მილსადენის გასხვისების დერეფანსა და ტრანსნატოლიურ

მილსადენტან მიერთების (TANAP) დერეფანში დაიწყო 2018 წელს, მშენებლობით შეშფოთებული ტერიტორიების კომპლექსური აღდგენის დასრულების შემდეგ პირველ ვეგეტაციურ სეზონზე. გამოვლინდა მხოლოდ ერთი ინვაზიური სახეობის - ავშანისფოთოლა ამბროზიის (*Ambrosia artemisiifolia*) არსებობა ოთხ პუნქტში SCPX მილსადენტანის დერეფანში. სხვა აღრიცხული არაადგილობრივი ტაქსონები უმთავრესად ნატურალიზებული ერთწლოვანი მცენარეებია, რომლებიც ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის თვალსაზრისით საფრთხედ არ განიხილება, ბუნებრივ ჰაბიტატებში მათი არარსებობის გამო. არაადგილობრივი / ინვაზიური სახეობების მონიტორინგი მომავალშიც გაგრძელდება.

EU-COST-ის დაფინანსებით, 2017 წელს მომზადდა და დაიბეჭდა ევროპაში ამბროზიას სახეობების სტატუსის შესახებ ორენოვანი (ინგლისური და ქართული) ბუკლეტი და პლაკატი.

ეროვნულ დონეზე დასახული მიზანი მნიშვნელოვანწილად მიღწეულია

11 GSPC მიზანი 11: საერთაშორისო ვაჭრობა საფრთხეს არ უქმნის ველური ფლორის არცერთ სახეობას

NBSAP ეროვნული მიზანი C.2:

C.2-01.17. ფლორისა და ფაუნის იშვიათი და ეკონომიკური ღირებულების მქონე სახეობების გამრავლების პროგრამების ჩამოყალიბება/გაძლიერება (2014-2020)

C.2-01.22. კვლევის ჩატარება საქართველოს ფლორის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შეფასების მიზნით (2016-2017)

C.2-01.23. საქართველოს „CITES“-ს ადმინისტრაციული ორგანოს და საბაჟოს გაძლიერება (ინსტიტუციური გაძლიერება და თანამშრომელთა კვალიფიკაციის ამაღლება) (2014-2020)

საქართველოში ადგილი აქვს CITES-ით დაცული ორი სახეობით (*Galanthus woronowii* და *Cyclamen coum* subsp. *caucasicum*) საერთაშორისო ვაჭრობას. 2008 წელს ამოქმედდა ველური ბოლქვების შეგროვების CITES-ით დაწესებულ კვოტებზე ხელმისაწვდომობის ათწლიანი ლიცენზირების პროცესი, ნებართვებზე მოთხოვნების მართვის, ბუნებიდან მდგრადი შეგროვებისა და ექსპორტის ხელშეწყობის, ვაჭრობისათვის სტაბილური გარემოს შექმნისა და მთავრობისათვის კვოტებზე უფლებების გაყიდვიდან შემოსავლის უზრუნველყოფის მიზნით.

ზემოაღნიშნული შემოსავალი, სხვა მთავრობების უდიდესი ნაწილის მსგავსად, ხვდება ხაზინაში და პირდაპირ არ ხმარდება CITES-ის განხორციელებისათვის საჭირო ინფრასტრუქტურის მხარდაჭერას.

კვოტების სისტემის შემოღებისთანავე, ველური ბოლქვებით მოვაჭრეთა რაოდენობა შემცირდა მცირე (და მართვად) ბირთვამდე, ნებართვებზე მოთხოვნამ მკვეთრად დაიკლო და ვაჭრობამ სტაბილური ხასიათი შეიძინა. თუმცა საერთაშორისოდ მისაღები კვოტების შესანარჩუნებლად, 2009 წელს ჩატარებული პროექტის - „CITES-ის განხორციელების გაუმჯობესება საქართველოდან მოპოვებული *Galanthus woronowii*-სა და *Cyclamen coum*-თვის“ - მიხედვით, აუცილებელი იყო რეგულარული და ხშირი მონიტორინგისა და მართვის პროგრამების ჩატარება. ამ მიზნისათვის გარკვეული დაფინანსება ხელმისაწვდომი იყო დეპარტამენტების ბიუჯეტებიდან, თუმცა წლების განმავლობაში დაფინანსების უდიდესი ნაწილი უზრუნველყოფილი იყო GIZ-ის მიერ ყოველწლიური პროექტების საფუძველზე. GIZ-ის დაფინანსება ფასდაუდებელი იყო, რადგანაც მან ხელი შეუწყო საქართველოს რეპუტაციის ზრდას CITES-ში. სავლეთ კვლევებისა და საქართველოს წარმომადგენლების CITES-ის მცენარეთა დაცვის კომიტეტისა და ევროკავშირის სამეცნიერო რევიზიის ჯგუფის შეხვედრებზე მონაწილეობის დაფინანსების გარდა, GIZ-ის მხარდაჭერით საქართველომ უმასპინძლა CITES-ის ევროპულ რეგიონულ შეხვედრას 2011 წელს, ტრეინინგი ჩაუტარდათ თანამშრომლებს, რომლებსაც ევალებათ CITES-ის მოთხოვნების აღსრულება და 2015 წელს საქართველოში ჩატარდა CITES-ის მცენარეთა დაცვის კომიტეტის სრული შემადგენლობის სხდომა. ზემოაღნიშნული წარმომადგენდა საქართველოს განვითარების კრიტიკულ ეტაპებს CITES-ში, სადაც იგი ამჟამად განიხილება როგორც სამაგალითო მხარე. საქართველო, როგორც მისაბადი წევრი, ხაზგასმით იყო ნახსენები CITES-ის გენერალური მდივნის მისასალმებელ სიტყვაში, საქართველოში მცენარეთა დაცვის კომიტეტის 22-ე სხდომის გახსნაზე 2015 წლის ოქტომბერში.

ამრიგად, საქართველომ მოახერხა მაღალი რეპუტაციის დამკვიდრება CITES-ში, CITES-ის მართვის ორგანოს დინამიური ხელმძღვანელობით, სამეცნიერო ორგანოს რეკომენდაციებისა და კვლევების მაღალი ხარისხითა და GIZ-ის მიერ სასიცოცხლოდ აუცილებელი დამატებითი დაფინანსებით.

2012 წლიდან საქართველო არეგულირებს თეთრყვავილას ბოლქვების მოსავალს რეგისტრირებული კულტივირებული უბნებიდან. საქართველოს მთავრობის 2007 წლის 6 თებერვლის #18 დადგენილებაში შეტანილი ცვლილებებით განისაზღვრა CITES-ში შეტანილი მცენარეთა სახეობების ხელოვნური გაშენების უბნების რეგისტრაციის პროცედურა. 2018 წელს საქართველოს კანონში „საქართველოს წითელი ნუსხისა და წითელი წიგნის შესახებ“ შევიდა ცვლილებები საქართველოში CITES-ის განხორციელების გასაუმჯობესებლად.

2014 და 2018 წლებში ჩატარდა თეთრყვავილას (*Galanthus woronowii*) ყველა ცნობილი ველური პოპულაციის შესწავლა კვოტების განსასაზღვრავად. გარდა ამისა, გამოკვლეული იქნა კულტივირების უბნებიც, *Galanthus woronowii*-ს მარაგის შესაფასებლად და ბოლქვების დასაშვები მოსავლის დონის დასადგენად (*Galanthus woronowii*-ს მდგრადი წლიური საექსპორტო კვოტა, რომელიც დააფინანსა GIZ-ის სამხრეთ კავკასიის ოფისმა; ხელშეკრულება # 310106/127 საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და სსიპ ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტს შორის - „*Galanthus woronowii*-ს მარაგის შეფასება ველურ პოპულაციებში და კულტივირების უბნებზე“.

რაც შეეხება *Cyclamen coum* subsp. *caucasicum*-ს, ამჟამად მიმდინარეობს კვლევა ველური მარაგის შესაფასებლად და წლიური მოსავლის კვოტის განსასაზღვრავად (ხელშეკრულება #310104/93 საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და სსიპ ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტს შორის - „*Cyclamen coum* subsp. *caucasicum*-ს მარაგის შეფასება ველურ პოპულაციებში და კულტივირების უბნებზე“.

ამჟამად ტარდება კიდევ ერთი კვლევა, რომლის მიზანია ბოლქვების ამოღების ზემოქმედების შეფასება *Galanthus woronowii*-ს ხუთ შერჩეულ ველურ პოპულაციაზე (ხელშეკრულება # 310104/73 საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსა და სსიპ ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტს შორის - „*Galanthus woronowii*-ს ხუთ შერჩეულ ველურ პოპულაციაში ბოლქვების ამოღების ზემოქმედების შეფასება“.

საერთაშორისო ვაჭრობისთვის ახალი პოტენციური სახეობების დადგენის საჭიროების გათვალისწინებით, 2015 წელს საქართველომ, GIZ-ის სამხრეთ კავკასიის ოფისის დაფინანსებით, განახორციელა პროექტი - „საქართველოს მცენარეები საერთაშორისო ვაჭრობაში“. ამ პროექტის ფარგლებში განხილული იქნა მცენარეთა სახეობები, რომლებიც გვხვდება საერთაშორისო ვაჭრობაში და შეფასდა ის სახეობები, რომლებიც შესაძლოა საჭიროებდეს რეგულირებას, მათი გრძელვადიანი მდგრადი გამოყენებისა და კონსერვაციის უზრუნველსაყოფად. პროექტით არ გამოვლინდა ადგილობრივ მცენარეთა ველურ პოპულაციებზე საერთაშორისო ვაჭრობით გამოწვეული ზიანის ნიშნები. კვლევის შედეგად მომზადდა 21 რეკომენდაციის პაკეტი. სპეციალური შეგროვება წარმოადგენს ერთ-ერთ სფეროს, სადაც აუცილებელია ბიომრავალფეროვნების შესახებ კონვენციით / კიოტოს ოქმით განსაზღვრული მოთხოვნების შესრულების მონიტორინგი. მცენარეთა ვაჭრობის კანონზომიერებების სწრაფი ცვლილებებისა და განვითარების გათვალისწინებით, განიხილება ამ კვლევის განმეორებით ჩატარების საჭიროება.

საქართველოს კანონმდებლობის მოთხოვნაა (საქართველო კონვენციის პირველი მხარეა, ვინც ეს მოთხოვნა კანონმდებლობაში ასახა), რომ გამოყენებული იქნას CITES-ით განსაზღვრული არასაზიანო მოპოვების ცხრაეტაპიანი პროცესი (“CITES Non-detriment Findings – Guidance for Perennial Plants Version 3 Wolf, D. et al. (2016). BfN-Skripten 440, Bonn, Germany). ეს სახელმძღვანელო ითარგმნა ქართულ ენაზე და გამოიყენება CITES-ის სამეცნიერო ორგანოს მიერ. საქართველო მჭიდროდ იყო ჩართული ამ სახელმძღვანელოს მომზადებაში - 2015 წელს ქვეყანამ უმასპინძლა სემინარს თბილისში, რომლის მიზანი იყო სახელმძღვანელოს სამუშაო ვერსიის მომზადება და მისი გამოცდა გეოფიტებთან მიმართებაში. საქართველომ აგრეთვე მიიღო მონაწილეობა ამ

სახელმძღვანელოს განსახილველად მოწყობილ დამატებით ღონისძიებაში CITES-ის მხარეთა მე-17 კონფერენციის ფარგლებში, რომელიც ჩატარდა სამხრეთ აფრიკაში.

ეროვნულ დონეზე დასახული მიზანი მნიშვნელოვანწილად მიღწეულია

12 GSPC მიზანი 12: მცენარეული წარმოშობის პროდუქტების ბუნებიდან ამოღება მდგრადია

NBSAP ეროვნული მიზანი C.2-01.24: საერთაშორისო ვაჭრობისთვის მნიშვნელოვან მცენარეთა სახეობების ბუნებრივი რესურსების შეფასება (2014-2020)

2013-2014 წლებში ბათუმის ბოტანიკური ბაღი ჩართული იყო ორი ეკონომიკურად მნიშვნელოვანი მცენარეთა სახეობის რესურსის შეფასებაში, რომელთა მოპოვებაც ხდება ველური პოპულაციებიდან აჭარაში; ესენია: (1) ბრტყელფოთლისებრი ხარისშუბლა (*Senecio platyphylloides*) და (2) კოლხური ძმერხლი (*Ruscus colchicus*). კვლევის შედეგების გათვალისწინებით, ზემოაღნიშნული მცენარეების ბუნებრივი პოპულაციებიდან მოპოვება აიკრძალა ორი წლით, პოპულაციათა განახლებისა და აღდგენის ხელშეწყობის მიზნით.

2015 წელს, GIZ-ის სამხრეთ კავკასიის ოფისის დაფინანსებით, შეგროვდა სხვადასხვა წყაროდან ხელმისაწვდომი ინფორმაცია საერთაშორისო ვაჭრობაში საქართველოდან მოპოვებულ მცენარეთა სახეობების შესახებ (პროექტი „მცენარეთა სახეობები საერთაშორისო ვაჭრობაში - სკოპინგის პროექტი, საქართველო) და მომზადდა ანგარიში „საქართველოს მცენარეთა სახეობები საერთაშორისო ვაჭრობაში“. პროექტის ფარგლებში განხილული იქნა მცენარეებითა და მცენარეული წარმოშობის პროდუქტებით ვაჭრობა. საერთაშორისო ვაჭრობაში მყოფი ყველა მცენარის სახეობის საერთო სია არ არსებობს, თუმცა საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ („საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო“ 2015 წელს) მოგვანაწილა ეკონომიკური მნიშვნელობის მცენარეთა სახეობების სია, რომელშიც შეტანილია 106 სახეობა და კულტივირებული მცენარე, რომელთა მოპოვება შესაძლოა ხდება ბუნებაში და პლანტაციებში.

სახელმძღვანელო მითითებები ბუნებიდან მდგრადი ამოღების შესახებ დამუშავებულია მხოლოდ CITES-ით დაცული თეთრყვავილასათვის (*Galanthus woronowii*).

ერთობლივი პროექტის - „ხეხილოვანი და კაკლოვანი მცენარეების კონსერვაციის მეშვეობით კავკასიაში სოფლის თემების საარსებო წყაროების გაძლიერება“, ერთ-ერთი მთავარი მიზანია უმთავრესი ეკონომიკურად მნიშვნელოვანი მერქიანი მცენარეების იდენტიფიკაცია, რომელთა *ex situ* კონსერვაცია პრიორიტეტულია და, ადგილობრივი შემგროვებლებისათვის ტრენინგების მოწყობა მდგრადი შეგროვების მეთოდების ასათვისებლად. პროექტის მომდევნო ფაზისას ყურადღება გამახვილდება ადგილობრივი თემებისათვის ტრენინგების მოწყობაზე მნიშვნელოვანი ხეხილოვანი და კაკლოვანი სახეობების გამრავლების მეთოდების ასათვისებლად (კალმებითა და თესლით). ეს საქმიანობა განხორციელდება სათემო ბაღების შექმნის ინიციატივის ფარგლებში ველურ მცენარეულ რესურსზე ზემოქმედების შესამცირებლად (<http://www.darwininitiative.org.uk/assets/uploads/Darwin-Newsletter-May-19-Fantastic-Flora-FINAL.pdf>). აღნიშნული პროექტი ხორციელდება ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის ინსტიტუტისა და საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის მიერ ქიუს სამეფო ბოტანიკურ ბაღსა და არასამთავრობო ორგანიზაციასთან - ბუნებრივი მემკვიდრეობა (სომხეთი) პარტნიორობის საფუძველზე, დარვინის ინიციატივის ფონდის (დიდი ბრიტანეთი) მხარდაჭერით.

შპს კავკასსერტი - 2005 წელს დაარსებული ქართული კომპანია პირველი ადგილობრივი ორგანიზაციაა საქართველოში, რომელიც ახორციელებს ბიოპროდუქციის, მათ შორის ველური პოპულაციებიდან მოპოვებული მცენარეების, სერტიფიცირებას. კავკასსერტი აკრედიტირებულია ISO-17065 სტანდარტით, გერმანიის აკრედიტაციის უწყების DAkkS-ის მიერ. იგი შეტანილია მესამე ქვეყნის ექვივალენტური ბიოსერტიფიკაციის ორგანიზაციების სიაში (EC regulation 1330/2016). დღეისათვის თერთმეტ იურიდიულ პირს, რომლებიც აწარმოებენ ველური მცენარეების მოპოვებას, გააჩნია მოქმედი ბიოსერტიფიკატი.

საქართველოში „FairWild“ სერტიფიკაციის სისტემა არ ამოქმედებულა. თუმცა ერთი ქართული კომპანია - შპს „გეო-ფლაუერი“ ფლობს „FairWild“ სერტიფიკატს. „გეო-ფლაუერი“ აწარმოებს ჩირსა და სამკურნალო დანიშნულების მცენარეებს დანამატების გარეშე. იგი ჩაის მწარმოებელი ფირმა „მარტინ ბაუერის“ პარტნიორია და მისი დახმარებით ყოველწლიურად 400 ტონა ჩირი შეაქვს გერმანიაში.

აღინიშნება პროგრესი დასახული მიზნის მისაღწევად ეროვნულ დონეზე, თუმცა არასაკმარისი ტემპით

13 GSPC მიზანი 13: მცენარეთა რესურსების გამოყენებასთან დაკავშირებული, ადგილობრივ ცოდნაზე დაფუძნებული ინოვაციები და პრაქტიკა შენარჩუნებული ან გაზრდილია შესაბამისად, ტრადიციული გამოყენების, მდგრადი საარსებო საშუალებების, ადგილობრივი საკვების უსაფრთხოებისა და ჯანმრთელობის დაცვის მხარდასაჭერად

2014-2017 წლებში ქართველი მიკოლოგებისა და ლიქენოლოგების ჯგუფმა განახორციელა სამწლიანი პროექტი „საქართველოს სოკოებისა და ლიქენების ეთნობიოლოგია“ შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის მხარდაჭერით (FR/631/7-120/13). შეგროვდა მონაცემები 800-მდე ადგილობრივი მოსახლის გამოკითხვის გზით ასამდე სოკოს სახეობის ტრადიციული გამოყენების (საკვები, სამკურნალო, კვარი, რიტუალური) შესახებ. ამ პროექტის შედეგად შეიქმნა ვებ-რესურსი (<http://fungi.biodiversity-georgia.net/home>).

უკანასკნელი წლების განმავლობაში ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის ინსტიტუტის ეთნობოტანიკის განყოფილებამ წამოიწყო სამუშაოები მცენარეთა რესურსების შესახებ საქართველოში არსებული ტრადიციული ცოდნის დოკუმენტირებისა და დაცვისათვის (Bussmann et al. Bussmann, R.W., Paniagua Zambrana, N.Y., Sikharulidze, S., Kikvidze, Z., Kikodze, D., Tchelidze, D., Khutsishvili, M., Batsatsashvili, K., Hart, R.E., Pieroni, A. (2016a). Your poison in my pie – the use of Potato (*Solanum tuberosum* L.) leaves in Sakartvelo, Georgia (Caucasus) and Gollobordo, Eastern Albania. *Economic Botany* 70(4), 431-437; Bussmann, R.W., Paniagua Zambrana, N.Y., Sikharulidze, S., Kikvidze, Z., Kikodze, D., Tchelidze, D., Khutsishvili, M., Batsatsashvili, K., Hart, R.E. (2016b). A comparative ethnobotany of Khevsureti, Samtskhe-Javakheti, Tusheti, Svaneti, and Racha-Lechkhumi, Republic of Georgia (Sakartvelo), Caucasus. *Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine* 12:43, DOI: 10.1186/s13002-016-0110-2; Bussmann, R.W., Paniagua Zambrana, N.Y., Sikharulidze, S., Kikvidze, Z., Kikodze, D., Tchelidze, D., Batsatsashvili, K., Hart, R.E. (2016c). Medicinal and food plants of Svaneti and Lechkhumi, Sakartvelo (Republic of Georgia), Caucasus. *Medicinal and Aromatic Plants* 5:266, DOI: 10.4172/2167-0412.1000266; Bussmann, R.W., Paniagua Zambrana, N.Y., Sikharulidze, S., Kikvidze, Z., Kikodze, D., Tchelidze, D., Khutsishvili, M., Batsatsashvili, K., Hart, R.E. (2017a). Plant and fungal use in Tusheti, Khevsureti and Pshavi, Sakartvelo (Republic of Georgia), Caucasus. *Acta Societatis Botanicorum Poloniae* 86(2), 3517. <https://doi.org/10.5586/asbp.3517>; Bussmann, R.W., Paniagua Zambrana, N.Y., Sikharulidze, S., Kikvidze, Z., Kikodze, D., Tchelidze, D., Batsatsashvili, K., Hart, R.E. (2017b). Plants in the spa – the medicinal plant market of Borjomi, Sakartvelo (Republic of Georgia), Caucasus. *Indian Journal of Traditional Knowledge* 16(1), 25-34; Bussmann, R.W., Paniagua Zambrana, N.Y., Sikharulidze, S., Kikvidze, Z., Kikodze, D., Tchelidze, D., Batsatsashvili, K., Hart, R.E. (2017c). Ethnobotany of Samtskhe-Javakheti, Sakartvelo (Republic of Georgia), Caucasus. *Indian Journal of Traditional Knowledge* 16(1), 7-24; Paniagua Zambrana, N.Y., Bussmann, R.W., Hart, R.E., Moya Huanca, A.L., Ortiz Soria, G., Ortiz Vaca, M., Ortiz Álvarez, D., Soria Morán, J., Soria Morán, M., Chávez, S., Chávez Moreno, B., Chávez Moreno, G., Roca, O., Siripi, E. (2018a). To list or not to list? The value and detriment of freelisting in ethnobotanical studies. *Nature Plants* 4:201-204).

ადგილობრივი ცოდნის აღნუსხვის გარდა, ეთნობოტანიკის განყოფილების თანამშრომლები ასევე აქტიურად არიან ჩართული ეთნობოტანიკური ცოდნის პოპულარიზაციაში მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში; მათ მიერ აგრეთვე ხორციელდება ამ დისციპლინის რესტრუქტურირაცია თანამედროვე მეთოდოლოგიური მიდგომების საშუალებით მცენარეთა გამოყენების შესახებ ტრადიციული ცოდნის შესაფასებლად (Bussmann et al. 2018d,e,f; Leonti et al. 2018; Paniagua-Zambrana et al. 2017, 2018a,b).

საქართველოსა და კავკასიაში მცენარეული რესურსების ტრადიციული გამოყენების სფეროში მნიშვნელოვან შენატანს წარმოადგენდა მონოგრაფიის „კავკასიის ეთნობოტანიკა“ (Bussmann, R. W. (ed.) (2017) Ethnobotany of the Caucasus. Springer International Publishing XXVII, 746p. (ISBN 978-3-319-49411-1) გამოქვეყნება.

სრულყოფილი ინფორმაცია საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო კულტურებისა და შერჩეული ეკონომიკურად მნიშვნელოვანი მცენარეების, მათი ტრადიციული კულტივაციის მეთოდებისა და გამოყენების შესახებ მოცემულია ახლახან გამოქვეყნებულ მონოგრაფიაში „პური ჩვენი არსობისა“ (ლ. ფრუიძე, ი. მაისაია, შ. სიხარულიძე, მ. თავართქილაძე, წიგნი II: „პური ჩვენი არსობისა“ (საქართველო - სამიწათმოქმედო კულტურის უძველესი კერა), თბილისი, „პალიტრა L“, 2016).

ეროვნულ დონეზე დასახული მიზანი მნიშვნელოვანწილად მიღწეულია

14 GSPC მიზანი 14: მცენარეთა მრავალფეროვნების მნიშვნელობა და მისი კონსერვაციის აუცილებლობა შეტანილია კომუნიკაციების, განათლებისა და საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლების პროგრამებში

NBSAP National Target E.2: 2020 წლისთვის ბიომრავალფეროვნების საკითხების სწავლება გაუმჯობესებულია ფორმალური და არაფორმალური განათლების ყველა საფეხურზე და არსებობს ბიომრავალფეროვნების სწავლების უწყვეტი სისტემა და შესაბამისი საგანმანათლებლო რესურსები

E.2-01.3. სკოლამდელი და ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის პედაგოგების მომზადებისა და კვალიფიკაციის ამაღლების პროგრამებში ბიომრავალფეროვნების სწავლების კომპონენტის გაუმჯობესება (2014-2020)

E.2-01.4. ბიომრავალფეროვნების სწავლების მიზნით კლუბური მუშაობის ხელშეწყობა ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში (2014-2020)

E.2-01.5. სამიზნე პროფესიული და უმაღლესი განათლების კურიკულუმებში ბიომრავალფეროვნების (მათ შორის აგრარული ბიომრავალფეროვნების, ტრადიციული პროდუქტების მიკრობიოლოგიის საკითხების ჩათვლით) საკითხების სწავლების გაუმჯობესებისა და შესაბამისი ლიტერატურის განვითარების ხელშეწყობა (2014-2015)

საქართველოს წითელი ნუსხის მცენარეებისა და მცენარეთა კონსერვაციის შესახებ ცნობიერების ამაღლების მიზნით ჩამოყალიბდა ეკო-კლუბი ქ. ჩხოროწყუს საჯარო სკოლაში, რაც წარმოადგენდა ერთობლივ ღონისძიებას საქართველოს ფლორის საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობის მეგრული არყის საკონსერვაციოდ BGCI-სა და დიდი ბრიტანეთის რაფორდის ფონდის მხარდაჭერით 2015-2018 წლებში. ეკო-კლუბში ყოველკვირეულად ტარდებოდა გაკვეთილები მოსწავლეებისათვის ინფორმაციის მიწოდების მიზნით ადგილობრივი გარემოს, ბიომრავალფეროვნების მნიშვნელობისა და მცენარეთა სამყაროსთვის ადამიანის უკონტროლო მოქმედებით წარმოქმნილი საფრთხეების შესახებ. ეკო-კლუბის ფუნქციონირების ძირითადი მიზანი იყო ადგილობრივ მოსახლეობაში ცნობიერების ამაღლება მხარის საკონსერვაციო საჭიროებების და ადგილობრივი მცენარეული რესურსების მდგრად მართვასთან მიმართებაში. ამ ღონისძიებების ფარგლებში სკოლის მოსწავლეების მიერ სკოლის ეზოში დაირგო საქართველოს წითელი ნუსხის სახეობის - მეგრული არყის ნერგები.

საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის მიერ 2018 წელს წამოწყებული იქნა პროექტი „თბილისის ეკო-მონადირე“ ფართო საზოგადოების ჩართვისთვის ურბანულ მცენარეთა მრავალფეროვნების დოკუმენტირების საქმეში. ეს პროექტი მიზნულია ონლაინ პლატფორმასთან iNaturalist.org.

2015 წელს არასამთავრობო ორგანიზაცია CENN-მა დაარსა ნიკო კეცხოველის სახელობის გარემოსდაცვითი სასკოლო პრემია ავსტრიის განვითარების თანამშრომლობის (ADC) ფინანსური დახმარებითა და გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის, განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროებისა და საქართველოს პარლამენტის პარტნიორობით. დღეისათვის 1000-ზე მეტმა სკოლამ მიიღო მონაწილეობა ზემოაღნიშნული პრემიის მოსაპოვებლად გამართულ კონკურსში. CENN ასევე ყოველწლიურად მართავს საზაფხულო ბანაკებს ბენეფიციარი სკოლის მოწაფეებისათვის მდგრადი ტყის მართვის პროექტის ფარგლებში. საზაფხულო ბანაკის ერთ-ერთი სატრენინგო პროგრამა ფოკუსირებულია მცენარეთა მრავალფეროვნებასა და რკვევაზე. CENN-მა აგრეთვე განახორციელა რამდენიმე გარემოსდაცვითი

საგანმანათლებლო პროგრამა სკოლის მოსწავლეებისათვის („ნიკო კეცხოველის კვალდაკვალ“, „აღმოაჩინე საქართველო“ და სხვ).

აღინიშნება პროგრესი დასახული მიზნის მისაღწევად ეროვნულ დონეზე, თუმცა არასაკმარისი ტემპით

15 GSPC მიზანი 15: სათანადო რესურსებთან მომუშავე დატრენინგებული პერსონალის რაოდენობა პასუხობს ეროვნულ საჭიროებებს ამ სტრატეგიის მიზნების მისაღწევად

2010 წლიდან ბერლინ-დალემის ბოტანიკურმა ბაღმა და ბოტანიკურმა მუზეუმმა (BGBM) და სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების წამყვანმა კვლევითმა დაწესებულებებმა ჩამოაყალიბეს „კავკასიის მცენარეთა მრავალფეროვნების ინიციატივა“ სამეცნიერო-კვლევითი ინფრასტრუქტურის განსავითარებლად და თანამშრომლობის გასაძლიერებლად. ამ პროექტის პარტნიორები საქართველოს შემდეგი ორგანიზაციებია: (1) საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღი, (2) ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის ინსტიტუტი და (3) ბათუმის ბოტანიკური ბაღი. ზემოაღნიშნული ინიციატივის საერთო ამოცანებია: (1) შერჩეული კავკასიურ მცენარეთა ჯგუფების კვლევა, (2) კვალიფიკაციის ამაღლება ფუნდამენტური და გამოყენებითი მეცნიერებების დარგებში და სამეცნიერო ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება, (3) ტრენინგები და განათლების პროგრამები, და (4) მეთოდოლოგიების შემუშავება კავკასიის მცენარეთა მრავალფეროვნების მონიტორინგისა და შეფასებისთვის მოლეკულურ, სახეობრივ და ეკოსისტემურ დონეებზე, კონსერვაციისა და მიწათსარგებლობის დაგეგმვის ხელშესაწყობად. საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის, ბოტანიკის ინსტიტუტისა და საქართველოს ეროვნული მუზეუმის თანამშრომელთა ჯგუფმა გაიარა ტრენინგი საპერბარიუმო კოლექციების მენეჯმენტში.

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ბოტანიკის ინსტიტუტისა და საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის 32 მკვლევარმა მონაწილეობა მიიღო თესლის საკონსერვაციო მეთოდების, IUCN-ის წითელი ნუსხის შეფასების, ხემცენარეთა თესლების შეგროვებისა და კონსერვაციის და მცენარეთა ტაქსონომიის ტრენინგებში, რომლებიც ჩატარდა ქიუს სამეფო ბოტანიკურ ბაღთან განხორციელებული ერთობლივი პროექტების ფარგლებში.

საქართველოს შვიდი უნივერსიტეტი ახორციელებს ცხრა სასწავლო პროგრამას ბიოლოგია / სიცოცხლის შემსწავლელ მეცნიერებასა და გარემოსდაცვით დისციპლინებში. ექვს უნივერსიტეტში შემოთავაზებულია რვა პორგამა ეკოლოგიაში, ბუნებრივ გარემოსა და ცხოველთა სამყაროში. მხოლოდ ორ უნივერსიტეტში ხელმისაწვდომია მეტყვევობისა და ბიომრავალფეროვნების სამაგისტრო პროგრამები.

აღინიშნება პროგრესი დასახული მიზნის მისაღწევად ეროვნულ დონეზე, თუმცა არასაკმარისი ტემპით

16 GSPC მიზანი 16: მცენარეთა კონსერვაციისათვის აუცილებელი ინსტიტუციები, ქსელები და პარტნიორობა შექმნილია ან გაძლიერებულია ეროვნულ რეგიონულ და საერთაშორისო დონეებზე ამ სტრატეგიის მიზნების მისაღწევად

დღეისათვის საქართველოში არ არსებობს ბოტანიკური ბაღების ოფიციალურად ჩამოყალიბებული ქსელი. 2019 წლის მაისში საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღის ინიციატივით შეიქმნა მცენარეთა კონსერვაციის ეროვნული ქსელი. შესაბამისი ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმი იქნა 17 ორგანიზაციის მიერ, რომელთა შორისაა სამთავრობო და არასამთავრობო სექტორების წარმომადგენლები და სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებები. აღნიშნული ქსელის მიზანია ხელი შეუწყოს საქართველოს მიერ მცენარეთა კონსერვაციის გლობალური სტრატეგიისა და ეროვნული ბიომრავალფეროვნების სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის მიზნების შესრულებას.

2019 წლის მდგომარეობით BGCI-ის წევრებია საქართველოს ეროვნული ბოტანიკური ბაღი და ბათუმის ბოტანიკური ბაღი.

აღნიშნება პროგრესი დასახული მიზნის მისაღწევად ეროვნულ დონეზე, თუმცა არასაკმარისი ტემპით

გარემოსდაცვითი ინფორმაციისა და განათლების ცენტრი

eiec.gov.ge

info@eiec.gov.ge

+995 32 2 11 20 23

თბილისი, 0159, მარშალ გელოვანის გამზ. 6

